

Державна фіскальна служба України
Університет державної
фіскальної служби України
Навчально-науковий інститут
економіки, оподаткування
та митної справи

ЗБІРНИК

матеріалів науково-практичного круглого столу

*«ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ
В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ»*

Присвячений 15-річчю
Навчально-наукового інституту
економіки, оподаткування
та митної справи

23 лютого 2018 рік

УДК 336.221.4:351.863(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)261.4я431
О-61

*Рекомендовано до друку та оприлюднення на офіційному сайті
Вченою радою Навчально-наукового інституту економіки, оподаткування та митної справи,
(протокол № 6 від 14 лютого 2018 року)*

*Збірник матеріалів науково-практичного круглого столу,
присвяченого 15-річчю Навчально-наукового інституту економіки, оподаткування та
митної справи, «Оподаткування та економічна безпека держави в епоху діджиталізації»,
23 лютого 2018 року*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова - Пашко П.В., д.е.н., професор, ректор УДФСУ

Заступник голови - Швабій К.І., д.е.н., професор, директор навчально-наукового інституту економіки, оподаткування та митної справи УДФСУ

Андрущенко В.Л. - д.е.н., професор, завідувач кафедри податкової політики УДФСУ

Белінська Я.В. – д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки УДФСУ

Гребельник О.П. - д.е.н., професор, завідувач кафедри митної справи УДФСУ

Лазебник Л.Л. – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства УДФСУ

Мельничук Г.С. – к.е.н., доцент, заступник директора навчально-наукового інституту економіки, оподаткування та митної справи УДФСУ з навчальної роботи

Марченко О.І. – к.е.н., доцент, заступник директора навчально-наукового інституту економіки, оподаткування та митної справи УДФСУ з наукової роботи

Гурочкіна В.В. – к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства УДФСУ

О-61 **Оподаткування та економічна безпека держави в епоху діджиталізації:**
збірник матеріалів науково-практичного круглого столу, (23 лютого 2018 р., м.
Ірпінь) – Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. – 247 с.

У збірнику опубліковано матеріали науково-практичного круглого столу, присвячені питанням осмислення економічних проблем та процесів розвитку оподаткування в Україні. Основними напрямками досліджень є: податкова реформа - зміна структури системи і елементів податків; зміна технологій адміністрування податків та митних платежів; компетенції майбутніх фахівців ДФС; економічна та фінансова безпека держави в умовах недоброзичливої податкової конкуренції.

Матеріали розміщено у авторській редакції. Відповідальність за зміст матеріалів, їх відповідність вимогам чинного правопису і достовірність фактів та статистичних даних несуть автори.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО

Пашко Павло Володимирович.....12

СЕКЦІЯ 1. ПОДАТКОВА РЕФОРМА : ЗМІНА СТРУКТУРИ СИСТЕМИ І ЕЛЕМЕНТІВ ПОДАТКІВ

Варналій Захарій Степанович

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....13

Швабій Костянтин Іванович

ОПОДАТКУВАННЯ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....17

Мельник Віктор Миколайович, Щур Роман Іванович

ВЕКТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ 21

Андрущенко Володимир Леонідович

ФІСКАЛЬНА КОМПОНЕНТА ЩАСТЯ НАРОДІВ.....27

Аністратенко Юлія Ігорівна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ.....30

Баранник Лілія Борисівна

ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....33

Селезень Павло Олександрович

ЗАХИСТ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ У ДОГОВОРАХ БРАЗИЛІЇ ПРО УНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ: ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....37

Кошук Тетяна Василівна

РЕФОРМУВАННЯ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ З ЕНЕРГОПРОДУКТІВ ТА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС.....40

Сухіна Олена Миколаївна

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ НА БАЗІ ВИЛУЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ РЕНТИ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....42

Євсєєва Ірина Олександрівна

СТАН ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ.....46

Кармаліта Марія Володимирівна

УЗГОДЖЕННЯ ІНТЕРЕСІВ В ОПОДАТКУВАННІ ЯК ГАРАНТІЯ ФОРМУВАННЯ ЗБАЛАНСОВАНОЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ.....50

Гацька Людмила Павлівна

РЕФОРМА ЕКОЛОГІЧЕСКОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ, СТРАНАХ С ПЕРЕХОДНОЙ ЭКОНОМИКОЙ.....53

Прокопенко Ірина Адольфівна

ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....56

Тучак Тетяна Володимирівна

ПРОЕКТИ ПОДАТКІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....59

Митяй Світлана Анатоліївна

ВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....61

Бабич Анастасія Дмитрівна

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОПОДАТКУВАННЯ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....64

Валенкевич Оксана Леонідівна

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....67

Запорожець Юлія Вікторівна <i>НОВАЦІЇ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ 2018</i>	70
Кривцов Артем Олегович <i>ВІДОБРАЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У СУЧАСНІЙ НУМІЗМАТИЦІ</i>	73
Соловійова Вікторія Юріївна <i>СУЧАСНИЙ СТАН ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ</i>	69
Філіпович Ірина Олександрівна <i>ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ У КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ</i>	81
Роженко Олександра Вікторівна <i>МЕТОДИ ІНДЕНТИФІКАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПЛАСТИЧНИХ МАС</i>	84
Чеберяко Оксана Вікторівна, Лозова Ганна Матвіївна <i>ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТАМИ</i>	86
Шаповал Олександр Олегович <i>РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ – ПРОБЛЕМИ ТА НЕДОЛІКИ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ</i>	90

СЕКЦІЯ 2. ЗМІНА ТЕХНОЛОГІЙ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ТА МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Бодров Володимир Григорович <i>ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ПЛАТНИКАМ ПОДАТКІВ</i>	93
Тимченко Олена Миколаївна <i>ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН: НЕОБХІДНІСТЬ НОВІТНЬОГО КОНЦЕПТУ</i>	99

Брехов Сергій Сергійович

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПЛАТНИКАМИ ПОДАТКІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ З НЕРЕЗИДЕНТАМИ ЩО НЕ СПЛАЧУЮТЬ ПОДАТОК НА ПРИБУТОК (В КОНТЕКСТІ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ) 102

Гаєвська Лариса Миколаївна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ.....105

Задорожня Ліна Адамівна

НОВАЦІЇ ЗВІТНОСТІ З ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ.....109

Борейко Наталія Миколаївна, Борейко О. Ю.

ВИЯВЛЕННЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ З ОЗНАКАМИ «РИЗИКУ» НА ПРИКЛАДІ ШВЕЦІЇ.....112

Подік Іванна Іванівна, Ковтунович Наталія Леонідівна

ТАКСОНОМІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇЇ РОЛЬ В ПРОЦЕСІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ТА МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ.....113

Єфіменко Людмила Леонідівна

АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ – ОСНОВНИЙ ВАЖІЛЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....116

Скоромцова Тетяна Олександрівна

ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК НОВІТНИЙ МЕТОД В ТЕХНОЛОГІЇ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ВЕЛИКОГО БІЗНЕСУ.....110

Костенко Аліса Олексіївна

АУДИТ АВТОМАТИЗОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СКЛАДОВА МИТНОГО АУДИТУ.....119

Тартачник Ніна Григорівна

НЕОБХІДНІСТЬ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ 123

Смокова Олена Олександрівна

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ.....125

Сидорович Олена Юріївна

**РИЗИКИ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ
ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ РОЗШИРЕННЯ ЦИФРОВОЇ
ЕКОНОМІКИ.....127**

Сибірянська Юлія Володимирівна, Василюшен Юрій Володимирович

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ АДМІНІСТРУВАННІ ПОДАТКІВ З ДОХОДІВ
ГРОМАДЯН.....130**

Новицька Надія Володимирівна, Хлебнікова Інна Ібрагімівна

**ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ
ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ.....134**

Білецька Ганна Миколаївна, Бундак Марія Миколаївна

**ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТАКСОНОМІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА
МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ 137**

Бобрівець Віталій Володимирович

**АКТУАЛЬНІСТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ У
СФЕРІ БЛАГОДІЙНОСТІ В УКРАЇНІ.....141**

Горбунова Ганна Сергіївна

МИТНИЙ РИЗИК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....144

Петрунук Євгенія, Коноплянко Вікторія

ПРОБЛЕМИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....147

Суша Аліна

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ НАЙБІЛЬШОГО СПРИЯННЯ
ТОРГІВЛІ З КАНАДОЮ CUFTA.....149**

Відливана Софія Петрівна

**ПРОБЛЕМИ РОЗРАХУНКУ ТА СПЛАТИ ТРАНСПОРТНОГО ПОДАТКУ В
УКРАЇНІ.....152**

СЕКЦІЯ 3. КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДФС

Polovin Serhiy Mykolayovych

VOICETHREAD TAKES YOUR PRESENTATIONS A STEP FURTHER.....156

Піжук Ольга Іванівна, Минчинська Ірина Василівна

*ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....159*

Самойлова Ірина Іванівна, Самойлов Олександр Олександрович

*СУЧАСНІ ВИМОГИ ЄС ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ МИТНОЇ СФЕРИ.....162*

Сабелькіна К.Ю.

*ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУТСОРСИНГУ НА РИНКУ МИТНИХ
ПОСЛУГ.....164*

Цегольник Юлія Олегівна

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ЛОГІСТИКИ.....167

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІЧНА ТА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ НЕДОБРОЗИЧЛИВОЇ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Солдатенко Оксана Володимирівна

*РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ В ПОДАТКОВИХ СПОРАХ У
КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....171*

Белінська Янина Василівна

БІТКОЇН – ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....174

Лазебник Лариса Леонідівна

*ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ
БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА.....178*

Лекарь Сергій Іванович

ПОДАТКОВА СИСТЕМА ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ
БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....181

Мельничук Ганна Сергіївна

ПОДАТКОВА СКЛАДОВА КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....184

Polous O.V.

CROWDFUNDING AS INSTRUMENT FOR THE DEVELOPMENT OF THE
STATE'S HUMAN CAPITAL.....187

Салаєв Кянан Гаджі огли, Залізко Василь Дмитрович

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЛОКАЛЬНИХ
ТЕРИТОРІЙ: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....190

Марченко Ольга Іванівна

СУЧАСНИЙ СТАН ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....193

Сушкова Олена Євгеніївна

ФІСКАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ 197

Слюсарєва Людмила Валеріївна

ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....200

Гурочкіна Вікторія Вікторівна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ 202

Чернова Ольга Вадимівна, Попко Вікторія Михайлівна

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ.....205

Тартачник Микола Олександрович

СКЛАД ТА ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ 208

- Роженко Олександра Вікторівна**
ЕКОЛОГІЧНИЙ ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 211
- Роженко Олександра Вікторівна, Суха Аліна Вікторівна**
ЗАБРУДНЕННЯ ПРИРОДНИХ ВОД ЯК ФАКТОР ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....213
- Панура Юлія Василівна, Ярошук Ярослава В'ячеславівна**
ПОДАТКОВЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЧИ МЕДІАЦІЯ ПРИ ВИБОРІ
ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ КОНСАЛТИНГУ ДЛЯ УКРАЇНИ.....215
- Скляр Надія Михайлівна, Іоненко Ганна Володимирівна**
СУЧАСНА СПЕЦИФІКА КОНТРАБАНДИ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ.....218
- Стародуб Дмитро Миколайович**
ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ «TAX TRANSPARENT ENTITIES» В
КОНТЕКСТІ ТРАНСФЕРНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ.....209
- Назаров Микола Ігорович**
ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ.....221
- Старкіна Орина Дмитрівна, Яковенко Роман Валерійович**
СУПЕРЕЧНОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗАСАД ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В
УКРАЇНІ.....226
- Яковенко Роман Валерійович, Яковенко Дмитро Валерійович**
ЦІНОВА ПОЛІТИКА ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ ЯК ДЖЕРЕЛО
ЕКОНОМІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....229
- Ворвихвост Олена Дмитрівна**
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ 232
- Корінний Денис Олександрович**
ЕВОЛЮЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН ТА ОЦІНКА РИЗИКІВ
ВПРОВАДЖЕННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ 235

Кравченко Людмила Вікторівна ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	239
Бондаренко І.В. ПРОТИДІЯ КОНТРАБАНДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ.....	242
Бондаренко І.В. МИТНІ ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ.....	244
Горбунова Ганна Сергіївна СУЧАСНІ ПІДХОДИ В УПРАВЛІННІ МИТНИМИ РИЗИКАМИ.....	248
Мозульська Тетяна Юріївна РОЛЬ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАХИСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ.....	251
Морозова Марина Анатоліївна ГЕНЕЗИС ГЕОЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ В СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	254
Писарєва О.М. СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	255
Красуленко Тетяна Григорівна КРИПТОВАЛЮТА У ЗМІЦНЕННІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ПЕРСПЕКТИВА ЧИ НЕБЕЗПЕКА?	258
Барсукова Дар'я Володимирівна ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ ПДФО: ПРОБЛЕМИ ТА РЕАЛІЇ.....	258
Ялинчук Анастасія Володимирівна МИТОВАЦІЯ ПРАЦІ В УКРАЇНІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД.....	2

ВСТУПНЕ СЛОВО

Університет ДФС України має вікову історію та традиції! Водночас, являється профільним закладом у здійсненні підготовки фахівців для органів Державної фіскальної служби України. У 2002 році в університеті вперше в Україні було проліцензовано спеціальність «Оподаткування», а 17 лютого 2003 року стало датою народження нового і єдиного на той час в Україні факультету економіки та оподаткування.

Головне місце в навчальному процесі Навчально-науковий інститут економіки, оподаткування та митної справи Університету ДФС України відводить новим освітнім технологіям, інструментам та інноваціям, здатним забезпечити високу якість підготовки фахівців. З метою пристосування до мінливих вимог ринку праці та підвищення якості освітнього процесу необхідним є максимальне врахування вимог працедавців та адаптація змісту навчальних програм і планів підготовки до сучасних економічних викликів. Так, однією з пріоритетних інноваційних форм навчання для УДФСУ та безпосередньо ННІ ЕОМС стала дуальна форма організації освітнього процесу. Дуальна освіта передбачає органічне включення до навчальних планів нарівні з традиційним освітнім процесом в рамках університету практичне навчання в наперед визначених установах, підприємствах та організаціях. Результатом має стати не тільки ґрунтовна теоретична підготовка фахівця, а і його максимальна адаптованість до майбутньої роботи за спеціальністю. Університет державної фіскальної служби України має на меті запровадження дуальної освіти. З цією метою ми досліджуємо міжнародний досвід та можливі напрями його адаптації в українських реаліях.

Ми сподіваємось на досягнення успіху та найкращих результатів наших студентів в їх професійній діяльності!

***Пашко Павло Володимирович,
д.е.н., професор, ректор Університету ДФС України***

СЕКЦІЯ 1.

ПОДАТКОВА РЕФОРМА : ЗМІНА СТРУКТУРИ СИСТЕМИ І ЕЛЕМЕНТІВ ПОДАТКІВ

---

*Варналій Захарій Степанович,
д.е.н., професор, професор кафедри
фінансів Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Процеси глобалізації, інтеграції та діджиталізації формують новий підхід у сфері оподаткування. Сьогодні капітал характеризується значною мобільністю щодо пошуку країни з меншим рівнем податкового навантаження, більш сприятливими умовами ведення бізнесу, загалом, де можливо отримати максимальну вигоду. Платники податків обирають країни з максимально лояльними умовами оподаткування, що є передумовою формування міжнародної конкуренції країн за потенційних інвесторів. Тому, актуальним питанням є підвищення податкової конкурентоспроможності.

Сьогодні розпочалася епоха IV промислової революції несе всьому світу максимальну автоматизацію, інформатизацію та діджиталізацію. Четверту промислову революцію називають цифровою революцією, особливість якої полягає в масовому впровадженні кіберфізичних систем у виробництво. Клаус Шваб, засновник Всесвітнього економічного форуму в Давосі, описуючи четверту промислову революцію, стверджує, що вона стирає межі між фізичними, цифровими і біологічними сферами, «мова йде про хвилю відкриттів, обумовлених розвитком можливостей встановлення зв'язку: роботи, дрони, розумні міста, штучний інтелект і дослідження головного мозку» [4].

Зазначені новітні процеси виступають передумовою розвитку сучасного виду міжнародної конкуренції [2]. Саме завдяки процесам глобалізації відбувається підвищення міжнародної мобільності факторів виробництва, що

тягне за собою збільшення чутливості інвестицій і бізнесу до оподаткування, і спонукає уряди держав здійснювати лібералізацію податкового законодавства, змінюючи склад, структуру, механізм справляння на своїй території податків для приваблювання іноземних інвестицій [5].

Вітчизняні вчені Іванов Ю.Б. І.О. Цимбалюк та Чумакова О.О. прийшли до висновку, що міжнародна податкова конкуренція спонукає уряди держав до активних дій щодо використання усіх можливостей для створення конкурентних переваг власної податкової системи [3]. На думку Д.М. Серебрянського, податкова конкуренція за своєю суттю є конкурентною боротьбою внутрішніх правил оподаткування із зовнішніми [6].

Міжнародна податкова конкуренція – це боротьба між державами або їх об'єднаннями за залучення іноземних інвестицій та перелив мобільних податкових баз, шляхом створення якомога привабливішого податкового середовища, що сприятиме поживленню ділової активності. Це явище є багатограним і комплексним, з одного боку, власне воно сприяє підвищенню ефективності функціонування бізнесу, заохочує уряд до проведення реформ по підвищенню інвестиційної привабливості країни, та сприяє залученню зовнішніх інвестицій та економічному розвитку країн, а з іншого боку – відбуваються процеси ерозії податкової бази, і, як наслідок, виникає загроза бюджетного дефіциту та виникнення макроекономічних проблем в інших державах.

Слід відрізнити поняття конкуренція від конкурентоспроможності. Конкуренція – це *процес* боротьби між суб'єктами з метою реалізації певного інтересу, а конкурентоспроможність – це *здатність (рівень, ступінь)* суб'єктів витримувати конкуренцію та займати лідируючі позиції.

Податкова конкурентоспроможність країни – це здатність (рівень, ступінь) національних податкових систем витримувати міжнародну податкову конкуренцію завдяки створенню сприятливого (привабливого) податкового середовища, що забезпечує суб'єктам можливість підвищувати їх активність і ефективність та досягати високого рівня економічної безпеки країни.

Значна увага до дослідження міжнародної податкової конкуренції свідчить про наукове визнання важливості її впливу на суспільство та економіку окремих держав. Тому у світовій практиці з метою інформування суб'єктів господарювання про умови ведення бізнесу, податкову сферу в тій чи іншій державі та для визначення конкурентних переваг країн створюються на постійній основі загальноновизнані та впливові рейтинги, що дають можливість оцінювати зміни економічних та інфраструктурних умов різних країн. Позиція України оцінюється досить неоднозначно, так за результатами найбільш

впливових рейтингів, наша держава займає далеко не найкращі позиції. Слід зауважити, що прийняття Податкового кодексу та спрощення адміністрування обов'язкових платежів через введення електронної звітності суттєво зміцнили позиції нашої держави, однак Україна все ще знаходиться в другій половині рейтингових списків.

Як приклад можна навести найбільш авторитетні: Рейтинг глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), Міжнародний Податковий Індекс конкурентоспроможності (ITCI), рейтинг «Введення бізнесу» (Doing Business), Індекс економічної свободи (Wall Street Journal і Heritage Foundation), Paying Taxes (World Bank Group and PwC) які дають глобальну оцінку економіки в динаміці одразу за декількома критеріями.

Якщо розглядати колишні радянські республіки, то найвище місце у рейтингу глобальної конкурентоспроможності (GCI) 2016-2017 років посідає Естонія – 30 місце. Азербайджан на 37 місці, Литва – 35, Казахстан – 53, Латвія – 49, Грузія – 59, Російська Федерація – 43, Вірменія – 79, Таджикистан – 77, Молдова – 100. Україна за минулий рік втратила шість позицій та опустилася на 85 місце [7]. У складеному рейтингу ведення бізнесу “Doing Business Report 2017” відповідно до якого Україна опустилась на 1 позицію в порівнянні з попереднім роком та посіла 80 місце. У рейтингу податкових систем Paying Taxes 2017, Україна посіла 84-е місце.

Оцінка функціонування податкової системи є складовою розрахунку Індексу економічної свободи. За цим рейтингом Україна в 2017 році посіла 173 місце серед 187 країн та потрапила до категорії країн з репресивною економікою.

Окремі позитивні тенденції у реформуванні системи оподаткування України пов'язані із скороченням кількості податків, зниженням показника сукупної ставки податків, а також зменшенням часу, що витрачається на облік і сплату податків через вдосконалення процесу електронізації податкової звітності та сплати податкових платежів.

Проаналізувавши позиції України у рейтингах привабливості, варто зазначити, що основним недоліком податкового законодавства України залишається його нестабільність та складність. Спостерігаються і дещо позитивні тенденції, що пов'язані з реформами податкової системи, прийняттям Податкового кодексу, проте країна досі займає одні з найгірших позицій в рейтингах привабливості економік країн світу, що вимагає здійснення подальших досліджень методів та механізмів вдосконалення податкової сфери України та поліпшення фіскальної конкурентоспроможності нашої держави в умовах посиленого тиску міжнародної податкової конкуренції.

Зазначені та інші чинники сприяють відпливу капіталу в країни з меншим податковим навантаженням та низькій конкурентоспроможності податкової системи нашої держави. Звісно для сприяння зниження податкового тягаря можливе зниження податків. Але зниження податків може призвести й до протилежного результату – в Україні може виникнути бюджетний дефіцит. На сьогоднішній день значна частина капіталу перетікає в офшорні зони (170 млрд дол.), як наслідок, сформована додана вартість не нагромаджується в національній економіці, а виводиться до інших країн. Все це вимагає здійснення дієвої податкової реформи.

Починати реформи треба з формування податкової культури, зі зміни філософії взаємовідносин між платниками податків та контролюючими органами. Обов'язковою умовою ефективної реалізації податкової реформи, яка сприятиме покращенню власної привабливості на світовому ринку, мають стати такі заходи: 1) забезпечення стабільності податкового законодавства в Україні; 2) спрощення процедур адміністрування податків; 3) створення системи податкового контролю, яка обумовить невідворотність покарання за вчинення податкового правопорушення та водночас не обтяжуватиме законослухняних платників податків податковими перевітками; 4) запобігання корупції та підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів.

Перспективним напрямом для розвитку економіки держави має стати вибір європейського вектора розвитку, що полягає у співпраці з ЄС у питаннях боротьби з податковим шахрайством, ухиленням від сплати податків та агресивним податковим плануванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бозуленко О. Я. Сутність міжнародної податкової конкуренції / О. Я. Бозуленко // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. - 2011. - Вип. 3. - С. 52-57. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2011_3_11.
2. Варналій З. С. Реформування податкової системи України в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів / З. С. Варналій // Теоретичні та прикладні питання економіки. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2011. – Випуск 24. – с. 69–76.
3. Іванов Ю.Б., Чумакова О.О. Щодо визначення видів податкової конкуренції / Ю.Б. Іванов, О.О. Чумакова // Економіка розвитку. – 2010. – № 1 (53). – С. 5-8.
4. Клаус Шваб. Четвертая промышленная революция / Шваб Кларк. – М.: Экспо, 2016. – 208 с.

5. Педь І.В. Податкова конкуренція : монографія / І.В. Педь. К. : Експерт-Консалтинг, 2009. 416 с.
6. Серебрянський Д. М. Напрями підвищення конкурентоздатності вітчизняної системи оподаткування в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / Д. М. Серебрянський. – Режим доступу: <http://ndifp.asta.edu.ua/files/doc/sdm-vystup.pdf>.
7. Global Competitiveness Index 2017-2018 [Електронний ресурс] / World Economic Forum. – 2017. – Режим доступу: <https://widgets.weforum.org/global-competitiveness-report-2017/>

*Швабій Костянтин Іванович,
д.е.н., професор, директор ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України*

ОПОДАТКУВАННЯ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Основні тенденції ХХ сторіччя, що найбільш суттєво вплинули на світову економічну систему, полягали в індустріалізації виробництва та урбанізації суспільства. Історичний процес технологічного переходу від аграрного виробництва до промислового в провідних країнах світу згодом трансформувався в урбанізацію, оскільки вивільнена робоча сила почала концентруватися навколо мегаполісів. Наприкінці ХХ-го сторіччя набирає масштабів процес глобалізації як тенденція всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Економічний, соціальний, культурний, інтелектуальний ландшафт світу сформований під дією цих тенденцій та чинників вражає масштабами перетворень. Податкові системи країн світу, системи їх адміністрування, податкове законодавство і практика також зазнають кардинальних змін. Виникають нові об'єкти оподаткування, зникають або трансформуються способи і методи сплати податків. Водночас виникають певні ризики та загрози, зумовлені, як зазначав В. Танзі, дією так званих „фіскальних термітів” [1].

Поряд з цими тенденціями цифрова революція ХХІ – сторіччя формує новий масштабний процес, який кардинальним чином змінює не лише практику оподаткування, а саму суть економічної діяльності, структуру економік країн світу, поняття ціни та вартості, феномен доходу і багатства, блага і капіталу. Це явище діджиталізації, одна з ключових тенденцій теперішнього часу і довгострокової перспективи, принаймні в економічному значенні цього поняття.

Один з провідних науковців, навіть не футурологів світу, а саме науковець, популяризатор науки Мітію Каку говорить про те, що процес розвитку цифрових технологій, що описується законом Мура, вже змінив феномен економічної діяльності та багатства до невпізнанності, але ще більші трансформації нас чекають попереду [2]. Оскільки податки є похідними від економіки та соціуму, представляється надзвичайно важливим дослідити питання змін теорії і практики, елементів податків і процесу адміністрування в умовах застосування цифрових технологій, в епоху діджиталізації.

Яскравим прикладом невідповідності елементів і моделі податку новим реаліям часу є корпоративний прибутковий податок. Внаслідок можливостей вільного перетоку капіталів та трансформації його вартості в нові паперові, а згодом оцифровані форми, за умов анонімності і банківської таємниці, сума доходів і багатства, що зберігається в офшорних юрисдикціях найбагатшими людьми сьогодні сягає 8-10% усього багатства світу. Ця сума коштів вимірюється трильйонами доларів. Лише в швейцарських банках за мінімальними оцінками найбагатші особи та корпорації світу станом на 2015 рік приховували від оподаткування \$2,3 трлн. З огляду на це, Г. Цукман пише, що ми маємо переосмислити підходи щодо оподаткування корпорацій. Дивлячись у майбутнє при оподаткуванні прибутків ТНК ми маємо застосовувати принцип консолідованого прибутку, на відміну від того, що в багатьох випадках використовується сьогодні, а саме, за принципом країни походження (резидентства). Податок на консолідований прибуток корпорацій, на думку Г. Цукмана, дозволить збільшити податкові надходження від прибутків корпорацій на 20% [3, с. 5]. Він аргументує це тим, що в сучасному, цифровому світі надзвичайно легко маніпулювати статистичними даними, здійснювати штучні операції, не пов'язані з господарською діяльністю. Це дозволяє приховувати об'єкт оподаткування.

Gig-економіка змінює форми і структуру зайнятості, ринку праці в цілому. Вже в найближчій перспективі, як прогнозують спеціалісти, повна занятість буде зманюватись на часткову, а наймані працівники – на фрілансерів [4]. Це означає, що дохід, який вони отримуватимуть за свої послуги і податок з нього буде сплачуватись не у джерела доходу, а все більш поширеним стане – декларційним способом сплати податкових зобов'язань з персонального прибуткового податку. В структурі доходів населення існує тенденція до зменшення питомої ваги трудових доходів найманих працівників. Люди все більше стають самозайнятими і вільними у виборі місця та часу роботи. Це зрозуміло буде мати вплив на динаміку об'єкту оподаткування і податкові надходження.

У зв'язку з розвитком цифрових технологій докорінні якісні зміни очікує систему адміністрування податків.

Провідні країни починають все в більших масштабах використовуватися сучасні комп'ютерні технології в процесі адміністрування податків по всьому функціональному циклу управління: починаючи від етапу реєстрації платника і звершуючи нарахуванням і сплатою податків. Навіть в Україні, яка на жаль сьогодні знаходиться на периферії інноваційних процесів, поступово відбувається запровадження нових технологій адміністрування податків. Так, однією з найбільш значущих новацій минулого року було впровадження електронного кабінету платника податків, який в значній мірі спрощує технології взаємовідносин між платниками податків і контролюючими органами, усуваючи при цьому суб'єктивний чинник. За даними ДФС України станом на перше півріччя 2017 року понад 8 млн. платників скористались відкритою частиною електронного сервісу «Електронний кабінет платника». При цьому близько 600 тис. платників пройшли ідентифікацію з використанням електронного цифрового підпису в особистому кабінеті.

До певної міри побічним ефектом, оскільки проект був спрямований в першу чергу на боротьбу з корупцією, але тим не менше вагомим результатом минулого року стало запровадження е-деклараций для чиновників і цей досвід, на нашу думку, можна поступово поширити на всіх платників податків – фізичних осіб. Ще раніше була запроваджена система електронного адміністрування ПДВ, яка незважаючи на всі проблеми є ефективним механізмом в боротьбі з податковими ямами і непрозорістю відшкодування податкового кредиту.

Аерофотозйомка з дронів чи навіть з супутників у сільському господарстві чи, наприклад, при видобутку корисних копалин у відкритих кар'єрах допоможе визначити обсяги виробництва і, відповідно, навіть без звітних документів визначити об'єкти та базу оподаткування. Обсяги викидів забруднюючих речовин, що є об'єктом оподаткування екологічного податку, так само можна відстежувати дистанційно за допомогою сучасних цифрових засобів. У транспортній галузі вже є всі можливості відстеження трафіку транспорту і товарів за технологіями геолокації об'єктів оподаткування.

Основні ознаки і наслідки діджиталізації полягають у накопиченні великих масивів даних інформації (big data), для аналізу якої використовується штучний інтелект, для прийняття рішень в різних сферах економічної і соціальної, урядової та законотворчої діяльності. Вже сьогодні людство накопичує стільки даних, скільки людський мозок не в змозі осягнути та обробити протягом всього життя. Для цього використовується штучний

інтелект, що допомагає людині приймати зважені рішення. Можливості штучного інтелекту з використанням технологій data mining та аналізу великих масивів даних дозволяти фактично он-лайн оцінювати податкові розриви, визначати ризики, відстежувати поточні тенденції сплати податків, робити прогнози і здійснювати коригування бюджетних надходжень.

В сфері податкової політики надзвичайно перспективним виглядає застосування мікросимуляційних моделей податків як ефективного аналітичного інструменту оцінки фіскальних і регулятивних наслідків при зміні елементів податку, фіскальної ефективності податку, підтримки реалізації ризикоорієнтованого підходу адміністрування.

Ці та інші зміни в сфері адміністрування податків, в свою чергу, визначатимуть компетенції майбутніх фахівців в галузі оподаткування. Вони повинні вміти застосовувати процедури data mining, аналізу великих масивів даних, антикризового управління, проектного менеджменту [5]. Творчий підхід до вирішення проблем – це одна з небагатьох речей, в якій людина все ще більш ефективна за можливості штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Tanzi V. Globalization, Technological Developments and Work of Fiscal Termites / V. Tanzi // IMF Working Papers. – 2000. – November. – WP/00/181. – 23 p.
2. Каку М. Физика будущего / Митио Каку. – М.: ООО «Альпина нон-фикшн», 2017. – 610 с.
3. Zucman G. Hidden Wealth of Nations. The Scourge of Tax Havens. / G. Zucman. - The University of Chicago Press, Ltd., London, 2015. – 142 p.
4. Digital Revolution in Public Finance/ Editors Sanjeev Gupta, Michael Keen, Alpa Shah, and Geneviève Verdier. – IMF. – 2017. – 363 p.
5. The Tax Professional of the Future. Електронний ресурс. – Режим доступу : <https://www.pwc.com/us/en/tax-services/tax-function-future/tax-professional-of-the-future.html>

*Мельник Віктор Миколайович, д.е.н.,
професор, професор кафедри фінансів
КНЕУ імені Вадима Гетьмана*

*Щур Роман Іванович, к.е.н., доцент
кафедри фінансів, докторант кафедри
фінансів ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені Василя
Стефаника»*

ВЕКТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Процес побудови нової моделі управління, зміни адміністративно-територіального устрою, утворення нових владних інституцій в Україні має спиратися на наукові напрацювання. Понад два десятиліття управління державою було специфічним синтезом управлінських моделей зі значним тягарем досвіду радянських часів, при якому реальні повноваження ніяким чином не було передано на низовий рівень управління, тобто рівень територіальних громад як окремого інституту. Перехід України до побудови децентралізованих відносин між рівнями державного управління відводить органам місцевого самоврядування нову роль у розвитку територій. Вони стають основними інститутами фінансового забезпечення місцевого розвитку та суспільних потреб.

Вважаємо, що, в сучасних умовах розвитку, функціонування системи місцевого самоврядування підпадає під процеси деінституціоналізації в рамках новітньої інституціоналізації та утворення принципово нового інституційного середовища в сучасній українській державі. Прикладом таких деінституціоналізаційних процесів є процеси децентралізації (фінансової/фіскальної децентралізації) у вигляді передачі повноважень та бюджетних надходжень від державних органів до органів місцевого самоврядування, з одного боку – як втрата попередньою моделлю свого функціонального навантаження, значення, демонстрація низької фінансово-економічної та соціальної ефективності, з іншого – як результат утворення нових інститутів, інституційних одиниць – об'єднаних територіальних громад та відповідних функціональних зв'язків між ними та іншими інституційними суб'єктами та інституціями в цілому.

Першочерговим кроком на шляху реформи місцевого самоврядування стало завдання щодо фінансової децентралізації, яка розпочалася шляхом прийняття змін до Бюджетного і Податкового кодексів України, зокрема

передачі органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і стабільних джерел доходів для їх реалізації; стимулювання територіальних громад до об'єднання та переходу на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом з відповідним ресурсним забезпеченням на рівні міст обласного значення тощо.

Як свідчать дані табл. 1 рис. 1, з початку реформи децентралізації (2015 р.) кількість об'єднаних територіальних громад по областях України стрімко зростає, з 159 ОТГ у 2015 р. до 699 ОТГ у 2017 р. (+540 ОТГ), що свідчить на користь результативності децентралізаційних процесів.

Таблиця 1
Динаміка формування об'єднаних територіальних громад в Україні
(станом на 01.01.2018 р.)

Область	2015	2016	2017		Всього кількість ОТГ за 2015-2017 рр.	Загальне місце в рейтингу щодо формування ОТГ
	кількість ОТГ	кількість ОТГ	кількість ОТГ	кількість ОТГ, що в ЦВК		
Вінницька	2	19	13	-	34	9
Волинська	5	10	25	-	40	6
Дніпропетровська	15	19	22	1	57	1
Донецька	3	3	3	5	14	15
Житомирська	9	23	13	1	46	2
Закарпатська	2	1	3	-	6	18
Запорізька	6	10	20	6	42	4
Івано-Франківська	3	8	12	1	24	13
Київська	1	1	7	3	12	16
Кіровоградська	2	3	8	2	15	14
Луганська	2	1	5	3	11	17
Львівська	15	7	13	-	35	8
Миколаївська	1	18	9	1	29	10
Одеська	8	3	14	1	26	12
Полтавська	12	6	21	4	43	3
Рівненська	5	13	7	1	26	12
Сумська	1	13	14	1	29	10
Тернопільська	26	10	4	1	41	5
Харківська	0	4	8	-	12	16
Херсонська	1	11	14	1	27	11
Хмельницька	22	4	13	1	40	6
Черкаська	3	3	20	-	26	12
Чернівецька	10	6	10	1	27	11
Чернігівська	5	11	21	-	37	7
Всього	159	207	299	34	699	-

Складено та розраховано на підставі даних [Офіційний веб-сайт Державного фонду регіонального розвитку – онлайн-платформа ДФРР [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <http://dfr.minregion.gov.ua>; Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <http://www.minfin.gov.ua/>]

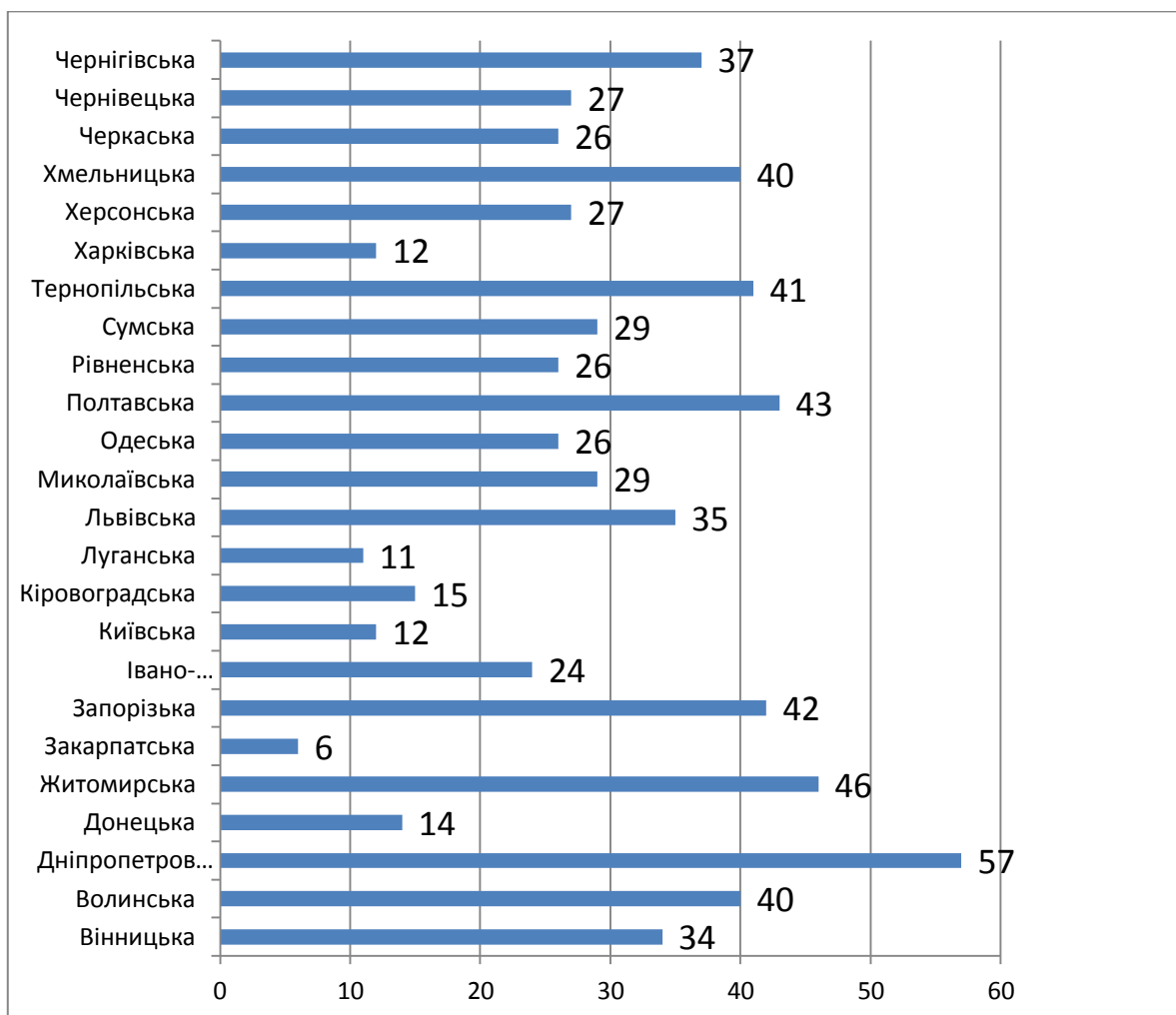

Рис. 1. Кількість утворених ОТГ в розрізі областей України станом на 01.01.2018 р.

Лідерами найбільш динамічно сформованих ОТГ за кількістю у 2015-2017 рр. є: Дніпропетровська обл. – 57 ОТГ, Житомирська обл. – 46 ОТГ, Полтавська обл. – 43 ОТГ, Запорізька обл. – 42 ОТГ, Тернопільська обл. – 41 ОТГ, по 40 ОТГ мають Волинська і Хмельницька обл. Аутсайтери – Закарпатська обл. - 6 ОТГ, Луганська обл. – 11 ОТГ, по 12 ОТГ у Київській і Харківській обл.

На користь ефективності і результативності фіскальної децентралізації свідчать відповідні показники, зокрема обсяги надходжень власних доходів ОТГ (табл. 2). Завдяки змінам до податкового та бюджетного законодавства у контексті децентралізації надходження власних доходів місцевих бюджетів об'єднаних громад у 2016 році зросли більше майже у 5 разів (або на 3,9 млрд. грн.) порівняно з 2015 р. (з 1 млрд. грн. до 4,9 млрд.грн. у 2016 р.), а у 2017 р. порівняно з попереднім 2016 р – на 4,3 млрд.грн. (+87%).

Таблиця 2

Динаміка надходжень власних доходів ОТГ в Україні
за 2015-2017 рр., млн.грн.

Платежі до бюджету	Надходження			Відхилення			
	2015	2016	2017	2016/2015		2017/2016	
				+/-	%	+/-	%
Податок на доходи фізичних осіб	43,0	1749,0	5211,7	1706	4067,4	3462,8	298,0
Акцизний податок	218,9	709,1	794,2	490,2	323,9	85,1	112,0
Плата за землю	354,1	1168,1	1402,0	814,0	329,8	233,9	120,0
Єдиний податок	276,5	1042,0	1402,6	1015,5	376,8	360,6	134,6
Податок на нерухоме майно	38,3	76,8	132,5	38,5	200,5	55,7	172,5
Всього	1010,9	4959,6	9275,6	3948,7	490,6	4316,0	187,0

Складено та розраховано на підставі даних [Офіційний веб-сайт Державного фонду регіонального розвитку – онлайн-платформа ДФРР [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <http://dfr.minregion.gov.ua>; Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <http://www.minfin.gov.ua/>]

Відповідно до статті 64 Бюджетного кодексу України, ОТГ отримали 60% податку на доходи фізичних осіб (як такі, що створилися згідно із законом та перспективним планом формування територіальних громад). Надходження податку на доходи фізичних осіб у 2017 р. склали 5,2 млрд. грн. (+5,157 млрд.грн. порівняно з 2015р.), плати за землю – 1,4 млрд. грн. (+ 1,05 млрд.грн.), єдиного податку – 1,41 млрд. грн. (+ 1,13 млрд.грн.), акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів (нафтопродуктів, тютюнових та алкогольних виробів) – 709,1 млн. грн. (+ 92,6% порівняно з 2016 р.).

Загалом, темпи зростання місцевих податків та зборів місцевих бюджетів 2017 р. порівняно з 2016 р. (за рівнями бюджетів) демонструють позитивну динаміку (рис.2). Як можна бачити, найбільший додатний приріст серед рівнів місцевих бюджетів мають саме бюджети ОТГ як в цілому, так і в розрізі окремих податків та податкових платежів. Можна зробити висновок про позитивну спрямованість вектору трансформаційних процесів в умовах фіскальної децентралізації.

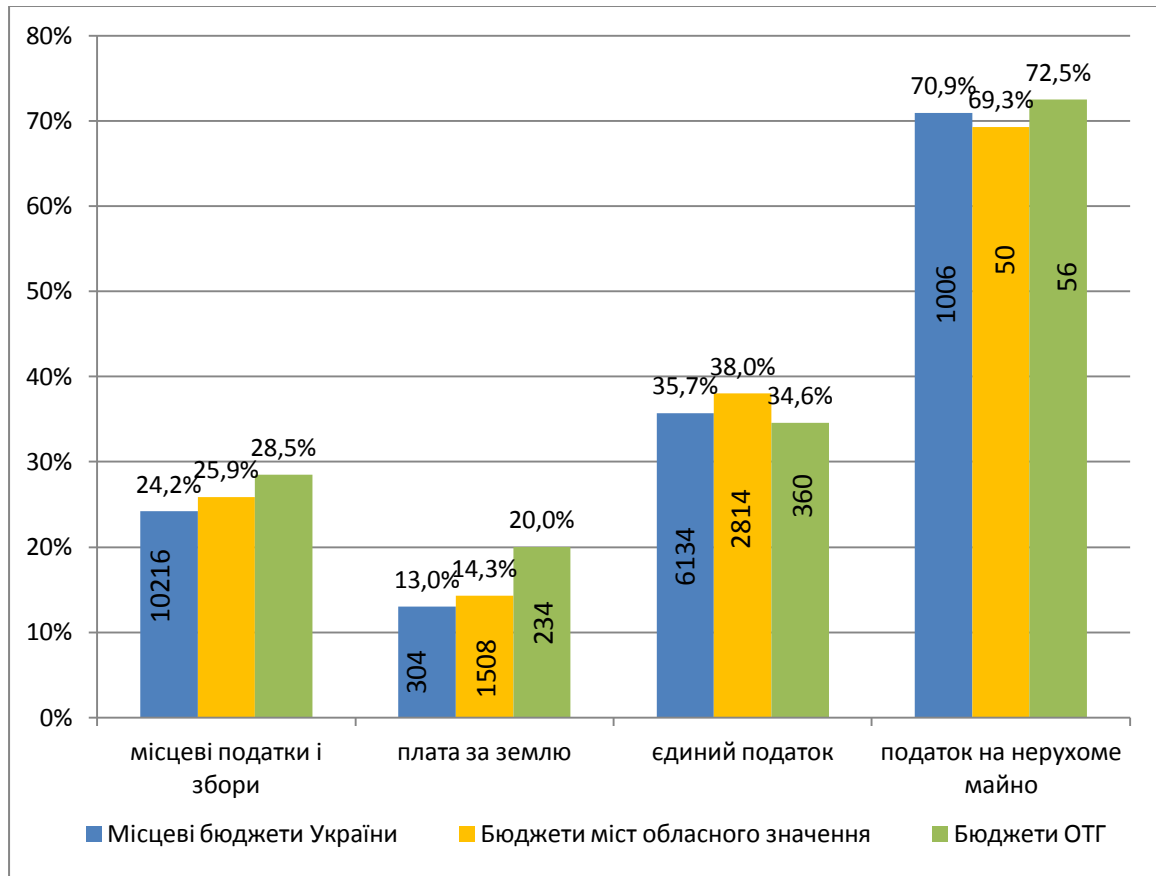

Рис.2. Темп приросту місцевих податків та зборів (2017р. до 2016р.)
(за рівнями бюджетів), у % та млн. грн.

Однак, постає питання щодо векторів подальших трансформацій податкової системи, окремі з яких впливають з наведених даних.

Як бачимо з табл. 2, основу доходів бюджетів ОТГ в Україні складають не місцеві податки і збори, а загальнодержавні. Можна стверджувати, що органи місцевого самоврядування не мають прямого впливу на їх регулювання. Вони навіть теоретично ніколи не отримають права впливати на ставки цих податків, пільги, механізми справляння. Якщо по місцевих податках ці права можуть на різних етапах законодавчо розширюватися чи звужуватися (залежно від ситуації), то в даному випадку вони – у виключній компетенції центрального законодавчого органу. Можна при цьому стверджувати, що проблеми не існує, адже місцеві бюджети наповнюються... Але, якщо говорити про власну фінансову базу місцевого самоврядування, то термін «власна» у нашому розумінні передбачає не лише розпорядження отриманими коштами (адже в такому разі можна було і далі надавати їх із центру у вигляді трансфертів. Яка різниця, в якій формі вони отримані?). Місцеве самоврядування повинне від початку формувати свою фінансову базу. Ситуація ж, що склалася, при названих вище позитивах, має два негативних наслідки:

- частково консервує фінансову залежність територіальних громад;
- зумовлює безініціативність і бездіяльність органів місцевого самоврядування у питаннях забезпечення більшої частини надходжень їх бюджетів.

З політичної точки зору можна сказати, що більшість керівників місцевого рівня така ситуація навіть влаштовує: дуже зручно перекидати відповідальність за негаразди на рівень, малодосяжний для громадян...

Вихід вбачаємо у запровадженні змін до податкового кодексу, за якими вводились би місцеві надбавки до ставок загальнодержавних податків і зборів (так званий механізм додаткових місцевих ставок). При цьому державні ставки можуть бути знижені на відповідну величину. Це дозволило б не передавати частину загальнодержавних надходжень на місцевий рівень, а формувати доходи місцевих громад на основі власних рішень, зі всією повнотою відповідальності, можливостями регулюючого впливу на соціальний стан і економічну активність на відповідній території.

Іншим вектором трансформацій має бути, на нашу думку, фіскально-адміністративний. Сьогодні можна стверджувати, що фіскальна служба недостатньо уваги приділяє місцевим податкам і зборам. Прикладом того є податок на нерухоме майно. Ми говоримо про зростання його надходжень, але добре розуміємо, що на сьогодні охоплена лише незначна частина потенційної бази оподаткування. Та і те що охоплено, ніяким чином не контролюється: приватні будинки мають невідповідності площ, навіть огорожені земельні ділянки часто не відповідають визначеним межах... Масові контрольні обміри не проводилися десятками років... Співпраця фіскальної служби з іншими контролюючими та правоохоронними органами у цьому питанні повністю відсутня. Отже, на часі розширення фіскальних підрозділів, у компетенції яких контроль надходжень місцевих податків і зборів. Цікаво, що таке розширення цілком можливе без збільшення загальної штатної чисельності фіскальної служби: достатньо повернутися до питання ефективності роботи та виправданості створення чисельного обласного рівня ДФС, і згадати про давно розроблений проект утворення податкових округів. Скорочення фіскально непродуктивної середньої ланки відкриває можливість розширення базових підрозділів, які і несуть основний тягар фіскально-адміністративної роботи.

*Андрущенко Володимир Леонідович,
д.е.н., професор, завідувач кафедри
податкової політики ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України*

ФІСКАЛЬНА КОМПОНЕНТА ЩАСТЯ НАРОДІВ

Більшість смислів слова «щастя» однаково стосуються як окремих індивідуумів, так і цілих суспільств, націй, народів, країн. Відчуття щастя простягається від простого задоволення до повного блаженства. Щастя цілого народу асоціюється з його матеріальними добробутом (рівнем і якістю життя), а також з політичним і соціальним благоденством (безпекою і комфортом існування). І, звичайно, багатство народів – це також складова щастя народів.

В науковій літературі на етичні теми економіки і державних фінансів у трактуваннях феномену щастя зазвичай посилаються на знаменитого англійського філософа-мораліста Єреміє Бентама (1748–1832). Він кинув крилатий девіз: «найбільше щастя – найбільшій кількості людей» («the greatest happiness of the greatest number»). Ми вже мали нагоду посилатися на роботи Бентама, заслуга якого в зведенні принципу найбільшого щастя та максимізації корисності в аксіому управління і державної діяльності [1, с. 41, 49, 58, 60].

На рубежі XIX і XX століть виникло фабіанство – вчення ліберально-реформістського, соціал-демократичного толку, започатковане англійським соціальним реформатором Сіднеєм Веббом (1859–1947). Вважаючи революції злом, фабіанство вбачало щастя народів у послідовних демократичних, безконфліктних, конформістських соціальних перетвореннях. Одним з основоположних пунктів фабіанства стала концепція визначення й встановлення так званого національного (national minimum) і навіть міжнародного мінімуму. Надамо слово самому С. Веббу: «Якщо б ми встановили міжнародний мінімальний рівень освіти і санітарії, дозвілля і заробітної плати, опуститися нижче якого не дозволила б своїм працівникам будь-якої галузі жодна країна, то індустріальний паразитизм (industrial parasitism) відійшов би в минуле»¹. Під паразитизмом фабіанці розуміли експлуатацію та інші соціальні лиха. Отже, в подібних поглядах неважко побачити предтечу пошуків способів досягнення суспільного щастя.

В теоретичному плані видатними діячами на поприщі щастя народів подвизаються сучасні американські економісти директор Інституту Землі

¹ Eriguchi T. Theory of the Webbs on National Minimum. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hetsa.org.au/hetsa2010/pdf/eriguchi.pdf>

Колумбійського університету Джеффри Сакс (Sachs) і Бенджамін Редкліф (Radcliff), автор монографії-бестселера «Політична економія людського щастя» (2013 р.) з промовистим підзаголовком «як вибір виборців при голосуванні визначає якість життя». Томас Гріффіт відмічав, що важливе значення має суб'єктивне відчуття щастя [2]. Тому перерозподільне прогресивне оподаткування створює у суспільстві враження збільшення загального щастя, хоч і не збільшує загальної суми доходів.

Прекраснодушні ідеї, ідеали, максими, концепції Бентама, фабіанців, інших мислителів, моральних авторитетів і реформаторів у новітній час трансформувалися в глобальний імператив стремління до щастя всіх держав і народів. Прагнення знайшли кількісне вираження в щорічному, починаючи з 2012 р., визначенні й публікації Комісією ООН по сталому розвитку так званого Світового звіту про щастя (World Happiness Report).

Світовий звіт складають на основі врахування критеріїв і показників по семи позиціях: ВВП на душу населення; величина соціальної підтримки; тривалість здорового життя; свобода вибору життєвих пріоритетів; великодушна щедрість і довіра (generosity and trust). Крім того, приймається до уваги вплив непередбачених причин і випадкових подій. Об'єктивний матеріальний показник ВВП, доповнений сукупністю названих вище суб'єктивних соціальних, моральних і психологічних цінностей, створює поняття валового національного щастя (gross national happiness). ООН установила Міжнародний день щастя, котрий відмічають 20 березня.

Отже, вочевидь, що впродовж останніх років у списку призерів по рівню щасливого життя тасуються одні і ті ж країни. Це країни з найбільш високою у світі (Норвегія – майже 55%), дуже високою, принаймні досить високою (вище 33%) нормою оподаткування. В державах цієї групи найбільш масштабні пропорції перерозподілу доходів. Величина ВВП менше впливає на показники народного щастя. Так, США з монструозним обсягом економіки близько 20 трлн. дол. займають 14-е місце, Японія – 51-е, Китай – 79-е, Німеччина – 16-е.

Україна стабільно знижувала свій рейтинг, зайнявши в 2017 році 132-е місце поруч з Угандою. Лине 23 позиції віддаляють Україну від дна рейтингу на 155-му місці. За державу обідно! Воюючий Ізраїль (32,2% taxes-to-GDP ratio) за показником щастя стабільно займає одинадцяте місце.

Щаслива держава виконує роль патерналістської організації. Високі податки дозволяють формувати бюджети, коштом яких держави загального благоденства в змозі виконувати функції філантропа і наставника, дає можливість захищати й годувати бідних, старих і немічних, а також послідовно знижувати кількість цих обездолених категорій населення.

Таблиця 1

**Призери рейтингу національного щастя
в співставленні з часткою податків у ВВП**

Країни, що зайняли перші десять місць за рівнем щастя	Рейтинг країн по роках						Податки / ВВП на початок 2016 р.
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Данія	1	1	Н	3	1	2	50,8%
Фінляндія	2	7	е	6	5	5	54,2%
Норвегія	3	2	м	4	4	1	54,8%
Нідерланди	4	4	а	7	7	6	39,8%
Канада	5	6	є	5	6	7	39,8%
Швейцарія	6	3		1	2	4	39,8%
Швеція	7	5	д	8	10	10	50,5%
Нова Зеландія	8	-	а	9	8	8	34,5%
Австралія	9	10	н	10	9	9	34,3%
Ірландія	10	-	и	-	-	-	30,8%
...	...		х	...	...	...	...
Ісландія	-	9				3	40,4%
Австрія	-	8		2	3	-	34,3%
Україна	89	87	-	111	123	132	28,1%

Джерело: За даними, розміщеними в Інтернеті.

Словом, високі податки і відповідні їм великі бюджети – передумова того, що податки з громадян-платників дбайливий уряд витрачає заради їхніх потреб, їм на благо, користь і вигоду. Виходить, що ламентатії з приводу задушливої «петлі податків», вимоги пільг і знижок виглядають популістською риторикою.

Тоді, – чому Україна з високим, майже 30% рівнем оподаткування знаходиться наприкінці рейтингу національного щастя? Відповідь дав уже Є. Бентам. Адже неодмінною умовою реалізації знаменитої формули про максимум щастя для найбільшого числа людей Бентам провіденціально-категорично поставив раціональну фінансово-економічну політику та ефективне урядове адміністрування при відсутності перешкод і зловживань. Як добре відомо, далеко не всі з цих умов наявні в сучасній Україні.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті (Теоретична концептуалізація та наукова проблематика державних фінансів) / В.Л. Андрущенко. – Львів: Каменяр, 2000. – 303 с.
2. Griffith Th. D. Progressive Taxation and Happiness. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://lawdigitalcommons.bc.edu/bclr/vol45/iss5/11/>
3. Lubiana D., Zarría L. Happiness and Tax Morale: An Empirical Analysis. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://ideas.repec.org/p/ver/wpaper/04-2011.html>
4. What Taxes Leave People the Happiest? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: inequality.org/research/happiness-and-taxes/

*Аністратенко Юлія Ігорівна,
д.ю.н., доцент,
професор кафедри фінансового права
ННІ права, Університету ДФС України*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

*Ab actu ad potentiam
(від дійсного до можливого)*

Питання вдосконалення нормативно-правового забезпечення та міжнародних податкових правил у сфері оподаткування цифрових компаній, впливу процесу діджиталізації на податкові системи зарубіжних країн наразі є актуальним для більшості країн світу. виправлення недоліків та прогалин міжнародного законодавства у цій сфері, пошуку оптимальних орієнтирів для вирішення цієї ситуації є основним завданням Організації економічного співробітництва та розвитку.

Правова природа поняття «електронний бізнес» на сьогоднішній день залишається спірною. Деякі науковці вважають, що електронний бізнес є більш ширшим поняттям і електронна комерція є його складовою [1, с.9; 2, с.34; 3]. До складу електронного бізнесу, відносять електронні послуги (банківські, брокерські, страхові, маркетингові, інформаційні), електронний рух капіталу, електронні системи управління поставками тощо. Інші вважають, що електронний бізнес є видом економічної діяльності компаній через комп'ютерні

мережі з метою отримання прибутку, а електронна комерція – способом його здійснення [6].

Історія правового регулювання сфери електронної торгівлі на міжнародному рівні налічує вже більше 20 років. Значна частина актів була прийнята в 1999 – 2001 рр. І це перш за все стосується регулювання правовідносин у мережі Інтернет. Однак окремі їх питання не отримали належного правового регулювання. Ураховується те, що найбільшу увагу було приділено економічним відносинам у мережі Інтернет, а саме: електронним грошам, угодам, фінансовим потокам. На сьогодні існують різні рівні правового регулювання відносин у мережі Інтернет: міжнародний; регіональний (у рамках Європейського Союзу) національний. На кожному з цих рівнів законодавець прагне врегулювати певну сферу правовідносин. Єврокомісія зазначає, що все більше компаній з індустрії торгівлі, розваг і господарства працюють у віртуальному просторі мережі Інтернет. При цьому обов'язкові відрахування в державну казну для таких компаній значно нижче, ніж для компаній з реального сектора економіки.

Держава, таким чином, втрачає значну частину податкових відрахувань до державної скарбниці, що і хоче запобігти Єврокомісія. Згідно з дослідженнями, усереднений податок на прибуток для цифрових компаній в країнах ЄС становить 10,1%, тоді як інші сфери оподатковуються за ставкою 23,2%. Не всі країни згодні підтримати податкову ініціативу Брюсселя. Невеликі держави, на кшталт Люксембургу, намагаються залучити цифровий бізнес лояльними податковими відносинами (низькі ставки, спрощені процедури контролю та ін.). А Франція, Іспанія, Італія і Німеччина пропонують і зовсім зобов'язати міжнародні компанії платити податки в країнах, де вони отримують прибуток. За словами члена Єврокомісії з економічних та фінансових справ, новий підхід до оподаткування digital-компаній дозволить домогтися справедливості, адже як співробітники таких компаній, так і мережі, які вони використовують, є європейськими [2].

В результаті переговорів між країнами Євросоюзу планується досягти єдиної думки з цього питання. Тільки так вдасться розробити оптимальний, справедливий і сприятливий для всіх членів ЄС план оподаткування інтернет-бізнесу. Зараз же виявлено багато розбіжностей і остаточне рішення відкладено до весни 2018 року.

Правове регулювання оподаткування електронного бізнесу в зарубіжних країнах залежить від специфіки діючої системи оподаткування певного типу. Так, наприклад, система оподаткування суб'єктів малого бізнесу Великобританії є найбільш ліберальною спрощеною системою оподаткування

можна вважати британську модель під назвою «Пріоритет податкових стимулів», що характеризується спрощеними вимогами до звітності, прогресивною шкалою оподаткування, наявністю пільг для високотехнічних галузей, а також рядом пільг стосовно капіталовкладень у будівництво та придбання основних засобів. Для малих та середніх підприємств у Франції діє спрощений режим декларування прибутку та сплати податків, за яким фактичні видатки та витрати відносять на виробництво. Середні й малі підприємства зобов'язані реєструватися платниками ПДВ, але сплачувати зазначений податок не щомісячно, а щоквартально. Система оподаткування суб'єктів ринку е-комерції США передбачає оподаткування саме продажів. При цьому, податок із продажів – це непрямий податок на кінцеве споживання. Він може стягуватися за місцем призначення, за джерелом продажів або за місцем реєстрації продавця. Останнє означає, що податок стягується за місцем розташування штаб-квартири організації. Поряд із нормативним забезпеченням сфери електронної торгівлі ООН у формуванні міжнародного права у сфері електронної торгівлі активну участь бере Європейський Союз. У 1998 р. прийнято Директиву «Про деякі аспекти електронної торгівлі на внутрішньому ринку». Її головне завдання полягає в забезпеченні умов належного функціонування міжнародної електронної комерції між країнами – членами ЄС. Директива визначає правове регулювання широкого кола суспільних відносин у сфері електронної торгівлі [4, с.58].

Отже, електронна торгівля на міжнародному рівні є закономірним процесом розвитку світових економічних відносин і фактором збільшення швидкості обігу капіталу. До основних правових питань розвитку міжнародної електронної торгівлі належать: питання торгового права, конфіденційність, захист інтелектуальної власності, митна діяльність та оподаткування, а відповідними міжнародними інститутами, що регулюють міжнародну електронну торгівлю є Світова організація торгівлі, Комісія ООН з міжнародного торговельного законодавства, Міжнародна торгова палата, Конференція ООН з торгівлі та розвитку, Організація економічного співробітництва й розвитку.

Сучасний ринок електронного бізнесу розширюється значними темпами і відповідні національні уряди зацікавлені у його контрольованості.

Підсумовуючи, слід зазначити, що перспективними напрямками вдосконалення правового регулювання оподаткування суб'єктів електронного бізнесу є: створення міжнародної кодової бази даних відповідних суб'єктів електронної діяльності, врегулювання питання отримання доступу контролюючими органами до необхідної інформації і створення ефективних

організаційно-правових механізмів та розробка нормативно-правової бази у сфері надання електронних послуг (щодо понятійного апарату електронного бізнесу, правового режиму суб'єктів електронної комерції (провайдерів, постачальників і т.д.), визначення відповідальності за правопорушення, допущені у процесі діяльності).

Список використаних джерел:

1. Желіховський В. Правові засади електронної комерції в Україні: автореф. дис..... канд.. юрид.наук : спец. 12.00.07 / В. Желіховський. – К., 2007. – 22 с.
2. Ильичев С. Особенности налогообложения в сфере электронной коммерции : [монография] / С. Ильичев. – М. : Маркет ДС, 2004. -188 с.
3. Чучко Н. Електронна торгівля в системі світогосподарських відносин / Н. Чучко, Г. Лозікова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//dspace.nbuv.gov.ua](http://dspace.nbuv.gov.ua)
4. Воробйова О. Нормативно-правове забезпечення електронної торгівлі: міжнародний досвід / О. Воробйова // Ефективність державного управління: збірник наукових праць. – 2015. – С. 269.

**Баранник Лілія Борисівна,
д.е.н., професор, ННІ «Фінансова академія»,
Університет митної справи та фінансів**

ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Проблема створення ефективної податкової політики є для кожної країни надзвичайно актуальною, адже така політика сприяє якнайшвидшому розвитку економіки, особливо її реального сектора, забезпечує сприятливий *податковий* та інвестиційний клімат. Ключовим питанням *податкової політики* України в сучасних умовах є формування податкової системи, орієнтованої на економічне зростання. Податкова політика – це той інструмент системи державного управління, який дозволяє згладжувати циклічні коливання, регулювати економіку за допомогою підтримки стабільних темпів економічного зростання та вирішувати цілий ряд інших стратегічно важливих завдань соціально-економічного розвитку.

Податкова політика незалежної України знаходиться в стадії становлення та реорганізацій, що викликано трансформаційними процесами в економіці

держави, суспільстві й світі. Пошук національної моделі триває. Однак вже сьогодні слід проаналізувати як її еволюцію, так і певні результати економічної діяльності, які, безперечно, є наслідком цієї політики. Наразі ведуться активні наукові дослідження у цьому напрямі, але модель ефективної податкової політики України є не розробленою.

Чинники, які детермінують прийняття рішень в податковій політиці й водночас впливають на формування державних фінансів, постійно змінюються. І це закономірно в умовах ринкової економіки. До таких чинників слід віднести рівні зайнятості та безробіття в країні загалом і в секторах економіки, ціни (або рівень інфляції), інвестиції, розвиток внутрішнього ринку товарів і послуг, фінансового ринку і деякі інші. По суті йдеться про такі фактори виробництва, як праця та капітал. Звичайно, в межах однієї статті неможливо проаналізувати всі чинники, які детермінують результати податкової політики. Розглянемо декілька основних.

Очевидним є те, що праця в узагальненому розумінні є домінуючим чинником. Стан ринку праці визначає кількість платників податків. Чисельність працездатного населення – фактор змінний. Аналітичний журнал «Закон і Бізнес», із посиланням на міністра соціальної політики А.Реву, свідчить, що в Україні нині із 26 млн осіб працездатного віку офіційну роботу мають лише 16,3 млн; кількість штатних працівників скоротилася на 20%; а програмою пенсійного страхування охоплені 10,2 млн осіб; із 18 млн зайнятих внески в Пенсійний фонд платять 11 млн, і то частина з них у неповному обсязі [1].

За кордоном перебуває 5 млн українців. За даними Держстату, у 2010-2012 рр. із метою заробітків за кордоном було 1,2 млн. За даними Міжнародної організації з міграції, за 2017 р. на роботу їздили майже 700 тисяч українців. Європа інтенсивно залучає наших фахівців різними програмами. Так, Чехія готова прийняти за прискореною процедурою 500 наших висококваліфікованих фахівців, за кілька місяців українці зможуть легально працевлаштуватися в Ізраїлі (відповідну угоду підписали уряди обох країн) [2]. У такій міграційній політиці прихована велика небезпека. Країна втрачає людський капітал.

Через незадовільний стан ринку праці бюджет недоотримує потрібні ресурси. Однак податковий пресинг не є виходом із ситуації. Це – шлях в нікуди, й він вже був апробований. Наразі уряд здійснив ряд етапів податкової реформи. Податків стало менше, частина справи розподілу зібраних податків передана органам місцевого самоврядування. Тим не менш «революції» не відбулось, хоча спостерігається позитивна динаміка податкових надходжень. В умовах тривалої економічної нестабільності фіскальна політика особливо набуває характеру антициклічного інструмента регулювання держави.

Очевидно, що маніпуляціями з податками економічне зростання не відбудеться. Потрібна комплексна реформа. Досвід країн Балтії свідчить, що податкова політика по відношенню до бізнесу повинна бути гнучкою. Тому багато нових підприємств отримують звільнення, пільги (особливо ті, що створюють нові робочі місця та запроваджують нові технології виробництва). Наприклад, унікальність естонської податкової системи полягає у відсутності прибуткового податку з юридичних осіб. У 2000 р. Естонія законодавчо встановила 0% ставку податку на прибуток юридичних осіб. Щоправда, це стосується тільки отриманого прибутку компанії, тобто нерозподіленого. Якщо ж акціонери (власники) вирішують розподілити прибуток у вигляді дивідендів, то фірма виплачує за акціонерів тільки прибутковий податок за ставкою 20%. Наприклад, при розподілі 10 000 євро заробленого прибутку 2 000 євро складуть податки і 8000 чистий дохід акціонера. З 01.01.2018 р. діє знижена ставка податку на дивіденди (сплачуються починаючи із 3-го року регулярних виплат) і дорівнює 14%. Це вигідно відрізняє естонські фірми від компаній, що знаходяться в інших європейських юрисдикціях, і робить їх по суті оншорні [3].

На перший погляд нинішня українська податкова система виглядає "європейською". Вона складається з тих же основних податків, що і в більшості країн ЄС. Деякі податкові закони були написані при участі західних радників. Виключенням є лише спрощена система оподаткування. Але несправедливість під час стягування податків породжує протест. В Україні ухилення від сплати податків стало нормою, чесні платники податків перебувають у невідповідному становищі. Нинішня влада дозволяє олігархам з їхніми надприбутками не сплачувати податки. Натомість *податковий* тягар повністю перекладено на простих громадян. Звісно виникає риторичне запитання про ефективність інвестиційного процесу.

Велику загрозу економічній безпеці держави представляє собою податковий менеджмент. Фіскальні органи мають широкі повноваження і активно використовують їх для надання привілеїв ближньому оточенню, захоплення ринків, рейдерства, покарання політичних опонентів і просто для здирництва. Експерти називають дискреційне і обтяжливе адміністрування податків навіть більшою перешкодою, ніж високе фіскальне навантаження. Через таку систему компанії часто не здатні навіть передбачити свої податкові зобов'язання [4]. Час зробити податкову систему простою, зрозумілою та недискреційною. Крім того, вона має продовжити рухатись у бік зниження податкових ставок й за принципом індивідуалізації оподаткування.

Нерозумна й корумпована політика призвела до загрозливих масштабів тіньової економіки. Лібералізація податків завжди виводить частину економіки

з тіні. Зниження ставок робить нерентабельними витрати на ухилення від оподаткування. При правильних процедурах адміністрування значній частині бізнесу простіше працювати в легальному полі, ніж використовувати сумнівні схеми. Зниження податків - це позитивний сигнал для інвесторів, як внутрішніх, так і зарубіжних. Це приведе до кумулятивного ефекту - появи нових платників податків.

Детермінуючим фактором також є ціни. Якщо ціни невисокі, то логічно, що залишаються кошти на споживання. Стримувати ціни в ринковій економіці нереально. Проте сприяти розвитку внутрішнього ринку товарів і послуг, підтримуючи власного товаровиробника – це одне із стратегічних завдань держави. Сучасне підвищення тарифів можна назвати здирницьким, науково необґрунтованим і соціально небезпечним. Отже, коли всі детермінанти будуть враховані та спрямовані на досягнення позитивного результату шляхом створення іншої податкової культури, розпочнеться економічне піднесення в країні.

Список використаних джерел

1. В Україні офіційно працює лише половина населення – міністр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/127108-v_ukraini_oficiyno_pracuyue_lishe_polovina_pracezdatnogo_nase.html
2. Цифра вражає [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://expres.ua/news/2016/06/20/190628-cyfra-vrazhaye-vidomo-skilky-milyoniv-ukrayinciv-zhyve-pracuyue-kordonom>
3. Налоги в Эстонии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://estoniancompany.eu/poleznoe/nalogi-v-estonii-v-2018-m-godu>
4. Вопрос налогов: что в Европе хорошо, в Украине - про коррупцию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biz.liga.net/ekonomika/all/stati/3057956-voprosov-nalogov-что-v-evrope-khorosho-v-ukraine-pro-korrupciyu.htm>

**Селезень Павло Олександрович,
к.ю.н., с.н.с., пров.н.с. відділу дослідження
міжнародної податкової конкуренції НДІ ФП
Університету ДФС України**

**ЗАХИСТ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ У ДОГОВОРАХ БРАЗИЛІЇ ПРО
УНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ: ВИСНОВКИ ДЛЯ
УКРАЇНИ**

Система договорів Бразилії про уникнення подвійного оподаткування наразі охоплює 33-и держави, в т.ч. і Україну [1]. В розвитку цієї системи можна чітко виокремити три стадії: 1) 1960-ті – 1970-ті роки; 2) 1980-ті – 1990-ті роки; 3) з 2000-го року. Кожна з цих стадій пов'язана зі зміною економічних потреб Бразилії, відображених у договірній практиці. Так, якщо для першого періоду характерною була роль Бразилії як держави-імпортера капіталу, а отже – і роль держави джерела доходу, то у третьому періоді відбувається поступовий відхід від такого сценарію у зв'язку з виходом бразильських компаній на глобальні ринки.

На думку Луїса-Едуардо Шоуері (*Luis Eduardo Schoueri*), до характерних рис договірної підходу Бразилії можна віднести [2, с. 43-46, 54-56]:

1) активне використання положення про податковий заощаджуючий кредит (*tax sparing credit*) у відносинах з розвиненими державами, що мало сприяти захисту отриманих інвестором переваг від податкових стимулів в державі джерела при оподаткуванні отриманого ним доходу в державі резидентства. Характерно, що у відносинах з державами, що розвиваються Бразилія була менш наполегливою у контексті вимог щодо включення положення про податковий заощаджуючий кредит;

2) використання вищих, аніж запропоновані в Модельній податковій конвенції ОЕСР ставок податку на виплату доходу у формі дивідендів, процентів та роялті з держави джерела. Разом з тим, такий підхід не означає того, що Бразилія не вдається до використання нижчих ставок при виплаті тих чи інших пасивних видів доходу в якості податкового стимулу. У такому випадку вищі договірні ставки при виплаті дивідендів, процентів та роялті розширюють можливості надання гнучкості відповідним податковим заходам;

3) поширення режиму оподаткування роялті на дохід від надання технічних послуг та послуг технічної підтримки в державі джерела. На договірному рівні жоден з останніх згаданих термінів не розтлумачено, тому їх зміст визначено на внутрішньодержавному рівні. Так, під технічними

послугами розуміють діяльність, здійснення якої залежить від експертних технічних знань, якими володіють люди окремих професій або люди, які є спеціалістами в сфері мистецтва або ремісництва, а під послугами технічної підтримки – консультації та поради, які надають доступ користувачу до конкретних процесів чи таємних формул за допомогою технічних умов, креслень, досліджень, інструкцій, надісланих в державу джерела, чи інші подібні послуги, які уможливають використання процесів чи формул користувачем. Як бачимо, Бразилія далеко не перший рік використовує підхід, подібний до того, який експерти ООН лише планують відобразити шляхом включення окремої статті 12А в Типову конвенцію ООН;

4) відхід від підходу ОЕСР в частині оподаткування інших доходів, яким не присвячено окремих статей в договорах про уникнення подвійного оподаткування. В Модельній податковій конвенції ОЕСР право на оподаткування таких інших доходів надається виключно державі резидентства отримувача за відсутності постійного представництва. В той же час Бразилія наполягає на тому, що право на оподаткування таких доходів належить також і державі джерела доходу, що посилює захист її бази оподаткування. Наприклад, ось як відповідне положення сформульоване у договорі про уникнення подвійного оподаткування з Україною (п. 3 ст. 22): “... види доходів резидента Договірної Держави, про які не йдеться у попередніх статтях цієї Конвенції, і які виникають у другій Договірній Державі, можуть також оподатковуватися у цій другій Державі” [3];

5) відхід від моделі оподаткування доходу від незалежних професійних послуг (викладачі, стоматологи, юристи, бухгалтери, інженери та ін.), запропонованої в ст. 14 Модельної податкової конвенції ОЕСР (видалена у 2000 р., але збережена у Типовій конвенції ООН). Відповідно до підходу експертів ОЕСР та ООН право на оподаткування відповідного доходу виникало у держави джерела лише у випадку наявності постійної бази (*fixed base*) (в Типовій конвенції ООН в якості додаткового пропонується альтернативний критерій перебування в державі джерела більш ніж у 183-и дні). Бразилія ж у своїй договірній практиці відмовилась від такого підходу та наполягає на тому, що право на оподаткування відповідного доходу виникає в державі джерела у тому випадку, якщо “винагорода за такі послуги або діяльність сплачується резидентом ... або постійним представництвом, розташованим в” державі джерела (п. 1 ст. 14 договору з Україною).

З 2002 р. Бразилія також активно впроваджує у договірну практику власний аналог положення про обмеження доступу до договірних переваг (наприклад, ст. 28 Конвенції між урядом Росії та урядом Бразилії про

уникнення подвійного оподаткування та запобігання ухилення від оподаткування стосовно податків на доходи від 22.11.2004 р. [4]):
“1. Компетентні органи ... можуть відмовити в наданні пільг відповідно до цієї Конвенції будь-якій особі або стосовно будь-якої операції, якщо ... надання таких пільг призведе до зловживання Конвенцією з точки зору її цілей; ... 3. На юридичну особу, яка є резидентом ... та отримує дохід з джерел в іншій Договірній державі, не будуть в такій іншій Договірній державі поширюватись переваги цієї Конвенції, якщо більше п'ятдесяти відсотків участі в такій особі ... належить прямо або опосередковано будь-якій комбінації однієї чи більше осіб, які не є резидентами” тієї ж держави, резидентом якої є юридична особа. Виключення з останнього правила становлять ті резиденти, які зможуть довести, що вони здійснюють підприємницьку діяльність іншу, ніж просто володіння цінними паперами та іншими активами, або просто здійснення допоміжної, підготовчої або будь-якої іншої подібної діяльності.

Як переконує нас приклад Бразилії, держави, що розвиваються не обмежуються рекомендаціями ОЕСР з метою забезпечення належного рівня захисту власних баз оподаткування, зокрема, вони активно використовують потенціал Типової конвенції ООН у цьому контексті та вибудовують гнучку політику у сфері договірного регулювання податкових відносин. Україна у цьому контексті далеко не повністю використовує апробований позитивною практикою Бразилії (та й не лише її!) підхід у захисті власної бази оподаткування, оскільки орієнтується переважно на рекомендації Модельної податкової конвенції ОЕСР.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Acordos para evitar a dupla tributação e prevenir a evasão fiscal / Receita Federal. URL : http://idg.receita.fazenda.gov.br/aceso-rapido/legislacao/acordos-internacionais/acordos-para-evitar-a-dupla-tributacao/acordos-para-evitar-a-dupla-tributacao?lien_externe_oui=Continue (Last accessed: 02.11.2017)
2. Schoueri, L. E. Brazil. BRICS and the Emergence of International Tax Coordination. Eds. Y. Brauner and P. Pistone. Amerdam: IBFD, 2015. Pp. 41–80
3. Конвенція між Урядом України і Урядом Федеративної Республіки Бразилія про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи від 16.01.2002 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/076_004 (дата звернення: 02.11.2017 р.)
4. Конвенция между Правительством Российской Федерации и Правительством Федеративной Республики Бразилии об избежании двойного налогообложения и предотвращении уклонения от налогообложения в отношении налогов на доходы от 22.11.2004 г. URL: <http://www.taxrus2000.com/all-russian-taxes-on-line/general-section/dta/Russian-DTA-Brazil-Russia-text/> (дата обращения: 02.11.2017 г.)

**Кошук Тетяна Василівна,
к.е.н., п.н.с., Науково-дослідний фінансовий
інститут ДННУ «Академія фінансового
управління»**

***РЕФОРМУВАННЯ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ З ЕНЕРГОПРОДУКТІВ ТА
ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО
АСОЦІАЦІЮ З ЄС***

Дуже важливим при реформуванні акцизного податку в Україні є врахування євроінтеграційних завдань і пріоритетів. Угода про асоціацію з ЄС – це перший крок на шляху поглиблення економічної співпраці з Євросоюзом, який зобов’язує Україну адаптувати її податкове законодавство до визначених положень директив ЄС, зокрема Директиви Ради 2003/96/ЄС від 27 жовтня 2003 р. про реструктуризацію системи Співтовариства щодо оподаткування енергопродуктів та електроенергії [1].

Додатком XXVIII до глави 4 «Оподаткування» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [2] не встановлено чітких термінів імплементації у вітчизняному податковому законодавстві положень Директиви Ради 2003/96/ЄС. Згідно з Директивою, є низка пільг із акцизів на енергопродукти та електроенергію, які країни повинні обов’язково застосовувати, а є податкові пільги, які можна застосовувати (якщо національні уряди вважають це доцільним). Крім того, в ЄС ставки акцизів на енергопродукти диференційовано залежно від цілей їх використання. Директивою встановлено мінімальні рівні ставок, найвищі з яких передбачено для енергопродуктів, які використовуються як моторне паливо. В Україні не існує такої диференціації ставок акцизного податку і системи податкових пільг, що вимагає внесення відповідних змін до Податкового кодексу. Це є проблемою, оскільки ставки акцизів на енергопродукти в Україні значно нижчі за мінімальні ставки в ЄС для енергопродуктів – моторного палива, а розширення сфери застосування податкових пільг пов’язане із загрозою зловживань. Тому, попри важливість врахування вимог Директиви Ради 2003/96/ЄС для сприяння енергозбереженню і підвищенню енергоефективності, політика ухвалення рішень з її імплементації в Україні має бути зваженою і передбачати реалізацію заходів протягом доволі тривалого проміжку часу.

Разом з тим, не доцільно надто довго зволікати із приведенням вітчизняного акцизного оподаткування енергопродуктів і електроенергії до європейських стандартів. У країнах ЄС акцизи з цієї групи підакцизних товарів

забезпечують доволі значний обсяг надходжень. У Німеччині, зокрема, найбільші надходження від акцизів збираються з саме з енергопродуктів. При цьому витрати на адміністрування всіх акцизів є порівняно невисокими (як правило – менше 1 % від їх надходжень).

У Німеччині ставки акцизів на енергопродукти, як правило, є вищими за мінімальні у ЄС. Наприклад, мінімальна ставка в ЄС щодо дизельного пального, яке використовується як моторне паливо, становить 330 євро за 1000 л., а щодо дизельного пального, яке використовується для пільгових цілей (наприклад, у стаціонарних двигунах) – 21 євро за 1000 л. У Німеччині ці ставки складають 470 і 61,5 євро за 1000 л. відповідно. Водночас в Україні сьогодні чинною є єдина ставка акцизного податку для дизельного пального у розмірі 139,5 євро за 1000 л. Відмінності очевидні.

Зауважимо, що переходу нашою державою до диференціації ставок акцизу на енергопродукти та електроенергію залежно від цілей їх використання мають передувати заходи з удосконалення пільгового оподаткування. Підвищенню ефективності вітчизняної системи податкових пільг і державної допомоги в цілому сприятиме складання звіту про державну допомогу, як це робиться кожні 2 роки у Німеччині [3]. У цьому звіті зазначено всі види державної допомоги (наприклад, відшкодування акцизного податку на моторне паливо, яке використовується для перевезення дітей шкільними автобусами), обґрунтування для їх надання та їх загальні суми в динаміці по роках. Обсяги державної допомоги за всіма її видами також знаходять відображення в бюджеті. Складання в Україні звіту про державну допомогу та зазначення її обсягів у бюджеті підвищать транспарентність у сфері державних фінансів, що дасть змогу оптимізувати систему державної допомоги в цілому і податкових пільг зокрема (стане можливим оперативне виявлення і скасування неефективних пільг), а також сприятиме енергозбереженню та підвищенню енергоефективності внаслідок реформування акцизного податку на енергопродукти (його наближення до стандартів ЄС).

Наразі ми вважаємо доцільним внести зміни до Податкового кодексу, пов'язані з виокремленням «гармонізованої» і «негармонізованої» груп підакцизних товарів категорії «енергопродукти та електроенергія». Акцизними категоріями в розрізі енергопродуктів в Україні є: легкі дистиляти, бензини спеціальні, бензини моторні, паливо для реактивних двигунів, середні дистиляти, гас, важкі дистиляти (газойлі), паливо пічне побутове, паливо рідке (мазут), скраплений газ, бензол, метанол технічний та біодизель, паливо моторне альтернативне та електрична енергія. Директивою Ради 2003/96/ЄС регулюється оподаткування акцизом і встановлено мінімальні його ставки щодо

окремих із цих категорій (гасу, бензинів, дизельного палива, зниженого нафтового газу, природного газу, палива пічного побутового та електроенергії). Водночас вугілля і кокс, оподаткування яких регулюється Директивою, в нашій державі не є підакцизними товарами.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]: від 21 березня, 27 червня 2014 р. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246581344.

2. Про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування енергопродуктів та електроенергії [Електронний ресурс]: Директива Ради ЄС від 27 жовтня 2003 р. – 2003/96/ЄС. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/45885>.

3. Bericht der Bundesregierung über die Entwicklung der Finanzhilfen des Bundes und der Steuervergünstigungen für die Jahre 2013 bis 2016 (25. Subventionsbericht) [Електронний ресурс] // Deutscher Bundestag. Drucksache 18/5940. – Режим доступу: https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finzen/Subventionspolitik/2015-08-26-subventionsbericht-25-vollstaendig.pdf?__blob=publicationFile&v=2.

***Сухіна Олена Миколаївна,
к.е.н., с.н.с., Державна установа
«Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку Національної
академії наук України»***

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ НА БАЗІ ВИЛУЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ РЕНТИ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

З ростом населення і мобілізації ресурсів електронна економіка торкається кожного аспекту життя людства: охорони здоров'я, освіти, природокористування й ін. В епоху діджиталізації, цифровізації та переходу до цифрової економіки важливими залишаються людський і природний фактор. У багатьох випадках цифрова економіка може сприяти збереженню навколишнього природного середовища (НПС). Наприклад, в Барселоні діє система розумного освітлення: на вуличні ліхтарі встановлюються сенсори, що

дозволяє автоматично контролювати яскравість за допомогою аналізу рівнів шуму, забруднення атмосферного повітря і щільності населення. Як наслідок – не менше 30 % економії електроенергії в рік [1]. Але для здійснення таких проектів потрібні гроші.

До відома. “Кабінет міністрів України 17 січня 2018 затвердив” дорожню карту “розвитку в країні цифрової економіки, вважаючи, що це допоможе підвищити її економічне зростання. В рамках цього плану до 2021 р. намічено охопити широкосмуговим доступом до Інтернет 80% території України, а також провести діджиталізацію таких сфер, як освіта, екологія, медицина, транспорт та інфраструктура. Заплановані дії, за попередньою оцінкою Уряду, здатні підвищити до 2021 р. прогнозоване зростання ВВП нашої країни на 5 %. Як відомо, сьогодні майже 35 % сільського населення в Україні не мають доступу до широкосмугового Інтернету. До їх числа входять понад половина сільських шкіл, а серед лікарень тільки 1 % медичних установ мають підключення до Інтернет” [2]. На думку автора, для діджиталізації сфери охорони природи також потрібні будуть гроші, особливо для об’єднаних територіальних громад в умовах децентралізації владних повноважень, і застосування лише самої стратегії Фандрейзингу не поліпшить ситуації з фінансовим становищем общин. Що стосується впливу розвитку цифрової економіки на стан ОПС, необхідно враховувати, що вона є моделлю виробництва короткоживучих продуктів, і вже викидаються тонни смартфонів та інших виробів, що поглиблює екологічні проблеми регіонів [3].

Розміри збитків, заподіяних НПС, у багатьох країнах є колосальними, витрати на проведення природоохоронних заходів – істотними, а ставки екологічного податку в Україні залишаються мізерними, що дозволяє суб’єктам господарювання збагачуватися за рахунок зменшення величини екологічного капіталу, тобто привласнювати собі екологічну ренту. Таке екологічне оподаткування не стимулює природокористувачів, і їм вигідніше платити штрафи, розміри яких також є мізерними². Справляння екологічного податку в Україні не має зворотного зв’язку, оскільки не дозволяє відновити асиміляційні властивості екосистем. Методика його нарахування не має зв’язку зі шкодою, завданою ОПС, і з визначенням вартості “роботи” асиміляційного потенціалу

---

² В той час як за кордоном вже здійснюється оцінка асиміляційних послуг екосистем, їх монетизація, формування ринку асиміляційних послуг екосистем, створення економічних стимулів до зниження негативного впливу на НПС, в Україні вилучення екологічного податку носить суто фіскальний характер, і не є стимулом для природокористувачів до впровадження інноваційних технологій та збереження природи. У 2007 р. міжнародна команда, яка працювала в рамках “наукового ательє” в м. Хередія (Коста-Ріка) розробила Декларацію про принципи формування систем платежів за екосистемні послуги, яка отримала з цієї причини назву: Хередіанська Декларація.

природи. Крім того, кошти від справляння екологічного податку не завжди йдуть на охорону природи.

Стимули, які б мотивували впровадження ефективних інструментів раціонального природокористування в Україні та за кордоном, дещо відрізняються. Для компаній західного світу усвідомленим є бажання поліпшити імідж і увійти до когорти лідерів на ринку, а для українських – прагнення отримати податкові та інші пільги. Оскільки в Україні для природокористувачів ще не сформувалося макросередовище, яке б спонукало їх приймати ефективні управлінські рішення, то на даний час в умовах конкурентної боротьби забезпечення процесу екологізації виробництва набуває все більшого значення. Циркулярна економіка, яка вступає в права в усьому світі, потребує перетворення промисловості та сільського господарства країни.

З урахуванням викладеного, а також запланованого Урядом впровадження екосистемного підходу в управлінську діяльність в Україні, актуальною є розробка пропозицій щодо застосування нових економічних (й зокрема податкових) інструментів реалізації екологічної політики, в т. ч. в об'єднаних територіальних громадах, і формування фінансового капіталу для відновлення здоров'я громадян і локальних екосистем в умовах діджиталізації економіки. Тому доцільно впровадити рентний платіж, наприклад, екологічний рентний платіж (**нововведення автора**), який би справлявся з прибутку підприємців, а не з гаманця пересічних збіднілих українських громадян, як це зараз відбувається при справлянні екологічного податку.

Якщо за використання природних ресурсів (мінеральних, водних, лісових) вже стягується рентна плата (хоча по суті цей платіж не є рентним, оскільки сплачується не з надприбутку), а за використання асиміляційних властивостей природи, і в цілому екологічних послуг екосистем, екологічна рента не вилучається. Надходження від сплати земельного податку надходять до місцевих бюджетів. Вилучення екологічної ренти буде найбільш перспективним і стимулюючим податковим інструментом та сприятиме раціональному використанню природних ресурсів з асиміляційними властивостями.

Автором пропонується впровадити екологічний рентний платіж на заміну екологічному податку, який би мав прив'язку до вартості роботи асиміляційного потенціалу НПС. Це буде стимулюючий вид платежу. Принципово новий авторський методологічний підхід полягає в наступному: за сучасного розвитку технологій вартість “роботи” асиміляційного потенціалу НПС ($BP_{АПНПС}$) (асиміляційного потенціалу біоти, води, атмосферного повітря, ґрунтів) можна умовно прирівняти до вартості роботи штучної установки з

утилізації відходів (твердих побутових відходів, пестицидів та ін.) ($BP_{ШУув}$) (формула 1):

$$BP_{АПтс} = BP_{ШУув} ; \quad (1)$$

Цей методологічний підхід можна використати й для оцінки збитків, завданих НПС. Розмір плати за забруднення природи повинен бути співставним з конкретним розміром економічного збитку від забруднення НПС (надходжень від сплати якої вистачило б на відшкодування збитків), і який би стимулював господарюючих суб'єктів до здійснення екологізації виробництв.

Це буде більш спрощеним та дійовим економічним механізмом і новою, більш ефективною системою екологічного оподаткування. Справляння екологічного рентного платежу не повинно позначатись на добробуті населення, оскільки він назначатиметься з прибутку (тобто, прибуток стане базою оподаткування). Це буде стимулюючий вид платежу, якщо буде враховано: ціноутворення, якість екосистем тощо, тобто коли буде зворотній зв'язок. В такому випадку екологічний рентний платіж буде корелятивним з економічними збитками від забруднення НПС.

Прогресивність ідеї автора полягає в тому, що **справляння запропонованого екологічного рентного платежу не буде (в ідеалі – не повинно) позначатись на добробуті населення**, оскільки його сплата буде здійснюватись з прибутку підприємства. Чинний же екологічний податок закладається у собівартість продукції, а це негативно позначається на рівні життя збіднілих українців.

Висновки. Таким чином, в епоху діджиталізації екологічне оподаткування повинно бути змінено, і базуватися на основі вилучення екологічної ренти. Для формування науково обґрунтованих економічних відносин в сфері раціонального природокористування пріоритетним, стимулюючим підприємства і найбільш дійовим податковим інструментом економічного механізму екологізації виробництва буде впровадження екологічного рентного платежу (авторське нововведення), який би базувався на вилученні екологічної ренти, що є **новизною дослідження**. Частку екоренти повинен отримувати кожен громадянин як власник природних ресурсів з асиміляційними властивостями.

Список використаної літератури

1. Малолітнева В. Європейська промисловість йде в цифру. А що Україна? / Веста Малолітнева. – URL: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/11/23/7057762/> [дата публікації – 23 листопада 2016 року].

2. Блохина О. Кабмин утвердил план развития цифровой экономики в Украине [Электронный ресурс] / Ольга Блохина. – URL: <https://ubr.ua/finances/macro-economics-ukraine/kabmin-utverdil-plan-razvitija-tsifrovoj-ekonomiki-v-ukraine--3863146> [дата публікації – 18 січня 2018 року].
3. Ковачич Е. Цифровая экономика — навязанный приоритет? URL: <https://regnum.ru/news/2318804.html> [дата публикации – 7 сентября 2017 года].

*Євсєєва Ірина Олександрівна,
науковий співробітник НДІ ФП,
Університет ДФС України*

*СТАН ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ В
КОНТЕКСТІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ*

Україна спрямовує зусилля на загальну реформу податкової системи та податкової політики, в тому числі на реформування фіскальної системи відповідно до європейських стандартів. Загалом положення Податкового кодексу України відповідають положенням норм законодавства ЄС з питань оподаткування, зокрема в частині загальних питань податку на додану вартість та оподаткування акцизним податком.

Податковий[1, 112] та Митний[2, 552] кодекси України в частині пільгового оподаткування акцизним податком загалом відповідає основним вимогам ЄС стосовно недискримінаційного підходу під час встановлення пільг при постачанні вітчизняних товарів та ввезенні товарів іноземного виробництва.

Наразі національне податкове законодавство в цілому відповідає законодавству ЄС, за виключенням окремих норм, які поступово будуть наближені до нього з відповідно до взятих Україною зобов'язань. Згідно з досягнутими Україною та ЄС домовленостями, Україна зобов'язується поступово наблизити своє податкове законодавство до законодавства ЄС, відповідно до переліку, що міститься у Додатку XXVIII до Угоди.

Враховуючи положення Глави 4 Розділу 5 Угоди про Асоціацію, досягнута домовленість про співпрацю між Україною та ЄС для посилення і зміцнення співробітництва, спрямованого на удосконалення і розвиток податкової системи та податкових органів України, а також гармонізацію

політики щодо протидії та боротьби з шахрайством і контрабандою підакцизних товарів.

Україна відповідно до положень Додатка 28 до Угоди про Асоціацію протягом 3 років з набрання чинності Угодою повинна імплементувати у своє законодавство положення Директиви Ради № 2007/74/ЄС від 20.12.2007 року про звільнення від податку на додану вартість і акцизів на товари, що ввозяться особами, які подорожують з третіх країн (розділ 3 щодо кількісних обмежень). Частиною 3 передбачено, що кількісні обмеження і грошові пороги, яким підпорядковуються виключення, повинні відповідати сучасним потребам держав-членів.

У підпункті 14.1.113. пункту 14.1 статті 14 Податковий кодекс України визначає митні платежі як податки, що відповідно до Податкового Кодексу України або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на митні органи[1]. Митний кодекс України у пункті 27 частини 1 статті 4 Митного кодексу України визначає наступні види митних платежів:

а) мито;

б) акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);

в) податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції)[2].

Відповідно до статті 292 Митного кодексу України митні платежі не сплачуються у разі, якщо відповідно до Митного кодексу України, Податкового кодексу України, інших законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України:

1) товари не є об'єктом оподаткування митними платежами;

2) щодо товарів надано звільнення або повне умовне звільнення від сплати митних платежів – у період дії такого звільнення і при дотриманні умов, у зв'язку з якими його надано;

3) при ввезенні товарів на митну територію України або вивезенні товарів з митної території України товари були поміщені у митний режим, який відповідно до положень Митного кодексу України не передбачає сплату митних платежів, - на період дії цього режиму та при виконанні умов, що впливають з такого режиму;

4) коли загальна фактурна вартість товарів, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України

громадянами, не перевищує обсягів, які не є об'єктом оподаткування митними платежами відповідно до розділу XII Митного кодексу України[2].

У Європейському Союзі питання звільнення від сплати митних платежів товарів, які імпортуються особами, що прибувають з третіх країн регулюється положеннями Директиви Ради 2007/74/ЄС від 20.12.2007 щодо звільнення від ПДВ та акцизних зборів на товари, які імпортуються особами, які прибувають з третіх країн [3, 7]. У значенні Директиви до товарів, які імпортуються особами, які прибувають з третіх країн відносяться виключно товари для особистого чи сімейного використання мандрівників або товари, призначені в якості подарунків.

Необхідно зазначити, що в цілому положення Податкового та Митного кодексів України відповідають змісту Директиви, за винятком деяких невідповідностей у цій сфері. Наприклад, Стаття 8 Директиви Ради 2007/74/ЄС містить перелік підакцизної продукції, що звільняється від ПДВ та акцизного збору, зокрема пункт 1 статті 8 визначає, що держави-члени звільняють від акцизу імпорт наступних типів тютюнових виробів, що підлягають наступним кількісним обмеженням:

- 1) а. 200 сигарет або 40 сигарет;
- 2) б. 100 сигарил або 20 сигарил;
- 3) в. 50 сигар або 10 сигар;
- 4) г. 250 грамів тютюну або 50 грамів тютюну.

Передбачається також ввезення зазначеної продукції у комбінації, що не перевищує повного звільнення будь-якого виду тютюнових виробів. Наприклад: 100 сигарет (50%) + 50 сигарил (50%) = 100% повне звільнення (максимальне).

У вітчизняному законодавстві відповідні аспекти імпорту тютюнових виробів закріплені у статті 376 Митного кодексу України, що регулює ввезення на митну територію України громадянами алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Пункт 376.2 статті 376 Митного кодексу України дозволяє громадянам, які досягли 18-річного віку, ввозити алкогольні напої та тютюнові вироби на митну територію України в ручній поклажі або супроводжуваному багажі без сплати митних платежів та без письмового декларування із розрахунку на одну особу. Підпункт 376.2.1 пункту 376.2 статті 376 Митного кодексу України дозволяє ввозити тютюнові вироби у таких кількостях: 200 сигарет або 50 сигар чи 250 грамів тютюну, або ці вироби в наборі загальною вагою, що не перевищує 250 грамів. У порівнянні з Директивою 2007/74/ЄС в Україні менша норма безмитного ввезення для деяких видів тютюнових виробів. Так, у статті не винесено окремим пунктом сигарил. Враховуючи, що сигарилі – це

різновид сигар, робимо висновок, що ввозити на митну територію України без сплати митних платежів дозволяється 50 сигарил. Більш суттєві розбіжності стосуються кількісних обмежень для звільнення від податків при перевезенні комбінації тютюну та тютюнових виробів. Директива встановлює та визначає сигарили, як сигари максимальною вагою 3 грами кожен. Тобто 100 сигарил, як передбачено у пункті 8.1. статті 8 Директиви Ради 2007/74/ЄС матимуть максимальну вагу 300 грамів, не враховуючи можливу максимальну вагу сигар, що не відповідає 250 грамам тютюну або комбінації тютюну та/або тютюнових виробів. Формула розрахунку кількісних обмежень при ввезенні комбінації тютюнових виробів є більш лояльною та легкою у користуванні подорожуючими. По-перше: не потребує зважування, тому що на упаковці тютюну вказано його вагу, а на сигарах не вказується. По-друге: перевезення тютюнових виробів у комбінації визначаючи кожен з пунктів кількісного обмеження за 100% є більш легким для розрахунку особою, яка планує перетин кордону.

Так само стаття Стаття 9 Директиви Ради 2007/74/ЄС містить перелік підакцизної продукції, що звільняється від ПДВ та акцизного збору, зокрема, пункт 1 статті 9 визначає, що держави-члени звільняють від ПДВ і акцизу спирт та алкогольні напої, інші ніж вина і пиво, при дотриманні наступних кількісних обмежень:

а) в цілому 1 літр алкоголю та алкогольних напоїв із вмістом спирту більш ніж 22%, або неденатурований етиловий спирт із вмістом спирту 80% або більше;

б) в цілому 2 літри алкоголю та алкогольних напоїв з вмістом спирту не більше 22%.

Кожне значення з кількісних обмежень, зазначених у пунктах а) і б) представляють собою 100% від загального звільнення для алкоголю та алкогольних напоїв. Крім цього, пункт 3 статті 9 визначає, що Держави-члени повинні звільнити від ПДВ і акцизу 4 літри тихих вин і 16 літрів пива.

У вітчизняному законодавстві відповідні аспекти імпорту алкогольних напоїв регулюються відповідно до підпункту 376.2.2 пункту 376.2 статті 376 Митного кодексу України. Так, громадяни, які досягли 18-річного віку, можуть ввозити алкогольні напої на митну територію України в ручній поклажі або супроводжуваному багажі без сплати митних платежів та без письмового декларування у таких кількостях із розрахунку на одну особу: 5 літрів пива, 2 літри вина, 1 літр міцних (із вмістом спирту більш як 22%) алкогольних напоїв. Кількісні обмеження алкогольних напоїв для ввезення в Україні більше ніж у два рази нижчі ніж у Європейському союзі.

Згідно з досягнутими Україною та ЄС домовленостями, Україна зобов'язується поступово наблизити своє податкове законодавство до законодавства ЄС, відповідно до переліку, що міститься у Додатку 28 до Угоди, зокрема й Директиви Ради № 2007/74/ЄС від 20.12.2007 року про звільнення від податку на додану вартість і акцизів на товари, що ввозяться особами, які подорожують з третіх країн. Кабінет Міністрів України своїм рішенням від 22 квітня 2015 року також схвалив План імплементації Директиви Ради № 2007/74/ЄС про звільнення від податку на додану вартість і акцизів на товари, що ввозяться особами, які подорожують з третіх країн (розділ 3 щодо кількісних обмежень). Враховуючи зазначене пропонуємо внести деякі зміни у Митний кодекс України та розширити перелік тютюнової продукції, що ввозиться на митну територію України в ручній поклажі або супроводжуваному багажі без сплати митних платежів, а також змінити формулу розрахунку тютюнових виробів та алкогольної продукції, що ввозяться у комбінації.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України, 2011, N 13-14, N 15-16, N 17, ст.112.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України, 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552.
3. Council Directive 2007/74/EC of 20 December 2007 on the exemption from value added tax and excise duty of goods imported by persons travelling from third countries // Official Journal of the European Union, L 346/6 29.12.2007.

***Кармаліта Марія Володимирівна,
к.ю.н., доцент, завідувач відділу НДІ ФП,
Університет ДФС України***

УЗГОДЖЕННЯ ІНТЕРЕСІВ В ОПОДАТКУВАННІ ЯК ГАРАНТІЯ ФОРМУВАННЯ ЗБАЛАНСОВАНОЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

В умовах внутрішньодержавних перетворень та глобалізаційних змін у соціально-економічному розвитку суспільства актуалізуються питання реалізації приватного та публічного інтересу в оподаткуванні. У переліку зобов'язань сучасної Української держави значаться поліпшення бізнес-клімату, оновлення механізму державного управління, поглиблення міжнародної співпраці, що, безумовно, не може не впливати на кореляцію приватного та публічного інтересу. Спроби розв'язання проблем у податковій сфері перш за все пов'язані із проблематикою податкової оптимізації. Фіскальні

платежі зумовлюють суперечливість взаємовідносин платників та контролюючих органів, що має бути вирішена завдяки демократичному підходу, який передбачає максимально можливе врахування інтересів обох сторін.

Фахівці в галузі економіки наголошують на тому, що пріоритетним завданням сучасної фіскальної політики нашої держави є посилення адміністрування податків. Оскільки усі можливі схеми оподаткування вже відомі та знайшли свого застосування на практиці, у резерві залишається лише активізація людського фактора в оподаткуванні, а саме поліпшення морально-етичної компоненти в поведінці платників податку та функціонерів фіску, рівня підготовки персоналу контролюючих органів, підвищення ефективності їхньої роботи шляхом удосконалення податкового менеджменту, організації діяльності та запровадження у податковий процес найсучасніших інформаційно-комп'ютерних технологій [1, с. 64].

У свою чергу у правовій доктрині вказується, що через неправильну модель взаємовідносин держави та платників податків одним із основних трендів сучасної податкової політики України є забезпечення контролюючим органам можливості виконати план надходжень до державного бюджету, тоді як у розвинених країнах – мінімізувати витрати часу на складання податкової звітності та її подання до контролюючих органів [2, с. 7].

Таким чином, узгодження інтересів в оподаткуванні продовжує звертати увагу представників різних наук. Не викликає сумніву і те, що політика держави, а значить і правове регулювання, наразі виступає пріоритетним об'єктом вітчизняного реформування, у т.ч. у контексті її трансформації з суто фіскального інструменту на ефективний засіб соціально-економічного впорядкування суспільних відносин.

Законодавство у сфері податків та зборів, інших обов'язкових платежів є сформованим, у той же час процес його удосконалення триває, що полягає у виробленні нових правових приписів, внесенні змін у діючі шляхом уточнення та/або доповнення. У системі правових норм у сфері оподаткування з'являються такі, що регламентують договірні відносини між платником податків та контролюючими органами (наприклад, інститут договорів про попереднє узгодження ціноутворення у контрольованих операціях). Таким чином, у сфері публічного права, для якого характерним є імперативність та владний характер, упродовж останніх років відбувається демократизація правових приписів і дерегуляція значної групи суспільних відносин. З огляду на економічні виклики, а також у зв'язку із збільшенням ситуацій, для вирішення яких вимагається індивідуальний підхід, держава в особі органів та посадових

осіб все частіше йде на перемовини із суб'єктами економічної діяльності, а результати останніх оформлює у вигляді договору із взаємними правами та обов'язками.

Світова практика та сучасні тенденції розвитку податкової політики провідних держав світу свідчать про поступову трансформацію систем оподаткування у контексті співпраці платників та контролюючих органів. Яскравим прикладом може виступати передбачена у рамках напряму 14 кампанії з протидії розмиванню бази оподаткування та переміщення прибутків в низькоподатковій юрисдикції (БЕПС) рекомендація щодо вдосконалення механізмів вирішення податкових спорів з використанням взаємоузгоджувальної процедури (напряму 14: Підвищення ефективності механізмів вирішення спорів). Експерти ОЕСР рекомендують розробити і прийняти вказівки для платників податків та контролюючих органів, які визначали б процесуальні аспекти взаємозв'язку взаємоузгоджувальної процедури та договорів про попереднє узгодження ціноутворення [3, с. 116; 4]. На думку фахівців, практика використання такого механізму підтверджує виправданість його існування у сучасному світі з точки зору наявних переваг не лише для компетентних органів, але і для платників податків. Однак про масштабність такого використання говорити зарано. Для України, в якій прослідковується недовіра до дій судової та виконавчої гілок взаємоузгоджувальна процедура є потенційно перспективним інструментом з точки зору забезпечення балансу приватного та публічного інтересу.

Таким чином, нормативно-правова регламентація відносин у сфері оподаткування є початковою стадією правового забезпечення узгодження приватного та публічного інтересу в оподаткуванні. Заміна застарілих способів управління, в основу яких було покладено владні повноваження та чіткі бюрократичні процедури, на такі, що орієнтуються на надання якісних публічних послуг може свідчити про прагнення досягти узгодження інтересів в оподаткуванні з метою формування збалансованої податкової системи.

Список використаних джерел:

1. Опарін В. М. Сучасна наукова школа публічних фінансів / В. М. Опарін, В. М. Федосов, П. І. Юхименко. Фінанси України. 2015. № 11. С.56-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2015_11_6 (дата звернення: 16.02.2018).
2. Чайка В. В. Податкова політика України: теоретико-правовий аспект: монографія. Ірпінь, 2017. 348 с.
3. Селезень П. О. Договори про попереднє узгодження ціноутворення у контексті кампанії з протидії розмиванню бази оподаткування та переміщення

прибутків. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2017. № 2. С. 111-117. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzizvru_2017_2_20.pdf (дата звернення: 16.02.2018).

4. Селезень П. О. Особливості взаємного узгодження у контексті попереднього узгодження ціноутворення в контрольованих операціях. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. № 12. С. 45-54.

*Гацька Людмила Павлівна, к.е.н., доцент
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

РЕФОРМА ЭКОЛОГИЧЕСКОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ, СТРАНАХ С ПЕРЕХОДНОЙ ЭКОНОМИКОЙ

Звіт про екологію UNEP, підготовлений до Конференції ООН зі сталого розвитку (Rio+20), визначає податки та інші ринкові інструменти як один із шести основних факторів, що сприяють переходу до зеленої економіки у всіх країнах світу [1]. Для України зелена економіка – це шанс за короткий час стати дійсно європейською розвиненою державою. Одночасне вирішення разом з економічними також соціальних та екологічних проблем може створити потужний синергетичний ефект і стати каталізатором прискорення господарського зростання та інтеграції України в економічну систему Європи. Це актуалізує питання проведення екологічної фіскальної реформи (ЕФР) і надає суттєвого значення дослідженню можливостей та загроз її проведення.

Питання екологічного оподаткування висвітлюються в роботах як зарубіжних (А.Пігу, У.Баумоль та ін.), так і вітчизняних (О.О.Веклич, К. І. Швабій, Н.В.Новицька та ін) вчених. Загалом, починаючи з 90-х років, було проведено велику кількість наукових досліджень, що описують впливи, ефективність та теоретичні засади інструментів реформування екологічного оподаткування в розвинутих країнах. Науковий аналіз у країнах, що розвиваються, залишається менш комплексним, а висновки, зроблені на основі досліджень, проведених у країнах ОЕСР, потребує аналізу, оцінки та адаптації до умов емерджентних ринків. У всіх випадках контекст країни є ключовим: відмінності в інституційних, соціальних, економічних та політичних умовах реалізації, відповідних етапах розвитку, а також специфіка економічних та

фіскальних структур - це чинники, що суттєво впливають на впровадження реформ екологічного оподаткування. Зокрема, важливо акцентувати увагу на можливість та особливості імплементації в економіку країн, що розвиваються, переходу від впровадження екологічних податків до проведення комплексної екологічної фіскальної реформи (ЕФР), що здійснюється в розвинутих країнах.

Як відомо, ОЕСР визначає екологічні податки як будь-який пов'язаний із впливом на довкілля обов'язковий, незворотний платіж, що стягується з податкової бази та вважається екологічно релевантним. [2] Це визначення є суттєвим, оскільки база оподаткування розглядається як єдина об'єктивна основа для визначення екологічних податків: не враховуються ні сутність та мета податку, ні мотивація для його впровадження, ні напрямки використання отриманих доходів. У зв'язку з цим до екологічних можна віднести велике коло різноманітних податків, зборів, платежів та інших аналогічних інструментів.

Зміни, які відбуваються сьогодні у підходах до екологічного оподаткування, мають концептуальний характер і полягають в переході від визначення податкової бази, умов та інструментарію екологічного оподаткування до комплексної оцінки його екологічного, економічного і соціального ефекту та суттєвого посилення стимулюючої складової. Мова йде про екологічну фіскальну реформу, яку Європейське екологічне агенство (ЕЕА) визначає як узгодження податків та податкових інструментів з завданими екологічними збитками та соціально-продуктивними способами використання накопичених доходів [3]. В такому розумінні екологічна фіскальна реформа - це реформа національної податкової системи, в якій відбувається перенесення основної маси податкового навантаження зі звичайних податків на оподаткування екологічно небезпечних видів діяльності, таких як використання ресурсів або забруднення. Основне податкове навантаження повинне припадати на екологічно негативні результати діяльності, а не на саму діяльність, з тим, щоб надати відповідні сигнали споживачам та виробникам та розподілити податкове навантаження в економіці відповідно до цілей сталого розвитку [3].

Таким чином, ЕФР у розвинених країнах зосереджується на зміщенні податкового навантаження від звичайних податків до екологічних. На сьогоднішній день уже є суттєві напрацювання в цьому напрямку. Проте в країнах, що розвиваються, застосування досвіду розвинених країн має суттєві обмеження, пов'язані з низкою причин. По-перше, зміщення податкового навантаження тут часто є менш актуальним, оскільки податкові надходження від екологічних податків є відносно низькими. У цих країнах, як правило, одним із перших пріоритетів уряду є збільшення загального обсягу податків для забезпечення інвестицій, а не розподіл податків між податковими базами.

Логічний у цьому випадку висновок щодо запровадження нових і збільшення ставок існуючих екологічних податків для збільшення фіскального простору і загальних податкових надходжень для посилення мобілізації внутрішніх доходів здається неприйнятним в умовах високого загального навантаження і складної економічної ситуації, в якій знаходиться бізнес в Україні. Але саме такі рекомендації для країн, що розвиваються, надані ООН в Порядку денному третьої Міжнародної конференції фінансування розвитку в Аддіс-Абебі [4]. Такі ж рекомендації озвучені Комітетом сприяння розвитку ОЕСР [5].

По-друге, країни, що розвиваються, мають великий неформальний сектор і непрозорі механізми розподілу податків, що знижує мотивацію до сплати податків та потребує політичної волі і цілеспрямованих зусиль уряду щодо реформування всієї податкової системи, оскільки зростання податкових надходжень тут не означає автоматично економічного розвитку - чим більше податкові надходження, тим більше стимулів для ухилення від сплати податків.

По-третє, залежність від зовнішньої допомоги зменшує стимули до оптимізації власної податкової системи і опори на неї при здійсненні економічних реформ [6].

По-четверте, корупція в уряді, високий рівень економічного розшарування суспільства породжують потребу захисту найбільш вразливих груп населення шляхом впровадження компенсаційних механізмів.

Отже, можемо зробити висновок щодо актуальності питань проведення ЕФР в країнах, що розвиваються, в тому числі – в Україні, проте важливим є теоретичне осмислення місця та ролі екологічного оподаткування в прискоренні процесів дивергенції зв'язків економічного зростання, ресурсоспоживання та навантаження на довкілля, а також пошук зваженого компромісного підходу для попередження негативного впливу та небажаних соціальних наслідків.

Список використаних джерел

1. UNEP (United Nations Environment Programme). (2011). Towards a green economy: Pathways to sustainable development and poverty eradication. Nairobi, Kenya: Author
2. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2004). Glossary of statistical terms: Environmentally related taxes. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=6270>
3. EEA. (2011). Environmental tax reform in Europe: Implications for income distribution (EEA Technical report No. 16/2011). Copenhagen, Denmark: Author. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.eea.europa.eu/publications/environmentaltax-reform-in-europe>

4. United Nations. (2015). Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development. New York, NY: Author. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf
5. OECD. (2005). Environmental fiscal reform for poverty reduction (DAC Guidelines and Reference Series). Paris, France: Author.
6. Environmental tax reform in developing, emerging and transition economies / Jacqueline Cottrell, Kai Schlegelmilch, Matthias Runkel, Alexander Mahler ; Deutsches Institut für Entwicklungspolitik.- Bonn : Deutsches Institut für Entwicklungspolitik gGmbH, 2016

***Прокопенко Ірина Адольфівна,
к.е.н., доцент кафедри податкової
політики ННІ ЕОМС
Університет ДФС України***

ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Прискорене зростання економіки в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів можливе тільки за рахунок розвитку інноваційних технологій. Економічне зростання в сучасних умовах господарювання досягається у жорсткій конкурентній боротьбі на ринку високотехнологічної продукції. Незаперечно, що ті країни, які не встигнуть чи не зможуть пристосуватися до нових вимог, залишаться поза хвилиною технологічного оновлення.

Разом з тим, Україна в рейтингу інноваційних економік вже четвертий рік поспіль знижує свої позиції. Якщо за даними 2015 року країна посідала 33 місце із 50 країн, то в даний час Україна на 46 місці із 50 країн [1].

Подолати відставання України в освоєнні нової техніки і технологій від розвинених країн і, перш за все країн ЄС, можна шляхом створення цілісної національної інноваційної системи, а в перспективі, враховуючи входження України в світовий економічний простір, – участю в глобальних і регіональних інноваційних системах, які охоплюють більшість розвинених країн світу.

Національна інноваційна система повинна забезпечити тісну та ефективну взаємодію освіти, науки, виробництва не тільки шляхом створення інноваційної інфраструктури (техніковпровадчувальні зони, інноваційні кластери, технопарки, технополіси, венчурні фірми та інвестиційні фонди, бізнес-інкубатори і т.д.), але й шляхом формування інноваційного середовища.

Економічний розвиток обумовлений складною системою взаємозв'язаних факторів і не стільки кількістю наукових організацій і високотехнологічних підприємств (тобто наукового потенціалу), скільки характером і ступенем взаємозв'язку між елементами цього потенціалу, а також наявністю або відсутністю стимулів до інновацій на мікро- і макро рівнях [2].

В умовах загострення міжнародної конкуренції на ринку товарів та послуг багато країн для фінансування інноваційних процесів вимушені застосовувати різні способи державної підтримки, використовуючи для економічного стимулювання інноваційної активності підприємств як іноземних, так і вітчизняних інвесторів. Зарубіжний досвід вказує на те, що крім державного протекціонізму для розвитку інноваційних технологій, більшість країн світу незалежно від стану економіки використовують гнучку систему податкового стимулювання. Для цього вони надають різні види податкових пільг і преференцій підприємствам, які здійснюють інноваційні проекти.

В Україні сьогодні практично створена нормативно-правова база інноваційної діяльності, проте окремі положення законодавчих актів потребують суттєвого вдосконалення, елементи інфраструктури розвиваються низькими темпами та вкрай нерівномірно; досить неефективно використовуються можливості державного стимулювання інновацій, зокрема механізмами податкового регулювання.

Однією з головних причин, які стримують інноваційний розвиток є відсутність науково-обґрунтованої інноваційної політики щодо стратегії пріоритетів інноваційної діяльності, а також взаємодії держави і бізнесу стосовно питань реалізації інноваційних проектів.

Для вивчення способів стимулювання інноваційної діяльності і розробки методів їх ефективного використання, потрібно визначитись з такими ключовими поняттями як «інновація», «інноваційний продукт», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», «інвестиційно-інноваційна діяльність». Неоднозначна трактовка вищенаведених понять, які стосуються інновацій, неминуче породжує складності у визначенні джерел фінансування і способів стимулювання цих робіт, ступеня та форм участі державного регулювання інноваційним процесом і взаємозв'язку держави з приватним капіталом. Уточнення цих понять дозволило б ефективно побудувати економічні механізми і організаційні форми управління інноваційними процесами для прискорення темпів економічного росту. В даний час ці поняття детально та усестороннє розглянуті, уточнені в багатьох роботах як вітчизняних так і зарубіжних економістів [3; 4; 5, С. 425; 6, С.106; 7, С.30-33; 8; 9].

Проте, на нашу думку, поняття “інноваційної діяльності” слід трактувати як процес створення інноваційного продукту, розділеного на два структурних цикли : науково-інноваційний та виробничо-комерційний. Слід звернути увагу на наступну важливу обставину. Якщо для технічного здійснення інноваційного проекту поділ інноваційного процесу на два структурних цикли, окрім організаційно-технічних заходів, не має суттєвого значення, то з точки зору джерел фінансування, а також стимулювання інновацій з метою підвищення їх ефективності і прискорення комерціалізації, цей поділ відіграє суттєву роль.

Ці відмінності пов’язані з тим, що освоєння і розвиток нових технологій, їх комерціалізація (тобто 2-й цикл інноваційного процесу) здійснюються і фінансуються в ринкових умовах в основному приватними підприємницькими структурами як вітчизняними так і зарубіжними. В даному циклі створюється прибуток. Тому з точки зору оподаткування тільки для даного циклу поняття «інноваційно-інвестиційна» діяльність цілком виправдано. 1-й цикл інноваційного процесу фінансується як за рахунок державних коштів, так і коштів приватних компаній та окремих фізичних осіб. В даному циклі прибуток не створюється. Тому мають бути і різні способи фінансування та стимулювання окремих циклів інноваційного процесу.

На нашу думку, надання податкових пільг в сфері інноваційної діяльності має враховувати період оптимального життєвого циклу інноваційного продукту і величину доданої вартості при визначенні строків надання податкових пільг. Для більш ефективного використання податкових пільг, необхідно привести у відповідність строки надання податкових пільг інноваційного спрямування з тривалістю інноваційних циклів : для галузей з коротким інноваційним циклом – на 2 роки; для галузей з довгим інноваційним циклом – на 4 роки.

Запровадження запропонованих підходів податкового стимулювання інноваційної діяльності дозволить прискорити розвиток високотехнологічних виробництв, спроможних виробляти наукоємну продукцію, сформувати експортний потенціал цих виробництв, підвищити технологічний рівень підприємств завдяки прогресивним вітчизняним і світовим науково-технічним досягненням.

Список використаних джерел

1. Bloomberg 2018 Innovation Index [Електронний ресурс]. – Джерело доступу : <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-01-22/south-korea-tops-global-innovation-ranking-again-as-u-s-falls>
2. Атоян В.Р, Козакова Н.В.. О некоторых подходах к анализу развития инновационных систем в глобализирующемся мире // Инновации. — 2007. – №3. – С.27-84

3. Голиченко О. Российские инновационные системы: проблемы развития // Вопросы экономики. – 2004. – №12. – С. 35-40
4. Зотова Л., Еременко О. Инновации как объект государственного регулирования // Экономист. – 2004. – №7. – С.35-40
5. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность. – М: Экзамен; 2001. – 576 с.
6. Кузнецова А.Я. Фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності: Монографія/ Інститут економічного прогнозування НАН України. – Л.: Львів. Банків. Ін-т. НБУ, 2005. – 320 с.
7. Лапко О. Економіка інновацій: Навчальний посібник. Івано-Франківськ, УФДНГ, 1999. – 136 с.
8. Осецький В.П. Інвестиції та інновації: проблеми теорії та практики: Монографія. - К.: ІДЕУАН. – 2003. – 412 с.
9. Федеренко В.Г., Проценко Т.О., Мойсюк О.М. Инвесторзнавство: Підручник /під.заг. Ред.. В.Г. Федеренко. К.: «МП Леся». – 2005. – 512с.

**Тучак Тетяна Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри митної справи,
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України**

ПРОЕКТИ ПОДАТКІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Державний менеджмент, складовою якого є фіскальна служба, перейшов під свого впливу і здає позиції на користь так званого *електронного урядування (e-government)*. Наступає *цифрова ера (digital era)* в управлінні, основана на інтеграції воєдино державного контролю та цифрових технологій (*digitalization*) – використання Інтернету, комп'ютерів, інформаційних мереж і електронних баз даних. Дані процеси відбуваються в умовах глобалізації. Глобалізація – процес поглиблення зв'язків між різними країнами світу, їх інтеграції на економічному, політичному, культурному, технологічному та інших рівнях. В умовах глобалізації національні економічні системи переплітаються в єдиній світовій економіці. Ці тенденції впливають і на податкові системи держав, котрі «втягнуті» в описані процеси. У даному контексті викликає інтерес ідея складова запровадження глобальних податків.

Однією з таких ідей став проект, так званого «податку Робіна Гуда», у формі податку на фінансові операції. Під видом “морального і справедливого” податку він задуманий власне не в ролі єдиної заміни всіх інших податків, а в смислі виключно цільового призначення для боротьби з бідністю, СНІД-ом,

змінюю клімату [1, с.156]. Податок такого типу вже схвалений керівними органами Євросоюзу. Податок отримав красномовні назви: у Німеччині – податок проти бідності; в Італії – нуль-нуль-п’ять. Об’єкт оподаткування – операції з грошима, цінними паперами і деривативами. Згідно розрахунків, такий податок з мінімальною ставкою, (наприклад, на рівні 50 центів з 100 доларів), лише у Великій Британії може дати 20 млрд. ф. ст. доходу в рік. Податок зазнає гострої опозиції з боку урядів деяких країн. Проте критики спростовують оптимістичні сподівання тим аргументом, що такий податок не передбачає врахування індивідуальної платоспроможності.

Різновид даного податку – податок на валютні операції. Його запропонував американський економіст, лауреат Нобелівської премії Джеймс Тобін. Податок Тобіна призначався для оподаткування спекулятивних валютних операцій з метою фінансування у глобальному масштабі програм боротьби з голодом, бідністю, забрудненням природи.

Схоже значення відводиться проектам енергетичних податків, податків на вуглеводневі види палива та авіаційне паливо. Енергетичні податки розраховані на те, щоб завдяки оподаткуванню підвищити ціни товарів і послуг до рівня відшкодування повної вартості шкоди, нанесеної довкіллю. За податками цієї групи закріпилися репутація “зелених податків”.

Останнє слово в проектуванні абсолютно справедливого і досконалого податку в умовах діджиталізації належить індійським економістам, котрі запропонували країнам світу відмовитися від усіх прямих і непрямих податків, шляхом запровадження нового і єдиного податку на трансфери і покупки.

Аргументи на користь даного податку: вивільнення платників з тенет податкових законів, позбавлення від обтяжливого бухгалтерського обліку і декларування та ін. Автори мріють, що податок допоможе усунути корупцію, приборкати існуюче ухилення від податків, спростити, полегшити і здешевити адміністрування. В результаті податкові надходження мають зрости на 20–30% у порівнянні з діючою множинною податковою системою. Сподіваються, що податок дозволить перевести майже всю економіку на електронні гроші, залишивши за готівковими розрахунками не більше 0,3% обсягу ринкових угод.

У Євросоюзі на стадії розгляду знаходиться законопроект про запровадження податку на відправку SMS повідомлень і електронної пошти. Згідно проекту ставка податку орієнтовно складе 1,5 євроценти (~51 коп.) за одне SMS і 0,00001(~0,00034 коп.) євроценти за електронний лист. Надходження від даного податку пропонують направляти в бюджет ЄС для фінансування програм держав-учасниць.

Можливо на наднаціональному рівні і вдасться знайти джерело фінансування спільного бюджету. Проте, на національному рівні, за умов розвинутого ринку нереально підшукати універсальний об'єкт оподаткування, котрий відповідав би всім фіскальним, економічним, соціальним і адміністративним вимогам. Тим часом у багаточленній податковій системі, що складається з комбінації різних податків, їхні достоїнства й недоліки взаємно компенсуються.

Цінність подібного роду проектів уже в тому, що вони розбуджують уяву, спонукають рухатися в бажаному напрямку. За ними проглядається незадоволення чинною надто складною системою оподаткування, бажання скоротити кількість податків, спростити адміністрування.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.Л., Тучак Т.В. Податква держава: [монографія] / В.Л. Андрущенко, Т.В. Тучак. – К.:Алерта, 2016. – 304 с.
2. Flat tax: an overview of the Hall-Rabushka proposal. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.congressionalresearch.com/98-529/document.php
3. Isenbergh J. The future of taxation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.law.uchicago.edu/file/509-ji-taxation-revised.pdf

*Митяй Світлана Анатоліївна,
старший викладач кафедри
економіки підприємства, ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України*

ВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Розвиток ринкових відносин в Україні є складним процесом, орієнтованим на забезпечення соціально-економічної стабілізації та зростання, покращення рівня життя населення, підвищення конкурентоспроможності держави. Цей процес неминуче пов'язаний із реформуванням податкової системи на засадах досвіду розвинених держав Європейського Союзу, адже в Україні місцеві податки і збори практично не виконують фіскальної та регулюючої функцій.

У результаті проведення оцінки фіскальної ефективності системи оподаткування майна в Україні було встановлено, що вплив надходжень від оподаткування майна є недостатнім. Питома вага майнових податків у податкових надходженнях місцевих бюджетів залишається занадто малою в

порівнянні з практикою, що склалася в країнах з розвиненим місцевим самоврядуванням, вона сягає не більш ніж 16,5%. Малоефективним є податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Як показали результати дослідження, в закордонній практиці розвинених країн податок на нерухоме майно в більшості випадків розглядається як дохідне джерело місцевих бюджетів, що є природним з огляду на його визначення як ціни суспільних послуг, які надаються органами місцевого самоврядування. У розвинених державах Європейського Союзу місцеві податки і збори, як правило, мають високу питому вагу в загальних надходженнях місцевих бюджетів. Так, за рахунок місцевих податків і зборів формується 37% муніципальних доходів у Великобританії, 31% – в Іспанії, 51% – у Данії, 46% – у Швейцарії та у Німеччині, 43% – у Норвегії, 61% – Швеції, 34% – у Фінляндії. Найбільшу кількість місцевих податків запроваджено у Бельгії – понад 100, в Італії – 70, у Франції – близько 50 [1, с. 57]. Питома вага податку на нерухоме майно у власних надходженнях місцевих бюджетів становить більше 10% – в Данії, Греції, Люксембурзі, Фінляндії, та близько 50% – в Бельгії, Іспанії, Латвії, Литві, Словаччині, Словенії, Польщі. У Великобританії, Естонії та Ірландії податок на нерухоме майно становить майже 100% [2, с. 60].

Досвід держав Європейського Союзу свідчить, що оподаткування податком на нерухоме майно в кожній з держав має свої особливості. Так, у Франції є два майнових податки: податок на майно (забудовані і незабудовані ділянки) та податок на житлову нерухомість, що є різними видами податків і можуть застосовуватися одночасно. Податок на житлову нерухомість – місцевий і сплачується щорічно будь-якою особою, котра проживає в жилу приміщенні.

Нерухоме майно в Данії, що використовується як офіси, готелі, заводи тощо, може обкладатися трьома видами податку на нерухоме майно: муніципальним, окружним і місцевим.

У Швеції податок на майно сплачують власники всіх видів нерухомості, яка може бути використана для проживання, в комерційних і виробничих цілях. Нові житлові приміщення не оподатковуються перші 5 років, а наступні 5 років діє пільгова ставка.

У Польщі податок на нерухоме майно є суттєвим джерелом наповнення бюджетів гмін. Зокрема, надходження від нього становлять понад 15% загальних доходів бюджетів гмін чи 45% доходів із власних джерел (без надходжень від субвенцій і розподілу податків). Податок на майно стягується із забудованої нерухомості та незабудованих земельних ділянок. Досвід Польщі демонструє, що застосування податку на майно впливає на рівень валового

внутрішнього продукту держави, зокрема щорічно підвищує його приблизно на 1%, та на рівень загальних доходів громади, підвищуючи його на 15% [1, с. 59].

У практиці розвинених країн, в тому числі і країнах Європейського Союзу, вироблено різні методи визначення податкової бази. Поширеним є простий метод, який полягає в тому, що податкова база обчислюється виходячи з площі об'єкта оподаткування. Підвидом цього методу слід вважати простий градуйований – податкова база обчислюється враховуючи площу об'єкта оподаткування та коригується відповідно до місця його розташування і/або використання (Східна Європа). Такий метод обчислення використовується в Україні. Базою оподаткування податком є загальна площа об'єкта житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі її часток. Перевагою методу є простота адміністрування, адже значення має факт володіння будинком, квартирою, землею, а вартість майна не враховується. Недоліком є несправедливість оподаткування.

Особливої уваги заслуговує метод, заснований на ринковій вартості об'єктів оподаткування. Так, у Великобританії щомісячно стягується єдиний податок на майно з огляду на ринкову вартість нерухомості, яка знаходиться у власності або в користуванні платника податку. Розмір податку залежить від категорії нерухомості і прямо пропорційний її вартості. У Болгарії базою оподаткування є вартість нерухомого майна, яка визначається співробітниками муніципалітету залежно від типу власності, місця її розташування, структури і амортизації відповідно до положень законодавства.

Щодо методу обчислення податку на нерухоме майно, заснованого на вартості оренди майна, то, наприклад, у Франції податок обчислюється шляхом множення вартості умовної орендної плати житла, що визначається місцевим земельним реєстром, на коефіцієнт, що встановлюються муніципалітетом з урахуванням пільг, та застосовуються залежно від сімейного чи матеріального становища платника податків.

Існують й інші методи обчислення податку на майно. Так, у Німеччині базою оподаткування податком на нерухоме майно є податкова вартість майна за загальною федеральною ставкою, що множиться на місцевий коефіцієнт, який може становити від 2,8 до 6. В Іспанії податок на майно стягується щорічно органами місцевого самоврядування з урахуванням його кадастрової вартості (зазвичай менша ринкової), яка переоцінюється кожні 8 років кадастровим управлінням (при цьому враховується ринкова вартість землі та споруд). У середньому податкові ставки становлять 0,4% для майна, що знаходиться в місті, і 0,3% – у сільській місцевості.

Отже, в державах Європейського Союзу, широко застосовують метод обчислення податку на нерухоме майно, заснований на ринковій вартості об'єкта оподаткування. Однак поруч із вказаним, застосовують й метод обчислення цього податку, заснований на орендній, кадастровій, податковій вартості майна. Вбачається, що критерієм, який об'єднує зазначені методи є вартість майна, тому доцільно розглядати їх в рамках одного методу, що поділяється на підвиди.

Позитивний досвід окремих держав щодо справляння податку на нерухоме майно підтверджує існування необхідності проведення в Україні соціально-орієнтованої податкової реформи. Але для застосування їх досвіду в Україні, необхідно враховувати організаційні, соціальні та фінансові особливості. При гармонізації податкового законодавства України із законодавством Європейського Союзу, доцільним є запозичення окремих елементів оподаткування цим податком. Зокрема, реформування податку на майно в Україні має передбачати поступовий перехід на визначення бази оподаткування залежно від ринкової вартості об'єкта оподаткування, що дозволить зменшити навантаження на заробітну плату і перерозподілити його між різними категоріями платників податку, та виключення з переліку об'єктів оподаткування допоміжних (нежитлових) приміщень (сараї, хліви, гаражі, літні кухні, майстерні, вбиральні, погребі, навіси тощо).

Список використаних джерел

1. Блонська В. І. Майнове оподаткування як елемент податкових систем в економіках добробуту. Збірник наукових праць Національного лісотехнічного університету. Випуск «Економіка, планування і управління галузі». - 2009. - Вип. 19.4 4. С.122-129. 2. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, № 1, 2011. С.56-66.

Бабич Анастасія Дмитрівна, студентка
Науковий керівник: Скляр Н. М., к.е.н.,
старший викладач кафедри підприємництва і
торгівлі, ДонНУЕТ імені Михайла Туган-
Барановського

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОПОДАТКУВАННЯ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

На сьогоднішній день обсяги споживання тютюнових виробів на світовому ринку мають тенденцію росту, тому вони обкладаються найвищими податками, найчастіше ціна на ці вироби сягає вищу кількість, ніж половина їхньої роздрібної ціни.

Кожного року оподаткування тютюнових виробів приносить у бюджет країн більш ніж на 200 мільярдів доларів США [1].

Уряд, накладає податок на вироби з тютюну, для виконання деяких цілей, наприклад, для того, щоб збільшити надходження коштів до бюджетів, та для зменшення масштабів споживання тютюну, це виконується з метою охорони здоров'я.

Як зазначається в статті 6, Рамкова конвенція ВООЗ з боротьби проти тютюну - «цінові й податкові заходи є ефективним і важливим засобом скорочення споживання тютюну різними групами населення, особливо молоддю» [2].

Загалом, уряди оподатковують тютюнову продукцію трьома типами, такі як, акцизний та митний збори, та податок на додану вартість.

Акцизний збір на сигарети може бути накладений різними способами. Деякі країни, наприклад, Австралія, ПАР і Норвегія, стягують «специфічний» податок, сума якого вираховується на основі ціни за одну сигарету. В інших країнах, такі як, в Таїланді, Парагваї, Венесуелі та Боснії, застосовується податок - відсоток від вартості. Ці податкові системи також відомі як «однорівневі системи», оскільки всі сигарети підлягають єдиній податковій ставці.

Країни світу запроваджують складніші системи. Найпоширенішою в області оподаткування є застосування «багаторівневих» систем, у яких сигарети розподіляються за кількома категоріями, зокрема, за роздрібною ціною або довжиною сигарет, типом пачки чи іншими способами, причому кожній з цих категорії оподатковується за індивідуальною системою.

Також доволі розповсюдженими є системи оподаткування «змішаного» типу. Країни Європейського Союзу мають прийняти системи оподаткування такого типу. До списку країн, які не є членами ЄС, але прийняли змішану систему оподаткування, входять Швейцарія, Росія, Україна й Мексика. Багато країн, де застосовується ця система додатково впроваджують «мінімальний акцизний збір», який передбачає гарантовану сплату мінімального податку за одну сигарету, незалежно від схваленої в країні системи оподаткування. Це гарантує запобігання поширенню дешевих сигарет, яке не сприяє реалізації цілей організацій охорони здоров'я.

З 1 січня 2018 року в Україні підвищився акциз на тютюнові вироби. Причина в тому, що Міністерство фінансів України у проекті Державного бюджету України на 2018 рік заклало доходи від планованого збільшення акцизу на тютюнові вироби на 29,7% [3]. Крім того, згідно з урядовими планами акцизи будуть прив'язані до євро.

За даними аналітиків передбачається подорожчання у роздрібній торгівлі однієї пачка цигарок від 2- до 7 гривень. Погнuzuється, що з кожним роком у майбутньому акциз буде підвищуватись на 20%, поки не досягне європейського рівня, який становить 90 євро за тисячу цигарок. Зараз в Україні акциз складає приблизно 20 євро за тисячу штук (596 гривень за тисячу штук).

Урядовий закон щодо підвищення акцизного збору зареєстрований у Верховній Раді України у вересні 2017 року і поки не прийнятий. Закон передбачає планомірне щорічне підвищення ставки на 20% аж до 2025 року. До 2025 року вартість акцизу досягне 90 євро за 1000 сигарет, а обсяг акцизу, закладеного в ціну сигарет - 60%.

Отже, акцизний збір за кожен пачку сигарет становитиме найближчим часом 1,8 євро. А сукупне оподаткування акцизним збором і ПДВ складатиме 2,16 євро. Таким чином, покупці сигарет платять два види акцизного податку - один стягується поштучно, а другий у відсотках від ціни. Тому, пачка сигарет в 2025 році обійдеться як мінімум в 3 євро або 93 грн за нинішнім курсом.

Отже, доопрацьованим проектом передбачається поступове до 2025 року підвищення специфічних ставок акцизного податку на тютюнові вироби і мінімального акцизного податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку з тютюнових виробів [4].

Крім того, проектом передбачається, що з 01.01.2025 будуть дотримуватися вимоги Директиви Ради Європейського Союзу № 2011/64/ЄС від 21.06.2011 року про структуру і ставки акцизів, що застосовуються до тютюнових виробів щодо частки акцизу у середньозваженій роздрібній ціні

продажу сигарет як мінімум 60%. Для цього запроваджується механізм визначення такої ціни.

Список використаних джерел

1. Специфіка оподаткування алкогольних та тютюнових виробів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://otherreferats.allbest.ru/finance/00314824_0.html
2. Рамкова конвенція ВООЗ із боротьби проти тютюну [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/897_001
3. Налоги будут как в Европе: что подорожает в ближайшее время [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://m.kp.ua/kyev/economics/591576-nalohy-budut-kak-v-evrope-chto-podorozhaet-v-blyzhaishee-vremia>
4. Із 1 січня акциз на тютюнові вироби в Україні зріс майже на 30% [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/protesty-irane-chislo-pogibshih-dostiglo-1514805295.html>

*Валенкевич Оксана Леонідівна,
студент-магістрант,
Науковий керівник: Баранник Л.Б.,
д.е.н., професор ННІ «Фінансова академія»,
Університет митної справи та фінансів*

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Під впливом глобалізації завдяки розвитку нових технологій з'являється юрисдикція Інтернет, як особливого віртуального простору, де здійснюються різні види електронного бізнесу. Разом з тим виникає проблема в оподаткуванні суб'єктів господарювання. Через появу віртуальних державних кордонів органам державної фіскальної служби (далі – ДФСУ) складно контролювати діяльність платників податків, які ведуть свій бізнес в Інтернет-просторі. Це обумовлює перспективи розвитку податкової політики держави та шляхи її вдосконалення.

«Поява сучасних електронних технологій отримання доходів і форм здійснення фінансових операцій призводить до трансформації інструментів оподаткування та процедур проведення податкового адміністрування, яке виражається, наприклад, в заповненні електронних податкових декларацій через Інтернет, впровадженні електронних систем сплати податків, надання

податкової звітності та звірки її за допомогою Інтернет. Будь-які зміни національного законодавства в сфері оподаткування (зміни розмірів податків, режимів оподаткування) миттєво стають відомими платникам податків, що забезпечується через розміщення необхідної інформації на офіційних веб-сайтах в Інтернет» [1].

Посилення національної безпеки наразі вимагає від держави при проведенні своєї економічної політики враховувати глобальні тенденції розвитку світової економіки, вплив глобальної конкуренції, а також вивчати податкове законодавство та нові елементи національного оподаткування провідних у цій сфері країн, які стосуються інноваційного підприємництва й електронної комерції.

На сучасному етапі глобалізації системи світогосподарських відносин міждержавне співробітництво в податковій сфері в усе більшій мірі впливає на формування національної податкової політики окремих країн, яка повинна враховувати вимоги міжнародного законодавства, щодо регулювання сфери електронного бізнесу, запобігання незаконних схем податкової мінімізації за допомогою електронних технологій. Тільки в результаті тісної взаємодії та координації зусиль усіх державних служб різних країн виникає можливість вирішити проблеми класифікації електронних видів діяльності і доходів від них, гармонізації податкового законодавства, розробки засобів обліку віртуальних платників податків і впровадження універсальних принципів оподаткування електронного бізнесу [2, с.16].

З 2003 р. в ЄС вступили в дію нові правила оподаткування електронної комерції податком на додану вартість. Члени Податкового комітету ОЕСР розробили правила розподілу податкових зборів від електронної комерції. Податковим комітетом опубліковані «Коментарі до моделі податкової конвенції ОЕСР», які спрямовані на гармонізацію міжнародного податкового режиму в сфері електронної комерції. Уряд США надає особливі податкові пільги інноваційним фірмам для стимулювання розвитку електронної комерції [там само].

Негативним проявом електронної комерції є ухилення від сплати податків. Світовим досвідом розроблено заходи протидії податковому шахрайству. ОЕСР опублікувала звіт про важливість і ефективність технологічних рішень, які використовуються для виявлення та ухилення від сплати податків. Штучне заниження доходів або завищення витрат, а також відсутність видимості ділової активності (тіньова економіка), як правило, мають місце на ринку В2С (ресторани, бари, таксі, магазини). Використання технології реєстрації даних в касових апаратах у торгових точках, технологія запису даних, обмеження розрахунків готівкою є ефективними методами боротьби з ухиленням від

сплати податків. Для вирішення проблеми фальшивого фактурування впроваджено електронну систему виставлення рахунків [цит. по: 1, с. 199].

Щодо нових технологій, то життя змушує акцентувати увагу на різних напрямках їх розвитку. Одним із них має стати нова концепція державної податкової політики, спрямована на реалізацію стратегічного курсу розвитку нашої держави, який полягає у розбудові соціально орієнтованої ринкової економіки [3, с.37]. Для України, де є значне розшарування суспільства (90% населення мають низькі доходи та 10% надвисокі), досягнення соціальної справедливості є надзвичайно актуальним. Отже, податок як фіскальний інструмент держави повинен використовуватися для пошуку оптимальної межі між інтересами держави і суспільства. Але для цього потрібно вирішити цілий ряд проблем. Потребує вдосконалення методика оподаткування доходів фізичних осіб. Частка податкових надходжень від фізичних осіб у зведеному бюджеті України постійно зростає, що свідчить про їх вирішальну роль у формуванні бюджетів. Підтвердженням такої необхідності є і той історичний факт, що введений в США в 1913 р. прибутковий податок стягувався із заробітної плати, відсотків, дивідендів, ренти, роялті, пенсій та інших видів соціальної допомоги, ануїтетів, доходів від майна і довірчих операцій, доходів від приватного підприємництва та участі в товариствах, а також від продажу більшості видів власності. Протягом майже 30 років податок застосовувався тільки до осіб з високим рівнем доходу. Відтоді процес вдосконалення та модернізації його не припинявся і в США, і в країнах Європи. Неодноразово змінювалися умови визначення доходу до справляння податку, особливості оподаткування різних видів власності, залучення та скасування частин доходу для цілей оподаткування, режим оподаткування збитків і застосування ставки податку.

Великим кроком уперед у бік вирішення означеного питання в Україні є створення органів по боротьбі з корупцією, прийняття ряду важливих актів й документів, зокрема Порядку формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Звичайно, як сама форма електронної декларації, так і правовий механізм покарання за приховування або фальсифікування відомостей про доходи та статки не є досконалыми. Національне агентство з питань запобігання корупції створило план дій, зокрема, план заходів з модернізації програмно-апаратної бази ІТС «Реєстр е-декларацій», організацію прямого доступу НАЗК до інших державних реєстрів та інформаційних баз даних, а також підключення до спеціальної інформаційно-телекомунікаційної системи Національної системи конфіденційного зв'язку (СІТС НСКЗ). Усе це дозволить не тільки здійснювати контроль за

дотриманням законодавства, а й суттєво покращити планування податкових надходжень.

У проекті розпорядження Кабінету міністрів України щодо середньострокового плану пріоритетних дій уряду до 2020 р. і плану дій уряду на 2017 р. з метою забезпечення середньострокового планування послідовних і комплексних реформ, визначених програмою діяльності КМУ, Стратегією сталого розвитку «Україна-2020», Стратегією реформування державного управління України на 2016-2020 рр., Угоди про асоціацію між Україною і ЄС, меморандумом про економічну і фінансову політику в рамках спільної з МВФ програми розширеного фінансування, метою середньострокового плану дій уряду визначено економічне зростання. Отже, для сталого економічного зростання важливе значення має вдосконалення податкової політики, її адаптація до змін в системі господарювання, у тому числі ведення бізнесу.

Список використаних джерел

1. Баранник Л.Б. Удосконалення фіскальної політики в Україні в умовах глобалізації / Л.Б. Баранник // Сучасні механізми забезпечення соціально-економічної безпеки на мікро- та макрорівнях : матер. І міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпро: УМСФ, 2017. – 495 с. – С. 198-199.
2. Шипунов М.М. Налоговая политика в системе государственного регулирования экономики / М.М. Шипунов: Автореф. дис. докт. экон. наук. - СПб.: СПб ТЭУ, 2007. - 18 с.
3. Баранник Л.Б. Державна податкова політика в Україні в контексті нової парадигми розвитку / Л.Б. Баранник, Ж.В. Піскова // Стратегія розвитку України. Науковий журнал. – 2016. - №1. – С. 36-42.

*Запорожець Юлія Вікторівна, студентка
Науковий керівник: Скляр Надія Михайлівна,
к.е.н., старший викладач кафедри
підприємництва і торгівлі, ДонНУЕТ імені
Михайла Туган-Барановського*

НОВАЦІЇ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ 2018

На сучасному етапі розвитку жодна країна не може обійтись без зовнішньоекономічних зв'язків. Обсяг міжнародних економічних контактів швидко зростає разом із світовим поділом праці та поглибленням економічної залежності держав. Тому для забезпечення ефективної діяльності на світовому ринку постійно повинен відбуватись рух капіталів, товарів, послуг та робочої

сили. Але вільне переміщення цих ресурсів може шкодити економікам деяких країн і для захисту внутрішнього ринку було створено митні платежі.

Основи побудови митної системи було досліджено в працях С. Ліндера, Р. Вернона, Е. Хекшера, П. Самуельсона, Д. Рікардо, О. Гребельника та ін.

З економічної точки зору, митні податки та митні збори складають основу митних платежів. О. Гребельник під митними платежами розуміє непрямі податки, які стягуються з суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при перетинанні товарами митного кордону певної країни (мито, акцизний збір, податок на додану вартість). А митні збори – це оплата послуг, що надають суб'єктам ЗЕД працівники митниці. Основна різниця між митними зборами та митними податками полягає в тому, що митні податки обов'язково поступають до державного бюджету, а митні збори йдуть на утримання митної служби (але не на оплату праці митників), що стягуються за здійснення на користь платника дій з боку митних органів під час митного оформлення товарів та інших предметів. Вони поділяються на дві групи: митні збори за виконання покладених на митницю обов'язків та митні збори за надання послуг у галузі митної справи [1, с. 243].

В Україні сутність, види, порядок нарахування і стягнення митних платежів та митних зборів регламентуються значною кількістю законодавчих та підзаконних актів, зміни в яких відбулися з 01.01.2018 року [2].

З 01 січня 2018 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році» від 7 грудня 2017 року №2245-VIII. Змінена норма статті 196 Податкового кодексу України регламентує, що «не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість операції із ввезення фізичною особою на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент:

- 1000 євро - через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення;
- 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг - через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України, якщо така особа була відсутня в Україні більше ніж 24 години та яка в'їжджає в Україну не частіше одного разу протягом 72 годин;
- 50 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг - через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України, якщо така особа була відсутня в Україні менше ніж 24 години або яка в'їжджає в Україну частіше одного разу протягом 72 годин».

При визначенні особливості визначення бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі, виключено підпункт 191.2.1 пункту 191.2 статті 191 Податкового кодексу України та доповнено новим абзацом підпункт 191.2.3 пункту 191.2 статті 191: «у разі ввезення на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України фізичною особою, яка була відсутня в Україні менше ніж 24 години або яка в'їжджає в Україну частіше одного разу протягом 72 годин, базою оподаткування є частина сумарної фактурної вартості таких товарів, що перевищує еквівалент 50 євро, з урахуванням мита, що підлягає сплаті».

З урахуванням зазначеного, до внесення відповідних змін до Митного кодексу України, при оподаткуванні товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України в ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України, з 1 січня 2018 року застосовуються правила:

визначені статтею 374 Митного кодексу України - щодо мита;

визначені Законом № 2245-VIII - щодо податку на додану вартість.

Законом № 2245-VIII також внесено зміни до Податкового кодексу України в частині тимчасового (на період до 31 грудня 2018 року) звільнення від оподаткування податком на додану вартість (п.64 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення») та акцизним податком (п.19 підрозділу 5 розділу XX «Перехідні положення») операцій із ввезення на митну територію України транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами (одним чи декількома), що зазначені у товарній підкатегорії 8703 901010 згідно з УКТ ЗЕД.

Ставку податку на додану вартість у розмірі 7% поширено на операції із ввезення на митну територію України медичних виробів, які внесені до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення або відповідають вимогам відповідних технічних регламентів, що підтверджується документом про відповідність, та дозволені для надання на ринку та/або введення в експлуатацію і застосування в Україні.

Крім цього, Законом № 2245-VIII внесено зміни до окремих законодавчих актів України, зокрема Закону України від 04.11.99 № 1212-XIV «Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний

кордон України», а саме до статті 5, яка встановлює ставки єдиного збору (збільшено удвічі ставки єдиного збору).

Отже, думки експертів стосовно сучасних змін митного і податкового законодавства досить суперечливі. Одні схиляються до того, що зміни покликанні зменшити зловживання нормами ввезення для фізичної особи на якій побудовані схеми нелегального ввозу в країну товарів в масштабах комерційних партій без сплати жодних податків [3]. В наслідок чого держбюджет втрачає кошти, країна - інвестиції, великі міжнародні компанії скорочують своє представництво не витримуючи конкуренції з «сірим» товаром. А інші експерти стверджують, що нові правила будуть неефективними та затратними для країни і призведуть до зростання цін на імпорتنі товари, появи нових контрабандних схем, а не до збільшення надходжень до державного бюджету.

Список використаних джерел

1. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: підручник / О.П. Гребельник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005 – 696 с.
2. Територіальні органи ДФС у Львівській області, 2018 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://lv.sfs.gov.ua/>
3. Захист контрабандних схем? В Україні заговорили про скасування 24 годин для безмитного імпорту //Обозреватель. Новости политики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/politics/vidmina-24-godin-dlya-bezmitnogo-importu-zahist-kontrabandnih-shem.htm>

*Кривцов Артем Олегович, студент
Науковий керівник: Царенко Олена Олексіївна,
доктор філософії в галузі соціальні та
поведінкові науки, викладач вищої категорії,
викладач-методист Коледжу МНУ
імені В.О. Сухомлинського*

ВІДОБРАЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У СУЧАСНІЙ НУМІЗМАТИЦІ

Державна фіскальна служба України, як центральний орган виконавчої влади, забезпечує контроль і безпеку податковій і митній справі держави. Та для найефективнішого захисту національної економіки і компетентного

ведення державних реєстрацій потрібно професійне забезпечення висококваліфікованими кадрами.

На території України діють чимало закладів вищої освіти рівнів акредитації, які випускають першокласних економістів, інспекторів економічної безпеки, юристів, митників, фахівців податкової міліції, які потім працюють в структурних підрозділах Державної фіскальної служби України [1].

І саме українська сучасна нумізматика відкриває нові дослідження і інформаційні матеріали про провідні державні економічні вищі навчальні заклади.

28 травня 2010 року було введено в обіг пам'ятні монети «165 років Національному університету «Львівська політехніка». Перша монета була виготовлена з нейзильберу та її номінал складає 2 гривні, а друга – зі срібла, з номіналом 5 гривень [5].

Рис. 1. Пам'ятні монети «165 років Національному університету «Львівська політехніка», 2010 р.

На аверсі монети зображено у верхній частині малий Державний герб України з написом «Національний банк України», а по центру – стилізовані скульптури, які знаходяться у даному університеті та символізують крок до науки, освіти і мистецтва. Під основним малюнком відкарбовано номінал монети [2; 5].

На реверсі у центральній частині зображено головний корпус Національного університету «Львівська політехніка», навколо якого зроблено напис «Національний університет «Львівська політехніка», 165 років», яка прикрашена лавровими гілками, що символізують славу і перемогу [2; 5].

За дизайном срібна і нейзильберова монети є аналогічними, але відрізняються написами номіналів [5].

На базі даного вищого навчального закладу працює Інститут економіки і менеджменту, який навчає майбутніх фахівців основам логістики, маркетингу, міжнародного підприємництва, зовнішньоекономічної та митної діяльності, фінансів, економіки підприємства та інвестицій тощо. Після закінчення ВУЗу, випускники мають змогу працювати в податкових та митних органах [6].

30 серпня 2010 року були випущені ювілейні монети з нейзильберу та срібла «125 років Національному технічному університету «Харківський

політехнічний інститут». Номінал монети з нейзильберу складає 2 гривні, а зі срібла – 5 гривень [5].

Рис. 2. Пам'ятні монети «125 років Національному технічному університету «Харківський політехнічний інститут», 2010 р.

На аверсі монети зображено у верхній частині Державний герб України з написом «Національний банк України», а по центру стилізоване рельєфне зображення із символічних елементів, що означають розвиток технічної науки, ядерної фізики, машинобудування, механіки, матеріалознавства. Біля основного рельєфу зображено символ знань, освіти і науки – книгу, і радіотелескоп, який знаходиться на базі університету [2;5].

На реверсі зображено головний та навчальний корпуси вищого навчального закладу із портретом засновника даного університету, заслуженого професора, видатного вченого, викладача і інженера Віктора Львовича Кирпичова. Центральні зображення прикрашені круговим написом «125 років, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» [2; 5].

Дизайн срібної і нейзильберової монет є аналогічним, лише відрізняються написи з номіналами.

На базі даного університету працює Навчально-науковий інститут економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу, де майбутні фахівці мають змогу вивчати економічну кібернетику і менеджмент, основи комерційної, торговельної й підприємницької діяльності, основні складові оподаткування, зовнішньоекономічної діяльності та фінансів. Інститут надає змогу після його закінчення працювати в органах фінансово-економічної безпеки, Державної фіскальної служби України та правоохоронних органах, зокрема в податковій міліції [7].

23 червня 2016 року в Україні було випущено ювілейні монети із нейзильберу та срібла «50 років Тернопільському національному економічному університету». Номінал монети з нейзильберу складає 2 гривні, а зі срібла - 5 гривень [5].

Рис. 3. Пам'ятні монети «50 років Тернопільському національному економічному університету», 2016 р.

На аверсі монети зображено зверху малий Державний герб України та напис «Україна», по центру відкарбовано логотип Тернопільського національного економічного університету, на якому зображено мапу країни, на фоні якої видніються Державний прапор України та стилізований колосок із книг, що символізують багатство до знань. Також центральний малюнок прикрашають колоски пшениці – символ достатку, родючості і життя. У нижній частині аверсу можна побачити номінал монети [4; 5].

На реверсі зображено головний корпус Тернопільського національного економічного університету та стилізований напис «50 років, Тернопільський національний економічний університет» [5].

Дизайн срібної та нейзильберової монет є також аналогічним, але є один виняток: на монеті зі срібла, Державний прапор України прикрашений кольоровою емаллю синього та жовтого кольорів [3].

В даному університеті діють факультети економіки та управління, фінансів та юридичний. На факультеті економіки та управління готують першокласних фахівців у сферах економіки підприємств і корпорацій, менеджменту, торгівлі, маркетингу і підприємництва. Факультет фінансів випускає спеціалістів у галузі податкової і фіскальної політики, господарювання і страхування, а юридичний факультет – у сфері економічної безпеки і фінансових розслідувань [8].

12 грудня 2016 року Монетний двір НБУ випустив ювілейну монету «200 років Львівському торговельно-економічному університету». Монета виготовлена із нейзильберу та номінал складає 22 гривні [5].

Рис. 3. Ювілейна монета «200 років Львівському торговельно-економічному університету», 2016 р.

На аверсі монети у верхній частині зроблено написи «200 років» та «Україна», поряд з якими розташований малий Державний герб України. По центру зображено головний корпус Львівського торговельно-економічного університету. Унизу аверсу відкарбовано номінал монети [5].

На реверсі зображено логотип даного вищого навчального закладу, який прикрашений у центрі кадуцеєм – жезлом із Давньогрецької міфології, який є символом примирення та волі, а також елементом логотипу Державної фіскальної служби України. Кадуцей прикрашений знизу двома рогами достатку – символами багатства, врожаю та родючості. Біля основного малюнку можна побачити відкарбовану дату створення університету – «1826». У верхній частині логотипу зроблено напис «Львівський торговельно-економічний університет». У нижній частині логотипу є напис на латинській мові «LITTERIS ET COMMERCIIUM» [2; 4; 5].

Факультети міжнародних економічних відносин та інформаційних технологій, товарознавства, управління та сфери обслуговування і юридичний факультет готують першокласних фахівців у сфері оподаткування, економіки, митного регулювання, торгівлі та логістики, фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу та інших галузей податкової і митної політик [9].

Тому, завдяки сучасній нумізматичі, українські абітурієнти та студенти мають змогу дізнатися про історію та діяльність підготовки майбутніх першокласних фахівців Державної фіскальної служби України, а також детально ознайомитися із вітчизняними економічними, фінансовими, податковими і митними вищими навчальними закладами.

Список використаної літератури

1. Міжнародні фінанси : Підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / О. І. Рогач, А. С. Філіпенко, Т. С. Шемет, Н. Д. Амалян, С. Я. Боринець, Б. А. Бузинар, А. В. Буквич, І. В. Бураковський, Г. Б. Бурляй, В. А. Вергун. - К. : Либідь, 2003. - 784 с. - укр.
2. Энциклопедия символов. Баешко Л.С., Гордиенко А.Н., Гордиенко А.Н., / под ред. О.В. Перзашкевича. М.: Эксмо, 2007-304 с.
3. Банкотно-монетний двір Національного банку України. Арешкович Р.В., Плітченко В.В., Колесник С.Д., Патрікац Л.М., Смовженко М.Я. К.: ГЕУ НБУ, 2008. – 28 с.
4. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник. — 2-е вид./А. П. Пономарьов, Л. Ф. Артюх, Т. В. Косміна та ін. К.: Либідь, 1994.—256 с.

5. Список ювілейних та пам'ятних монет України
https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_ювілейних_та_пам%27ятних_монет_України_з_недорогоцінних_металів
6. Національний університет «Львівська політехніка». URL:
<http://lp.edu.ua/>
7. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/ukr/>
8. Тернопільський національний економічний університет. URL:
<http://www.tneu.edu.ua/>
9. Львівський торговельно-економічний університет. URL:
<http://www.lute.lviv.ua/>

***Соловійова Вікторія Юрївна, студентка,
Яковенко Роман Валерійович, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії,
маркетингу та економічної кібернетики ЦНТУ***

СУЧАСНИЙ СТАН ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Питання розвитку малого підприємництва в Україні має стати ключовим в економічній сфері країни. Проте, аналіз його стану в Україні вказує на відсутність розвитку і позитивних зрушень у цій сфері.

Одним із найбільш дієвих інструментів регулювання розвитку малого бізнесу є система оподаткування. Проте в Україні, незважаючи на наявність певних пільгових режимів, вона залишається на недостатньо розвинутому рівні.

Законодавчо врегульований процес встановлення, стягнення податків, визначення їхніх розмірів і ставок з урахуванням порядку їх сплати для підприємств за певними параметрами: чисельність працюючих, обсяг валового доходу від реалізації, вид податкового режиму – загальний чи спрощений [2].

Основна відмінність спрощеного податкового режиму від загального полягає в тому, що на загальній системі сплачується податок із доходів фізичних осіб (15% від чистого доходу), а на спрощеній системі сплачується єдиний податок, ставка на який встановлюється місцевою владою окремо на конкретні види діяльності. Також сплачується єдиний соціальний внесок. На загальній системі оподаткування, якщо у звітному місяці не було доходу, то внесок платити не треба. Але у разі отримання хоча б 1 грн. доходу доведеться платити мінімальну суму ЄСВ. У той час на спрощеній системі підприємець

самостійно визначає базу нарахування єдиного соціального внеску. Тому, швидше за все, платники будуть платити дозволений мінімум. Зараз це 320 грн. Але сплачувати необхідно щомісяця, навіть якщо немає доходу. Тобто ми розуміємо, що основною метою спрощеного режиму є не зменшення фінансового навантаження на суб'єкти малого підприємництва, а полегшення ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

Після прийняття Податкового кодексу спрощена система звітності надає суб'єкту малого підприємництва низку переваг, таких як: спрощується ведення поточного бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності, що передбачена Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку; замість різноманітних форм податкової звітності за податками та зборами, які заміщуються єдиним податком, заповнюється одна форма звітності; значно спрощуються розрахунки, пов'язані з визначенням сум податків [3].

З 01.01.2017 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні». Законом внесено суттєві зміни до розділів ПКУ, які стосуються адміністрування податків та зборів, зокрема, податку на прибуток, ПДФО, ПДВ, акцизного податку, рентної плати та податку на майно, спеціальних податкових режимів тощо. Спеціальні податкові режими, які використовують більшість суб'єктів малого бізнесу, зазнали суттєвих змін. Так, для платників єдиного податку першої групи ставка – 10% від прожиткового мінімуму (160 грн/міс), ЄСВ – 50% мінімального страхового внеску (352 грн). Тобто в порівнянні з попереднім 2016 роком податкове навантаження збільшилось на 12,7% (якщо підприємцю за себе у 2016 році необхідно було сплатити 5450,64 грн податків, то у 2017 довелося сплатити 6144 грн) [4].

Для платників другої групи перспектива є ще менш оптимістичною. Якщо у 2016 році без найманих працівників необхідно було сплатити 7105 грн податків та зборів, то у 2017 році сплаті підлягало 16128 грн, що в 2,23 рази більше порівняно з попереднім роком. При цьому граничний обсяг річного доходу як для платників першої, так і для платників другої групи залишається без змін. Для платників третьої групи суттєво змінилися умови оподаткування у 2016 році: зменшений у 4 рази граничний рівень доходів (з 20 млн грн у 2015 р. до 5 млн грн. у 2016 р.) та збільшені ставки податку з 2% до 3% (для платників ПДВ), з 4% до 5% (для неплатників ПДВ) [4]. Однозначно можна стверджувати, що зазначені тенденції ніяким чином не сприяють розвитку малого бізнесу, а швидше навпаки.

Наслідком цього є суттєве скорочення економічної активності у сфері малого підприємництва, що безпосередньо відбилась на обсягах їх економічної

діяльності, кількості діючих підприємців, рівні тінізації економіки та зайнятості найманих працівників у цьому секторі.

Існуючі підходи до оподаткування малого підприємництва є нерациональними, та не виконують своєї головної мети – сприяння надходженню коштів до бюджету та розвитку (збільшенню кількості суб'єктів) підприємницької діяльності. Це стосується більшості (61%) діючих суб'єктів.

Варто зазначити, що внесені до податкового законодавства зміни щодо оподаткування малого бізнесу мають позитивні моменти, а саме запровадження електронного документообігу між платниками податків та контролюючими органами, запровадження єдиного реєстру заяв на відшкодування ПДВ та розповсюдження автоматичного відшкодування на всіх платників податку, нульова ставка податку на прибуток (до 2021 року) для платників податку, у яких річний дохід не перевищує 3 млн. грн. та розмір заробітної плати кожного з працівників є не нижчим за дві мінімальні зарплати [4].

Фіскальний механізм необхідно реформувати у напрямі забезпечення сприятливих умов для ведення бізнесу та залучення інвестицій шляхом побудови стимулюючої податкової системи. Погоджуючись з Н. М. Ногіною, зазначаємо, що доречним для цього буде здійснення таких заходів [5]:

- наближення податкового права до норм і стандартів податкового права Європейського Союзу;
- зниження податкового тягаря на економіку;
- підвищення публічності і прозорості діяльності органів податкової служби і перегляд їх правомочностей;
- посилення регуляційного впливу податкової системи через впровадження ефективних податкових інструментів стимулювання пріоритетних сфер діяльності (аграрного сектора, інноваційної діяльності, енергозбереження тощо).

Необхідною передумовою розвитку малого бізнесу в Україні є простота, прозорість та стабільність податкового законодавства. Податкова політика щодо малого бізнесу повинна забезпечувати підтримку та стимулювання його розвитку шляхом реалізації релевантних механізмів оподаткування. На наше переконання, норми ПКУ та інших нормативно-правових актів мають бути узгоджені між собою, а можливість скористатись спрощеною системою оподаткування повинні мати за власним вибором і фізичні особи-підприємці, і юридичні особи, які належать до малого бізнесу. При цьому податкове навантаження повинно мати тенденцію до зниження, що дозволить підприємцям акумулювати фінансові ресурси і спрямовувати їх на розвиток власного бізнесу [4]. Саме такі принципи, покладені в основу податкової

політики держави спроможні забезпечити фундаментальні зміни в розвитку малого підприємництва, яке, в умовах ринково орієнтованої економіки, виконує головну роль.

Список використаних джерел

1. Васильців Т. Г. Сучасний стан та напрями вдосконалення системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні / Т. Г. Васильців, О. Ю. Породько [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/23.pdf>.
2. Фединчук Х. Оподаткування малого бізнесу в Україні : переваги і недоліки / Х. Фединчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2016_03_31_lviv/sekcija_section_8_2016_03_31/opodatkuвання_malogo_biznesu_v_ukrajini_perevagi_i_nedoliki/122-1-0-1875.
3. Дуб К. Ю. Оподаткування малого бізнесу в Україні : принципи, завдання та перспективи розвитку / К. Ю. Дуб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukr.vipreshebnik.ru>.
4. Малініна Н. М. Вплив податкової політики на сучасний стан розвитку малого бізнесу в Україні / Н. М. Малініна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17118/2439.pdf?sequence=3>.
5. Ногінова Н. М. Оподаткування малого підприємництва в Україні : сучасний стан та перспективи розвитку / Н. М. Ногінова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2014/24_1/259_Nog.pdf.

**Філіпович Ірина Олександрівна,
аспірантка ННІ права
Університету ДФС України**

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ У КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Податкові правовідносини є правовим зв'язком між суб'єктами податкового права, що виникає у процесі реалізації їх прав та обов'язків з приводу обчислення й сплати податків і зборів, інших обов'язкових платежів, обліку платників, подання податкової звітності, здійснення контролю, притягнення до відповідальності за порушення податкового законодавства, а також оскарження рішень і дій (бездіяльності) контролюючих органів та їх посадових осіб.

Правове регулювання відносин у цій сфері наразі перебуває на стадії невпинного удосконалення. Це пояснюється тим, що, з однієї сторони, суспільний розвиток диктує нові вимоги для забезпечення прав і свобод індивіда, а з іншої – відбувається розширення меж дії права. Податкова політика, яку проводить держава всередині країни та за її межами, зумовлена прагненням встановити стійкий правовий зв'язок із платниками податків, що має на меті забезпечення добровільного дотримання вимог податкового законодавства.

Перспективні напрями модернізації фіскальної служби у контексті ефективного запровадження нововведень неодмінно пов'язані із законодавчою базою та людськими ресурсами. Технологічний процес сприяє розвитку інновацій, які допомагають бізнесу та людині у повсякденних ситуаціях. Зокрема, різноманітне програмне забезпечення вирішує питання економії ресурсів. Не викликає заперечень факт того, що все більше зустрічей проводиться он-лайн, а значна кількість питань з контролюючими органами вирішуються дистанційно.

Як влучно зазначається у науковій літературі, розвиток інформаційного суспільства в Україні продукує системні зміни в державному податковому менеджменті, а тому впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у сфері оподаткування дозволяє вести мову про:

- електронну інформаційну взаємодію контролюючих органів і платників податків із використанням електронного документообігу та цифрового підпису;
- електронну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності;
- електронну ідентифікацію платників;
- електронні податкові сервіси (електронний кабінет платника податків);
- автоматизацію процесів адміністрування податків і зборів (електронне відшкодування ПДВ);
- електронну звітність;
- електронний аудит;
- електронну систему звернень;
- автоматизацію управлінських процесів контролюючих органів;
- автоматизовану інформаційну взаємодію електронних інформаційних систем та баз даних державних органів;
- інформаційно-аналітичну систему контролюючих органів;
- тощо [1, с. 199].

Цілком логічним видається закріплення у Стратегічних ініціативах розвитку ДФС до 2020 року [2] бачення Державної фіскальної служби України (далі – ДФС) як професійного, неупередженого, відкритого, передбачуваного та відповідального партнера, сучасної сервісної служби з якісними контролюючими, адміністративними та інформаційними послугами. ДФС майбутнього обслуговуватиме платників за кращими стандартами в он-лайн режимі, у т.ч. завдяки повноцінному функціонуванню Електронного кабінету платника податків, розробці та впровадженню спеціалізованих програмних продуктів (мобільних додатків); застосовуватиме автоматизовані процеси адміністрування податків, зборів, платежів; проводитиме електронні податкові перевірки (е-аудит).

У наукових колах питання дорожньої карти щодо удосконалення податкових відносин також неодноразово наголошувалося. Так, Д. Гетьманцев, і у 2015, і у 2017 роках пропонував конкретні кроки на цьому шляху, зокрема і розвиток електронних сервісів[3; 4, с. 84-85].

ДФС приділяє багато уваги розробці та впровадженню безконтактних способів взаємодії з платниками податків. У Податковому кодексі України є ряд положень (п. 42.4 ст. 42, ст. 49, п. 52.3 ст. 52 та ін.), що свідчать про використання учасниками податкових правовідносин цифрового формату. Вже нікого не дивує подання податкової звітності засобами електронного зв'язку, електронна реєстрація податкових накладних, розвинений електронний документообіг тощо.

Світовою практикою доведено, що інформаційно-комунікаційні технології можуть справляти значний вплив на процеси оподаткування, що в результаті сприяє заощадженню часу та коштів як платників податків, так і контролюючих органів. Динамічний характер розвитку інформаційних технологій, світові тенденції до автоматизації податкових процедур, а також орієнтація на гармонізацію відносин між платниками податків та контролюючими органами і далі сприятиме поліпшенню інвестиційного клімату в Україні, примноженню її економічного потенціалу, національного багатства та суспільного добробуту.

Список використаних джерел:

1. Матвейчук Л. Теоретичні аспекти електронного оподаткування в контексті підвищення ефективності державного управління в Україні // Ефективність державного управління. Зб. наук. праць. 2014. № 39. С. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efdu_2014_39_25.pdf (дата звернення: 14.02.2018)

2. У ДФС визначено Стратегічні ініціативи розвитку до 2020 року / Офіційний ресурс Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/322784.html> (дата звернення 13.02.2018)
3. Гетманцев Д. Україна повинна прийняти дорожню карту щодо вдосконалення податкових відносин – вчений // Дзеркало тижня. 2017. 19 грудня. URL: https://translate.google.com.ua/translate?hl=ru&sl=uk&u=https://dt.ua/ECONOMICS/ukrayina-povinna-priynuyati-dorozhnyu-kartu-schodo-vdoskonalennya-podatkovih-vidnosin-vcheniy-262840_.html&prev=search (дата звернення 13.02.2018)
4. Гетманцев Д. А. Реформа налоговой системы. Топ-10 ключевых аспектов // Часопис Київського університету права. 2015. № 2. С. 83-87.

***Роженко Олександра Вікторівна,
к.е.н., старший викладач кафедри
підприємництва і торгівлі Донецький
національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
Петровська О.О., студентка***

МЕТОДИ ІНДЕНТИФІКАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПЛАСТИЧНИХ МАС

Високі експлуатаційні властивості, красивий зовнішній вигляд, легкість переробки і відносна дешевизна матеріалів виробництва обумовлюють більше зростання попиту на полімерні маси для виробництва товарів широкого споживання.

Згідно ДСТУ 2406-94: Пластична маса — матеріал, основою якого є полімер, що перебуває під час формування виробу у в'язкорідкому чи високоеластичному стані, а під час експлуатації — в склоподібному чи кристалічному стані[1].

Один з невід'ємних елементів товарознавчої експертизи товарів є його ідентифікація.

Існує два види ідентифікаційної оцінки: спрощена оцінка і апаратна.

Спрощена оцінка складається з пунктів А, Б і В [2]:

А) в першу чергу встановлюють групу. Оцінюють полімерну масу, до якого виду належить (термопластом, реактопласт). Суть випробування полягає в оцінці реакції на контактна дія гарячого предмета, температура якого повинна бути не менше 250°C. Дане випробування найчастіше проводять, використовуючи полум'я газового пальника або запальнички. Термопласт при нагріванні поверхні розм'якшується і спалахує. Реактопласт — обуглюється без розм'якшення, ледь може загорітися.

Б) Оцінюють щільність випробуваного ПМ. Як правило, використовують метод занурення зразка рідина з відомою густиною за принципом «плаває або потоне». Починають з води. Всі полімерні матеріали з густиною 1 г/см³ потонуть.

В) Випробування на горіння. Зразок вводять в безбарвну область полум'я газової пальники бунзена або запальнички і спостерігають.

Пластичні маси є складними багатофакторними об'єктами. Їх компоненти різноманітні, а наявність у складі різних пластифікаторів, наповнювачів, стабілізаторів ускладнює процес ідентифікації. Тому, завданням апаратної ідентифікації є підтвердження складу, виду пластичної маси. В табл. 2 наведено список основних методів, що застосовуються для апаратної ідентифікації[2].

Таблиця 2 - Методи апаратної ідентифікації

Метод	Застосування
Фур'є-інфрачервона спектроскопія	Тип полімеру, добавки
Дериватографія (термогравіметрія)	Температури затвердіння, плавлення, деструкції
Термосканування пластичної маси	Температура і процес плавлення і деструкції
Диференціальна скануюча калориметрія	Процеси плавлення, кристалізації, ступінь кристалічності, вміст різноманітних добавок
Рентгеноструктурний аналіз	Склад полімерних мас
Термомеханічний аналіз	Термо- і реактопластів, температури розм'якшення, високоеластичного, параметра сітчастої структури
Ядерний магнітний резонанс	Ідентифікація органічних макромолекул і визначення їх структури
Хроматографія	Ідентифікація речовин
Мас-спектроскопія	Детальна ідентифікація будови полімеру
Мікроскопія: - оптична, - електронна, - скануюча, атомно-силова.	Прямі відомості про морфології поверхні зразків, надмолекулярної структури, її різновидах і розподілі[3].

Можна зробити висновок, спрощена ідентифікація дозволяє отримати лише найбільш загальні, орієнтовні дані. Із-за комплексності складу промислових полімерів, що включають такі компоненти, як пластифікатори,

стабілізатори, різноманітні інгібітори. Тому, ймовірність помилок спрощеної ідентифікації цілком очевидна. Звідси випливає необхідність продовження дій щодо ідентифікації пластичних мас, але вже з залученням об'єктивних апаратних методів.

Отже, методи ідентифікації як засоби товарознавчої експертизи пластичних мас дозволяють встановити походження, матеріал виготовлення товару, продукції та встановити вид пластичної маси, тобто забезпечують проведення підготовчого етапу експертизи.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 2406-94 Пластмаси, полімери і синтетичні смоли. Хімічні назви. Терміни та визначення.
2. Суберляк О. В., Баштанник П. І. Технологія виробництва виробів з пластмас і композитів (Частина 1): Навчальний посібник. — К.: ІСДО, 1995. — 164 с.
3. Офіційний сайт – Пласт Експерт [Електронний ресурс] / Видавництво "Наукові основи та технології". - 2015. - Режим доступу до ресурсу: <http://e-plastic.ru>.

***Чеберяко Оксана Вікторівна, д.і.н., к.е.н., професор,
доцент кафедри фінансів КНУ імені Тараса Шевченка
Лозова Ганна Матвіївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри
економічної теорії, макро- та мікроекономіки
КНУ імені Тараса Шевченка***

ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТАМИ

На сьогоднішній день зафіксовано понад 2000 різних криптовалют. Стрімке зростання курсу біткоіна у 2017 році, поява сотень інших видів криптовалют викликало зацікавленість до цього виду активу не тільки простих громадян, але і органів державної влади. Зокрема в листопаді 2017 року у ВРУ було подано вже третій Законопроект щодо стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні "Про внесення змін до Податкового кодексу України"[1]. В даному законопроекті, на відміну від попередніх законопроектів, пропонується полегшене оподаткування для операцій з криптовалютами. Автори даного законопроекту пропонують звільнити від податку на прибуток операції підприємства (за виключенням фінансових установ) з придбання-продажу криптовалют, доходи від операцій з ними і доходи від майнінгу. Також пропонується виділення державних коштів на інноваційні проекти з майнінгу і запровадження пільгових тарифів на електроенергію для тих, хто займається майнінгом. Цим законопроектом також пропонується, щоб продавці криптовалюти сплачували 2 % у фонд державного пенсійного страхування. А за незаконний видобуток криптовалют пропонується запровадити штраф у розмірі 170 тис. грн.

З економічної точки зору для того, щоб визначити зміст та механізм оподаткування криптовалют, потрібно насамперед визначити правовий статус криптовалюти в Україні. З цією метою створена спеціальна державна робоча група, яка включає представників НБУ, Мінфіну та ДФС України щодо визначення правового статусу регулювання криптовалют. І на практиці це надзвичайно складне та важливе завдання. Оскільки єдиного погляду на дане питання ні у представників українських органів влади, ні у науковців-економістів немає. Зокрема, на сьогоднішній день офіційна позиція НБУ України наступна:

- криптовалюта не є грошима, оскільки не існує у вигляді грошових знаків, банкнот, монет, записів на рахунках в банках, тому не може підпадати під режим регулювання обігу грошових засобів;
- криптовалюта не є валютою, оскільки не прив'язана до грошової одиниці жодної країни світу і не може бути визнана законним платіжним засобом іншої країни або валютної цінністю; тому не підпадає під режим регулювання валютного законодавства;
- криптовалюта не є електронними грошима, оскільки не випускається банком і не є грошовим зобов'язанням певної особи;
- криптовалюта не є цінними паперами, оскільки в ній відсутні ознаки документа і емітента, у неї немає встановленої форми з реквізитами, не має визначення емітента цінних паперів та особи, яка має на них право [2].

Тому фактично жодний із вищезазначених режимів, з точки зору НБУ, не може бути застосованим до криптовалют.

Позиція ДФС полягає в тому, що існує зобов'язання фізичних осіб, які отримують доходи, в тому числі від операцій з криптовалютами, декларувати ці доходи та сплачувати податки. Але тут виникає складне питання, які операції з криптовалютами відносити до операцій, що оподатковуються: операції з майнінгу, продажу криптовалют, участі в ІСО (розміщенні нової криптовалюти)? На яку дату фіксувати ці зобов'язання, оскільки існує проблема із значним коливання курсу криптовалют через їх високу волативність.

Аналогічна до позиції ДФС і позиція Мінфіну, яка роз'яснена у листі Мінфіну від 13.10.2017 року, і полягає в тому, що податки потрібно сплачувати при купівлі-продажу криптовалюти, керуючись загальним порядком оподаткування доходу громадян, тому в даному випадку прибутковий податок з доходів громадян слід сплачувати за загальними правилами. За цією логікою, дохід від купівлі-продажу криптовалют, майнінгу повинні бути віднесені до "інших доходів" та оподатковуватися і декларуватися на загальних підставах,

так як спеціальних норм не передбачено. Отже, суб'єкт-фізична особа, що отримала доходи від операцій з криптовалютами, має сплатити ПДФО в розмірі 18% і військовий збір в розмірі 1,5% від суми. З юридичними особами, що отримують доходи від операцій з криптовалютами все набагато складніше. Виникає питання: криптовалюта – це товар чи послуга, чи має бути виписана податкова накладна та багато інших запитань. Тому надзвичайно важливим для подальшого цивілізованого розвитку ринку криптовалют є врегулювання на державному рівні правового статусу криптовалюти.

Позиція Нацкомісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦБФР), наступна: розглядати операції з криптовалютами як один із видів краудфандінгу. Зокрема, ще з грудня 2016 року у ВРУ зареєстровано Проект Закону 5592 про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо розкриття інформації на фондовому ринку та вдосконалення порядку емісії цінних паперів та розширення можливостей для залучення капіталу), де визначена база регулювання краудфандінгу [3].

У світовій практиці перші спроби держрегулювання криптовалюти розпочалися п'ять років тому, і піонером в цьому питанні став Європейський Союз - в 2012 році ЄЦБ визнав біткоіни конвертованою децентралізованою віртуальною валютою, операції з криптовалютами відносяться до числа активів, що не підлягають оподаткуванню ПДВ. Щодо оподаткування криптовалют в інших країнах хотілося б зазначити, що на аналітичному сайті How Much було оприлюднено цікаву карту країн світу, де визначено всі держави, де дозволено або заборонено операції з криптовалютами, зокрема з біткоінами [4]. В даному випадку можна виділити декілька груп країн:

- країни, де обіг криптовалют офіційно визнано, зокрема це: Німеччина з 2013 року, Японія з 2017 року, Швейцарія, Канада, США;
- країни, де операції з криптовалютами заборонено для банків, але дозволено для фізичних осіб (Китай);
- країни, де операції з криптовалютами заборонено (Росія, Еквадор, Болівія, Алжир, Марокко);
- країни, які не визначилися з правовим статусом криптовалют, проте операції з криптовалютами не заборонено (Аргентина, Індія, Казахстан, Україна).

Як показує світовий досвід, в різних країнах існують різні підходи до даного питання, наприклад в США з метою федерального оподаткування криптовалюта розглядається як майно; в Сингапурі розглядається як актив, а не як засіб платежу і операції з криптовалютою оподатковуються ПДВ; в Норвегії не вважається грошовим засобом, розглядається як фінансовий актив, який

обкладається податками на майно; у Фінляндії вважається платіжним інструментом, а не активом, а придбання товарів за біткоїни або конвертація біткоїнів в реальну валюту вважається реалізацією вартості, тому будь-яке підвищення ціни оподатковується, а втрати - не оподатковуються, отриманий в результаті майнінгу біткоїн вважається доходом; У Японії біткоїн - законний платіжний засіб із податком на покупку; у Європейському Союзі операції з криптовалютами відносяться до числа активів, що не підлягають оподаткуванню ПДВ.

Підсумовуючи, зазначимо, що головним фінансовим трендом 2017 року став бум криптовалют, курси зростали в рази, а позиція НБУ щодо ринку та інструментарію криптовалюти була достатньо рестрикційна та застережлива, позиція НКЦПФР аналогічна, тому 27 жовтня 2017 року вища експертна рада НБУ ухвалила рекомендації щодо нагальної потреби визначення правового статусу криптовалют в Україні. Проте чиновники одноставні в тому, що українські користувачі повинні декларувати доходи з майнінгу, продажу криптовалют, участі в ICO і відповідно платити податки.

Список використаних джерел

1. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні) / Електронний ресурс. – [Режим доступу]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62816

2. Карпенко О. Статус криптовалют в Украине, обязанности майнеров и инвесторов: позиция НБУ и НКЦБФР / Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <https://ain.ua/2017/11/30/vlasti-o-kriptoalyutax>

3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо розкриття інформації на фондовому ринку та вдосконалення порядку емісії цінних паперів та розширення можливостей для залучення капіталу) / Електронний ресурс. – [Режим доступу]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60801

4. В каких странах мира запрещен и разрешен bitcoin? / Електронний ресурс. – [Режим доступу]: https://kaktus.media/doc/369059_v_kakih_stranah_mira_zapreshen_i_razreshen_bitcoin.html

**Шаповал Олександр Олегович, студент,
Науковий керівник: Сторожук Олександр
Володимирович, к.е.н., доцент, ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України**

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ – ПРОБЛЕМИ ТА НЕДОЛІКИ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Податкове законодавство України є одним із самих складних в правовій системі України. При цьому, спостерігається тенденція щодо його нестабільності. Проте, як показує практика його правозастосування, зміни, що вносяться до законів України з питань оподаткування, досить часто спричиняють нові проблеми [1].

Податкова система є різновидом відкритої динамічної системи, це сукупність встановлених у країні податків. Її відкритість означає необхідність аналізу, передусім зовнішніх чинників, під впливом яких відбувається її становлення. Вимога системності полягає в тому, що податки мають бути взаємопов'язані, органічно доповнювати один одного, не суперечити системі в цілому та її елементам. Системний підхід означає, що мають реалізовуватися обидві функції податків. З позиції фіскальної функції податкова система має забезпечити гарантоване і стабільне надходження доходів до бюджету, з позиції регулюючої забезпечувати державі можливість впливу на всі сторони соціально-економічного розвитку суспільства.

Податкова система повинна включати досить широке коло податків різної цілеспрямованості, оскільки практично неможливо щоб одночасно в одному податку цілком реалізувалися обидві функції [2].

Сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів, що справляються у встановленому законами України порядку, становить систему оподаткування. Платниками податків і зборів (обов'язкових платежів) є юридичні і фізичні особи, на яких згідно з законами України покладено обов'язок сплачувати податки і збори (обов'язкові платежі). Об'єктами оподаткування є доходи (прибуток), додана вартість продукції (робіт, послуг), вартість продукції (робіт, послуг), у тому числі митна або її натуральні показники, спеціальне використання природних ресурсів, майно юридичних і фізичних осіб та інші об'єкти, визначені законами України про оподаткування [3].

Потрібно зауважити, що при реформуванні податкової системи України слід говорити не лише про зниження рівня оподаткування. Нинішній рівень

оподаткування в Україні має свої об'єктивні межі, зумовлені системою витрат бюджету.

Деякі фахівці вважають, що податкова система України має базуватися на таких принципах: погодження податкових ставок, рівність і справедливість, гнучкість податкової системи, однозначність тлумачення, недопустимість необґрунтованих пільг, автоматична індексація податків і зборів, відповідальність платників податків, системний підхід, численність податків тощо [4].

Проблема побудови ефективної податкової системи – одна із найбільш актуальних в процесі розвитку в Україні ринкових відносин та інтегрування української економіки в світовий ринок. Її вирішення повинно здійснюватися шляхом вивчення, аналізу і творчого осмислення як існуючої в Україні законодавчої бази, так і накопиченого у світі досвіду в сфері оподаткування.

Створення податкової системи, адекватної потребам соціально орієнтованої економіки, повинне передбачати: по-перше, комплексність, по-друге, цілеспрямоване "портфельне" формування системи податків, по-третє, наукове визначення податкового потенціалу, по-четверте, формування адекватної правової основи.

Ефективність податкової системи визначається тим, наскільки цілеспрямовано вона вирішує комплекс завдань, пов'язаних із скерованістю економіки як системи, розвитком виробництва, підвищенням життєвого рівня населення.

Вимога комплексності полягає в тому, що податки повинні бути пов'язані між собою, органічно доповнювати один одного, не суперечити системі в цілому. Податки використовуються як фіскальний інструмент, з одного боку, і як інструмент економічної політики в цілому, з іншої.

Оподаткування має бути транспарентним і практичним. Транспарентність податкової системи передбачає максимально чітке і несуперечливе формування норм податкового права, що включає їх неоднозначне тлумачення. Це є необхідною передумовою практичного дотримання принципів рівності і загального характеру оподаткування.

Проблеми в податковій системі вказують на недосконалість та неефективність чинної податкової системи, на те, що вона не сприяє економічному зростанню країни. Виникає необхідність проведення податкової реформи та створення єдиного систематизованого законодавчого акту прямої дії, який охоплюватиме всі без виключення питання податкового права та відповідатиме адекватним засадам податкової політики держави.

Створення нової законодавчої бази в сфері оподаткування повинно віддзеркалювати традиції існуючої податкової системи та відповідати світовим тенденціям розвитку податкових систем. В Україні необхідно формувати податкову політику, направлену на побудову стабільної та зрозумілої системи оподаткування, зменшення податкового тягаря і забезпечення збалансованості інтересів держави та інтересів суб'єктів господарювання.

Проблема колізій у сфері оподаткування має вирішуватися не тільки шляхом приведення у відповідність законодавства із Конституцією України та усунення існуючих суперечностей між законами та підзаконними нормативно-правовими актами, а й застосування норм, що, спрямовані на вирішення колізій у праві [3].

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що в результаті здійснення податкової реформи в Україні, та як наслідок вирішення складних податкових колізій, має бути створена податкова система з базовими положеннями, при якому Податковий кодекс України буде єдиним нормативним документом, який регулюватиме відносини з приводу сплати податків. Він міститиме чіткі визначення всіх елементів податків та зборів, встановлюватиме права та обов'язки платників податків та податкових органів. Простота та зрозумілість норм (порівняно з діючим законодавством) дозволить уникнути подвійного тлумачення норм, протиріч та непорозумінь в застосуванні Податкового кодексу України на практиці. Це з одного боку, полегшить становище платників податків, а з іншого, призведе до можливості чіткого виконання податковими органами своїх контролюючих функцій.

Список використаних джерел

1. Майстренко О. Деякі питання вирішення колізій у податковому законодавстві України // Право України. – 2005. – № 9. – С. 95 – 99.
2. Федосова В. М. Податкова система України. – К.: Либідь, – 1994. – С. 42 – 43.
3. Податковий кодекс України. – Редакція від 01.01.2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Гега П. Т. Правовий режим оподаткування в Україні. – К.: Юрінком, – 1997 – С. 144.

СЕКЦІЯ 2

ЗМІНА ТЕХНОЛОГІЙ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ТА МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

*Бодров Володимир Григорович,
д.е.н., професор, професор кафедри
економіки підприємства ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України*

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ПЛАТНИКАМ ПОДАТКІВ

Сучасний етап становлення постіндустріального суспільства і його економічної системи нерозривно пов'язаний з розгортанням діджиталізації (цифровізації) соціогосподарських процесів внаслідок бурхливого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, електронного врядування, мережевих систем тощо. Феномен цифрової економіки у загальноприйнятому розумінні цього терміну є не що інше, як глобальна мережа економічних і соціальних заходів, що реалізуються через такі платформи як інтернет, мобільні, сенсорні мережі. По суті, це модель економіки, заснована на можливостях, які надає доступ до інтернету, що дозволяє підвищити продуктивність праці, конкурентоспроможність компаній, знизити витрати виробництва.

В епоху цифрової економіки потреби людини можуть задовольнятися значно краще і якісніше, ніж в економіці індустріального типу. Для успішного функціонування цифрової економіки необхідна наявність як мінімум чотирьох складових – інфраструктура (доступ в інтернет, програмне і кадрове забезпечення, телекомунікації), електронний бізнес (ведення господарської діяльності через комп'ютерні мережі), електронна комерція (дистрибуція товарів через інтернет), електронне врядування. Звичайно існують галузі, що більше піддаються цифровій трансформації і ті, що менше.: до першої групи належать сфера послуг, в т.ч. адміністративних, де немає матеріального продукту, тобто це банківський і фінансовий сектори, страхування й е-

commerce, рекламні послуги, медіа-бізнес тощо. Серед відмінних ознак, наприклад, цифрової компанії можна назвати наступні: високий рівень автоматизації; електронний внутрішній документообіг; системи бухгалтерського й управлінського обліку; електронні сховища даних; використання CRM; наявність корпоративних соціальних мереж.

У 2018 р. кількість абонентів інтернету сягне майже половини населення світу (дані ресурсу Digital economy, ЕС), тому цифрова економіка буде активно розвиватися у найближчі декілька років і стане важливим драйвером інновацій, конкурентоспроможності й економічного зростання у світі. За даним Європейської Комісії, цифрова економіка оцінюється у 3,2 трлн євро в групі країн «Великої двадцятки» і складає близько 8% ВВП. Глобальний інститут Мак Кінзі у дослідженні, проведеному ще в травні 2011 р., відзначив, що інтернет – один з найважливіших елементів економічного прогресу. Він забезпечує значну частину зростання економіки: внесок інтернету у ВВП розвинутих країн за 15-річний період 1995-2009 рр. сумарно склав 10%, причому за останні 6 років (2011-2017) він зріс більш, ніж у два рази – до 21%. Розвиток цифрової економіки безперечно зв'язаний з розвитком доступу до інтернету, але самі по собі такі «канали зв'язку» не матимуть цінності, якщо людська спільнота не буде використовувати відповідні технології [1].

Тому розвиток цифрової економіки має супроводжуватися розвитком знаннєвої економіки. Багато експертів навіть ототожнюють ці поняття. В основі знаннєвої економіки лежить нематеріальне виробництво, а драйверами зростання є знання і люди, які володіють цими знаннями. З огляду на зазначене Європейський Союз розглядає перспективи майбутнього рівня економічного зростання всього континенту через призму ефективності використання господарюючими суб'єктами цифрових технологій. Європейська Комісія зазначає, що компанії, які не підключилися до цифрових каналів, залишаться поза межами світового ринку. В DESI 2016 (Індекс цифрової економіки і суспільства) Європейський Союз в цілому отримав 0,47 бала – покращення порівняно з 2015 р. (0,45 бала) [1]. Регіон отримав найбільш високі оцінки у категоріях зв'язку і людського, але йому необхідно розвивати цифрові публічні послуги й інтегрувати цифрові технології у підприємницьку діяльність.

Досвід найбільш розвинутих у сфері діджиталізації соціогосподарських процесів країн світу, свідчить, що цифрова економіка неієздатна без цифровізації одночасно суспільства, бізнесу й уряду, тому її розвиток полягає у пришвидшенні процесів проникнення цифрових відносин на всіх рівнях – від державних до особистих. Невід'ємною частиною цифрової економіки поряд із забезпеченістю каналами обміну інформації (у нашому випадку інтернет) та їх

доступністю є наявність законодавчої бази й готовність держави брати активну участь в електронній взаємодії. Загалом, успіх розвитку цифрової економіки в будь-якій країні залежить від того, наскільки злагоджено і державний, і корпоративний сектори будуть рухатися у бік цифрового майбутнього.

Міжнародними експертами з публічного адміністрування визначено, що характер проблем розвитку та управління, що стоять перед національними економіками та світом у цілому на наступні 15 років вимагає трансформації державного управління й інтеграції між різними рівнями сфер і галузей. Саме соціальні й технічні інновації дають можливість для суспільного контакту між державою і громадянами в зрушенні у бік більш спільного управління при наявності ефективного, дієвого, прозорого, відповідального, правдивого державного управління. При цьому уряди повинні будуть подолати проблеми, ефективно реагувати на громадян та підвищувати суспільну довіру до уряду шляхом забезпечення якості, кількості й своєчасності державних послуг, а також рівності та справедливості їх надання і розширення доступу до них. Найближчим часом глави держав і урядів мають прийняти програму сталого розвитку 2030 р., а міжнародні експерти публічного сектору (WPSR) зробити свій внесок, виділивши критичні питання державного управління [2, с. 2].

В Україні цифрова економіка у повному розумінні цього терміну можлива тільки після четвертої промислової революції, як нового етапу у розвитку суспільства з повсюдним застосуванням таких технологій, як штучний інтелект, інтернет речей, роботизація робочих місць, машинне навчання та ін. Для здійснення нової промислової революції державі та бізнесу необхідно рішуче змістити пріоритети у бік цифрових технологій, перебудови бізнес-моделей й адаптації ринків праці до нових умов.

В цьому контексті визначальним пріоритетом й очікуваним результатом впровадження реформи всієї системи державного управління і публічної служби, як зазначається в президентській Стратегії сталого розвитку «Україна 2020», «...має стати створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування), яка здатна виробляти і реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики»[3].

З аналізу досвіду розвинутих країн світу у розбудові інформаційного суспільства цифрової економіки можна виділити три підходи у розуміння місії і завдань «електронного уряду»(ЕУ): 1. Розгляд ЕУ через призму трансформації надання державних послуг з використанням інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), запровадження яких дозволить вийти на новий рівень якості

послуг, зручності для користувачів при одночасному скороченні витрат; 2. Електронний сервіс з надання державних послуг визначається лише як складова змісту ЕУ, а власне сам уряд розглядається як високотехнологічна організація, функціонування якої забезпечується сучасними засобами ІКТ, оскільки тільки вся діяльність уряду, охоплена ІКТ, може забезпечити трансформацію публічного сектору відповідно до нових реалій; 3. ЕУ розглядається як нова модель управління, адекватна емерджентній економіці й інформаційному суспільству, і є не просто більш широким тлумаченням, що поглинає перші два визначення, а репрезентує принципово новий погляд на зміст й організацію державного управління[4, с.356] .

Бурхливе поширення за останні 30 років в економічно розвинутих країнах принципів нового публічного менеджменту небезпідставно зв'язується із зростанням недовіри до урядів і негативізму по відношенню до влади у суспільній свідомості. Сьогодні загальний напрямок адміністративних реформ все більше визначається у межах концепції «електронного урядування» (E-Governance), що об'єднує механізми, процеси та інститути, через які громадяни, соціальні групи виражають і збалансовують власні інтереси, реалізують свої законні права і виконують обов'язки. Загальний зміст концепції «E-Governance» полягає в тому, що державне управління стає менш жорстким і регламентованим. Натомість, воно базується на горизонтальних, ніж на вертикальних зв'язках між державними органами, асоціаціями громадянського суспільства і бізнесу.

Формування нової моделі публічного управління зумовлює зміну принципів використання ІКТ в державному адмініструванні: рух у напрямку більш широкого розуміння можливостей ІКТ проявляється, насамперед, у переході від концепції електронного уряду (E-Government) до концепції електронного урядування (E-Governance). Якщо в центрі уваги першої концепції лежали відкритість урядової інформації і надання публічних он-лайнних послуг, то нове розуміння включає в себе такі концепти, як співпраця, участь, консенсус. По суті мова йде про електронну демократію, що дозволяє розширити форми і сфери впливу громадян на процес прийняття і реалізації політичних рішень[5,с.118].

Впровадження е-урядування в Україні відкриває нові можливості щодо забезпечення якісних публічних послуг для бізнес-спільноти і населення в цілому. Зокрема, мова йде про реалізацію комплексного та індивідуалізованого підходу до надання адміністративних послуг платникам податків з одночасним усуненням їх від безпосереднього контакту з державними службовцями, що надзвичайно важливо для запобігання корупції у податкових органах.

У розвинених країнах світу діяльність податкових органів ґрунтується на поєднанні нових методів управління з активним впровадженням електронних сервісів. Ефективно працюють за цифровими технологіями податкові органи скандинавських країн – Швеції, Фінляндії, Норвегії, Данії. На пострадянському просторі безперечним лідером є маленька Естонія. В цих країнах в царині оподаткування «розумним» алгоритмам відомо все: доходи громадян, їх щоденні витрати, вкладення, майновий стан. Як наслідок, лєвова частка того, що раніше виконували люди, виконують роботи. Без зайвої паперової тяганини податки розраховуються і списуються в автоматичному режимі.

В Україні поступово зростає кількість громадян, які надають перевагу електронному поданню декларацій про доходи. Створення в Державній фіскальній службі України Центру сертифікації ключів дало можливість платникам подавати податкову звітність в електронному вигляді. Вже з 2015 р. на всіх ланках запроваджено електронне адміністрування податку на додану вартість. Громадяни можуть подавати податкову декларацію про майновий стан і доходи до органів ДФС України в електронній формі через сервіс «Електронний кабінет платника податків Державної фіскальної служби». Подання електронної звітності суттєво спрощує роботу та має чимало переваг для платників податків, зокрема, економії робочого часу, фінансових витрат, оперативності обробки та конфіденційності інформації, повідомлення про наявну бюджетну та податкову заборгованість.

Значна роль у впровадженні сучасних інформаційних технологій відведена Центрам обслуговування платників (ЦОП), створених при кожній державній податковій інспекції на місцях. Основним завданням ЦОП є організація надання адміністративних послуг та додаткових сервісів під час виконання платниками податків своїх зобов'язань перед державою. У своїй діяльності ЦОПи використовують зарубіжний досвід «універсамів послуг» та «єдиних офісів», спрямований на максимальну можливість застосування сучасних інформаційних технологій, в т.ч. електронної системи управління чергою, формування єдиних баз звернень, дистанційного доступу до податкової інформації тощо. Для своєчасного інформування платників податків у ЗМІ та на веб-порталі податкової служби у мережі інтернет постійно висвітлюються основні питання щодо порядку подання податкових декларацій, категорій платників податкові, які зобов'язані подавати звіти, терміни подання такої звітності, переліку витрат, які включаються до складу податкової знижки[6].

Однак, не дивлячись на зроблені кроки у законодавчому полі й практичному застосуванні ІКТ при наданні адміністративних послуг платниками податків і загалом, інтегрована система інформаційних ресурсів й

інформаційної взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування так і не створена, їх системи електронного документообігу (ЕДО) все ще мають досить обмежену функціональність. Ефективному впровадженню електронного врядування перешкоджає ненадійність та негнучкість національної системи електронного цифрового підпису (ЕЦП), а також посилення недобросовісної конкуренції і спроб монополізації ринку ЕЦП і ЕДО. В галузі інформаційної безпеки для суспільства в цілому цифрові рішення принесуть нові ризики. Тому нашій державі необхідні ініціативи з активного подолання цифрової неписьменності, а також оптимізації практик кібербезпеки, захисту даних й електронного підпису.

Принципи і переваги концепції E-Governance, методів якісного урядування (Good Governance), що засновані на новій моделі публічного управління, податкового адміністрування тільки починають усвідомлюватися й розвиватися в Україні. Разом з тим, наша країна демонструє достатній потенціал для просування у даному напрямку. Мова йде, насамперед, про високі оцінки людського капіталу і рівня розвитку телекомунікаційної інфраструктури. Слабким місцем виступає якраз організація взаємодії державних структур з громадянами, нагромаджена роками відсутність взаєморозуміння і довіри між ними. Саме над цим і треба працювати чинній владі, оскільки іншої альтернативи сучасному розвитку ефективного, якісного державного управління, зокрема, зрозумілого й прозорого податкового регулювання в епоху інформаційного суспільства немає.

Список використаної літератури

1. Цифровизация экономики // БИТ. Бизнес & Информационные технологии. – М.: Издат. дом «Положевец и партнеры». - Вып. №01 (74) 2018г. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bit.samag.ru/uart/more/67>
2. Responsive and Accountable Public Governance: 2015 WORLD PUBLIC SECTOR REPORT : United Nations Publication. Department of Economic and Social Affairs. – New York, 2015. – 123 p.
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. №5\2015 . -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Институциональные проблемы эффективного государства: монография / Под ред. В.В.Дементьева, Р.М.Нуреева.–Донецк: ГВУЗ «ДонНТУ», 2012.–372 с.
5. Інформаційне суспільство в Україні: стан, проблеми. Перспективи: Матеріали щорічної науково-практичної конференції за міжнародною участю

«Дні інформаційного суспільства – 2015», Київ, 19-20 травня 2015 р. / За заг. ред. д. держ. упр. проф. Н.В.Грицяк. – К.: Вид-во «Тезис», 2015. – 226 с.

6. Державна фіскальна служба України // Офіційний портал. -- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>

*Тимченко Олена Миколаївна,
д.е.н., професор, кафедра фінансів,
ДВНЗ КНЕУ імені Вадима Гетьмана*

ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН: НЕОБХІДНІСТЬ НОВІТНЬОГО КОНЦЕПТУ

Декларування доходів є важливим компонентом адміністрування податку на доходи громадян. По суті, декларація – це звіт про отримані доходи, які є об'єктом оподаткування. Заповнюючи її, громадянин несе відповідальність за достовірність внесеної до неї інформації, що, в свою чергу, впливає на його поведінку як платника податку.

Згідно із п. 179.1 статті 179 Податкового кодексу України (далі – ПКУ), платник податку зобов'язаний подавати річну декларацію про майновий стан і доходи [1]. Однак, податкову декларацію подають не всі. Згідно із п. 179.2 статті 179 ПКУ, обов'язок платника податку щодо подання податкової декларації вважається виконаним і податкова декларація не подається, якщо такий платник податку отримувал доходи від податкових агентів; від операцій з продажу (обміну) майна, дарування, при нотаріальному посвідченні договорів за якими був сплачений податок; у вигляді об'єктів спадщини, які або оподатковуються за нульовою ставкою податку, або з яких був сплачений податок [1]. З одного боку, таке правило є зручним і для платника податку, і для фіскальних органів з точки зору економії часу, організації роботи та зменшення навантаження на працівників фіскальних органів. Тобто можна стверджувати, що встановлений у п.4.1.10 статті 4 ПКУ принцип зручності реалізується у такий спосіб. Однак, з іншого боку, такий підхід не сприяє покращанню поведінки платників податків в частині дотримання податкового законодавства і обмежує можливості виявлення контролюючими органами прихованих від оподаткування доходів. Дійсно, якби фізичні особи отримували від податкових агентів виключно офіційні доходи, про виплату і оподаткування яких податковий агент звітує у фіскальні органи, то суми отриманих доходів і сплачених з них податків, заявлені у деклараціях, співпадали б із відповідними сумами, про які прозвітували податкові агенти. Ми вважаємо, що отримання

доходів від податкових агентів не означає априорі, що податковий обов'язок платником виконаний. Фізична особа – платник податку разом із офіційними доходами може отримувати від податкового агента і неофіційні доходи. І в цьому випадку ця фізична особа не несе відповідальності за нарахування та сплату податку. Ця відповідальність покладена на податкового агента. Отже, звільняючи фізичну особу, яка отримує доходи від податкового агента, від обов'язку подання декларації, держава фактично звільняє цю особу від відповідальності за несплату податку з неофіційно виплачених доходів. На нашу думку, якби, заповнюючи декларацію про доходи і майновий стан, кожна фізична особа усвідомлювала, що вона несе відповідальність за достовірність інформації про отримані доходи (офіційні і неофіційні), вона б приймала рішення, виходячи з міркувань, чи варто не указувати певну суму доходів і ризикувати сплатити штраф, чи краще занести у декларацію достовірну інформацію про отримані доходи. Ми не виключаємо можливості, що у ряді випадків фізична особа навіть достеменно не знає, яка частина отриманого доходу є офіційною, а яка ні. Знаючи, що наймані фізичні особи мають декларувати доходи, навіть незважаючи на те, що вони отримували їх виключно від податкових агентів, останні б, мабуть задумалися над тим, що у цьому випадку інформація, надана фізичними особами, може не збігатися з інформацією про доходи, отриманою фіскальними органами від податкових агентів в їхніх звітах. Це спонукало б до відображення достовірної інформації, щоб уникнути відповідальності. Загальне декларування також запобігатиме випадкам реєстрації майна на осіб, які насправді його не придбавали, адже у цьому випадку необхідно буде підтверджувати джерело доходів і сплату податку.

Запровадження загального декларування потребує змін в організації цього процесу та самої форми декларації. Чинна форма Декларація складається із семи розділів та двох додатків [2]. Візуально вона є надто громіздкою і сприймається платником, як документ, що є складним для заповнення. На нашу думку декларація має містити лише інформацію про отримані доходи. Не варто вимагати від платника розрахунку суми податку на доходи. Адже не всі громадяни мають відповідну освіту, щоб розібратися у всіх деталях податкового законодавства і обчислити суму податку без помилки. Це мають робити фахівці – податківці. Фактично сенс подання декларації полягає у тому, щоб надати фіскальним органами інформацію про доходи з метою нарахування податку на доходи, які не були оподатковані протягом звітного року, а головне, для проведення контрольних дій через порівняння показників, зазначених

громадянами у деклараціях з показниками, що містяться у інших базах даних і підтверджують отримання громадянами доходів з відповідних джерел.

Звідси виникає питання доступу працівників фіскальних органів до таких джерел. Особливо це стосується інформації про кошти на банківських рахунках. Мова йде про необхідність переосмислення змісту банківської таємниці. Це надзвичайно складне питання, помилка у вирішенні якого може мати негативні наслідки, такі як виведення коштів із банківського сектору в «тінь». Тому треба вкрай обережно ставитися до цього питання і провести ґрунтовні наукові дослідження, застосовуючи теорію ігор, прораховуючи кожний можливий варіант поведінки фізичної особи як платника податку.

Для реалізації принципу зручності під час загального декларування доходів громадян, необхідно розробити on-line форму. Виключно паперовий варіант і надсилання декларації через електронну пошту суттєво ускладнять процес декларування як для громадян, так і для працівників фіскальних органів.

Резюмуючи, зазначимо, що загальне декларування доходів громадян в Україні сприятиме: 1) реалізації принципу загальності оподаткування і однакового підходу до платників податків в частині адміністрування; 2) підвищенню відповідальності платників за виконання обов'язку зі сплати податку на доходи громадян; 3) підвищенню результативності контролю за повнотою сплати податку на доходи громадян до бюджету. Втілення ідеї загального декларування потребує наукового обґрунтування концепції та механізму її реалізації на основі теорії поведінкових фінансів, узагальнення минулого досвіду загального декларування, який мав місце в Україні, та застосування кращих світових практик у цьому питанні.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Наказ Міністерства фінансів України Про затвердження форми податкової декларації про майновий стан і доходи та Інструкції щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1298-15/para17#n17>

**Брехов Сергій Сергійович,
к.е.н., заступник директора інституту з наукової
роботи ННІ ФП, УДФСУ**

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА
ЗДІЙСНЕННЯМ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПЛАТНИКАМИ ПОДАТКІВ
ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ З НЕРЕЗИДЕНТАМИ ЩО НЕ СПЛАЧУЮТЬ
ПОДАТОК НА ПРИБУТОК (В КОНТЕКСТІ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО
ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ)**

Запроваджене у 2013 році в Україні законодавство з контролю за трансфертним ціноутворенням не змусило великий бізнес відмовитися від ухилення сплати податку на прибуток, що базується на схемах з використанням низько-податкових іноземних юрисдикцій. Так, значна частина великого бізнесу продовжує структурувати свої фінансові потоки через країни які формально не належать до офшорних але надають окремим видам компаній пільги та преференції в оподаткуванні. Наприклад, в англосаксонських країнах і юрисдикціях (Великобританія, США, Сінгапур, Беліз, Гібралтар), не підлягають оподаткуванню партнерства з обмеженою відповідальністю учасників (LLP – Limited Liability Partnership) якщо дохід таких компаній утворюється за межами країни/юрисдикції, а їх учасники не є її резидентами.

Відповідно виникла потреба в уточненні вітчизняного законодавства з трансфертного ціноутворення щодо переліку контрольованих операцій. Тому, з 2017 року, відповідно до п.п. 39.2.1.1 ст. 39 Податкового кодексу України [1], до них відносять господарські операції, що здійснюються через нерезидентів які не сплачують податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі з доходів отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи. Перелік організаційно-правових форм таких нерезидентів в розрізі держав (територій) затверджується Кабінетом Міністрів України.

На підтвердження необхідності вказаних вище заходів свідчить той факт що у 2016 році експорт товарів з України до офшорних юрисдикцій та країн які дозволяють використання організаційно-правових форм за якими податок на прибуток (корпоративний податок) не сплачується становив 24 млрд доларів США, а експорт послуг – 5,6 млрд дол. США. Це займає значну частину у структурі експортних операцій і становить 67 % та 56 % від відповідних сум експорту товарів і послуг. При цьому за непрямими контрактами вивезено товарів на 20 млрд. дол. США або 83% від суми експорту в ці країни [2]. Таким

чином можемо констатувати наявність прямих збитків для економіки країни та в наповненні державного бюджету щорічно на мільярди дол. США.

Враховуючи наведене, ДФС України та КМУ мають забезпечити вирішення питань з:

- своєчасного оновлення та обґрунтування переліку організаційно-правових форм таких нерезидентів в розрізі держав;
- набуття здатності до виявлення господарських операцій що здійснюються через визначені у Переліку організаційно-правові форми.

Тому спробуємо сформулювати основні засади визначення потенційних для уникнення від оподаткування організаційно-правових форм в розрізі держав (територій) та моніторингу операцій у сфері ЗЕД, що підпадають під категорію контрольованих операцій у трансфертному ціноутворенні.

Щодо оновлення переліку країн і організаційно-правових форм. На основі статистичних даних зовнішньо-торгівельних операцій, визначимо основний перелік країн-партнерів для дослідження, для чого виключимо країни (території) що вже включені до переліку офшорних країн, та країни які мають незначний відсоток торгівлі у загальному обсягу торгівлі (наприклад, – менше 0,2%). За тими країнами, що мають менші обсяги торгівлі, мають відстежуватися динаміка торгових відносин, і у разі їх значного зростання – аналізуватися можливість їх використання в якості податкових гаваней, в тому числі через спеціальні організаційно-правові форми суб'єктів господарювання.

Основою для вивчення специфіки податку на прибуток (корпоративного податку) з компаній іноземних країн та їх територій є статистичні дані та нормативи ОЕСР, ООН, ЄС, звіти та огляди міжнародних консалтингових компаній, офіційні сайти органів виконавчої влади іноземних країн (податкові адміністрації та міністерства фінансів). А головними показниками для визначення ризику уникнення оподаткування іноземними компаніями є: види компаній які дозволені законодавством юрисдикції та ставки їх оподаткування, умови оподаткування осіб які не є її податковими резидентами; порядку оподаткування доходів, отриманих за її межами; податкові пільги, преференції та вирахування; вимоги до реальної присутності компаній та наповнення економічного змісту їх діяльності; дотримання стандартів прозорості та обміну інформацією тощо.

Відповідно, у разі встановлення організаційно-правових форм які дозволяють не сплачувати податок на прибуток з доходів що отримані за межами податкової юрисдикції або сплачувати податок на прибуток у розмірі що на 5 відсоткових пункти нижче ніж в Україні слід ініціювати оновлення

переліку організаційно-правових форм, що встановлюється Кабінетом міністрів України для цілей контролю за трансфертним ціноутворенням.

Щодо моніторингу операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Результатом обробки інформаційних ресурсів має бути виявлення платників податків, що мають дохід від здійснення діяльності за звітний рік у сумі понад 150 млн грн., і, при цьому, здійснювали господарські операції з нерезидентами, що внесені до переліку Кабінету міністрів України, у сумі понад 10 млн грн. Під господарською операцією, відповідно до засад бухгалтерського обліку, слід розуміти діяльність яка зумовлює зміни у фінансовому стані, активах та пасивах підприємства, установи, організації.

Для виявлення товарних операцій, які здійснюються через нерезидентів, організаційно-правові форми яких дозволяють не сплачувати податок на прибуток, слід проводити автоматизований аналіз інформаційних ресурсів ДФС України щодо митних декларацій (МД-2) [3] за наступним графами: 2 (Відправник/експортер); 8 (Одержувач); 9 (Особа відповідальна за фінансове врегулювання); 11 (Торгуюча країна); 15 (Країна відправлення); 17 (Країна призначення). При встановленні контрагента що має організаційно-правову форму і країну (територію), що визначена чинним переліком КМУ, здійснити підведення підсумку річного обороту (сумарно імпорту та експорту) з таким контрагентом за графами 12 (Відомості про вартість) та 46 (Статистична вартість).

Для виявлення фактів безтоварних господарських операцій (роялті, відсотки за користування коштами, фінансові операції) які здійснюються через нерезидентів, організаційно-правові форми яких дозволяють не сплачувати податок на прибуток, ДФС України має налагодити інформаційний обмін з іншими органами державної влади, органами що виконують регулятивні функції у фінансовому секторі, фінансово-кредитними установами, компетентними органами іноземних країн. Це дозволить отримувати загальні дані про іноземних контрагентів та обсяг отриманих/наданих послуг для цілей контролю за трансфертним ціноутворенням.

Вдосконалення роботи ДФС України за зазначеними вище напрямками дозволить мати найбільш актуальний перелік «сірих» податкових юрисдикцій та визначати платників податків які не надають звітність за контрольованими операціями та/або, при цьому, мають значні ризики невідповідності цін до принципу «витягнутої руки». Поряд з цим Україні слід активно долучатися до міжнародних ініціатив щодо автоматичного обміну інформацією, протидії розмиттю бази оподаткуванню податку на прибуток, що реалізуються в рамках плану BEPS та впроваджувати на практиці відповідні стандарти.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI з внесеними змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
2. Сайт державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Наказ міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 651 Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

*Гаєвська Лариса Миколаївна,
к.е.н, доцент, доцент кафедри
економіки підприємства,
Університет ДФС України*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ

Аналіз зарубіжного досвіду з питань адміністрування податків свідчить, що у розвинутих країнах світу існують відпрацьовані методи та механізми, які дозволяють радикально модернізувати роботу податкових органів на основі застосування сучасних інформаційних технологій та підвищити ефективність діяльності щодо справляння податків і зборів[2, с. 189].

Загалом, у світовій практиці виділяють три моделі взаємовідносин держави та платників податків [3]:

1. Домінування держави у взаємовідносинах «держава – платники податків». У цих взаємовідносинах платники здебільшого наділені обов'язками, а держава правами. Платники податків в такій моделі розглядаються як постачальники фінансових ресурсів. Така модель притаманна авторитарним державам і, безумовно, не може застосовуватись у демократичних країнах.

2. Домінування платника у взаємовідносинах «держава – платники податків». Така модель притаманна для слабких держав з низькоефективним державним апаратом. Внаслідок безконтрольних дій платників рівень ухилення від оподаткування, як і в попередній моделі, зростає. Таким чином, зменшується обсяг податкових надходжень до державного бюджету і викривляються умови конкурентного середовища, оскільки платники податків, що ухиляються від оподаткування, отримують додаткові фінансові ресурси для подальшого їх інвестування у свій бізнес.

3. Модель «взаємних зобов'язань». Цю модель обирають демократичні країни та країни з перехідною економікою. Всі суб'єкти податкових відносин є рівноправними, і діяльність кожного з них є підконтрольною та підзвітною. І держава, в особі фіскальних органів, і платники зобов'язані дотримуватись податкового законодавства та наділені однаковими гарантіями щодо дотримання й захисту своїх законних прав. Платник розглядається вже не як об'єкт контролю, а як рівний партнер, який сплачує платежі податкового характеру за отримання належних послуг та гарантій з боку держави [4, с. 136].

Управління податковою системою здійснюється податковими органами відповідної держави на основі податкового адміністрування. Використання накопиченого різними державами досвіду дає можливість фінансовим та податковим установам України більш обґрунтовано удосконалювати свої податкові системи та управління ними. Дане дослідження базується на даних організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) стосовно податкових систем.

Відомчий устрій податкових адміністрацій різних держав розглянемо на прикладі:

В *Німеччині* за податкове управління відповідає регіональна влада, митні служби працюють окремо від податкових, соціальними виплатами займаються окремі служби.

У *Швейцарії* управлінням справляння податку на прибуток займаються 26 установ, які знаходяться в Кантонах, сумісно з федеральним керівництвом.

Мальта: Міністерство фінансів Мальти готує проект по об'єднанню податкової та митної служби. Планується введення нової посади – голова цієї служби (Commissioner of Revenue). Аналогічні проекти розглядаються в *Угорщині, Португалії, Словаччині*.

В *Австралії* планується створення ради по податковому менеджменту при Податковій службі, яка буде виконувати управлінську функцію.

Структуру податкових служб та їх особливості розглянемо на прикладі конкретних держав[1]:

Бельгія: створена нова організація для обслуговування великих платників податків (кількість яких складає 15000, для повноцінної роботи цієї організації у 2014 році необхідно 495 спеціалістів).

Канада: великі платники податків розглядаються відповідно до виду податку:

1. Податок на прибуток (прибуток вище 250 млн. дол.) – кількість постійно збільшується, великими платниками податків стають трасти, товариства та філії іноземних організацій;

2. Податок на товари та послуги (податок з обороту) – компанії з річним доходом більше ніж 100 млн. дол. (в т.ч. організації – нерезиденти), і компанії, які знаходяться під контролем.

Колумбія: великих платників податків визначають на федеральному та регіональному рівнях. Всього нараховується близько 7 167 великих платників податків.

Фінляндія: критерій – прибуток від 5 млн. євро в компанії або групи компаній.

Франція: критерій по виручці, а також всі компанії, в яких більше ніж 50% частки статутного капіталу належить великому платнику податків.

Німеччина: критерій стосовно виручки варіюється по галузях.

У США для надання допомоги платникам податків існують центри податкового управління США (IRS), які є місцями індивідуальної допомоги, якщо особа вважає, що існуюче питання, пов'язане з податками, не може бути вирішене ні через інтернет, ні по телефону, і бажає особистої зустрічі з консультантом.

Якщо ж платник податку проживає за межами сполучених Штатів, то він може звернутися в одне з чотирьох посольств і консульств США, де постійно працюють співробітники податкового управління США (IRS). У цих відділеннях надають відповідь з питань оподаткування, допомагають з податковим рахунком або з поверненням переплачених податків, а також у підготовці податкових декларацій за поточний і попередній податкові роки. У деяких посольствах і консульствах є фахівці, які пройшли навчання у податковому управлінні США (IRS) та надають допомогу безкоштовно і без попереднього запису. Платники податків, які перебувають за межами США, можуть також звертатися до податкового управління США (IRS) поштою [2, с. 190].

Податкова система США складається із трьох рівнів, що відповідають рівням державної влади [5]:

- вищий (федеральний рівень) – встановлення та збір федеральних податків, адміністрування яких регулюється федеральними законами і які надходять до федерального бюджету;

- середній (рівень штатів) – встановлення та збір місцевих податків, адміністрування яких регулюється законами штатів; надходження зараховуються до бюджетів штатів;

- нижчий (рівень муніципалітетів, округів тощо) – збір податків, що запроваджуються органами місцевого самоврядування; надходження спрямовуються до місцевих бюджетів.

Центральним ядром органів податкового адміністрування у Сполучених Штатах є Державна служба збирання податків та фінансового контролю США. Основним елементом в її структурі є Служба внутрішніх доходів (СВД), яка оперативної підпорядкована Міністерству фінансів. СВД складається із таких підрозділів: центральний апарат (на федеральному рівні), податкові служби штатів, місцеві податкові служби.

Таким чином, при дослідженні міжнародного досвіду податкового адміністрування та оцінці можливості його застосування у вітчизняній практиці значний інтерес становлять системи податкового адміністрування різних країн. Україна, як відомо, є унітарною державою, але вона проголосила курс на децентралізацію та спрощення державного управління, розширення прав і повноважень місцевих органів у реалізації регіональної соціально-економічної політики, ширше представлення місцевих громад в управлінні державними справами на конкретній території. Вказане проявлятиметься і у сфері податкового адміністрування.

Список використаних джерел

1. Вылкова Е.С. Мировой опыт налогового администрирования. Фискальный механизм реализации экономического потенциала государства. Монография / Е.С. Вылкова.-К:"ДКС центр "- 2014. – С. 140-152.
2. Деменко О.Є. Зарубіжний досвід адміністрування податків та можливості його використання в Україні / О.Є. Деменко // Наше право - №7 – 2013. – С. 189 – 195.
3. Ільяшенко В. А. Удосконалення системи адміністрування податкових платежів до державного бюджету [Електронний ресурс] / В. А. Ільяшенко // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1953>
4. Паславська Р.Ю. Основні напрями реформування вітчизняної системи адміністрування податків / Р.Ю. Паславська // Формування ринкової економіки в Україні : науковий збірник – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – Вип. 31. – Ч.2. – С.135-140.
5. Ткаченко Н. М. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність : навч.-метод. посіб. / Н. М. Ткаченко. – К. : Алерта, 2004. – 554 с.

Задорожня Ліна Адамівна,
науковий співробітник НДІ фіскальної
політики Університету ДФС України,
Коротун Володимир Іванович, к.е.н., с.н.с.,
в. о. директора НДІ фіскальної політики
Університету ДФС України

НОВАЦІЇ ЗВІТНОСТІ З ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Одним із найбільш динамічних аспектів оподаткування є контроль за трансфертним ціноутворенням. В умовах наростання податкової конкуренції, запровадження автоматичного обміну інформацією, а також долучення до проекту BEPS (Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting) ряду держав, у тому числі зобов'язання значної кількості країн щодо імплементації мінімальних стандартів, актуалізує питання дослідження сутності звітності у розрізі країн для цілей трансфертного ціноутворення та перспективи її запровадження в Україні.

Трансфертне ціноутворення є досить динамічною сферою податкової політики, про що, зокрема, свідчить і оновлення нормативно-правового забезпечення. Зокрема, у 2017 р. було представлено оновлену редакцію «Настанов ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення для транснаціональних компаній та податкових служб», у якій відображено зміни, що були узгоджені в рамках проекту BEPS, а також інші новації. Актуалізує дане питання й те, що уникнення сплати податків шляхом маніпуляції трансфертними цінами у Франції становить близько 1 % від загального обсягу корпоративних податків. Більша частина цих втрат зумовлена експортом 450 компанії до десяти «податкових гаваней» [3].

Для забезпечення більшої прозорості трансфертного ціноутворення у глобальному фіскальному просторі основною новацією 2017 р. є перша задача звітів у розрізі країн (country-by-country reports). Варто зазначити, що вимоги щодо необхідності включення інформації, а також форма розроблена ОЕСР в рамках підготовки проекту BEPS і викладена у заході 13.

Звітування у розрізі країн (country-by-country reporting) виступає одним із ключових елементів BEPS та забезпечує контролюючі органи необхідною інформацією для перевірок та визначення ризиків (містить опис глобальних бізнес-операцій, доходів, прибутків, податків, а також інформацію з управління та організаційних питань). Це звітування застосовується до транснаціональних

компаній з доходом більше 750 млн євро і направлено на виявлення ризиків трансфертного ціноутворення.

22 березня 2016 р. було презентовано уніфіковану електронну форму звітів у розрізі країн, яка написана на мові програмування XML Schema, що є оптимальним для визначення певних правил «валідності» (*фр. valide* — законний, дійсний) XML документів. Також було підготовлено керівництво користувача для податкових адміністрацій та платників податків – Country-by-Country Reporting XML Schema: User Guide for Tax Administrations and Taxpayers [2]. Варто зазначити, що списки кодів держав та валют зазначені у відповідності до міжнародних стандартів ISO (наприклад, список «ResCountryCode» базується на стандарті ISO 3166-1). Таким чином, використання цих звітів допоможе контролюючим органам при аналізі діяльності транснаціональних компаній.

Шаблон для звіту у розрізі країн транснаціональних компаній включає огляд розподілу доходів, податків та підприємницької діяльності між податковими юрисдикціями за фіскальний рік. При цьому вказується не лише загальна сума доходів, а й їх розподіл між пов'язаними і непов'язаними особами. Також в розрізі кожної податкової юрисдикції розкривається прибуток (збиток) до оподаткування, сплачений податок на прибуток (на касовій основі), акумульований податок на прибуток за поточний рік, оголошений капітал, акумульований прибуток, кількість працівників, матеріальні активи, окрім готівки та її еквівалентів [2].

Список всіх суб'єктів групи транснаціональної компанії, включених в кожну агрегацію в податковій юрисдикції, повинен бути підготовлений у межах фіскального року і для кожної юридичної особи має бути визначений основний вид (види) діяльності (науково-дослідна та дослідно-конструкторська робота, утримання / управління інтелектуальною власністю, купівля й постачання, виробництво й виготовлення, продажі, маркетинг та розповсюдження, адміністративні, управлінські послуги та послуги підтримки, надання послуг непов'язаним особам, внутрішньо-групове фінансування, регламентовані фінансові послуги, страхування, управління акціями та іншими пайовими інструментами, неактивна діяльність, інший вид діяльності).

Незважаючи на те, що у цих звітах буде міститись узагальнена інформація щодо діяльності транснаціональних компаній, вона буде вкрай актуальною для контролюючих органів. Підготовка цих звітів повинна відбуватись у державі, резидентом якої є юридична особа. Перший обмін звітами заплановано на 2018 р., що міститиме дані про показники діяльності у 2016 р.

Таким чином, структура документації тепер є трирівневою і складається зі звіту у розрізі країн, майстер-файлу та локальної звітності (визначеної національним законодавством держави).

В Україні ж існує розподіл на звітність (звіт про контрольовані операції подається щорічно до 1 жовтня) та документацію з трансфертного ціноутворення (що готується та зберігається платником податку протягом 7 років). Долучення України до проекту BEPS почалося із визнання необхідності імплементації мінімальних стандартів (захід 5 щодо шкідливих податкових практик, захід 5 щодо зловживання угодою, захід 13 щодо звітування в розрізі країн та захід 14 щодо механізмів урегулювання спорів), які у 2018 р. можуть бути запроваджені. Міністерством фінансів України була розроблена дорожня карта їх реалізації, де імплементація заходу 13 плану BEPS вимагає внесення змін у нормативно-правову базу, забезпечення можливості обміну звітною інформацією, а також гарантування конфіденційності та належного використанні інформації зі звітів у розрізі країн [1].

Звітування по країнах може бути перспективним напрямком для удосконалення контролю за трансфертним ціноутворенням, проте це підвищить витрати підприємств на дотримання податкового законодавства. До реалізації дій, передбачених заходом 13 BEPS Україна ще не долучилася, проте цей аспект є дуже перспективним для підвищення якості здійснення контролю за трансфертним ціноутворенням.

Список використаних джерел

1. Рекомендації з реалізації Плану дій з BEPS (мінімальні стандарти) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/2017_Roadmap_BEPS_UKRAINE_ua.pdf.
2. Country-by-Country Reporting XML Schema: User Guide for Tax Administrations and Taxpayers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/tax/country-by-country-reporting-xml-schema-user-guide-for-tax-administrations-and-taxpayers.pdf>.
3. Davies, R. B., Martin, J., Parenti, M., & Toubal, F. (2015). Knocking on Tax Haven S Door: Multinational Firms and Transfer Pricing. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2666947.

Борейко Наталія Миколаївна,
к.е.н., с.н.с., НДІ фіскальної політики,
Університет ДФС України,
Борейко О. Ю. студент
ННІ ФБС, Університет ДФС України

ВИЯВЛЕННЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ З ОЗНАКАМИ «РИЗИКУ» НА ПРИКЛАДІ ШВЕЦІЇ

Проблема управління ризиками та виявлення ризикових платників є актуальною у багатьох країнах світу, однак підходи до її вирішення різні. Високий рівень якості управління податковими ризиками сформований у країнах Європейського Союзу.

Варта уваги система контрольно-перевірочної роботи Швеції. Ця країна характеризується як така, що має одну з найефективніших систем податкового контролю і високий рівень податкової свободи. Для виявлення різного роду шахрайств та помилок, допущених платниками при сплаті податків застосовується Шведська карта податкового розриву (суми податкових зобов'язань, не сплачених у строк) (Swedish Tax Gap Map), що будується за даними, отриманими у різні роки і є миттєвим набором поточних знань про податковий розрив [1, с. 256].

У Швеції орієнтовно біля 80 % платників податків відносяться до категорії сумлінних платників [2, с. 221]. Однак, існують випадки порушення податкового законодавства, зокрема, при сплаті прибуткового податку, який у Швеції сплачується і до державного, і до місцевого бюджетів. Виявлення ризикових платників у Швеції здійснюється на центральному та регіональному рівнях. Спеціально створені групи експертів несуть відповідальність за виявлення й аналіз ризиків, а також забезпечують основу для прийняття рішень. Окремо створюються постійні робочі групи до складу яких входять представники від усіх регіонів і від центрального рівня. У своїй діяльності зазначені робочі групи керуються інформацією, що надходить від експертів, котрі здійснюють виявлення й аналіз ризиків [3].

Стратегія аудиту в Швеції має чотири складові, а саме: 1) виявлення великих неплатників; 2) запобігання перетворенню нових неплатників на «старих» неплатників (аудит новостворених підприємств відбувається навіть при невеликій потенційній сумі ухилення); 3) створення кращого індивідуального профілактичного ефекту від проведення наступних перевірок (у випадку виявлення ухилення такий платник у подальшому підлягає перевіркам знову

допоки не змінить свою поведінку); 4) створення кращого загального профілактичного ефекту шляхом аудиту в безризикових зонах (проводять перевірки платників податків і масово-роз'яснювальну роботу серед них). Результати такої роботи оголошуються у засобах масової інформації, вказуючи на корисний приклад сумлінних платників податків [3].

Таким чином, з аналізу досвіду Швеції можемо зробити висновок, що в цій країні сформована потужна методологічна база моніторингу податкових ризиків. Виявлення ризикових платників, а також аналіз ризиків здійснюють спеціально створені групи експертів на центральному та регіональному рівнях. Водночас шахрайство та помилки, допущені платниками при сплаті податків виявляють шляхом застосування Шведської карти податкового розриву, котра є миттєвим набором поточних знань про податковий розрив.

Список використаних джерел

1. Романенко В. В. Європейський досвід управління ризиками в оподаткуванні / В. В. Романенко // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – № 1(64). – 2014. – С. 253–257.
2. Мельник М. І. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності : монографія / М. І. Мельник, І. В. Лещух. – Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України», 2015. – 330 с.
3. Колісніченко К. В. Світовий досвід адміністрування податкових ризиків та можливості його використання в Україні / К. В. Колісніченко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» [Електронний ресурс]. – № 7. – 2013. – Режим доступу : – <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2173>

*Подік Іванна Іванівна,
к.е.н, с.н.с., НДІ ФП,
Університет ДФС України,
Ковтунович Наталія Леонідівна,
с.н.с., НДІ ФП, Університет ДФС України*

ТАКСОНОМІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇЇ РОЛЬ В ПРОЦЕСІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ТА МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

В процесі адміністрування податків та митних платежів надзвичайно важлива роль належить якісній та достовірній інформації отриманій від платників податків. І хоча українські суб'єкти господарювання зобов'язані надавати ДФС свою фінансову звітність в електронному вигляді, формат

надання даної не визначено нормативно, що ускладнює в подальшому її обробку та аналіз відповідно

Одним із кроків щодо вирішення цієї проблеми стало підписання очільниками Міністерства фінансів України, Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Меморандуму про взаєморозуміння щодо розробки і запровадження Системи фінансової звітності, який передбачає подання звітності у форматі XBRL [1].

Мовою XBRL фінансові дані подаються з використанням тегів, наприклад, <Запаси>5000</Запаси>, що спрощує їх обробку та інтерпретацію комп'ютерною технікою. Проте постає питання правильного трактування комп'ютером сутності поняття «Запаси», а також множини значень, які воно може приймати. Тому даній категорії присвоюються метадані, які дозволяють ідентифікувати «Запаси» як категорію бухгалтерського обліку, а також описують його взаємодію з іншими поняттями та відповідність регуляторним нормативним актам. Тобто відбувається доповнення синтаксису семантикою, що у XBRL реалізується завдяки таксономії.

Структурно таксономія складається зі схеми, в якій містяться визначення елементів (наприклад, активи, капітал, зобов'язання тощо), включаючи їх назви, ідентифікатори та інші характеристики, та баз взаємозв'язків, де розкриваються зв'язки між елементами таксономії та джерелами інформації.

Схема XBRL з технічного погляду є схемою XML, що адаптована до сучасних ділових вимог та має вигляд xsd-файлу. А економічні поняття (такі як запаси, зобов'язання, витрати тощо), представлені в схемі, називаються елементами й подаються таким чином щоб можна було визначити їх основні характеристики: назву, тип періоду, балансову природу та тип цього показника. Кожному елементу надається власне найменування, а для їх розпізнавання, використовуються простори імен, які виглядають як www-локатори (наприклад, <http://xbrl.iasb.org/int/ua/ifrs/>). Використання URL-лів зумовлено їх унікальністю, а отже можливістю означити елементи виняткові для конкретної схеми. Також замість вживання повної адреси можна призначити їй префікс і використовувати не весь URL ifrs=<http://xbrl.iasb.org/int/ua/ifrs/>, а лише «ifrs» (наприклад, <ifrs:Запаси/>).

Після визначення елементів та їх характеристик, потрібно надати опис зв'язків між елементами, вказуючи на їх розміщення та визначаючи тип зв'язку. Це реалізується за допомогою «баз взаємозв'язків», що за допомогою технологій XML: Xlink та XPointer. Перша з них призначена для створення

гіперзв'язків у документах XML, а друга – для визначення місця розташування певних структурних частин документів.

Варто зазначити, що існують п'ять типів «баз взаємозв'язків», зокрема: міток, посилань, подання, розрахунків і визначень. Бази взаємозв'язків міток і посилань пов'язують елементи із зовнішніми джерелами інформації, а бази взаємозв'язків подання, розрахунків та визначень дають опис зв'язків між елементами [2].

База взаємозв'язків міток визначає роль, яку відіграють елементи таксономії. Також мітки застосовуються для присвоєння елементам значень різними мовами. Зауважимо, що таксономія надає можливість призначати одному й тому ж елементу залежно від контексту його використання різні мітки. Наприклад, застосовуючи різні атрибути елементу «Запаси» можна присвоїти наступні мітки: «Запаси всього», «Запаси на початок періоду» та «Запаси на кінець періоду».

База взаємозв'язків посилань показує взаємозв'язки між елементами та зовнішніми стосовно таксономії регуляторними актами й стандартами [2]. Але варто звернути увагу на те, що взаємозв'язки посилань лише вказують на відповідні пункти та підпункти в базових документах, а не містять повний текст регуляторних актів.

База взаємозв'язків подання зберігає інформацію про взаємозв'язки між елементами для того, щоб представити ієрархічні взаємовідносини серед конкретних фінансових показників [2]. За допомогою типу взаємозв'язку «материнський – дочірній елемент», база взаємозв'язків подання дозволяє візуалізувати звітність у формі структурованих документів, а саме: таблиць, звітів тощо.

База взаємозв'язків розрахунків розроблена з метою покращення якості формування XBRL звітності, адже вона включає формулювання основних норм верифікації, які застосовуються щодо усіх документів-звітів в межах конкретної таксономії. Ієрархічна база взаємозв'язків розрахунків сортує всі елементи фінансового типу таким чином, щоб елементи нижчого рівня давали у сумі з урахуванням можливих операцій віднімання між ними елемент вищого рівня як результат цих операцій [2].

База взаємозв'язків визначень дозволяє встановлювати різні види взаємозалежностей серед елементів таксономії. Зазначена база дозволяє використовувати такі типи взаємозв'язків як: «загальне – окреме», «суть – похідна назва», «вимагає елемента», «однорідні дані – набір даних». Завдяки цьому можна пов'язати два набори даних, визначення яких є еквівалентними, але різними відповідно до формату XML, чи вказати, що елементи мають

однакове значення або є тотожними та взаємозамінними, а також, що при формуванні фінансового звіту один елемент вимагає вводити значення іншого.

Таким чином таксономія фінансової звітності – це технічне відображення формалізованих вимог до ділової звітності, що забезпечують візуалізацію та співставлення фінансових даних. Подібна стандартизація дозволить значно здешевити системи підтримки, моніторингу та аналізу і забезпечить актуальною інформацією широке коло користувачів, що, в свою чергу, спростить процес адміністрування податків та митних платежів.

Додатковою перевагою складання і подання звітності в форматі XBRL є її доступність, адже для того щоб використовувати таксономію МСФЗ не потрібно купувати спеціалізоване програмне забезпечення, адже вона розміщена на офіційному сайті IFRS та знаходиться у вільному доступі.

Список використаних джерел:

1. Меморандум про взаєморозуміння щодо розробки і запровадження Системи фінансової звітності. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2017/12/Memorandum-XBRL_Minfin_NBU_NSSMC_NFP_15122017pdf.pdf
2. Таксономія: основи основ. URL: http://ifrs.ligazakon.ua/magazine_article/FZZ00113
3. IFRS Taxonomy. URL: <http://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-taxonomy/>

*Єфіменко Людмила Леонідівна,
к.ю.н., с.н.с., НДІ ФП,
Університет ДФС України*

АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ – ОСНОВНИЙ ВАЖІЛЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день адміністрування податків є досить динамічним процесом, який спрямований на реалізацію ефективної бюджетної та податкової політики і включає не тільки процеси організації застосування норм законодавства про податки, а й процедуру виявлення оптимальних методів їх здійснення, націлених на мінімізацію бюджетних витрат при одночасному збільшенні бюджетних доходів. Останнім часом дослідження проблематики податкового адміністрування набувають особливої актуальності, так як саме від його результативності та ефективності залежить стан податкових надходжень до бюджету у тому числі спроможність держави вчасно та у належному обсязі оплачувати створення суспільних благ.

Якщо проаналізувати сучасну наукову думку щодо трактування поняття «податкове адміністрування», то можна спостерігати не однозначність у його тлумаченні. Так, зокрема досить обґрунтовано запропоновано визначення «податкове адміністрування» у монографії Проскури К. П. «Податкове адміністрування в Україні в посткризовий період: ефективність та напрями модернізації», а саме: «...нормативно регламентована організаційно-розпорядча діяльність повноважних державних органів у сфері управління процесами оподаткування, що має основною метою забезпечення виконання вимог податкового законодавства учасниками податкових відносин»[1, с. 30].

Князькова В. Я. та Сергієнко Л. К.[2] здійснюють аналіз податкового адміністрування, як безперервного цілеспрямованого процесу, який включає сукупність взаємопов'язаних процедур, функцій, операцій і методів, спрямованих на здійснення мотивуючого впливу на платників податків і персонал органів, які здійснюють роботу в рамках адміністрування податків.

У більш розширеному вигляді розкривають зміст даного поняття Бандурка О. М., Понікаров В. Д., Попова С. М.[3], зокрема, як сукупність норм (правил), методів, засобів і дій, за допомогою яких спеціально уповноважені органи держави здійснюють управлінську діяльність у податковій сфері, спрямовану на контроль за дотриманням законодавства про податки та збори (обов'язкові платежі), за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю внесення у відповідні бюджети податків і зборів, а у випадках, передбачених законами України, – за правильністю нарахування, повнотою та своєчасністю надходжень у відповідний бюджет інших обов'язкових платежів та притягнення до відповідальності порушників податкового законодавства.

Таким чином, можна спостерігати різні бачення щодо розуміння суті податкового адміністрування, але всі вони зводяться до того, щоб виявляти оптимальні методи щодо мінімізації бюджетних витрат при одночасному збільшенні бюджетних доходів.

Як свідчить сучасна практика, факти невідповідності податкових надходжень до бюджетів посилюють проблему підвищення ефективності адміністрування податків і зборів в Україні. Процес адміністрування податків в Україні нерозривно пов'язаний із наявністю низки проблемних аспектів, тому очевидним є той факт, що вітчизняна система адміністрування податків, як і податкове законодавство, потребує вдосконалення. Стратегія такого вдосконалення полягає у створенні ефективніших механізмів адміністрування податків, недопущенні проявів корупції у податкових відносинах, сприянні підвищенню добровільності сплати податків, формуванні партнерських взаємовідносин між фіскальними органами та платниками податків, створенні

справедливих умов оподаткування для всіх платників податків і забезпеченні мобілізації фінансових ресурсів до бюджетів різних рівнів у достатньому обсязі. У цьому аспекті доцільно врахувати сучасні здобутки з досліджуваної проблематики на основі міжнародного досвіду.

Оскільки упродовж останніх років податкові надходження в Україні становлять приблизно 70–80 % доходів Зведеного бюджету, особливої актуальності набуває визначення факторів, що на них впливають.

Важливим елементом системи національного податкового адміністрування є податковий контроль. Податковий контроль є заключним елементом системи національного податкового адміністрування й обов'язковою умовою ефективного функціонування фінансової системи та економіки країни в цілому. Його основною метою є контроль за процесом виконання податкової політики та дотримання платниками податків чинних норм податкового законодавства. Процес реєстрації проводиться досить швидко і не дозволяє сформувати єдину базу даних, яка б включала не тільки юридичні дані, а й виявляла потенційних кандидатів на ухилення від сплати податків. Нинішня регулятивна база ускладнює процес адміністрування податків. Податкові органи не наділені повноваженнями при постановці на облік перевіряти інформацію про платників податків, адже вона надходить автоматично від Державного реєстратора. Таким чином, інформація є неперевіреною, що зумовлює ризик реєстрації фіктивних фірм, підприємств на підставних осіб, а також осіб, які свого часу вчинили порушення податкового законодавства. Саме на цьому важливому етапі повинна проходити первинна ідентифікація платників податків.

Тому можна з упевненістю сказати, що адміністрування податків і зборів є однією з найважливіших ознак держави та необхідною умовою її ефективного функціонування. Варто зазначити, що правове забезпечення функціонування системи адміністрування вдосконалюється за останні роки, але, як вже зазначалося раніше, існують ще й невирішені питання.

Список використаних джерел:

1. Проскура К. П. Податкове адміністрування в Україні в посткризовий період: ефективність та напрями модернізації. К. 2014. С. 376.
2. Князькова В. Я., Сергієнко Л. К. Особливості податкового адміністрування в умовах розбудови ринкових відносин в Україні. 2015. № 1 (78). С. 58–65.
3. Бандурка О. М., Понікаров В. Д., Попова С. М. Податкове право. К. 2012. С. 312.

**Скоромцова Тетяна Олександрівна,
к.е.н., с.н.с, доцент кафедри податкової
політики, ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України**

ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК НОВІТНИЙ МЕТОД В ТЕХНОЛОГІЇ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ВЕЛИКОГО БІЗНЕСУ

Концепція запровадження податкових відносин, які б ґрунтувалися на принципах «виконання правових норм, спрощення правил і вимог з боку влади та збільшення відповідальності з боку громадян» уперше була сформульована у 2002 р. у Нідерландах [1. с.176-180]. Саме тоді податкова та митна адміністрація країни почала підготовку пілотного проекту по впровадженню горизонтального моніторингу як нового методу ефективної, взаємовигідної співпраці податкових органів із бізнесом, насамперед успішного сервісного обслуговування великих платників.

Основною умовою введення горизонтального моніторингу є «взаємне порозуміння і довіра». Сьогодні горизонтальний моніторинг успішно застосовують у Німеччині, Австрії, Франції, Росії та інших країнах.

У цілому, зарубіжний досвід застосування горизонтального моніторингу у системі податкових відносин доводить ефективність такого співробітництва між його учасниками.

Використання горизонтального моніторингу, зокрема, дозволяє податковим органам спростити процедуру адміністрування податків і збільшити обсяги їх надходжень у бюджет, підвищувати вартість бізнесу (його капіталізацію), знизити адміністративне та «виконавче» навантаження, поліпшити податковий і відповідно, інвестиційний клімат у державі.

Поряд з цим механізм здійснення горизонтального моніторингу передбачає і активну участь платника податку у процесі проведення податкового контролю. Платник податку перед здійсненням чи оподаткування тих чи інших господарських операцій, що пов'язані з податковим ризиками, надає інформацію про них податковому органу. Податковий орган опрацьовує відповідну інформацію і в прискореному режимі (з урахуванням реальних строків для здійснення таких господарських операцій) надає платнику податків податкову консультацію. Крім того, за умови участі у проекті горизонтального моніторингу, податкові органи можуть скоротити або навіть взагалі відмовитися від проведення документальних перевірок платників податків і своєчасно надавати їм автоматичне бюджетне відшкодування ПДВ [2 с.32-37].

При впровадженні горизонтального моніторингу як елемента нового сервісу застосовується електронний аудит. Він передбачає комплекс контролюючих заходів податкового органу, який базується на обробці даних спеціалізованим програмним забезпеченням, з поглибленими основами статистики та статистичного аналізу, бухгалтерського обліку платника податку.

Також передбачається податкове посередництво – можливість визнання податковими органами висновків аудиторських компаній, які відповідають певним критеріям та стандартам, а також надання відповіді на запитання платника податку у максимально стислі терміни.

Також встановлюються і певні вимоги щодо великих платників, які можуть користуватися такою системою. Основними з них є:

- великий платник, який залучається до горизонтального моніторингу, повинен позитивно характеризуватися зі сторони добровільної сплати податків за 2 останніх звітних податкових періодів;

- горизонтальному моніторингу може підлягати лише конкурентнодобросовісний великий платник, тобто, без вчинення на даний момент правопорушень монопольного законодавства.

Поряд з цим, організація проведення горизонтального моніторингу, передбачає запровадження комплексу заходів податкового органу, який базується, перш за все, на певних процедурах і методах його проведення. Такий підхід передбачає підготовку поетапного плану дій, який має містити організацію його проведення, методологічне супроводження та інформаційне забезпечення його впровадження.

Як показав аналіз вивчення досвіду країн, які застосовують систему горизонтального обслуговування великих платників, основними методичними засадами горизонтального моніторингу є проведення аналізу системи внутрішнього податкового контролю та фінансово-господарських операцій великого платника шляхом:

- вивчення організаційної спроможності платника забезпечити надійний внутрішній податковий контроль;

- електронного моніторингу укладених угод великого платника з постачальниками і споживачами (резидентами та нерезидентами);

- оцінки стану виконання таких угод.

Тобто, основною метою методу горизонтального моніторингу є не тотальний контроль за діяльністю суб'єктів господарювання та комплексний аудит усіх його операцій, а їх податкове супроводження шляхом надання консультацій, податкових роз'яснень щодо уникнення податкових ризиків в процесі здійснення ним операцій та угод з контрагентами. Інакше кажучи,

контролюючі органи за поданням платника готові безкоштовно опрацювати інформацію про його фінансові операції і наперед вказувати на можливі ризики на сумнівних контрагентів.

Поряд з цим, як показав аналіз зарубіжного досвіду запровадження горизонтального моніторингу, в процесі його здійснення признаються висновки податкового аудиту незалежних аудиторів сертифікованих аудиторських компаній.

Таким чином, для фіскальної служби України, яка в Концепції реформування податкової системи визначила шлях перетворення її із суто фіскальної на сервісну, метод горизонтального моніторингу може стати одним із перспективних напрямів забезпечення його реалізації.

Список використаних джерел:

1. Bugnon, M. (2012), Horizontal Treatment – New Forms and Experiences of Achieving Enhanced Relationship between Tax Administrations, Taxpayers and Tax Intermediaries: The Swiss Approach – With a Focus on the Ruling Practice, Tax Tribune 28, с.176-180.
2. Коршунова М.В. «Горизонтальный мониторинг» //Финансы. – 2013. - №3. – с. 32-37

*Костенко Аліса Олексіївна,
аспірант кафедри економіки
підприємства ННІ ЕОМС
Університету ДФС України*

АУДИТ АВТОМАТИЗОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СКЛАДОВА МИТНОГО АУДИТУ

Поява нових інформаційних технологій викликала стрибок у розвитку торгівлі та, відповідно, економіки. Змінилися процеси створення, зберігання, контролю, управління інформацією. В результаті з'явилися як нові можливості так і нові загрози для людей.

Контролюючі органи відповідальні за швидке та ефективно реагування на появу нових методів порушень законодавства та впровадження дієвих інструментів контролю. Використання суб'єктами господарювання оцифрованих документів та звітності відкрило аудиторам можливість проводити невізні перевірки та швидко виявляти невідповідності, що можуть бути підставою для донарахування податків і зборів. Крім того, у відповідності до міжнародних стандартів [1, 3], провідними країнами запроваджено аудит

автоматизованих інформаційних технологій суб'єктів господарювання (далі – аудит ІТ).

У відповідності до стандарту 6.10 Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур митні органи повинні проводити оцінку торговельних систем суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), у тій частині, де ці системи чинять вплив на митні операції [1]. Такий стандарт запроваджений у тому числі з метою спонукання суб'єкта ЗЕД до використання комп'ютерних систем для спрощення процедур торгівлі та поліпшення митного контролю [2].

Проведення аудиту ІТ є одним з обов'язкових етапів митного аудиту [3]. Це пов'язано з тим, що традиційні методи митного аудиту (наприклад, співставлення даних) не можуть гарантувати результату без перевірки роботи програмного забезпечення. Аудит ІТ включає перевірку таких питань, що стосуються роботи програмного забезпечення: чи ліцензовані використовувані програми або відомі як надійні, порядок та обмеження втручання людини до роботи програмного забезпечення, як підприємством забезпечується перевірка правильності роботи програм та захист від вірусних атак та несанкціонованого доступу, як здійснюється резервне копіювання та поновлення даних у випадку зупинення роботи системи, регулярність оновлення даних щодо товарних кодів, ставок мита тощо, виявлення невідображених у програмі операцій, наявність кваліфікованих співробітників, відповідальних за роботу програмного забезпечення та інше [3]. Таким чином, аудит ІТ дає змогу здійснити перевірку ризику людського втручання до роботи комп'ютерних систем, знищення інформації, допущення помилок та неточності програмним забезпеченням, що використовується суб'єктом ЗЕД.

Отже, слід констатувати, що процедури митного аудиту в Україні потребують термінового вдосконалення у відповідності з тенденціями міжнародних стандартів та досвіду провідних країн світу. Використання сучасних методів митного контролю знизить рівень шахрайництва в Україні та сприятиме виконанню нею взятих у відповідності до міжнародних домовленостей зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).
2. Kyoto Convention. General Annex. Guidelines. Chapter 6. Customs Control, World Customs Organization, December 2010.
3. Guideline for post-clearance audit (PCA). Volume 1, World Customs Organization, June 2012. URL: <http://www.wcoomd.org/~media/wco/public/global/pdf/topics/wto-atf/dev/rkc-guidelines-ch-6.pdf>.

*Тартачник Ніна Григорівна,
аспірант кафедри економіки
підприємства ННІ ЕОМС,
Університету ДФС України*

НЕОБХІДНІСТЬ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ

Процес регулювання ринку підакцизних товарів є особливо важливим за сучасних змін, що відбуваються в економічній системі держави, особливо, враховуючи недостатність саморегулювання будь-якого ринку.

Держава має можливість використовувати численні інструменти впливу на ринок, зокрема на ринок підакцизних товарів: нормативно-правові, організаційні, економічні, адміністративні методи.

Одним з найпоширеніших адміністративних методів державного регулювання ринку підакцизних товарів є застосування акцизного податку та встановлення його ставок. Особливість акцизних податків в тому, що їх сплата перекладається на кінцевого споживача товарів, які оподатковуються акцизами. Тобто, споживачі компенсують продавцям витрати на сплату акцизних податків.

Таким чином, акцизи дозволяють врегулювати та збалансувати податкові взаємовідносини між державою та суспільством. Необхідність регулювання ринку підакцизних товарів полягає в наступному:

- збільшення дохідної частини бюджету;
- можливість перерозподілу податкових потоків між бюджетами різних рівнів;
- зменшення споживання населенням шкідливих для здоров'я товарів за рахунок підвищення їх вартості;

1. Сфера виробництва, обігу та споживання підакцизних товарів є тим потужним джерелом формування додаткових вливань в дохідну частину бюджету держави, що забезпечить, певною мірою, можливість здійснення реформ в державі, адже на сьогоднішній день за рахунок акцизного податку формується більше 10% доходів бюджету навіть в умовах тінізації економіки. Крім того, легкість перекладення акцизів на кінцевого споживача робить їх незалежними від кінцевих доходів виробників і продавців, забезпечуючи стабільні надходження до бюджету.[8, с.198]

2. Особливо актуальним у період децентралізації є можливість перерозподілу сум надходжень від акцизного податку, так, громади отримали

можливість мати додатковий та стабільний ресурс наповнення місцевих бюджетів. Використання мотиваційних заходів через перерозподіл надходжень від акцизного оподаткування між бюджетами різних рівнів та інше дозволить забезпечити сприятливі умови для розвитку ринку підакцизних товарів, а, отже, і до зростання бюджетних надходжень від акцизного оподаткування.

3. Загалом, збільшення податкового навантаження на домогосподарства оцінюється критично, проте у випадку з алкогольними та тютюновими виробами йдеться про споживання шкідливих для здоров'я людей товарів. За таких умов збільшення податкового навантаження з підакцизних товарів на витрати домогосподарств не може слугувати стримуючим фактором у посиленні фіскальності оподаткування цих груп товарів. Підтвердженням цього є той факт, що збільшення податкових ставок на тютюнові вироби на 10% забезпечує скорочення споживання тютюну на 4% у країнах із високим рівнем доходів і приблизно на 8% – у країнах із низьким і середнім рівнями доходів, водночас податкові надходження від тютюну збільшуються майже на 7% [5, с.147].

Про важливість акцизного оподаткування свідчить і той факт, що у деяких країнах (наприклад, Швейцарії) норми, які його регулюють, закріплені на рівні конституцій. Незважаючи на специфічні особливості економіки і національні традиції, у системі оподаткування європейських країн можна виділити спільні риси побудови податкової системи. Податкове зобов'язання, як правило, розраховується на основі ваги, об'єму, міцності або кількості підакцизних товарів, у деяких випадках у комплексі з їх вартістю; податкове зобов'язання з акцизного податку не підлягає оплаті, поки товар не надійде у вільний обіг. [2, с.72]

За умови здійснення ефективної політики держави щодо регулювання ринку підакцизних товарів з використанням інструментів впливу на окремі галузі з виробництва підакцизних товарів, держава отримує можливість впливу на розвиток виробництва і сфери послуг, а також здійснювати рівномірний розподіл податкового навантаження на різні соціальні верстви населення в Україні.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>;
2. Трансформація акцизної політики в Україні: монографія / [Коротун В.І., Брехов С.С., Новицька Н.В. та ін.]; за заг. ред. В.І. Коротуна. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. – 404 с.;

3. Державне регулювання спеціальних монополій в Україні: монографія / [Бодров В.Г., Крушельницька Т.П., Манойленко О.В., Мартиненко В.Ф.]; за заг. ред. В.Г. Бодрова. – Х.: Вид-во «Константа», 2005. – 320 с.;
4. Островецький В.І. Акцизне регулювання виробництва і обігу тютюну та тютюнових виробів в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.science-community.org/ru/node/178185>
5. Волкова О.Г. Деякі аспекти акцизного оподаткування в Україні / О.Г. Волкова // Причорноморські економічні – 2016. № 5. – С. 146-150;
6. Лондар С.Л. Акцизний податок як фінансовий регулятор поширення тютюнопаління в Україні/ С.Л. Лондар, Л.В. Козарезенко // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 8. – С. 311–324;
7. Кощук Т.В. Адаптація податкового законодавства України стосовно справляння акцизного податку до директив ЄС / Т.В. Кощук // Наукові праці НДФІ. – 2015. – № 3 (72). – С. 52–66
8. Світовий досвід акцизного оподаткування та його імплементація в Україні в контексті детінізації економіки / О. Олійничук // Актуальні проблеми правознавства – 2017. – № 3 (11). – С. 197-200.

*Смокова Олена Олександрівна, студентка,
Науковий керівник:
Сторожук Олександр Володимирович,
к.е.н., доцент кафедри митної справи ННІ
ЕОМС Університету ДФС України*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день стан економіки України потребує кардинальних змін у сфері регулювання зовнішньоекономічних зв'язків країни, а також реформування процесу адміністрування митних платежів, адже надходження митних платежів у структурі податкових надходжень Державного бюджету України становлять значний рівень.

Основним завданням адміністрування митних платежів на сучасному етапі є проведення збору митних платежів та виокремлення головних шляхів покращення ефективності діяльності митних органів. В цілому поняття адміністрування митних платежів включає в себе визначення головних завдань у роботі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та митних органів, процес митного контролю та оформлення товарів на митниці та інші [1].

Зважаючи на те, що саме митна вартість є основною сумою, з якої вираховують митні платежі при переміщені через митний кордон товарів та послуг, основним етапом адміністрування митних платежів є достовірне визначення митної вартості товарів.

Діяльність митних органів в частині провадження процесу адміністрування митних платежів характеризується наступними тенденціями [3]:

- розширенням товарної номенклатури ввезених та вивезених товарів;
- збільшенням кількості учасників зовнішньоекономічної діяльності;
- збільшенням обсягів зовнішньої торгівлі і в кількісному, і у вартісному вимірі;
- переходом на сплату митних платежів відповідно до кодів бюджетної класифікації на рахунок держави;
- переходом на електронне декларування та автоматичну обробку відомостей, що містяться у декларації на товари;
- ускладненням адміністрування митних платежів у зв'язку зі вступом до Митного союзу;
- ускладненням адміністрування митних платежів у зв'язку зі вступом до Всесвітньої торгової організації тощо.

До основних напрямків вдосконалення системи адміністрування митних платежів можна віднести такі як: встановлення оптимальних податкових ставок, знижок і пільг, впровадження ефективних методів управління та протидії корупції. Реалізація адміністрування митних платежів відбувається завдяки функціонуванню фіскальної системи та забезпечується управлінням податковими відносинами, що спрямоване на сприяння зростанню рівня життя населення та забезпечення сталого розвитку економіки держави [2].

Тож, можна виокремити головні напрями покращення системи адміністрування митних платежів: встановлення податкових ставок для максимального зменшення частки сировинної продукції у структурі експорту, розвиток партнерських відносин з громадянами та бізнесом, надання податкових пільг і знижок, збалансована політика державного протекціонізму, спрощення системи оформлення митних процедур, розробка Державної програми розвитку зовнішньоторговельної діяльності, впровадження ефективних методів протидії корупції, формування ефективної системи управління персоналом. Зважаючи на складність зазначеної сфери податкових відносин, слід зазначити, що основні напрями покращення системи повинні бути сконцентровані на вивченні та аналізі податкових відносин в сьогоденних

умовах, усіх механізмах існування та вдосконалення систем адміністрування митних платежів.

Список використаних джерел

1. Гречишкіна О. О. Сучасний стан адміністрування митних платежів в Україні / О. О. Гречишкіна, Р. І. Казьміна. // Серія: Подолання фінансового розбалансування економіки. – 2014. – С. 24–27.
2. Житня І. П. Адміністрування податку на додану вартість в Україні: організаційні напрямки розбудови [Електронний ресурс] / І. П. Житня, В. О. Корецька - Гармаш // Наукові вісті Далівського університету. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.nbuiv.gov.ua>.
3. Мартинюк В. П. Теоретичні та фіскальні аспекти митно-тарифного адміністрування в Україні / В. П. Мартинюк // Світ фінансів. – 2012. – Вип. 1. – с. 80-81.

*Сидорович Олена Юріївна,
к.е.н., доцент кафедри податків та
фіскальної політики,
докторант ТНЕУ*

РИЗИКИ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ РОЗШИРЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Характерною рисою перетворень на сучасному етапі є зростаючі он-лайн взаємодії між людьми, підприємствами, державними та недержавними інституціями, що зумовлюючись використанням мобільних інформаційних технологій засвідчують настання ери цифрової економіки. Нові технології «Нейронет», поява нейроморфних мікрочіпів, хмарних технологій, нейромереж, «Big Data», створення квантових або оптичних комп'ютерів, «розумний пил» є індикаторами технічної основи інформаційного майбутнього. Перевагами поширення цифрових технологій є: полегшений доступ до нових товарів і послуг, можливість отримання нових джерел доходів, спрощений вихід на глобальний ринок, здатність пришвидченого доопрацювання продукту відповідно до потреб та вимог його споживачів, мінімізація вартості товарів та послуг (передусім за рахунок зниження витрат на просування товару), доступність державних та комерційних послуг для широких верств населення.

Ідентифікують наступні риси, властиві цифровій економіці:

1. мобільність нематеріальних активів. В умовах цифрової економіки права на програмне забезпечення, що є нематеріальним активом може реєструватись в юрисдикції з більш пільговим режимом оподаткування,

порівняно з тими нормами, які існують в державі появи цих прав. Це може зумовлюватись зниженням розміру податкової бази при використанні об'єкту інтелектуальної власності за ліцензійними договорами, роялті, маркетингових та консультаційних послуг за зниженою вартістю;

2. зростаюча мобільність користувачів та клієнтів при анонімності пошуку та використання інформації значно ускладнює ідентифікацію місця здійснення оборудки (особливо за умови використання wi-fi в людних місцях);

3. мобільність інтернет-функцій розширення бізнес-структур, які спроможні розподіляти окремі частини операційної діяльності між юрисдикціями з найбільш сприятливими умовами діяльності;

4. використання big data і персональних даних. Поширення цифрового продукту провокує отримання доступу до персональних даних користувачів, сформованих у великих масивах інформації, обробка та аналіз яких не може здійснюватись традиційними засобами;

5. сіткові ефекти, поява яких спровокована розміщенням програмного забезпечення на мобільних пристроях та продуктах, що розширюють інфраструктуру мережі для подальшого продажу товарів чи надання маркетингових послуг [2].

Означені тенденції зумовлені розширенням спектру економічних відносин, що ґрунтуються на використанні цифрових інформаційно-комунікаційних технологій, поширенні електронної комерції актуалізують зміну традиційних бізнес-моделей, сприяють формуванню нової парадигми управління як в середовищі суб'єктів господарювання, так і в сфері державного адміністрування. На наше переконання, запровадження нової, «цифрової» культури ознаменовуючись оптимізацією більшості процесів управління, контролю та аналізу, логістики, оформлення трансакцій, моніторингу взаємин з клієнтами, технічної підтримки та підвищення рівня кваліфікації персоналу, запровадження нових цифрових сервісів є запорукою зростання конкурентних переваг, ефективності та продуктивності як бізнес структур так і державних інституцій.

В цьому контексті, функціонування фіскальних інституцій в умовах діджиталізації ідентифікує необхідність зміни існуючих правил оподаткування шляхом забезпечення відповідної інфраструктури, інформаційних програм, новітньої політики реалізації державно-управлінського впливу в сфері фіску, цифрових технологій та відповідно підготованих висококваліфікованих фахівців, здатних забезпечити досягнення фіскальних цілей держави з врахуванням економічних інтересів платників податків при мінімальних трансакційних витратах та втратах.

Відмітимо, що в Україні уже здійснено низку заходів з метою прискорення запровадження інформаційних технологій в сфері фіскального адміністрування. Зокрема, Кабінетом Міністрів України схвалено «цифрову стратегію» держави на найближчі роки, та погоджено імплементацію мінімального стандарту Плану дій по розмиванню податкової бази і виведенню прибутку з-під оподаткування – BEPS (окремою складовою якого стала комплексна оцінка процесів оподаткування цифрової економіки) на основі яких окреслено напрями вдосконалення податкового законодавства на національному та міжнародному рівнях. Україна, приєднавшись до плану BEPS зобов'язалась імплементувати мінімальний стандарт Плану, який охоплює 4 етапи: боротьбу з податковими зловживаннями, пов'язаними з використанням спеціальних режимів оподаткування; уникнення зловживань при застосуванні податкових конвенцій; розкриття інформації про використання схем агресивного податкового планування; та збільшення ефективності механізмів вирішення спорів щодо застосування договорів про уникнення подвійного оподаткування між країнами [1].

Однак, розширення цифрової економіки зумовлюють появу низки ймовірних викликів і загроз законодавчого, економічного, технічного, інформаційного, кадрового та ін. характеру, до яких можемо віднести:

- перенесення процесів створення доданої вартості в економіці тих країн, які розвивають цифрову економіку;
- наявність застарілих норм законодавства, що не відповідають умовам і засадам нового технологічного укладу;
- відтік грошових та інвестиційних потоків в держави з розвиненими цифровими ринками;
- виникнення нового різновиду нерівності на національних та глобальному ринках праці – фахової, поява якої спровокована розривами в компетенціях фахівців, їх спроможності використання цифрових технологій;
- низька технологічна освідченність населення;
- ризик зростання неефективності та перехід в розряд безнадійно збиткових активів тих підприємств, які внаслідок технічних, економічних чи кадрових причин неспроможні перейти на новий формат функціонування, запровадити нові цифрові сервіси тощо;
- поява структурного безробіття в одних країнах та відтік трудового потенціалу з інших;
- масове віртуальне піратство інформаційних продуктів та технологій;
- ймовірність появи масштабних кіберзагроз за умови недостатнього рівня захисту інформаційних продуктів і інші.

В Україні, означений перелік укладнюється соціально-економічними труднощами, під впливом яких реалізація повноцінного 4G та e-governance, потужна державна підтримка та сприяння розробці цифрових технологій на фоні кризових явищ практично у всіх сферах функціонування держави значно гальмує реалізацію інноваційних стратегій розвитку України. Тому, невідкладним є здійснення системи заходів нормативно-правового, економічного, технічного, інформаційного, кадрового та ін. характеру, здатних забезпечити розвиток, впровадження і технічний супровід інформаційних, телекомунікаційних систем і цифрових технологій в митній та податковій справі, автоматизації митних та податкових процедур, контроль за повнотою та правильністю виконання митних формальностей, впровадження електронних сервісів для суб'єктів господарювання тощо.

Список використаних джерел:

1. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020) Концептуальні засади . URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
2. Base erosion and profit shifting. URL: <http://www.oecd.org/tax/beps/>

Сибірянська Юлія Володимирівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Василишен Юрій Володимирович

к.е.н., доцент кафедри інвестиційної діяльності

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ АДМІНІСТРУВАННІ ПОДАТКІВ З ДОХОДІВ ГРОМАДЯН

Податок з доходів фізичних осіб є одним з бюджетоутворюючих податків в Україні, проте його фіскальний потенціал не повністю реалізований через слабкий та достатньо ефективний податковий контроль. Проведені ж податкові реформи не створили необхідних умов для зменшення тіньової економіки та рівня ухиляння від сплати податків: рівень неофіційно сплаченого персонального доходу залишається високим; податкове навантаження все ще зосереджується на людях з низьким рівнем доходу (наймані працівники, які отримують лише офіційну заробітну плату, є основними платниками ПДФО). Мета легалізації тіньових джерел доходів, зокрема індивідуальних, не була досягнута, що впливає на місце України в Глобальному рейтингу "Ведення бізнесу" та інвестиційну привабливість її економіки.

Проте цю проблему неможливо вирішити лише шляхом зміни податкових ставок без покращення податкового контролю у сфері оподаткування доходів фізичних осіб. Успіх буде забезпечений, якщо фіскальні органи в податковому адмініструванні активно використовуватимуть інформаційно-комунікативні технології (далі – ІКТ). Метою публікації є запропонувати спосіб використання ІКТ для поєднання різних електронних реєстрів з інформацією про доходи фізичних осіб, а не технічна реалізація цієї ідеї.

Інформаційно-комунікативні технології, які сьогодні застосовуються в органах фіскальної служби для контролю за оподаткуванням громадян, не дають змоги виявляти неофіційно виплачені зарплати та інші види доходів, що не були оподатковані під час їх отримання. Державний реєстр індивідуальних платників податків як електронна база даних включає лише інформацію про офіційно сплачений дохід. Для виявлення прихованого доходу необхідно порівняти інформацію з Державного реєстру з інформацією про здійснені операції по поточних рахунках в банках, нотаріально завереним угодам про купівлю-продаж, даними з реєстру нерухомості та іншою інформацією про отримані та використані доходи громадян. Для якісного моніторингу та контролю електронні бази даних всіх податкових агентів мають бути пов'язані між собою. Пов'язуючим елементом може бути код реєстраційної картки платника податків (детальніше див. [1]). Для цього також необхідно забезпечити функціонування повноцінного електронного кабінету платників податків - громадян, який має бути пов'язаний з Державним реєстром фізичних осіб та базами даних податкових агентів. Крім того, необхідно ввести загальнообов'язкове декларування громадян в кінці року. Таке декларування, для забезпечення максимальної зручності для платника, має здійснюватися в електронній формі. В цьому випадку, відповідальність за повноту відображення своїх доходів у річній декларації буде покладена й на платника податків, а також здійснюватиметься перехресний контроль за добросовістю роботодавця при звітуванні по виплаченим доходам найманим працівникам та утриманим і перерахованим з них податків.

Порівнюючи в автоматичному режимі задекларовані платком показники його доходів, витрат та власності з інформацією, накопиченою в електронному кабінеті платника на кінець кожного року (така інформація надходить з баз даних податкових агентів), фіскальні органи зможуть виявляти дохід, який не був оподатковуваний під час виплати. Основною метою такого фіскального моніторингу є виявлення випадків, коли інформація в податковій декларації не відповідає інформації, яка відображається в електронному кабінеті платників.

Разом з тим, запровадження ідеї щодо використання ІКТ для виявлення неоподаткованих доходів на практиці має ряд труднощів. По-перше, більшість платників податків психологічно не готові до того, що фіскальні органи матимуть доступ до їх інформації про отримані доходи та здійснені витрати. Це пояснюється як низьким рівнем податкової культури в Україні, так і відсутністю довіри громадян до уряду та владних інституцій. Більшість державних службовців вважають податкові надходження джерелом свого збагачення, а не ресурсами, які слід використовувати для фінансування суспільних благ і послуг. Нещодавнє електронне декларування продемонструвало, що топ-менеджмент країни та виконавчої влади на центральному та місцевому рівнях, судді та прокурори мають значну кількість готівки, нерухомості та інших коштовних речей. Українські платники податків усвідомлюють, що такі великі доходи не можуть бути отримані законним шляхом, оскільки офіційні зарплати державних службовців є досить низькими в Україні. На даний момент незрозуміло, яка сума податків була сплачена з цих доходів і чи були вони отримані легальним шляхом. Саме тому фіскальні органи в першу чергу повинні почати використовувати ІКТ для виявлення неоподаткованого доходу згаданих вище категорій платників податків та інших державних службовців. Це вплине на інформованість інших категорій платників податків та певним чином сприятиме дотриманню податкового законодавства.

По-друге, банки як основні податкові агенти, які мають необхідну інформацію про джерела отриманих доходів, перешкоджають використанню ІКТ для виявлення тіньових доходів. Основною причиною цього є обслуговування банками великого бізнесу та інтересів деяких вищих державних органів влади. Саме тому в нашій країні банківська таємниця трактується по-особливому. Відповідно до статті 60 Закону "Про банки і банківську діяльність" [2] інформація про рахунки клієнтів в банку та транзакції, здійснені від імені клієнта, є конфіденційною інформацією та не підлягає оприлюдненню. Ми вважаємо, що ця інформація дійсно не повинна бути розкрита громадськості та конкурентам, але вона повинна бути відома фіскальним органам для виявлення неоподаткованого доходу, інакше банки можуть вважатись залученими до схем ухилення. Сутність банківської таємниці в європейських країнах трактується по-іншому. Зокрема в Швейцарії, де банківська таємниця була запроваджена ще в 1934 році, її метою ніколи не було полегшити ухилення від сплати податків. Ухилення від податків завжди вважалося правопорушенням у Швейцарії [3]. Саме тому між податковими органами та банками в різних європейських країнах існує співпраця щодо

виявлення прихованих доходів. Вони обмінюються інформацією, що може стосуватись оподаткування. Більше того, необхідність обміну даними між комерційними банками, центральним банком, іншими податковими агентами та податковими органами згадується у звіті про розвиток банку KfW Development Bank [4, с. 20, 54]. Вважаємо, що з метою запобігання ухиленню від податків в Україні, європейський досвід варто взяти до уваги.

Крім того, органи фіскальної служби України невеликих населених пунктів досить часто не мають необхідного програмного забезпечення або достатньо потужних комп'ютерів для підключення до різних баз даних. А деякі бази даних відсутні і їх необхідно сформулювати (зокрема бази даних про майно, земельні ділянки).

Проте зазначені перешкоди на шляху реалізації згаданої вище ідеї можуть бути подолані. Нескладно перевірити електронні декларації державних службовців та виявити неоподаткований дохід. Якщо інші категорії платників податків бачать, що керівництво країни фактично відповідає за податкові правопорушення та сплачує значні суми податків відповідно до правильно визначеної податкової бази, вони також поступово почнуть надавати податковим органам справжню інформацію про оподатковуваний дохід і уникнення оподаткування не буде таким масовим. Це позначиться і на доходах місцевих бюджетів, і на бізнес-кліматі країни.

Наостанок відмітимо, що тривалість впровадження ІКТ-рішення в податковій сфері триває в середньому близько трьох років, але в деяких країнах потрібно до 16 років [4, с.10]. Ми вважаємо, що в Україні є багато висококваліфікованих ІТ-фахівців, і ця ідея може бути досить швидко реалізована (протягом 1-3 років), якщо буде прийнято політичне рішення. Крім того, новий програмний продукт, який буде з'єднувати різні електронні бази даних, може використовуватися не тільки фіскальними органами, а й іншими державними установами, наприклад Національним агентством з питань запобігання корупції.

Список використаних джерел:

1. Tymchenko O. & Sybirianska Y. ICT and Personal Income Tax Control in Ukraine // 13th International Conference «ICT in Education, Research, and Industrial Applications: Integration, Harmonization, and Knowledge Transfer» // ICTERI 2017. – Режим доступу: <http://ceur-ws.org/Vol-1844/10000048.pdf>
2. Закон України “Про банки і банківську діяльність” [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
3. Protection of privacy. SwissBanking - Swiss Bankers Association. – [Електронний ресурс] // Режим

доступу: <http://www.swissbanking.org/en/topics/information-for-private-clients/protection-of-privacy>

4. Information Technology in Tax Administration in Developing Countries. Analytical Report. - KfW Development Bank. - Bonn, 2015. – p. 215. - [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.taxcompact.net/documents/IT-Tax-Administration-Study.pdf>

**Новицька Надія Володимирівна,
к.е.н., зав. відділу дослідження акцизного
оподаткування НДІ фіскальної політики УДФСУ,
Хлебнікова Інна Ібрагімівна,
науковий співробітник відділу
дослідження акцизного оподаткування
НДІ фіскальної політики УДФСУ**

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ

В умовах значної тінізації ринку підакцизних товарів надзвичайно актуальними є питання пов'язані з розробкою та впровадженням інноваційних механізмів контролю за їх обігом, зокрема системи електронного адміністрування акцизного податку, яка спрямована на підвищення ефективності процедур моніторингу руху підакцизних товарів від виробника до кінцевого споживача. Така система передбачає використання інструментів дистанційного контролю, посилення функції безпеки ланцюга постачання підакцизних товарів шляхом застосування сучасних методів аутентифікації. Запровадження таких інноваційних механізмів окрім цього дозволить захистити споживачів від небезпечних та шкідливих фальсифікованих товарів, зменшить їх доступність, зумовлену нелегальним обігом.

В зв'язку з цим доцільно розглянути кращі практики контролю за ринком підакцизних товарів, що застосовуються в країнах ЄС. Відповідно до європейського законодавства акцизний податок сплачується кінцевому пункті споживання. Перебуваючи в режимі транзиту до кінцевого пункту призначення, ці товари знаходяться у режимі відстроченої сплати акцизного податку, який використовується для забезпечення безперешкодного доступу на внутрішні ринки країн-членів. Інструментом забезпечення адміністрування акцизного податку в країнах ЄС у такому режимі є функціонування інституту акцизних

складів³ та електронна система контролю за рухом підакцизних товарів – *Excise Movement and Control System* (далі – EMCS)[1]. Використання даної системи передбачає реєстрацію цифрових документів про рух підакцизної продукції в електронних системах країни відправника та країни призначення. Нині 99 % усіх перевезень підакцизних товарів в межах ЄС відбуваються в режимі відстроченої сплати акцизного податку. Щорічно кількість перевезень підакцизних товарів становить 3,5 млн, сукупною вартістю 270 млрд євро і надходженнями акцизного податку 90 млрд євро. З моменту свого впровадження, починаючи з січня 2010 р. по травень 2015 р., було зафіксовано понад 13,6 млн. переміщень підакцизних товарів в режимі відстроченої сплати акцизного податку з яких 98,1% завершено без порушень.

Окрім електронної системи контролю за рухом підакцизних товарів з липня 2019 р. впроваджується *система виявлення та відстеження (Track and Trace)* [2]. Функціональним призначенням даної системи є протидія нелегальному обігу тютюнових виробів⁴ на задоволення вимог Рамкової конвенції ВООЗ по боротьбі з тютюном [3], захист громадського здоров'я, забезпечення податкових надходжень та створення рівних умов для всіх суб'єктів на єдиному європейському ринку.

Відстеження передбачає маркування продуктів унікальним ідентифікатором з метою контролю за переміщенням тютюнових виробів по ланцюгу постачання від виробника до кінцевого пункту продажу перед роздрібною торгівлею, який дозволяє фіксувати історію місцезнаходження та час. В свою чергу, *виявлення* – це можливість ідентифікувати минуле або поточне місцезнаходження тютюнових виробів.

В рамках *системи відстеження* всі пачки тютюнових виробів, що виробляються, призначені для продажу або знаходяться в обігу на ринку ЄС, повинні бути марковані унікальним ідентифікатором (інтерфейсом), а їх переміщення повинне бути зафіксоване на всьому ланцюжку постачання від виробника до кінцевого пункту продажу перед роздрібною торгівлею. Особливістю ідентифікатора є те, що одну з частин коду присвоює національний компетентний орган. Це забезпечує контроль над постачанням ідентифікаторів, їх унікальність та захист від маніпуляцій. Відповідно до рамкових умов кожна держава-член повинна призначити незалежного від тютюнової промисловості «емітента ідентифікатора» (*ID issuer*), який має відповідати за генерацію та видачу унікальних кодів-ідентифікаторів (*unique*

³ склад, на якому підакцизні товари можуть зберігатися та вироблятися в режимі відстроченої сплати акцизного податку, що полегшує перевірку виробничих та складських приміщень.

⁴ контроль за обігом тютюнових виробів традиційно відокремлено від контролю за обігом алкогольних напоїв, що зумовлено необхідністю виконання вимог Рамкової конвенції ВООЗ по боротьбі з тютюном.

*identifier, UI)*⁵ [4].

Для протидії маніпулюванню системою виявлення та відстеження вона має доповнюватися системою безпеки (автентифікації). Якщо система виявлення та відстеження фіксує рух товару через ланцюжок постачання, то система автентифікації призначена для перевірки товару на справжність. Будь-які прогалини або невідповідності у звіті фіксуються як ризики нелегального обігу [5]. Найбільш вдалим рішенням щодо аутентифікації є використання акцизних марок. Зазначена система передбачає захист від несанкціонованого доступу, який складається не менш ніж з п'яти елементів аутентифікації (включаючи відкрите, приховане та напівприховане маркування). Один з цих елементів має бути присвоєний незалежним підрядником – третьою стороною (*ID issuer*), що забезпечує додатковий захист від маніпулювання системою. В свою чергу, фіскальні органи держав-членів ЄС перевіряють таких суб'єктів на виконання вимог, що висувуються перед ними. Функціонування системи безпеки у такому вигляді забезпечує можливість перевірки справжності тютюнових виробів [3].

Варто зазначити, що системи виявлення та відстеження і безпеки можуть доповнити EMCS та розширити її можливості контролю за переміщення тютюнових виробів, адже їх спільне функціонування дозволить відстежувати переміщення тютюнових виробів з більшим рівнем деталізації, ідентифікуючи їх на рівні одиниці (пачка, коробка, пак, партія тощо) за допомогою процесу реєстрації агрегації.

Розглянувши європейську практику контролю за обігом підакцизних товарів варто зазначити, що в Україні електронні системи перебувають на стадії розробки. Нині функціонує система контролю за рухом горілки й лікеро-горілчані виробів та палива. Також ухвалено Концепцію та планується запровадження з грудня 2018 р. електронної акцизної марки – автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів (далі – Концепція) [5], яка має стати аналогом європейського механізму контролю за обігом підакцизних товарів в Україні.

До основних відмінностей вітчизняної електронної системи від європейської варто віднести: контроль за обігом як тютюнових виробів так і алкогольних напоїв; відстеження кожного етапу переміщення від виробника чи імпортера до роздрібною торгівлі (в ЄС – до кінцевого пункту продажу перед роздрібною торгівлею); запроваджується підзаконним актом (не узгоджується із вимогами Директиви 2014/40/ЄС), тощо.

Проте, оскільки комплексні електронні системи ще не впроваджені ні в

---

⁵ основна вимога РКБТ про ліквідацію незаконної торгівлі тютюновими виробами

ЄС ні в Україні важко зробити висновок про те, яка з них стане більш дієвою у досягненні цілі скорочення обсягів нелегального обігу підакцизної продукції.

Список використаних джерел

1. Трансформація акцизної політики України : монографія / за заг. ред. В. І. Коротуна / В. І. Коротун, С. С. Брехов, Н. В. Новицька та ін. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. – 448 с.
2. Tobacco Products Directive 2014/40/ЄС. – 2014. – April.
3. Protocol to Eliminate Illicit Trade in Tobacco Products [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.who.int/fctc/protocol/en/>.
4. Systems for tobacco traceability and security features [Електронний ресурс] // European Commission. – 2017. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/health/tobacco/tracking_tracing_system_en.
5. Track and Trace : Approaches in Tobacco [Електронний ресурс] // KPMG. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: https://www.gs1uk.org/~media/documents/white-papers/gsl_uk_and_kpmg_track_and_trace_in_tobacco_may_2014.pdf?la=en.
6. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції створення та впровадження автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів (алкогольних напоїв та тютюнових виробів) «Електронна акцизна марка» від 6 липня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249204815>.

Білецька Ганна Миколаївна,
к.ю.н., зав. відділу нормативно-правового
супроводження діяльності роботи
фіскальних органів НДІ фіскальної політики УДФСУ,
Бундак Марія Миколаївна,
м.н.с. відділу нормативно-правового
супроводження діяльності роботи
фіскальних органів НДІ фіскальної політики УДФСУ

ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТАКСОНОМІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння щодо розробки і запровадження Системи фінансової звітності (надання звітності у форматі XBRL) від 18 грудня 2017 р. №102/15 для вітчизняного фінансового сектору необхідним є впровадження єдиної системи фінансової звітності [1].

Відповідно до вище згаданого документа – запровадження нової Системи фінансової звітності (далі – Система), дозволить здійснювати прийом, обробку,

перевірку та розкриття фінансової звітності підприємств у єдиному електронному форматі. Основою для роботи Системи стане стандарт XBRL.

Необхідно зазначити, що XBRL є фінансовою інформацією, що представлена особливим чином, розшифрована до найменших структурних одиниць – тегів (tags). Система пропонуватиме єдиний стандарт звітності в залежності від видів діяльності компаній та буде обладнана єдиним вікном для її подання.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», підприємства, що становлять суспільний інтерес, повинні складати і подавати фінансову звітність органам державної влади за міжнародними стандартами в єдиному електронному форматі з 2019 року. Зокрема, як зазначено в статті 12-1. Застосування міжнародних стандартів «Для складання фінансової звітності застосовуються міжнародні стандарти, які викладені державною мовою та офіційно оприлюднені на веб-сторінці центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку» [2].

Слід зазначити, що формат XBRL (на підставі таксономій), пред'являє наступні вимоги до подання (формування) звітності:

1. Кожен пункт фінансової бухгалтерської звітності повинен бути розшифрований, наприклад, в «Звіті про доходи та видатки» стаття податок на прибуток повинна бути розшифрована, як мінімум, за видами діяльності (з основної діяльності / на інші доходи). При цьому необхідною є розшифровка інших доходів на складові: від короткострокових фінансових вкладень, доходів від продажу основної діяльності. Таким чином, в звітності, що сформована в форматі XBRL представлені і обороти за окремими рахунками.

2. Всі розшифровані статті повинні бути згруповані в класичний вид фінансової бухгалтерської звітності відповідно до вимог МСФЗ. Технічні засоби для роботи з форматом XBRL надають можливість побачити весь масив додаткової інформацію.

Водночас, варто підкреслити, що Таксономія МСФЗ (IFRS Taxonomy) – це проект під егідою Комітету з МСФЗ, у межах якого систематизуються та подаються в електронному вигляді показники, що підлягають розкриттю відповідно до МСФЗ.

З технічної точки зору, таксономія базується на XBRL – відкритому стандарті для подання фінансової звітності в електронному вигляді. XBRL – eXtensible Business Reporting Language, що буквально означає «Розширювана мова ділової звітності» [3].

Таксономії містять визначення та якості (властивості) окремих елементів фінансових звітів, а також якості «взаємин» між цими елементами. Тобто, таксономія являє собою детально структуровану класифікацію елементів фінансової звітності, її також можна уявити у вигляді словника, який може бути «прочитаний» комп'ютером, де визначено не тільки кожен елемент фінансової звітності (наприклад, «Кредиторська заборгованість»), але і його місце та значення в структурі звітності, виходячи з заданих принципів, наприклад стандартів ГААП США чи МСФЗ.

Таким чином, таксономію можливо представити у вигляді «словника», що розкриває сутність тега, відповідно національним стандартам. Інший, технічно більш простий погляд на таксономію полягає в тому, таксономія являє собою набір особливих міток, за допомогою яких інформація, що міститься у фінансовій звітності, структурується та впорядковується.

Прикладом, в якому вигляді таксономія МСФЗ, подається для комп'ютера і як відпрацьовується далі може бути наступний програмний код, наведений на сайті Ради з МСФЗ з метою ілюстрації ідеї прив'язки інформації в примітках про будь-який конкретний актив, представлений в Звіті про фінансовий стан [4].

Публічні таксономії, такі як МСФЗ, визначають елементи та зв'язки між ними в залежності від конкретного законодавства або норм, в даному випадку від повного набору стандартів МСФО, що діють на певну звітну дату. Очевидно, що така XBRL-таксономія дозволяє компаніям створювати фінансові звіти, що повністю відповідають поточним вимогам МСФЗ.

Таксономічні розширення та зміни можуть розроблятися для різних цілей та різними користувачами і розробниками звітності: фіскальними органами, національними органами управління або просто самими компаніями для поліпшення якості та прозорості своєї звітності.

Звітність складена відповідно до таксономії передбачає 110 структурних одиниць – вимірювань (dimensions), в тому числі:

- a. Опис діяльності компанії;
- b. Відомості щодо діяльності, що триває та діяльності, що вже припинена або закінчена;
- c. Класи активів;
- d. Класи основних засобів;
- e. Класи нематеріальних активів;
- f. Класи оціночних зобов'язань;
- g. Інформація по географічним та операційним сегментам діяльності;

- h. Поділ інформації щодо філій, партнерах спільних підприємств, асоційованих підприємств;
- i. Переглянуті дані за попередні періоди;
- j. Інформація про проведені поглинання (реорганізація тощо);
- k. Надання докладної інформації про фінансові інструменти;
- l. Інформація про пенсійні системи;
- m. Інформація про адміністрацію організації [4].

Структура надання інформації вимагає розкривати кожну статтю в подробицях та деталях. Наприклад, в звітності стаття «Довгострокові позики та кредити» повинна бути розшифрована по термінам (срокам) кожної позики, та по джерелу займу. Можливо лише згрупувати абсолютно подібні за умовами кредити: по процентній ставці, по банку, наявності застави та за терміном. В даному випадку умови групи кредита будуть одним тегом, а сума – іншим.

Кожна стаття фінансової бухгалтерської звітності супроводжується посиланням (reference) на документ МСФЗ або національних стандартів, який регулює формування даної статті. Посилання має включати реквізити документа, конкретну статтю та пункт статі.

Таким чином особливостями та перевагами використання таксономія фінансової звітності є значне полегшення (спрощення) коректної підготовки фінансової звітності платниками податків, регуляторам полегшить процес обробки і аналізу інформації. Також, використання таксономії фінансової звітності забезпечить повноту розкриття інформації (розуміння ризиків та перспектив підприємства). Крім того, у Системі, що базується на стандарті XBRL, є чимало переваг – це швидкість і автоматичність формування звіту, в тому числі консолідованого, можливість обробки і аналізу даних, більш ефективний регуляторний процес тощо.

Список використаних джерел

1. Меморандум про взаєморозуміння щодо розробки і запровадження Системи фінансової звітності від 18 грудня 2017 р. №102/15. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2017/12/Memorandum-XBRL_Minfin_NBU_NSSMC_NFP_15122017pdf.pdf
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/en/996-14>
3. Таксономія 2017 українською. URL: <https://zakon.help/article/taksonomiya-2017-ukrainskoyu/>
4. МСФЗ – IFRS International Financial Reporting Standard URL: <http://www.ifrs.org/>

**Бобрівець Віталій Володимирович,
аспірант кафедри податків і
фіскальної політики Тернопільський
національний економічний університет
Науковий керівник: д.е.н., професор Десятнюк О. М.**

АКТУАЛЬНІСТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ У СФЕРІ БЛАГОДІЙНОСТІ В УКРАЇНІ

Останніми роками в рамках комплексного реформування підходів до держаного регулювання економіки зазнає змін і технологія адміністрування податків. Особливо в частині підвищення прозорості процесів, пов'язаних із формуванням об'єктів оподаткування у суб'єктів підприємницької діяльності, та мінімізацією людського фактору під час взаємовідносин між платником податків та податковими органами. Не є виключенням і благодійна діяльність організованих суб'єктів.

Майже протягом усього періоду свідомого існування людства благодійність відігравала важливу роль, оскільки даний вид приватної добродійної діяльності безпосереднім чином впливає на відчуття захищеності для пересічної особи і можливість покращення умов оточуючого соціуму силами громадянського суспільства.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 року № 5073-VI благодійник – дієздатна фізична особа або юридична особа приватного права, яка добровільно здійснює один чи декілька видів благодійної діяльності.

Отже, юридичні особи приватного права, які добровільно здійснюють один чи декілька видів благодійної діяльності, для цілей оподаткування визнаються неприбутковими організаціями. А отже звільнені від сплати податку на прибуток підприємств. Ознака неприбутковості присвоюється за окремими групами підприємств відповідно до пп. 133.4.6 п. 133.4 ст. 133 Податкового кодексу України (далі – ПКУ). Наприклад, (0032) – громадські об'єднання; (0035) – релігійні організації; (0036) – благодійні організації тощо [1]. Дата присвоєння/скасування ознаки неприбутковості вказує на початок/закінчення її дії. А документом, що підтверджує статус неприбутковості, є Рішення про внесення благодійної організації до Реєстру неприбуткових установ та організацій. Реєстр включає ідентифікаційні та реєстраційні відомості про неприбуткові благодійні організації, а на офіційному веб-сайті ДФС України забезпечується відкритий доступ до нього.

Таким чином, для набуття статусу неприбуткової організації юридична особа приватного права, яка займається благодійництвом, повинна відповідати встановленим законодавцем вимогам.

Наступним етапом з боку держави є контроль за діяльністю такої неприбуткової організації. Зокрема, обов'язковою умовою для неприбуткових благодійних організацій є використання своїх доходів (прибутків) виключно для фінансування видатків на своє утримання, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених установчими документами (пп. 133.4.2 ПКУ). Тобто без розподілу таких доходів (прибутків) серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування ЄСВ), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб.

При цьому у відповідності із змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уточнення окремих положень про оподаткування неприбуткових організацій» від 06.10.2016 №1667, не вважаються розподілом доходу (прибутків) виплати неприбуткової організації на користь засновників (учасників), працівників, членів такої організації (у т. ч. на підставі цивільно-правового договору), якщо такі витрати є фінансуванням видатків на своє утримання, реалізацію мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених установчими документами такої неприбуткової організації.

На нашу думку, внесені законодавцем зміни суттєво спрощують процеси поточної діяльності благодійних організацій. Особливо в світлі того, що відповідно до п. 3 ст. 16 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» розмір адміністративних витрат благодійної організації не може перевищувати 20 % доходу цієї організації у поточному році. Наприклад, якщо 2018 році було благодійною організацією було отримано благодійну допомогу для здійснення статутної діяльності у розмірі 100 одиниць, то розмір заробітної плати директору не може бути більшим за 20 одиниць – 20% від розміру доходів у вигляді благодійної допомоги.

Отже, на перший погляд законодавцем створено всі умови для запобігання зловживанням благодійними організаціями коштами, що надійшли до них у вигляді благодійної допомоги.

Однак, на нашу думку, дієвий механізм податкового контролю за цільовим використанням коштів благодійними організаціями в Україні не створено. Обґрунтуємо нашу думку. Наприклад, за даними Державного комітету статистики України про результати своєї діяльності за 2016р. органам державної статистики прозвітувало 23237 керівних органів громадських організацій (у 2015р. – 22185). А загальна кількість членів на обліку цих

керівних органів громадських організацій, а також їх відокремлених підрозділів нараховувала 24,4 млн. осіб (у 2015р. – 25,7 млн. осіб), з них 5,5 млн (22,4% від загальної кількості) – члени, що перебували на обліку керівних органів (у 2015р. – 5 млн. осіб). Таким чином, у діяльності громадських організацій задіяно величезну кількість персоналу, що вже свідчить про масштаби діяльності у даному секторі. Однак найбільш вражаючими є дані щодо джерел надходження та напрямів використання коштів благодійними організаціями [2].

Наприклад, у 2016 році громадським організаціям поміж інших надходжень у вигляді благодійної допомоги надійшло 3 523 400,0 тис грн. При цьому на оплату праці витрачено 924 676,6 тис грн, на благодійну діяльність – 1 797 611,3 тис грн, а на оплату послуг – 1 296 789,7 тис грн. [2]. Тобто обсяги оплати послуг, здійснені громадськими організаціями, практично дорівнюють розміру наданої благодійної допомоги. Наскільки ціна наданих послуг дорівнює справедливій ринковій ціні? Чи є такі послуги дійсно такими, без яких організація припинить функціонування, чи там переважно консультаційна допомога – послуги, які, як відомо, є зручним інструментом виводу грошей з-під оподаткування? Чи надавалися такі послуги пов'язаними особами? Чому на сайті більшості благодійних організацій відсутні деталізовані звіти? Який відсоток компаній, що надавали послуги, є новоствореними із чисельністю осіб менше трьох?

Ці та інші запитання поки що залишаються без відповіді. Очевидно, що працівники ДФС України фізично не спроможні безпосередньо перевірити кожен громадську організацію на предмет обґрунтованих напрямів витрачання отриманих ними коштів. Електронний кабінет платника податків, вдосконалена ризикоорієнтована система відбору платників для перевірки фіскальною службою, інші новації адміністрування – це дуже важливі речі. Однак у сфері благодійництва, на нашу думку, сегмент прихованих від оподаткування коштів залишається занадто значним.

Переконані, що позбавлення статусу неприбуткової організації за відмову від оприлюднення на офіційному веб-сайті організації та у Реєстрі на веб-порталі ДФС України показників фінансово-господарської діяльності за наслідками звітного року для юридичних осіб приватного права, які добровільно здійснюють один чи декілька видів благодійництва, є лише першим кроком у напрямі впорядкування даного виду діяльності.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : прийнятий Верховною Радою України 2 груд. 2010 р. № 2755-VI : текст із змін. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1475321489936168>.

2. Діяльність громадських організацій у 2016 році. Статистичний бюлетень / Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publpolit_u.htm

*Горбунова Ганна Сергіївна, студентка
Науковий керівник: Сторожук О.В.,
к.е.н., доцент кафедри митної справи
Університет ДФС України*

МИТНИЙ РИЗИК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Категорія «митний ризик» є порівняно новою в науці, оскільки її широке використання розпочалося лише на початку 2000-х рр. Саме з метою більш детального дослідження даного поняття, доцільно здійснити аналіз митної наукової літератури для уточнення визначення даної категорії (у табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «митний ризик» у науковій літературі

Автор	Визначення
Пісной П.	вірогідність реалізації певної митної загрози, із прогнозованим або не прогнозованим можливим збитком, а також її можливих наслідків у митній галузі[1]
Терещенко С.	ймовірність наявності контрабандних товарів або порушень митних правил під час здійснення процедур митного контролю та митного оформлення вантажів[2]
Савунова Т.	ймовірність (загроза) недотримання учасниками ЗЕД і митними органами порядку ведення операцій зовнішньоекономічної діяльності, що підлягають митному регулюванню, в результаті чого наноситься шкода національній економіці у вигляді уповільнення процесу зовнішньої торгівлі (експортно-імпортного товаропотоку), недобору митних платежів до бюджету, втрати частини прибутку учасниками ЗЕД і т.д. [3]
Пашко П.	кількісна величина митного виклику у вигляді визначеної оцінки або ймовірності реалізації діючої або потенційної митної загрози в зовнішньоекономічній діяльності, митних співвідношеннях та митної галузі з погляду усвідомленої можливості виникнення митної шкоди[4]
Войцещук А.	ймовірність недотримання законодавства України з питань митної справи[5]

Аналіз вище наведених визначень дозволяє стверджувати, що всі вони за своїм змістом значно відрізняються одне від одного, хоча можна виділити декілька спільних ознак:

- кожен із зазначених підходів передбачає, що ризик – це небезпека, можливість невдачі, поразки, ймовірність або митний виклик;
- ризик, як правило, пов'язаний із виникнення митної шкоди, збитку, що наноситься національній економіці;
- ризик супроводжується недодержанням або порушенням норм митного законодавства, а також норм інших галузей законодавства.

Побудова ефективної системи управління митними ризиками неможлива без глибокого вивчення середовища їх існування та дослідження основних його властивостей, що характеризуються специфічними факторами і джерелами виникнення. Слід зауважити, що митний ризик, як явище в ризикології, має як загальні властивості, що характерні для усіх видів ризику (невизначеність, конфліктність, альтернативність, оцінка небезпеки та ін.), так і специфічні (ймовірність недотримання норм митного законодавства, індикатори ризику, адекватні форми та обсяг контролю та ін.). Без чіткого розмежування цих властивостей досить важко забезпечити ефективний процес управління ними.

Зауважимо, що в науковій літературі виділяють різні підходи до класифікації факторів ризику залежно від певних класифікаційних ознак. Найбільш вдало класифікаційні ознаки факторів ризику, що застосовуються в митній сфері, сформулювала Гупанова Ю., а саме:

- класифікацію за критерієм об'єктивно-суб'єктивного характеру факторів ризику. До об'єктивних відносять фактори, які виникають незалежно від дій працівників митниць (зміна товаропотоку, митного законодавства та ін.). Суб'єктивні фактори породжуються ненавмисними (або навмисними) діями осіб, що здійснюють митні процедури (корупція та ін.);

- класифікацію за критерієм можливості прогнозування факторів ризику. За цією ознакою фактори можна поділити на передбачувані та непередбачувані. Передбачувані можна визначити з помилкою в допустимих межах, виходячи з досвіду або з використанням методів наукового прогнозування. Непередбачувані фактори виникають несподівано, і на них часто буває важко знайти адекватну відповідь. - класифікацію за критерієм видимості факторів ризику. За цією ознакою фактори поділяються на явні (видимі) і приховані (латентні). Явні - реально існуючі, очевидні фактори (зміна обсягів і напрямків товаропотоку, нестабільність митного законодавства та ін.). Приховані - існують в замаскованому вигляді, їх важко оцінити (неповнота інформації щодо задуму і намірів учасників ЗЕД та ін.);

- класифікацію за критерієм приналежності факторів ризику. За цією ознакою їх поділяють на внутрішні і зовнішні. Внутрішні чинники є результатом діяльності працівників усіх рівнів митниць, якості управління та

прийняття рішень, планування, досконалості технологічних процесів тощо. Зовнішні фактори виникають за межами організації, це так звані фактори її зовнішнього середовища [7].

Отже, різноманітність ризиків, які присутні в повсякденному житті та різних сферах економіки, вимагає їх видової класифікації, яка існує в усіх галузях знань. Сьогодні практично в кожному джерелі, що висвітлює питання теорії ризику, наводиться один з варіантів класифікації ризиків. Запропонована класифікація митних ризиків, в основу якої покладено фактори та джерела ризику, дозволить здійснити більш зважений підхід до аналізу митного ризику з метою мінімізації його негативного впливу на економічну безпеку держави.

Список використаних джерел

1. Пісной П. Державна митна служба України на шляху аналізу та управління митними ризиками / П. Пісной // «Ефективність державного управління»: Збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 18/19. – С. 344-353
2. Терещенко С. Митний контроль. Алгоритм аналізу факторів ризику під час митного контролю. Основні методи шахрайства під час транзиту / С. Терещенко // Вісник Академії митної служби України, 2000. – №3. – С.3–12.
3. Савунова Т. Совершенствование методики управления таможенными рисками [Электронный ресурс] / Т. Савунова // Мытня і знешнеэканамічная дзейнасць. – 2010. – Режим доступа: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/35594/1/savunova_2010_1_CA_issues.pdf
4. Пашко П. В. Понятійний апарат системи забезпечення митної безпекоспроможності / П. В. Пашко // Актуальні проблеми економіки. Економіка та управління національним господарством. - №4 (94). – 2009. – С. 62-68.
5. Войцещук А. Д. Регулювання митної справи : підручник / за заг. ред. Войцещука А. Д. – Хмельницький : Видавництво ІНТРАДА, 2007. - 312 с.
6. Комаров О. В. Митний ризик як ключовий елемент механізму державного ризик- менеджменту в митній галузі [Електронний ресурс] / О. В. Комаров. - Режим доступу: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/35594/1/savunova_2010_1_CA_issues.
7. Гупанова Ю. Е. Учет неопределенности и риска при управлении качеством таможенных услуг / Ю. Е. Гупанова // Вестник МГОУ. Серия «Экономика». - 2012. – No 2. – С. 55–62.

**Петрунук Євгенія,
Коноплянко Вікторія,
студентки,
Науковий керівник: Скляр Надія Михайлівна,
к.е.н., старший викладач кафедри
підприємництва і торгівлі,
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського**

ПРОБЛЕМИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах розвитку Україну можна характеризувати як країну з постійним ростом обсягу та збільшенням масштабів міжнародної торгівлі не тільки з близькими країнами-сусідами, а й за рахунок держав, що є членами Європейського Союзу. Таким чином можемо спостерігати посилення вимог міжнародними організаціями щодо України, тобто це може бути забезпечення вільного доступу імпортованих товарів на внутрішні ринки нашої держави та зниження національних бар'єрів. Саме тоді відбувається поглиблення інтеграції іноземних вимог у національну практику митного регулювання України. Приєднання до системи світових господарств, що формуються та здійснюються на ринкових засадах, об'єктивно створює належні умови для оптимального розміщення ресурсів, зріст ефективності державного виробництва, а також вирішення соціально-економічних проблем. Але в той же час така інтеграція призведе до несприятливих наслідків, а саме до порушення митних правил та обсягів переміщення товарів контрабандним шляхом [1].

Дана проблема є актуальною на сьогодні через свою запутаність та несистематизованість митного законодавства України, що містить у собі гострі правові суперечності та залишає неврегульованими велику кількість важливих питань.

Дослідник питань проблем митного регулювання України В.Я Настюк зауважує, що постійні корективи, доповнення та зміни системи міжнародних інтересів і потреб зумовлюють безперервний розвиток відносин у владно-митній сфері, переважна більшість яких підпадає під дію конкретних митно-правових інститутів. Така постійність митного законодавства ускладнює вивчення предмета його регулювання, зміст та пріоритети якого з часом підлягають суттєвим трансформаціям [2].

Найголовнішою проблемою в даній ситуації, на нашу думку, є саме впровадження міжнародних правил, що дають змогу перейти до застосування єдиних стандартів у галузі митної справи і вирішити питання, що пов'язані з

приєднанням до міжнародних конвенцій із гармонізації та спрощення митних процедур, та питання процедури спільного транзиту.

Можливими шляхами подолання проблеми митного регулювання України є:

1. Об'єднання існуючої системи контролю за імпортом, експортом та транзитом в одну систему;
2. Створення системи єдиного обліку торгівців із реєстрацією тільки в одній країні;
3. Надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності можливості використання місць єдиного електронного доступу для оформлення ЗЕД-операцій;
4. Проведення всіх фактичних перевірок товару в один час і в одному тому ж місці;
5. Забезпечення обміну електронною інформацією між усіма органами та суб'єктами, що беруть участь у ЗЕД-операціях;
6. Відбір товарів для митного огляду на прикордонних і внутрішніх пунктах митного оформлення, проводити дані маніпуляції на основі автоматизованого аналізу ризиків;
7. Збирання, повернення, звільнення від платежів здійснювати уповноваженим суб'єктом у тому місці, де товар зареєстрований і де перебувають на нього документи [2].

Зазначені вище заходи можуть сприяти виконанню основного завдання держави, яке полягає в забезпеченні належних умов для стабільного розвитку економіки на основі накопичення та ефективного використання конкурентних переваг, використовуючи всі наявні чинники та залучаючи всі можливі ресурси.

Таким чином, митне регулювання – це погодження регулювання питань, що пов'язані зі встановленням митних платежів, а саме: податків та зборів, а також процедурами митного контролю, організацією діяльності митного контролю.

Сукупність зазначених шляхів вирішення проблем може дати змогу забезпечити безпеку національних інтересів у митній сфері, а також, можливо, сприятиме процесу підвищення конкурентоспроможності економіки України та її позицій у світовому рейтингу, зокрема, національному товаровиробнику, ведення бізнесу завдяки створенню сприятливіших умов для міжнародної торгівлі. У майбутньому доцільним було б реалізувати на практиці вимоги Європейського союзу до України та досягти успіху в реформуванні основних напрямів митної політики можливо тільки за умов вироблення чіткого бачення формату та належної діяльності митних органів із подальшим узгодженням

процесу їх реструктуризації. Саме це дасть змогу підвищити рівень системності та координувати дії митних органів.

Список використаних джерел

1. Пашко П. В. Митна політика та митна безпека України / П. В. Пашко, П. Я. Пісний // Фінанси України – 2007. – № 1. – С.74–79.
2. Гуцу С. Ф. Проблеми митного регулювання в Україні в умовах інтеграції / С.Ф. Гуцу // Гуманітарний часопис – 2014. – № 4. – С. 105-107.

*Суха Аліна, студентка,
Науковий керівник: Скляр Надія Михайлівна,
к.е.н., старший викладач кафедри
підприємництва і торгівлі,
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ НАЙБІЛЬШОГО СПРИЯННЯ ТОРГІВЛІ З КАНАДОЮ CUFTA

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності — це здійснення державою комплексних заходів щодо впорядкування, контролю, нагляду за зовнішньоекономічною діяльністю та запобігання зловживанням і порушенням у цій сфері. Одним із інструментів нетарифного регулювання ЗЕД є правовий режим для іноземних суб'єктів господарської діяльності на території країни. Згідно зі ст. 7 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» на території України запроваджуються такі правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності:

— національний режим, який означає, що іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав та обов'язків не менший, ніж суб'єкти господарської діяльності України. Національний режим застосовується щодо всіх видів господарської діяльності іноземних суб'єктів цієї діяльності, пов'язаної з їх інвестиціями на території України, а також щодо експортно-імпортних операцій іноземних суб'єктів господарської діяльності тих країн, які входять разом з Україною до економічних союзів;

— режим найбільшого сприяння, який означає, що іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав, преференцій та пільг щодо мит, податків та зборів, якими користується та/або буде користуватися іноземний суб'єкт господарської діяльності будь-якої іншої держави, якій надано згаданий режим, за винятком випадків, коли зазначені мита, податки, збори та пільги по них встановлюються в рамках спеціального режиму, визначеного нижче. Режим

найбільшого сприяння надається на основі взаємної угоди суб'єктам господарської діяльності інших держав згідно з відповідними договорами України та застосовується у сфері зовнішньої торгівлі;

— спеціальний режим, який застосовується до територій спеціальних економічних зон згідно із статтею 24 цього Закону, а також до територій митних союзів, до яких входить Україна, і в разі встановлення будь-якого спеціального режиму згідно з міжнародними договорами за участю України відповідно до статті 25 цього Закону [1].

В сучасних умовах актуальним є набрання чинності Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою, яку ратифіковано Законом України № 1917 від 14 березня 2017 року . Цей документ сприятиме зміцненню та розвитку двостороннього торговельно-економічного співробітництва між Україною та Канадою, дасть можливість вітчизняним товаровиробникам отримати переваги безмитного доступу до ринку Канади, відкриє перспективи для українського бізнесу як для розширення ринків збуту, так і для розвитку й модернізації власного виробництва з метою підвищення конкурентоспроможності на нових ринках [2]. Аспекти реалізації положень цієї Угоди, які пов'язані з питаннями митно-тарифного регулювання (механізми поетапного зниження тарифних ставок та адміністрування походження товарів, тарифних квот) наведено у табл.1

Таблиця 1- Динаміка збільшення тарифних квот на канадські товари

Рік	Річний сукупний обсяг (у метричних тоннах, маса-нетто)
2017	10 000 МТ
2018	11 429 МТ
2019	12 857 МТ
2020	14 286 МТ
2021	15 714 МТ
2022	17 143 МТ
2023	18 571 МТ
2024 і кожний наступний рік	20 000 МТ [2].

За даними CUFTA (Canada-Ukraine Trade and Investment Support Project) для українських малих та середніх підприємств передбачається скасування ввізних мит на імпорт 98% українських товарів. У результаті, безмитний доступ до ринку Канади отримали промислові товари, крім деяких транспортних засобів із 7-річним перехідним періодом, та сільськогосподарські товари

українського походження за винятком 108 тарифних позицій, які підпадають під дію глобальних тарифних квот Канади.

До застосування CUFTA для українських експортерів діяли досить високі ставки ввізного мита в режимі найбільшого сприяння (MFN). Так, наприклад, при експорті до Канади гумових чобіт (6401.10.11).1 ставка ввізного мита становила 20% (тобто, при вартісті експорту 100 000 дол. США, сума мита до сплати складала 20 000 дол.США). Таке високе мито разом із логістичними витратами на шляху до Канади робить український товар неконкурентоздатним. В рамках CUFTA при нульовій ставці ввізного мита експортер суттєво економить витрати і з'являється можливість запропонувати канадським партнерам вигідні умови торгівлі.

Ставки ввізного мита в Канаді за режимом найбільшого сприяння за основними групами експорту становлять: до 18% — одяг; до 8% — чорна металургія; до 8% — камінь, кераміка та скло; до 6% — готові шоколадні та кондитерські вироби; до 14,5% — випічка [3].

Отже, режим найбільшого сприяння торгівлі з Канадою регламентує переваги українській економіці (рис.1).

Рисунок 1 – Перспективи застосування CUFTA для української економіки

Але, враховуючи те, що Канада є експорт-орієнтованою країною, питання ветеринарного та фітосанітарного контролю імпорту особливо сільськогосподарської продукції жорстко контролюється, оскільки завезення на територію товару зараженого шкідниками рослин чи патогенними організмами ставить під загрозу експортний потенціал самої Канади та безпеку її громадян. Гарантія безпечності імпортованих товарів в Канаді має засвідчуватися 1) **фітосанітарним сертифікатом** (для підкарантинних товарів рослинного походження); 2) **ветеринарним сертифікатом** (для товарів тваринного походження), що видаються компетентним органом країни-експортера.

Центральним органом, що встановлює ветеринарні та фітосанітарні обмеження для канадських виробників та імпортерів на федеральному рівні є Канадське агентство з контролю харчових продуктів (*Canadian Food Inspection Agency*).

У ветеринарній та фітосанітарній сфері співпраця між Україною та Канадою здійснюється у межах спільного членства в міжнародних організаціях, таких як Всесвітня організація охорони здоров'я тварин (МЕБ) та Європейська і Середземноморська організація із захисту рослин (ЄОЗР) [4].

Систематизовану інформацію про документи, необхідні для імпорту харчової продукції в Канаду, можна знайти в автоматизованій довідковій системі імпорту (*Automated Import Reference System (AIRS)*) на сайті Канадського агентства з контролю харчових продуктів та у Секретаріаті доступу до ринків (*Market Access Secretariat*) при канадському міністерстві сільського господарства, який через «відкрите вікно» у формі загальнодоступної електронної пошти приймає питання від канадського бізнесу та надає коментарі щодо доступу як до національного, так і закордонних ринків.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» 16.04.1991, № 959-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Володимир Сторожчук. Митна справа. Вільна торгівля з Канадою / Володимир Сторожчук // Вісник офіційно про податки. – 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua>.
3. I CAN EXPORT. 1 Практичний посібник з експорту до Канади для українських малих та середніх підприємств. – 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cutisproject.org/wp-content/uploads/2017/10/I-CAN-Export.pdf>
4. Кобаль Б., Курята О. Нагодувати Канаду: до яких сюрпризів треба бути готовим українським експортерам// Європейська правда [Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://cutisproject.org/publications/canada-food-exports/>

***Відливана Софія Петрівна,
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України
Науковий керівник: Сидорко Наталя Леонідівна,
старший викладач кафедри економіки
підприємства Університету ДФС України***

ПРОБЛЕМИ РОЗРАХУНКУ ТА СПЛАТИ ТРАНСПОРТНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ

Податкові надходження, які формуються з податків і зборів, є одними з основних складових Державного бюджету України. З їх допомогою держава вже безпосередньо здійснює розподіл фінансових коштів між бюджетами

різних рівнів. Тому запровадження нових податків повинно мати чіткий правовий механізм їх розрахунку та сплати відповідно до чинних в податковому законодавстві засад-принципів.

Проблеми розрахунку та сплати транспортного податку вивчали Сомова В.В., Поколотний В.В., Поколотна О.В., Каменєва Я.В., Данилишин В.І., Стефанків О.М., Ціжма О.А. та інші.

У сучасних економічних умовах податкова політика в Україні, як і у більшості розвинутих країн світу, є невід'ємним структурним елементом соціально-економічної політики, яку проводить держава [3]. Однією з найскладніших проблем України в період фінансово-економічної кризи є встановлення оптимальних норм оподаткування. Податки в умовах ринкової економіки повинні використовуватися не тільки як джерело наповнення бюджету, а й як важливий інструмент фінансового регулювання економіки.

Об'єктом оподаткування транспортним податком є легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно), та середньоринкова вартість яких становить понад 750 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня (1,0335 млн грн). У 2015 році транспортний податок сплачували власники автомобілів, які використовувалися до 5 років та мали об'єм циліндрів двигуна понад 3 тис. куб. см.

Середньоринкова вартість автотранспорту визначається Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, за методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України, виходячи з марки, моделі, року випуску, типу двигуна, об'єму циліндрів двигуна, типу коробки переключення передач, пробігу легкового автомобіля, та розміщується на офіційному веб-сайті Міністерства. Платниками транспортного податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти. Ставка складає 25000 гривень на рік за кожен автомобіль.

Платниками транспортного податку в нашій державі є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні, згідно з чинним законодавством, власні автомобілі, що відповідно до Податкового кодексу України, є об'єктами оподаткування.

Таким чином об'єктом оподаткування є легкові автомобілі, які використовувалися до 5 років і мають об'єм циліндрів двигуна понад 3000 куб. см.

Предметом оподаткування є легковий автомобіль, що є об'єктом оподаткування. Ставка транспортного податку встановлюється з розрахунку на

відповідний календарний рік у розмірі 25 000 гривень за кожен легковий автомобіль, що є об'єктом оподаткування.

Звітний період для транспортного податку складає календарний рік. Обчислення суми податку з об'єкта або об'єктів оподаткування фізичних осіб здійснюється контролюючим органом за місцем реєстрації платника податку.

Останнім часом в нашій державі вартість транспортного засобу залежить від курсу української гривні по відношенню до іноземної валюти. Українська валюта сьогодні стабільно знецінюється, що призводить до того, що завтра транспортний податок платитимуть власники таких «розкішних» автомобілів як Skoda, Kia, Nissan, Hyundai тощо. Проте уряд і члени українського соціуму по-різному тлумачать поняття «розкішне авто».

Для всебічного розгляду проблеми подальшого удосконалення розрахунку та сплати транспортного податку вважаємо доцільним врахування досвіду зарубіжних країн.

Відповідно до чинних правил оподаткування у Німеччині величина податку залежить від двох показників. Перший – це об'єм двигуна, чим більший об'єм двигуна, тим більший податок. До уваги береться також і тип двигуна. Наприклад, для власників транспортних засобів з бензиновим двигуном ставка податку складає 2 євро за кожні 100 см³, а для власників транспортних засобів з дизельним двигуном – 9 євро за кожні 100 см³. Другий показник розрахунку податку з власників транспортних засобів – це об'єм викиду вуглекислого газу CO₂. Ставка податку складає 2 євро за кожен грам. Якщо транспортний засіб виділяє менше ніж 120 грамів за кілометр шляху, то податок за цим показником не сплачується. Слід зазначити, що цей базовий об'єм поступово знижувався: у 2012 р. він складав 110 грамів на кілометр шляху, а в 2014 – вже 95 грамів. Така система сприяє купівлі та виробництву більш екологічних автомобілів [4].

У Сполучених Штатах Америки механізм стягнення та нарахування податку з транспортних засобів є принципово іншим, але там також застосовується так звана «екологічна» схема: більше платить той, хто більше їздить. Податок з автовласників включається до ціни на паливо. Гроші від сплати цього податку використовують на будівництво та ремонт доріг [4].

У Данії спостерігається підтримка з боку влади екологічних видів транспорту, при реєстрації автомобіля сплачується податок у розмірі 105% від його вартості. Якщо вартість автомобіля складає більше 18 тис. дол. США, то власник має сплатити 180% від його вартості. Крім того, у Данії великим акцизом обкладається і бензин. Фактично автовласники сплачують податок

двічі: при реєстрації та при використанні автомобіля. Надходження від податку спрямовані на виплати пенсій, фінансування медицини та освіти [4].

В Ізраїлі за рівнем забруднення навколишнього середовища всі транспортні засоби поділяються на 15 екологічних груп. Власники автомобілів, що належать до найнижчої екологічної групи, сплачують до бюджету 92% від їх вартості. Власники електромобілів сплачують мінімальний – 10% від вартості автомобільного засобу. Ставка податку для «гібридів» налічує 30% від їх вартості. Загалом середня ставка податку складає приблизно 70% вартості транспортних засобів [4].

В Австралії власники транспортних засобів сплачують 10% від вартості легкового автомобіля та 5% від вартості вантажівки. За кошовні машині потрібно додатково сплатити ще 33% від вартості автомобіля [4].

В Україні потрібно сформувати податкову систему, що відповідає вимозі справедливості. Сьогодні практика доводить, що запроваджений в Україні транспортний податок є недосконалим, а чинне законодавство, що регулює механізм його стягнення, має низку прогалин, які потребують подальшого доопрацювання.

Позитивний вплив мало б поширення практики сплати транспортних податків Ізраїлю та Австралії щодо поділу транспортних засобів на екологічні групи, та сплату податку відповідно до рівня забруднення навколишнього середовища автомобілем. Запозичення досвіду Данії щодо спрямованості транспортного податку на соціальну сферу: виплату пенсій, та фінансування медицини відкриває можливість реалізації державної політики щодо формування соціальної справедливості в Україні.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (зі змінами від 1.03. 2018р.).
2. Покоłodний В.В. Податкові новації 2015 року /В.В. Покоłodний, О.В. Покоłodна, Я.В. Каменєва. – 2015. – № 50.
3. Гарбар Ж. Соціально-економічні аспекти реалізації податкової політики в Україні. – 2012. – № 139.
4. Данилишин В.І., Стефанків О.М., Ціжма О.А. Транспортний податок: зарубіжний досвід та Українські реалії. – 2015. – №3.

СЕКЦІЯ 3

КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДФС

---

*Polovin Serhiy Mykolayovych,
senior lecturer, Language Training
Department at Donetsk National
Technical University (Pokrovs'k)*

VOICETHREAD TAKES YOUR PRESENTATIONS A STEP FURTHER

Many employees of the Fiscal Service of Ukraine are faced with a formidable challenge - how to communicate in a foreign language. One way of improving their speaking and presentation skills is using VoiceThread.

Being a keen supporter of using IT in the classroom, I somehow neglected a very simple, yet powerful tool - the microphone.

Most students have it built-in in their laptops, and by encouraging them to use it as often as possible, the teacher helps them to overcome their fear of speaking in public, by recording themselves students have a chance to improve pronunciation, speaking skills, and correct each other.

To involve students in this activity, I needed some simple, but functional programs that combined writing, speaking and presenting.

My first attempt was Photo Story 3 by Microsoft.

A very simple application that allows you to upload photos, type your comments right on the photos, and record your voice comments. Also, you can upload a music track to play as background music.

But after some time I realized I needed a different program as the above program does not allow you to add comments by other participants, and therefore you can't generate a discussion.

Playing around with Masher.com, I came to the conclusion it does pretty much the same as Photo Story.

The way out was found when I came across VoiceThread [1, p.1], the program that allows you to make comments about a topic under discussion by typing them, recording them either using a microphone or a webcam [2, p.2]. You can invite all

your students to comment about the topic, and each of them will be able to read their comments or listen to them.

I am grateful to VoiceThread team for giving me an opportunity to use a professional version free for six months; it is enough time to familiarize yourself with the potential of the program and show your students what a powerful tool VoiceThread is.

My first presentation was about market research, the topic we were studying with a group of second-year HR students at that time.

VoiceThread turned out to be very easy to use. I uploaded ten photos about market research using the program's search button linked to Flickr.

If you want to upload photos from your computer, this option is also available, but you need to download photos from the Internet beforehand to be able to do that.

Next, I recorded myself using a webcam. It is a nice option as students can see you in flesh, commenting on the topic under discussion.

After that I invited students by sending them emails to join me and post their comments. Just as I had expected, most of the students did not use a webcam or a microphone to leave their comments. Accidentally-on-purpose I did not specify that I would like students to post only their own comments, not the ones found on the web or in a publication.

Some of them did exactly that - copied and pasted other people's ideas. I had to interfere and point out to this plagiarism, and asked students to redo their presentations.

Just for the sake of experiment, I assigned a group of postgraduates to comment on the topic 'Making arrangements'. Prior to this, I had uploaded over twenty photos related to the topic. The result was quite discouraging. Only one student posted an audio comment, the rest just posted very short sentences commenting about a few photos. Doodling, i.e. circling interesting parts or underlying them, was out of the question.

This school year I am using a free version of VoiceThread as the professional version I used expired in June.

My conclusion is that even using a free version, students can make excellent presentations on the topics they study. A case in point is a VoiceThread presentation 'What Sergei N. should not do in his new job.' It is based on a unit we covered, and its aim is to give me some practical advice by students on how to behave in a new job. I deliberately uploaded only two photos, hoping that my students would continue the story. Alas, this time they made a lot of audio and text comments, but only about the first photo; only one student posted comments about the second photo.

After listening carefully to their comments, I found out that they had not bothered to listen to their group mates' comments. What seemed obvious to me, fell outside the students' interests.

This time I had to explain in much greater detail [3, p.4] to the students the criteria I base my evaluation of their presentations on:

1. Students' typed comments must be their own, not stolen from other people.
2. Students should not limit themselves to commenting about one photo only.
3. Students must always listen to other comments, and be able to sum them up.
4. Students, before uploading webcam and audio comments, should rehearse them. If they prepare comments in advance, you can hear that right away.

Speaking about using a free version of the program, I would like to draw your attention to the fact that if you already have three VoiceThread presentations, you have to delete one of them to be able to make a new one. It is a bit sad, but still gives you enough stimuli to keep on using VoiceThread [4, p.6].

I try to use VoiceThread presentations for each unit we cover, especially the case studies at the end of a unit. You can make VoiceThread presentations about a million things. The more interested your students are, the better a presentation will be.

A couple of weeks ago, at a long last, a few students asked me to assign them to prepare a VoiceThread presentation about 'Secrets to being a successful manager.' This time there were a lot of audio comments, typed ones, but the most interesting was a comment done in rap. The student just sang his tips in rap.

<http://voicethread.com/share/2693261/>

VoiceThread can be used by student teachers, higher education faculty, college students, families, businesses, professionals, and anyone who is associated with a group and needs a systematic way to discuss, share, and collect comments on a given topic [5, p.4]. Its uses are certainly cross-curricular and it can be integrated into any subject or particular setting with these needs.

References:

1. <http://www.teachersfirst.com/single.cfm?id=8315>.
2. <http://itbabble.com/2011/08/03/voicethread-a-review/>
3. <http://www.slideshare.net/suziea/voicethread-examples-in-education-presentation>

4. <http://www.appvita.com/2009/04/24/voicethread-group-conversations-around-images-documents-and-videos/>
5. <https://sites.google.com/site/voicethreadliteracyessentials/home/voicethread-basics/examples-of-voicethreads-for-education>

*Піжук Ольга Іванівна,
к.е.н., доцент кафедри економіки
підприємства*

*Минчинська Ірина Василівна
старший викладач кафедри економіки
підприємства ННІЕОМС
Університет ДФС України*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

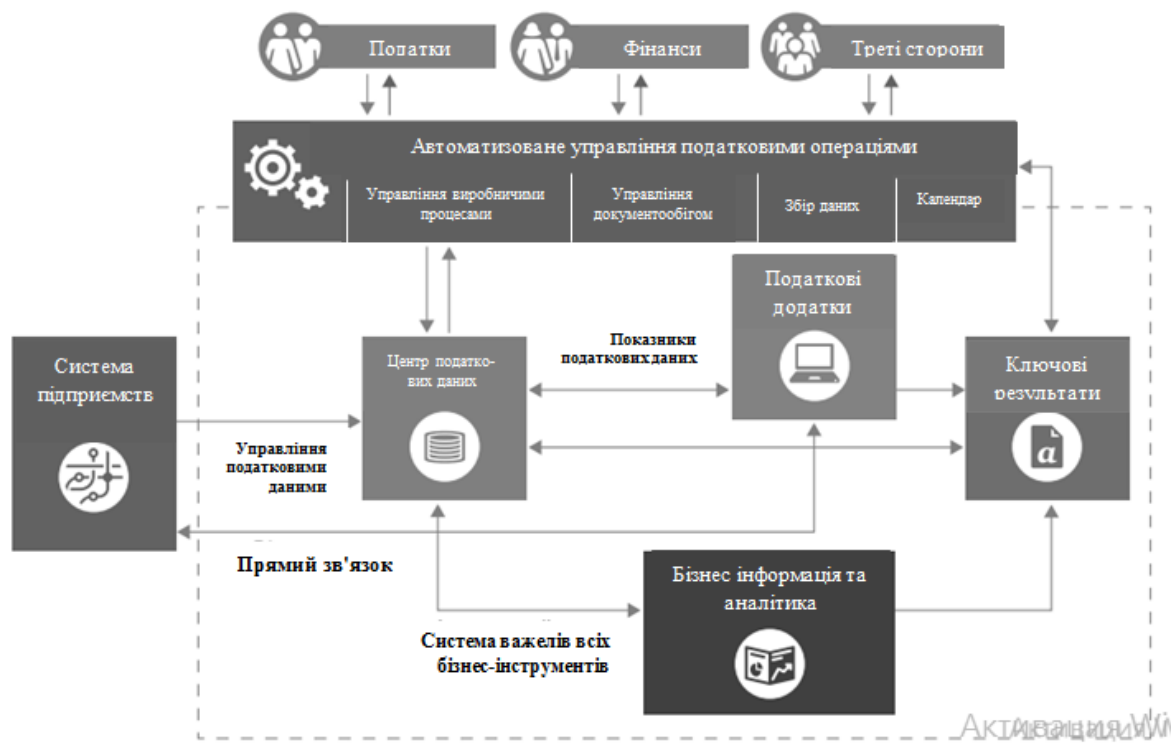
В умовах діджиталізації перемагатиме той, хто не боїться змінюватися та мислити масштабно. Стратегія «цифровізації» – це основа діяльності, тобто основа бізнес-стратегії. Традиційні ланцюжки створення цінності руйнуються, а міжгалузеві кордони стираються. Банки, ритейл, промислові компанії, дистрибуція, виробництво, державні установи тощо крок за кроком стають технологічними компаніями та організаціями. Бізнес, міста та навіть цілі країни стають «цифровими». Через впровадження інтелектуальних та цифрових функцій змінюється цінність продуктів та послуг, а фізичні процеси та дані, котрі стали «цифровими» та «хмарними», – перетворюються на сервіси та стають частиною «цифрової» економіки. «Big Data» та «Інтернет речей» ведуть виробничий світ до «Індустрії 4.0», до кіберсистем та кібервиробництва [1, с. 86].

Широке впровадження інформаційних технологій в усі сфери економічного життя зумовлює потребу в працівниках нової формації. Таке ж питання постало і у Державній фіскальній службі України (ДФС) у зв'язку з зміною її основної функції з контролюючої на сервісну [2, с. 152]. **Державні податкові інспекції** здійснюватимуть сервісне обслуговування платників податків та реєстрацію, ведення обліку платників податків та платників єдиного внеску, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням. Тому сьогодні надважливим є питання підготовки кваліфікованих фахівців фіскальної служби, що здані успішно працювати в умовах динамічного «цифрового» світу.

Положення нового Закону України «Про державну службу» зумовлюють упровадження компетентнісного підходу у систему підготовки майбутніх фахівців органів державної влади. Законом України «Про державну службу» визначено, що «професійна компетентність – здатність особи в межах визначених за посадою повноважень застосовувати спеціальні знання, уміння та навички, виявляти відповідні моральні та ділові якості для належного виконання встановлених завдань і обов’язків, навчання, професійного та особистісного розвитку»[3].

Варто зазначити, що формування професійних компетентностей майбутніх фахівців фіскальної служби України залежить від того, як саме змінюватиметься функція податків в умовах діджиталізації. Так, на думку фахівців консалтингової компанії PwC економічна система держави у майбутньому забезпечуватиме інтегровану платформу, яка підвищить продуктивність, покращить якість даних та знизить ризик через постійний інформаційний потік між податковими, фінансовими та третіми сторонами (рис. 1).

Рис. 1. Майбутня економічна система держави в умовах діджиталізації

Це дасть змогу сенсифікувати системи планування ресурсів підприємства (ERP) та системи фінансової звітності для управління податковими даними, податкового обліку та інструментів системи бізнес-аналітики (BI) для отримання ключових результатів, таких як ефективна податкова ставка (ETR) / прогнозування податкових ставок, податкового планування і прогнозування, аудиту тощо [4].

Еволюція технології та здатність інтегрувати інформацію призведуть до переваг єдиного джерела даних, що використовується багатьма платформами та додатками. Простота доступності хостів для безпечних даних в економічно ефективній інфраструктурі швидко розширюється і продовжує надавати доступ безперервному потоку даних, які можна підключити до потужних аналітичних додатків для підтримки оподаткування. Інтеграція систем забезпечить можливість гнучкості та адаптації до бізнес-потреб для повного з'єднання з вихідними даними до різних застосунків [5].

Разом з тим, у сфері оподаткування відбудеться ще низка змін, зумовлених зміною глобального законодавства у сфері податків, так за прогнозами фахівців консалтингової компанії PwC[3]:

- глобальні вимоги до звітування про податкову інформацію (наприклад,CbCR та аналогічні ініціативи прозорості) будуть зростати експоненціально та матимуть суттєвий вплив на операції та відповідні бюджетні асигнування в рамках податкової функції;

- регулятори вимагатимуть прозорості щодо глобального оподаткування, вимагаючи чітких та продуманих комунікацій із зацікавленими сторонами щодо корпоративних внесків у громади, в яких вони займаються бізнесом;

- спеціальні центри податкового обліку стануть основними та будуть створені всередині країни, матимуть ліцензію від сторонніх постачальників та / або доступні через бухгалтерські компанії;

- виконання переважної більшості податкових функцій буде залежати від інструментів аналізу професійних даних, які допоможуть у процесі прийняття рішень у таких сферах, як виявлення ризиків, ідентифікація можливостей, прогнозування та планування сценаріїв та загальна підтримка бізнесу;

- захист даних буде найважливішим у порядку денному податкових функцій через побоювання щодо розповсюдження конфіденційної інформації, яка випадково може бути загальнодоступною та поступова автоматизація технології для аналітичних завдань податкової функції »[4].

З огляду на зазначене, майбутній податковий фахівець повинен:

- бути успішним фахівцем з податкового права, який в першу чергу володіє інформаційними технологіями та може застосовувати ці навички до різних податкових процесів та даних;

- мати навички управління ризиками, консультування та управління проектами, щоб полегшити ініціативи щодо вдосконалення процесу та впровадження рішень на підприємстві.

Список використаної літератури

1. Цифрова адженда України – 2020. – Режим доступу <https://uccs.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
2. Нагорічна О. Формування кадрового потенціалу фіскальної служби на основі компетентнісного підходу // Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. – Серія: педагогічні науки, № 3 (5) 2016. – С. 152-162
3. Про державну службу : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
4. Tax Function of the Future series – Режим доступу – www.pwc.com/taxfunctionofthefuture
5. Digital revolutions in public finance / editors: Sanjeev Gupta, Michael Keen, Alpa Shah, and Geneviève Verdier. [Washington, DC] : International Monetary Fund, 2017.

*Самойлова Ірина Іванівна,
к. держ. упр., доцент кафедри
митної справи, ННІ ЕОМС,
Університету ДФС України,
Самойлов Олександр Олександрович,
провідний інженер Університету ДФС
України*

СУЧАСНІ ВИМОГИ ЄС ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИТНОЇ СФЕРИ

Останнім часом йде неупинний процес експериментів щодо місії, завдань і функцій Державної фіскальної служби України. Якщо у попередні періоди діяльності для працівників фіскальної служби основною функцією була захисна, то сьогодні – це сервісна. На сьогодні перерозподіл повноважень між працівниками митниць вимагає компетентних працівників [1, с. 154]. В період глобалізації, змін у політиці та стратегії діяльності митних адміністрацій постає необхідність модернізації підходів до професійної діяльності та підготовки фахівців митної служби. Професіоналізм працівника митної служби є запорукою успішної інтеграції політичних та зовнішньоекономічних інтересів будь-якої країни в систему міжнародних відносин [2, с. 1]. Рівень успішного формування кадрового забезпечення митних органів у структурі ДФС України залежить від науково-теоретичних знань і практичних навиків та вмінь майбутніх митників. Особливого значення сьогодні набуває вивчення сучасних

процесів і досвіду професійної підготовки фахівців митної служби в країнах Європейського Союзу. Запровадження основних вимоги ЄС до професійної діяльності та професійної компетентності фахівців у галузі митної справи дає можливість для вдосконалення вітчизняної системи професійної підготовки митників, підвищення її якості відповідно до прогресивних світових тенденцій [3, с. 19].

Досліджуючи питання компетентностей майбутніх фахівців митних служб доцільно акцентувати увагу на Рамкових стандартах професійних компетентностей, розроблених ЄС. Сьогодні виокремлено основні вимоги ЄС до професійної компетентності фахівців у галузі митної справи, а саме: застосування інновацій в управлінні трудовими ресурсами; управління проектами; володіння інструментами управління митними ризиками; стратегічне управління інформаційними технологіями; взаємодія з клієнтами; ініціативність; здатність до антиципації й врегулювання конфліктів; навички роботи в команді; дотримання норм професійної етики; управління конфліктами; високий рівень відповідальності за наслідки ухвалених рішень і дій; запровадження правових актів, що регулюють діяльність митних установ; розуміння процесів міжнародної торгівлі податкових і митних органів; знання міжнародних митних практик податкового адміністрування; захист фінансових інтересів; інформаційна та комп'ютерна грамотність; професійна та науково-дослідницька культура; здатність підтримувати міжособистісні зв'язки; уміння вести переговори й ухвалювати правильні рішення; володіння іноземними мовами; здатність до навчання та професійного розвитку; здійснення наукових досліджень з використанням методологічного апарату; знання культури і традицій інших країн; рефлексія [2, с. 16; 4, с. 9; 5, с. 404]. На сьогоднішній день для професійної підготовки майбутніх фахівців митної служби доцільно впроваджувати якісні зміни відповідно до потреб ЄС та урахування вимог міжнародних освітніх професійних стандартів. Це надасть майбутнім фахівцям митної служби можливість ефективно виконувати свої професійні функції.

Список використаних джерел

1. Нагорічна О. Формування кадрового потенціалу фіскальної служби на основі компетентнісного підходу. Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби. Хмельницький. 2016. №3(5). С. 153-162. (Серія "Педагогічні науки").
2. Коржинська Т.В. Професійна підготовка фахівців митної служби у вищих навчальних закладах Республіки Польща: автореферат дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Хмельницький національний університет. Хмельницький. 2017. 20 с.

3. Крисоватий А., Войцещук А., Гуцул І. Диверсифікація векторів підготовки фахівців для митно-податкової сфери. Економіст. 2015. №7. С. 19-22. (Серія “Фіскальна політика”).

4. Самохвал О.О. Формування професійних якостей майбутніх менеджерів митної служби у процесі фахової підготовки: автореферат дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький державний педагогічний ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2009. 24 с.

5. Саламан О.Л. Коммуникации и компетентности как неотъемлемая часть достижения единой таможенной политики Таможенного союза в рамках Европейского Союза // Молодой ученый. 2014. №7. С. 402–405. URL <https://moluch.ru/archive/66/10996/> (дата звернення: 13.02.2018).

Сабелькіна К.Ю., студентка
Науковий керівник: Сушкова О.Є.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
митної справи Університету ДФС
України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУТСОРСИНГУ НА РИНКУ МИТНИХ ПОСЛУГ

У сьогоденних умовах господарювання вітчизняні компанії стикаються з безпрецедентним підсиленням конкуренції. Вживають та досягають успіх ті підприємства, які ведуть свій бізнес найбільш ефективними методами. Отже, актуальним для підприємств стає питання щодо оптимізації витрат на постачання, ефективне управління ланцюгами поставок, налагодження довготривалої співпраці з партнерами по бізнесу тощо. Одним із найбільш успішних методів, у процесі використання якого підприємства отримують конкурентні переваги за рахунок зниження витрат, раціоналізації виробничої та управлінської діяльності, сфокусованої на інноваціях, є аутсорсинг.

Аутсорсинг (від англ. аутсорсинг: зовнішнє джерело) – це передача організацією певних бізнес-процесів або виробничих функцій на обслуговування іншій компанії, яка спеціалізується у відповідній галузі [1, с.135]. Його застосування дозволяє підприємствам, які у ході своєї діяльності беруть участь у ланцюгу поставок, передати відповідальність за виконання власних завдань на зовнішнього посередника послуг. У такому випадку підприємство може уникнути кількості непередбачених витрат, а зовнішній посередник послуг може виконати послуги ефективніше, швидше та з мінімальними витратами.

Аутсорсинг має свої переваги і недоліки, які стосуються діяльності підприємства. Переваги аутсорсингу та його недоліки представлені відповідно в таблиці 1.

Поступово в Україні розвивається і митний аутсорсинг. В свою чергу митний аутсорсинг – це послуги митного посередника, митно-брокерські послуги, оформлення сертифікації, дозволів тощо[1,с.137].

Відповідно до національного митного законодавства до суб'єктів, що надають посередницькі послуги в галузі митної справи належать: митні брокери, митні перевізники, склади тимчасового зберігання, митні ліцензійні склади, вантажні митні комплекси, автопорти, автотермінали, магазини безмитної торгівлі[5].

Таблиця 1

Преваги та недоліки аутсорсингу

Преваги аутсорсингу	Недоліки аутсорсингу
Зростання рентабельності бізнесу Аутсорсинг дозволяє скоротити витрати на обслуговування бізнес-процесів.	Загроза невиконання конфіденційності Аутсорсингова фірма гарантує, що витік інформації про замовника неможливий, але виконання цього пункту не може гарантуватися стовідсотково.
Концентрація всіх зусиль на основному бізнесі Передача супутніх бізнес-процесів на аутсорсинг дозволить направити зусилля на основну справу компанії.	Загроза банкрутства аутсорсингової компанії Як будь-яка аутсорсингова фірма потенційно може збанкрутувати, що породжує додаткові проблеми з пошуку іншої аутсорсингової фірми і передачі їй всіх справ.
Залучення чужого досвіду Аутсорсингова компанія спеціалізується на визначеному виді діяльності та обслуговує велику кількість фірм, що дозволяє їй досконало розбиратися у всіх поточних питаннях і використовувати напрацьований досвід.	
Надійність і стабільність Аутсорсингова компанія несе відповідальність за роботу, яку виконує згідно з договором на обслуговування та поточним законодавством.	
Гнучкість масштабів бізнесу Для аутсорсингової компанії збільшення або скорочення масштабів бізнесу буде супроводжуватися лише переглядом вартості послуг, які передані на аутсорсинг.	В аутсорсинговій фірмі діє положення про комерційну таємницю клієнта, порушення якої несе збитки перш за все безпосередньо самій аутсорсинговій компанії.

Джерело: [2,с.179 - 180]

Посередники, що функціонують у галузі митної справи, надаючи митні послуги, виступають ланкою між митними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Тому необхідною умовою розвитку митного аутсорсингу є забезпечення належного правового регулювання та організації діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, посередницьких структур, які є безпосередніми учасниками митних правовідносин [3, с. 210].

Для суб'єктів господарювання – учасників ЗЕД використання послуг митного аутсорсингу має певний комплекс переваг, які дають можливість підприємствам покращити показники діяльності та підвищення рентабельності компаній, що відображає їх загальну конкурентоздатність. Ці переваги заключаються, в наступному:

- організації і проведенні переговорів з виробниками, це дає можливість покращувати розвиток компанії за рахунок взаємодії та партнерства з постачальниками світового рівня;
- підготовці комерційно вигідних договорів, за рахунок яких спрощуються і прискорююся процедури проходження митного контролю перевірки митними органами необхідних документів;
- у відсутності необхідності для замовника послуг приймати участь на будь-яких етапах міжнародної поставки;
- проведенні фінансових операцій, така перевага визначає абсолютну довіру до партнера і прозорість грошових потоків;
- доставці товару на склад, що скорочує витрати на доставку та зменшує термінів транспортування вантажу, забезпечуючи зберігання товару на власних складах;
- в точності дотримання термінів доставки необхідного товару з будь-якої точки світу.

Але, аналізуючи роль суб'єктів посередницької діяльності в галузі митної справи в процесі переміщення товарів, предметів, транспортних засобів, а також для самої митної діяльності важливо звернути увагу на проблемні аспекти регулювання та здійснення цієї діяльності, які на думку І.В. Поповиченко полягають у наступному:

- по-перше, відсутність прозорого правового поля для діяльності посередників в галузі митної справи;
- по-друге, зростання кількості правопорушень скоєних митними посередниками;
- по-третє, зловживання митних посередників на ринку митних послуг (завищення цін на митні послуги, низька якість послуг);

по-четверте, низькій рівень взаємодії митних органів з митними посередниками[2, с.165].

Недооцінка значення та ролі посередників в галузі митної справи, а також прозорого правового регулювання та організації їх діяльності для процесу проходження митних формальностей призводить до невизначеності на ринку митних послуг та зловживань з боку працівників митних органів щодо суб'єктів посередницької діяльності в галузі митної справи.

Отже, переваги застосування аутсорсингу на ринку митних послуг очевидними, а саме у зменшенні часу на проходження митного контролю, створюють більш ефективні умови для оформлення, зберігання імпортованого і експортованого вантажу, а також є досить дієвим інструментом у підвищенні рентабельності та конкурентоздатності підприємства.

Список використаних джерел

1. Білоус О. Г. Глобальний конкурентний аутсорсинг: монографія / О. Г. Білоус, О. В. Гаврилюк. – Київ : КНЕУ, 2014. – 349 с.
2. Поповиченко І. В. Аутсорсинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасних економічних умовах / І. В. Поповиченко, Є. Г. Дубинська // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. – 2010. – Вип. 31. – С. 177-181.
3. Бондаренко І. О. Організаційно-правові засади надання митних послуг: дис. кандидата юрид. наук : спец. 12.00.07 / Бондаренко Ірина Олександрівна. – Ірпінь, 2006. – 212 с.
4. Сіняєва І.М , Земляк С.В , Сіняєв В.В.– Маркетинг в комерції. URL:http://stud.com.ua/3789/marketing/printsip_motivatsiyi
5. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. –URL: www.portal.rada.gov.ua/rada.

*Цегольник Юлія Олегівна, студентка
Науковий керівник: Сторожук О.В.,
к.е.н., доцент кафедри митної справи
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ЛОГІСТИКИ

Вдосконалення транспортної логістики необхідно для підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг, які здійснюють великий внесок у розвиток економіки і життя населення. Держава та суспільство висувають нові вимоги щодо якості послуг транспортних перевезень. Щоб задовольнити всі

вимоги і вдосконалити транспортна систему, необхідно поліпшувати систему логістики.

На сьогодні, система логістики має значні недоліки, які стосуються її ефективності, стійкості та безпеки, і вона потребує щорічних вдосконалень, а також повинна відповідати поставленим вимогам. Щоб мати змогу оцінювати стан митної логістики в Україні, потрібно проаналізувати зарубіжні та вітчизняні напрацювання в сфері новітньої митної логістики, оскільки на даний час поняття та процеси в даній сфері є новими для України.

Митна логістика створена для вирішення складних завдань, покликаних зробити імпорт і експорт продукції і товарів найбільш оптимальними і менш затратним [1].

Важливою ознакою сучасного розвитку світової економіки є інтенсифікація інтеграційних процесів, внаслідок чого відбувається значне зростання обсягів міжнародних перевезень товарів та збільшення чисельності міжнародних пасажиропотоків.

Україна розташована на транспортному перехресті Європи, тому необхідно удосконалювати інфраструктуру пунктів пропуску, впроваджувати сучасні технології митного контролю, посилювати захист інтересів нашої держави, а це в свою чергу призведе до підвищення іміджу України у міжнародному співтоваристві, та збільшення надходжень до державного бюджету та зростання добробуту населення.

Наведемо основні напрями вдосконалення митної логістики [1]:

1. Впровадження системи «Електронна Митниця». Багатофункціональна комплексна система «Електронна митниця» дозволяє зміцнити митну безпеку України, адаптувати Єдину автоматизовану інформаційну систему Держмитслужби до нової комп'ютеризованої транзитної системи ЄС, надавати оперативну й достовірну інформацію про наміри щодо здійснення зовнішньоекономічних операцій.

Комплексна система «Електронна митниця» є поєднанням інформаційно-телекомунікаційних технологій. Створення системи й запровадження в Україні електронного декларування товарів дозволить підвищити якість митного регулювання й удосконалити митне адміністрування

Запровадження в Україні електронного декларування товарів дозволило підвищити якість митного регулювання й удосконалити митне адміністрування [2].

Але дана система потребує постійного вдосконалення і оновлення, а також вона повинна відповідати вимогам які ставляться до неї в умовах постійної інтеграції та глобалізації на світовому ринку.

2. Транспортна логістика, за останнє десятиліття, вийшла на новий рівень розвитку, але все одно залишаються недоліки інфраструктури, які необхідно вирішувати для підвищення ефективності транспортної логістики на території України і забезпечення високого стандарту логістичних послуг в майбутньому.

По-перше, внутрішні водні шляхи України відстають від розвитку інших видів транспорту, що робить використання не повною мірою їх можливостей та організації взаємодії з іншими видами транспорту, особливо з залізничним транспортом. Україна не розвивала внутрішню водну інфраструктуру, використовуючи її для розвитку сільського господарства, яке, в свою чергу, було пріоритетом. Наприклад, мости і дамби створюють перешкоди для навігації, хоча навпаки можуть в майбутньому сприяти покращенню логістики в Україні [4].

По-друге, пропускна спроможність залізниць залишається недостатньою, і нове будівництво шляхів відстає від швидко зростаючих залізничних транспортних потреб.

3. Митні термінали. Логістичні фірми-посередники почали створювати транспортні термінали, тобто з'явилися логістичні термінали, з якими взаємодіють промислові підприємства і транспортні фірми. Для прискорення зовнішньоекономічних операцій, збільшення обсягів товарообігу, підвищення ефективності митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, необхідно передбачити створення системи регіональних логістичних центрів і вантажних митних комплексів в обласних центрах, за місцем розташування митниць і зосередження більшої частини активно діючих суб'єктів ЗЕД [3].

Митно-термінальні підприємства створюються для надання різного виду послуг таких як: митні послуги; оформлення угод з клієнтами і обробка замовлень; інформаційні послуги; вивчення ринку; складування, збереження, комплектування вантажів; послуги в оформленні документів і розрахунках; організація доставки вантажів.

В розвитку термінального господарства зацікавлені закордонні фірми, зокрема, при виконанні транзитних перевезень через територію України і забезпеченні необхідним транспортно-складським устаткуванням [3, с.195].

4. Якість обслуговування та швидкість пропуску у міжнародному пункті пропуску залежить від технічних можливостей та належної організації переміщення через міжнародний пункт пропуску. Основними напрямками покращення стану логістичного обслуговування у міжнародному пункті пропуску автомобільного сполучення України є: інформаційний супровід роботи міжнародних пунктів пропуску, визначення граничних термінів

перебування у міжнародному пункті пропуску, оптимізування мережі пунктів пропуску (збільшення їх кількості), будівництво та утримання пунктів пропуску спеціальним окремим органом влади, розвиток транспортної інфраструктури у міжнародних пунктах пропуску, впровадження у міжнародних пунктах пропуску сучасних технологій митного контролю, модернізація шляхів міжнародного сполучення (будівництво доріг до запланованих пунктів пропуску та між усіма діючими пунктами пропуску, створення концесії), удосконалення системи пропуску через державний кордон, часткове покладання функцій державних видів контролю на митні органи [4].

У загальному всі напрями вдосконалення можна розділити на: інфраструктуру, регулювання ринку транспортних і логістичних методів та інформаційне забезпечення.

Отже, для покращення митної логістики необхідно комплексно підходити до вирішення проблем, які виникають перед чи то державою, чи то суб'єктом господарювання. Необхідно віднайти нові шляхи вдосконалення, перспективи розвитку даної сфери та шляхи задоволення потреб користувачів митної логістики. В свою чергу це сприятиме збільшенню об'ємів перевезень вантажів, підвищенню ефективності міжрегіональних і міжнародних зв'язків економічної інтеграції з іншими регіонами України і світовою економічною спільнотою.

Вдосконалення митної логістики можливе також шляхом оновлення існуючої інфраструктури, створення мультимодальних транспортних вузлів і логістичних центрів а також прискорення модернізації транспорту, логістичних систем та обладнання.

Список використаних джерел

1. Смирнов І.Г. Митна логістика та митна справа як чинники ефективності зовнішньої торгівлі України / І.Г. Смирнов // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2006. – № 1(24). – С. 27–33
2. Коцан Н.Н. Контрольно-пропускна, фінансово-економічна та логістична функції митної діяльності України / Н. Н. Коцан // Географія і сучасність: зб. наук. пр. НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К.: Наукова думка, 2002. – Вип. 7. – С. 188–196.
3. Кутирєв В. В. Проблеми та перспективи розбудови системи транспортно-логістичних центрів в Україні / В. В. Кутирєв, А. М. Пасічник // Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі : тези III міжнародної науково-практичної конференції молодих учених. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2010. – Т. 2. – С. 48–49.
4. Устенко М. О. Основні проблеми транспортної логістики УкрДАЗТ // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 2–5

СЕКЦІЯ 4

**ЕКОНОМІЧНА ТА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В
УМОВАХ НЕДОБРОЗИЧЛИВОЇ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ**

---

*Солдатенко Оксана Володимирівна,
д.ю.н., професор Військовий
інститут Київського національного
університету ім. Т. Шевченка*

*РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ В ПОДАТКОВИХ СПОРАХ У
КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ*

Якщо звернутися до тексту Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р [1], то у ній, крім іншого, йдеться як про один із чинників, що можуть призвести до створення внутрішніх загроз національній безпеці – нестабільність та недосконалість правового регулювання у фінансовій сфері, а також – про необхідність в удосконаленні нормативно-правової бази у податковій сфері. Крім того, негативні тенденції у фінансовій сфері можуть поглиблюватися діяльністю судової системи, оскільки Висновки Верховного Суду (далі – ВС) повинні враховуватись при застосуванні норм права у подібних правовідносинах відповідно до підпункту 8 пункту 1 розділу VII “Перехідні положення” Кодексу адміністративного судочинства України [2].

З метою створення нового ВС упродовж 2016 та 2017 рр. проводився відкритий конкурс на зайняття 120 вакантних посад суддів касаційних судів у складі ВСУ, 113 з яких 11.11.2017 р. склали присягу. Президент України П. Порошенко заявив “Я чесно вам хочу сказати – я вірю в новий Верховний суд. Я вірю, що все у нас вийде” [3].

За період діяльності так званого нового ВС ним ухвалено декілька рішень (станом на 01.02.2018 р. близько 15), зокрема щодо:

– матеріалів документальної позапланової перевірки, проведеної на виконання постанови слідчого, які можуть бути підставою для прийняття

податкового повідомлення-рішення тільки після винесення судом обвинувального вироку, що набрав законної сили, або винесення рішення про закриття кримінальної справи за nereабілітуючими підставами (справа № 2а/1270/8688/12);

- неправомірності та скасування податкового повідомлення-рішення, прийнятого на підставі незаконної перевірки;

- незаконності наказу про проведення планової перевірки – у разі допущення помилок при складенні плану-графіка проведення перевірок;

- неможливості бути легалізованими господарських операцій підприємств зі статусом фіктивних, нелегальних, навіть за умови формального підтвердження документами бухгалтерського обліку (справа № 2а-7075/12/2670);

- неможливості прийняття до податкового обліку документів, підписаних директором контрагента, якого амністували (справа № 2а-1870/5800/12);

- несплати у 2015 році транспортного податку, який передбачено Податковим кодексом України (далі – ПКУ) у цьому ж році, а можливості його стягнення тільки з 2016 року;

- неналежності доказу, який доводить або спростовує реальність вчинення господарських операцій, за наявності факту неможливості проведення перевірки, звірки контрагентів платника податків, оскільки це засвідчує виключно неможливість їх проведення;

- відсутності підстав для застосування штрафу за порушення граничних термінів реєстрації податкової накладної не з вини платника податків;

- відсутності підстав для застосування штрафу при поданні уточнених декларацій про зарахування від'ємного значення різниці поточного звітного періоду у зменшення сум податкового боргу, яке не є сплатою сум грошового зобов'язання, бо об'єкт застосування штрафу за статтею 126 ПКУ – несвоєчасно сплачена сума грошового зобов'язання;

- як підстави для фінансової відповідальності подання до контролюючого органу податкової звітності (форма 1-ДФ) з неправильним зазначенням ідентифікаційного коду особи, на користь якої такий дохід виплачено, оскільки така помилка фактично означає зміну платника податку (справа № 808/7876/14);

- неможливості притягнення до відповідальності за несвоєчасне подання декларації якщо у платника немає обов'язку декларувати відповідний об'єкт [4].

Що насторожує у прийнятті/винесенні ВС нібито доцільних рішень/постанов? Те, що: 1) не дотримано встановлені законом строки утворення нового ВС; 2) відсутній акт уповноваженого органу (Президента України) про утворення ВС; 3) склад нового ВС призначено з порушенням встановлених законом строків; 4) склад Великої палати ВС сформовано у меншій кількості, ніж визначено відповідним законом [5, с. 5–6]. Усе перераховане може призвести до сумнівів у легітимності вже ухвалених рішень, а отже, у зв'язку з обов'язковістю урахування висновків ВС при застосуванні норм права у подібних правовідносинах – до нестабільності та недосконалості правового регулювання у податковій сфері та як наслідок – до появи чинника, що загрожує національній безпеці у фінансовій сфері.

Список використаних джерел

1. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-p>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Присягу склали 113 суддів нового Верховного суду. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.pravda.com.ua/news/2017/11/11/7161774/>.
4. Огляд судової практики Верховного Суду у податкових спорах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://taxlink.ua/ua/news/pershi-pidsumki-roboti-verhovnogo-sudu.htm>.
5. Аналіз створення нового Верховного Суду. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dejure.foundation/wp-content/uploads/2018/01/Аналіз-створення-нового-Верховного-Суду_повний.pdf.

*Белінська Янина Василівна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри
міжнародної економіки ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України*

БІТКОЇН – ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Біткоіни - це цифрова криптовалюта⁶, створена в 2008 році невідомим математиком під псевдонімом Сатоши Накамото.. В основі ідеї Bitcoin лежало бажання створити не «папірці», які представляють реальні гроші, а електронну валюту з тими властивостями золота, завдяки яким воно є ідеальними грошима.

Історія створення. Bitcoin створювався протягом двох десятиліть інтенсивних досліджень і розробок анонімних ентузіастів. Перша електронна готівка DigiCash з'явилася в 1990 р. завдяки зусиллям криптографа Девіда Чома. Однак система DigiCash мала істотні недоліки як порівняти з Bitcoin: вона була централізованою, закритою і не відповідала технічним можливостям комп'ютерів того часу. Фірма Чома збанкрутувала в 1998 р. якраз перед масовим поширенням і комерціалізацією інтернету [1].

Властивості Bitcoin. 1) Нематеріальність (вони знаходяться виключно в світовій мережі Інтернет), 2) не підконтрольність нікому (навіть самому винахіднику), 3) анонімність (власників виявити неможливо), 3) наявність вартісної основи (на майнінг біткоінів витрачаються ресурси, але не людські, а комп'ютерні), 4) умовно обмежений ресурс завдяки введенню функції швидкості сумарно видобутих біткоінів від часу, яка є обернено пропорційна, з часом падає і наближається до нуля. Максимальна кількість біткоінів очікується в обсязі 21 млн до 2025 року; 5) відкритість і доступність для кожного (будь-яка людина може простежити всі транзакції в процесі «майнінгу» будь-якого біткоіна). Усі перелічені властивості забезпечують ті якості біткоіну, що роблять його грошима

Одним з ключових моментів у вирішенні завдання забезпечення надійності біткоіну є застосування криптографічного методу proof-of-work – це «непотрібні» обчислення, які повинні проводитися довго, але доказ того, що вони були, має перевірятися миттєво. Ідея надійності біткоіну полягає в тому, що кожна транзакція необоротна і підтверджується їх блоками, які відповідають певним вимогам. Ці блоки об'єднуються в ланцюжок і доступні

---

⁶ Крипто валюта - це децентралізована валюта із захистом від повторного використання, яка базується на досягненнях сучасної криптографії

всім для перегляду у вигляді єдиної бази даних (блокчейн). Відтак весь ланцюжок можна перевірити на валідність на спеціальному сайті – [Bitcoin Block Explorer](#), тому двічі продати біткоїн неможливо. Надійний механізм шифрування, який використовуються в SSL, в SSH і навіть в банківських мережах має 100-відсотковий захист від злому. За експертними оцінками, щоб зламати мережу біткоїнів, не вистачить потужностей всіх суперкомп'ютерів світу.

Механізм видобутку. Блокчейн – це ланцюжок блоків даних в форматі JSON. Кожен блок містить всю необхідну для функціонування мережі інформацію, свій порядковий номер і хеш-суму (шістнадцятиричним число) попереднього блоку. У першому блоці такої хеш-суми немає. Хеш має задовольняти визначені вимоги: він повинен починатися з певної кількості нулів, тобто має бути менше параметра під назвою «bits». Цей механізм дозволяє надійно зберігати всі необхідні дані в мережі, адже якщо змінити хоча б один символ в блоці, то його хеш зміниться цілком і всі нулі зникнуть.

Незважаючи на те, що хеш-функція обчислюється за суворим математичним алгоритмом, Майнінг з метою пошуку хешу можливий за рахунок параметра «nonce». Програма-майнер просто перебирає різні значення «nonce», одне за іншим, обчислюючи значення хеш блоку, і якщо буде отримано хеш, що відповідає заданому параметру складності, то той, хто його отримав, отримає нагороду у вигляді нових біткоїнів і комісій всіх транзакцій, включених до блоку. Тобто тому, хто згенерував блок, в якому розташована ця транзакція, спрямовується 50 монеток. Це свого роду нагорода за витрачений час і ресурси на генерацію блоку. Створюючи новий блок в ланцюжку, клієнт вносить вклад в роботу Bitcoin. З 2009 року до грудня 2012 року сума винагороди за один видобутий блок становила 50 BTC. Потім це число знизилася до 25 BTC. Коли кількість здобутих біткоїнів перевищує половину, нагорода зменшується в 2 рази. Коли їх кількість дійде до 75%, нагорода впаде ще в 2 рази, і так далі. За даними блогу Visual Capitalist, станом на початок вересня 2017 року обсяг криптовалют у світі оцінювався у \$146,2 млрд. Лівова частка (47%) припадала на біткоїн, а 19% займав Ethereum.

Видобуток біткоїнів потребує потужної технічної бази, зокрема спеціальний десктоп (ноутбуки не підходять) з потужною відеокартою, як мінімум GeForce GTX 1060 або ATI Radeon RX 480 з охолодженням, тому що відеокарта буде навантажена на 100% цілодобово безперервно. Саме відеокарти займаються розшифровкою даних при видобутку біткоїни. Прибутковість видобутку на вищеописаному комп'ютері складе не більше 2 дол. США за добу (0,000794 BTC). Для підвищення швидкості видобутку криптовалюти купують

спеціальні "ферми" - зв'язки з декількох відеокарт з'єднаних між собою (від 3-5 і більше). Їх окупність приблизно 2-3 роки при цілодобовому "Майнінг" і навантаженням на електромережу 800-1500 Вт. Вартість ASIC-Майнер починається від \$ 2500 " і по потужності перевершують ферми з 30 відеокарт.

Враховуючи "незалежність" біткоіну від світових фінансових систем, його правовий статус дотепер не визначений. У квітні 2017 року уряд Японії офіційно визнав біткоін платіжним засобом, який виконує функцію валюти. Водночас офіційною грошовою одиницею залишилася лише ієна. Південна Корея заявила про намір легалізувати криптовалюту. На початку серпня 2017 року в НБУ заявили, що відсутність у світі єдиного підходу до визначення правового статусу найпоширенішої криптовалюти – біткоіна – ускладнює вирішення цієї проблеми в Україні.

Тим не менше в Україні 25 вересня 2017 р. вперше у світі відбулася електронна трансатлантична угода з обміну нерухомості на криптовалюту. Підприємець Марк Гінзбург фактично обміняв свою київську квартиру на Ethereum. Оскільки правовий статус криптовалют в Україні не визначений, то правники з юридичної фірми Юскутум застосували саме це формулювання. В процесі угоди сторони використали смарт-контракт блокчейну Ethereum [2].

Загалом в світі біткоіном можна розрахуватися за будь які товари і послуги. Найчастіше розраховуються в Інтернеті за товари, де потрібна анонімність. В Україні біткоінами можна розраховуватися на таких сайтах [3]: кафе Kava Like; Кафе "Циферблат"; Ukrainian iPhone Service – сервісний центр для iPhone; Магазин «Натуральні продукти» пропонує молочну і м'ясну продукцію за біткоіни; "Еко-лавка" – магазин натуральних продуктів; "Юскутум" – адвокатська контора; E-Photo – типографія; SendFlowers – інтернет магазин, що доставит букет квітів за біткоіни; VIDEOFABRIKA - креативне агентство; <http://2show.mobi/> білети в кіно або театр; <https://www.u-f-l.net/> - магазин квітів і подарунків; <http://store.steampowered.com/> - популярна платформа цифрової дистрибуції відеоігор .

Злочини, пов'язані з біткоіном. На початку 2016 р. одна з найбільших китайських кріптовіргів BTCC піддалася масованій DDoS-атаці, за припинення якої вимагалися біткоіни. В кінці 2014 року група шантажистів погрозувала заразити вірусом Ебола всю Чехію, якщо їм не заплатять мільйон євро в біткоіни. В штаті Коннектикут взимку 2015 року, кілька місцевих жителів стали отримувати погрози від невідомих, якщо не заплатити викуп у біткоіни. Також в листах містилися вкрай докладні інструкції з купівлі та відправлення біткоіни. Влітку 2015 року група українських шахраїв тероризували великі мережі роздрібних магазинів дзвінками про мінування. Повідомивши потенційну

жертву про можливі проблеми з бізнесом по телефону або електронній пошті, вони пропонували заздалегідь відкупитися біткоїни. Суми варіювалися від 60 до 150 біткоїнів.

Тож активний розвиток криптовалют потребує правового врегулювання їх обігу. На даний момент в Україні утворився правовий вакуум. Відповідно до чинного законодавства, криптовалюта в якості взаєморозрахунків використовуватися не може, відповідно. Отже, фізичні чи юридичні особи, що використовують біткоїн, ризикують. Тож НБУ застерігає від операцій з криптовалютами, доки не буде створена законодавча система, яка зможе запобігти зловживанням. Пріоритетом є внесення змін до Податкового кодексу з приводу оподаткування криптовалютних операцій. А також визначення основних термінів та регулювання криптовалютних відносин.

Керівництво європейського союзу готує нову директиву, присвячену цифровим злочинів, вона також буде пов'язана зі створенням європейського агентства кібербезпеки. В директиву включено пропозицію посилити покарання для тих, хто пов'язаний з кіберзлочинами. Це зміцнить здатність правоохоронних органів боротися з цією формою злочинності, також дозволить розширити сферу охоплення злочинів, пов'язаних з інформаційними системами, що використовують різні платіжні операції, включаючи транзакції віртуальних валют. В окремому прес-релізі зазначено, що чинне законодавство не має інструментів залучення до відповідальності за злочини, пов'язані з технологіями. Чинні правила про криміналізацію негрошового шахрайства викладені в Рамковій вирішенні 2001/413 / ЖНА Ради, що діє з 2001 року [4].

Відтак незважаючи на труднощі використання та регулювання біткоїну він став невід'ємною частиною сучасного грошового обігу, базуючись на принципах створення вартості та зберігання інформації у сучасній інформаційно-мережевій економіці.

Список використаних джерел

1. Bitcoin. Как это работает /URL: <https://habrahabr.ru/post/114642/>
2. Криптовалюта в Україні. Все, що треба знати URL: <https://nv.ua/ukr/techno/it-industry/kriptovaljuta-bitcoin-v-ukrajini-vse-shcho-treba-znati-1918518.html>
3. Bitcoin: ТОП-5 советов новичкам по добыче и покупке криптовалюты / URL: <http://podrobnosti.ua/2185567-bitkoin-top-5-sovetov-novichku-po-dobyche-ili-pokupke-kriptoaljutu.html>
4. Еврокомиссия ужесточит наказания за преступления с криптовалютой URL: <http://finance.bigmir.net/news/86363-Evrokomissiya-ujestochit-nakazaniya-za-prestypleniya-s-kriptoalutoi>

*Лазебник Лариса Леонідівна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри
економіки підприємства ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України*

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток інформаційних технологій і засобів комунікації, насамперед електронних мереж, створили потужний імпульс для формування нової тенденції функціонування сучасного бізнесу – діджиталізації економічних відносин. Більшість носіїв інформації стають цифровими, що визначає основний тренд розвитку як сучасної техніки, так і бізнес-процесів з переважною часткою електронної складової. Електронна форма комунікацій піднімає рівень і ефективність спілкування між покупцями і продавцями і створює нові ринки і можливості для реорганізації економічних процесів.

Поява мережі Інтернет дозволила скоротити витрати на реалізацію електронних комунікацій за рахунок низької собівартості передачі інформації і значно підвищити швидкість обміну даними, що призвело до збільшення оборотів грошових і матеріальних ресурсів підприємств. Електронні комунікації на основі інтернет-технологій створюють наступні можливості для бізнесу: а) освоєння нових ринків; б) залучення нових клієнтів; в) скорочення витрат часу на ведення справ; г) оперативна реакція на зміну ринку. Як показав практичний досвід використання систем електронної комерції, економія від використання схем В2В може досягати 15% із закупівель і 22% по збуту за рахунок оптимізації логістики, консолідації закупівель, зменшення посередницької маржі і досягнення оптимальної ціни.

Найпростіше удосконалити бізнес-процеси, максимально використовуючи електронну складову, можливо у сфері обігу. Більше третини з 100 найбільших американських мережових торгових систем вважають за можливе підвищити свій дохід, надаючи послуги електронної комерції. У 2012-2015 рр. мережеві торгові компанії отримали доходи від участі в глобальному електронному ринку в розмірі 375 млрд. дол. США, а до 2020 р планують їх збільшити до 535 млрд. дол.США [1].

Представляються закономірним збільшення на початку ХХІ ст. кількості учасників сегмента ринку електронної комерції і в Україні, підвищення їх інтересу до систем інтернет-торгівлі. За оцінками експертів, в Україні за 2017

рік товарообіг фізичних товарів і послуг в e-commerce зріс на 30% і на кінець 2017 року становив близько 50 млрд грн. У 2018 році експерти прогнозують збереження темпів зростання, і товарообіг фізичних товарів і послуг в e-commerce складе 65 млрд грн.[2] Це говорить про вписування національного бізнесу до загальносвітової тенденції діджиталізації економічних відносин. Проте обсяг електронних продажів в Україні сьогодні становить близько 2% ВВП, в той час як в Європі і США цей показник ще в 2013 році коливався від 14% до 17% [3].

Електронні комунікації об'єднують широкий спектр технологій зв'язку, включаючи електронну пошту, факс, електронний обмін даними EDI і електронні платежі EFT, Інтернет, інтранет (корпоративний Інтернет), екстранет (електронний обмін інформацією з зовнішнім світом) і т.п .

Серед глобальних тенденцій їх розвитку варто відзначити:

- переведення ділової інформації у цифрову форму;
- спільне використання ділової інформації, комп'ютеризація діловодства в Інтернет;
- зняття фізичних обмежень у зв'язку з використанням електронних мереж;
- побудова усієї виробничої інфраструктури на застосуванні комп'ютерів, як інформаційних пристроїв;
- витіснення готівкового методу оплати за товари і послуги, передача інформації про номери електронної пластикової карти через телефонні мережі або електронною поштою;
- відкриття і розширення можливостей для посередництва нового типу: електронна комунікація починає виконувати аналітичні функції, забезпечуючи покупців інформацією про характер ринків і торгів, зміну попиту і пропозиції, появу унікальних або рідкісних товарів.

Але незважаючи на загальні високі темпи впровадження електронних комунікацій на основі інтернет-технологій, даний процес супроводжується і істотними труднощами. Найбільшою з них є вразливість комп'ютерних мереж і відсутність належних гарантій збереження цінної комерційної інформації, залежність роботи підприємства від якості роботи комп'ютерного обладнання і мереж зв'язку, при збої в яких робота зупиняється. Крім цього, страх втратити цінну інформацію зупиняє багато компаній від впровадження інформатизації економічних відносин, навіть коли внутрішні процеси в компанії автоматизовані.

Традиційна економіка відчуває сильний вплив електронної складової ділових відносин, що генерує прогресивні форми здійснення бізнес-процесів,

під впливом яких змінюється не тільки структура суб'єктів ринку, але і технологія управління ними. За оцінками фахівців, ключовою формою «оцифрування» бізнес-процесів підприємства в 2018 році стане поширення електронного документообігу [2]. Вже зараз підприємства переводять в онлайн і внутрішній обмін документами, і обмін документами з партнерами. Підписи від руки і печатки все частіше замінюються електронним цифровим підписом. Закони України вже містять норми для проходження податкових перевірок в електронному вигляді. ДФСУ анонсувала на 2018 рік, що процедурою проходження перевірки онлайн зможуть скористатися усі українські компанії.

Підводячи підсумок, зазначимо, що розвитку цифрових бізнес-процесів на підприємствах в Україні буде сприяти, по-перше, підготовка кваліфікованих кадрів, що спеціалізуються на електронних комунікаціях; по-друге, розвиток нових сервісів для зручних доставок онлайн-замовлень, що охоплюють регіони. Саме за рахунок покупців з регіонів можна очікувати зростання учасників ринку e-commerce в найближчі роки; по-третє, розвиток і вдосконалення систем електронних платежів; по-четверте, оптимізація бізнес-процесів в сфері логістики та збуту.

Список використаних джерел

1. Мельничук О.С. Глобальні тенденції розвитку електронної комерції // Наукові праці НДФІ, 2014, №1 (66). – С. 58-67.
2. Електронна комерція-2018: що купуватимуть онлайн наступного року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/elektronna_komertsiya_v_ukrayini_2018_shho_kupuvatimut_online_v_ukrayini_n903265
3. Патраманська Л.Ю. Дослідження сучасних тенденцій розвитку світового ринку електронної комерції // Технологический аудит и резервы производства, 2014, №5/3 (19). С.67-71.

*Лекарь Сергій Іванович,
д.ю.н., професор кафедри податкової
політики ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України*

ПОДАТКОВА СИСТЕМА ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розвиток національної економіки, сучасний стан соціального та економічного рівня життя в Україні, насамперед, пов'язані із безпекою усіх сфер життєдіяльності держави. В свою чергу, економічна та фінансова безпеки держави пов'язані з високими ризиками та загрозами у податковій системі, оскільки вона забезпечує фінансовими ресурсами практично всі складові економічної безпеки. Саме тому актуальність дослідження податкової системи як основи економічної та фінансової безпеки держави має важливе значення для забезпечення сталого розвитку економіки держави.

Досліджували проблематику податкової безпеки такі вчені як Іванов Ю., Іщенко В., Онишко С. Соколовська А. Тихонов Д. та інші. Однак досі не повною мірою є розуміння податкової системи як основи економічної та фінансової безпеки держави.

Необхідно зазначити, що поняття «безпека» пояснюється як стан захищеності від несприятливих, небажаних і шкідливих для нормального функціонування тієї чи іншої системи, її прогресивного розвитку загроз та їх можливих наслідків [2].

В свою чергу, під економічною безпекою розуміють стан економіки, при якому забезпечується досить високе і стійке економічне зростання; ефективно задоволення економічних потреб; контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів; захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях. Економічна безпека є складовою частиною національної безпеки, її фундамент і матеріальна основа. Об'єктом економічної безпеки виступає як вся економічна система в цілому, так і її складові елементи: природні багатства, виробничі і невиробничі фонди, нерухомість, фінансові ресурси, людські ресурси, господарські структури, сім'я, особа. В статті 17 Конституції України забезпечення економічної безпеки визначається найважливішою функцією держави та справою всього українського народу і проголошується поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності [1].

Натомість фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин; забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, регіонів, галузей, секторів економіки держави фінансовими ресурсами; здатність фінансової системи забезпечити ефективне функціонування економічної системи та стале економічне зростання.

Як справедливо зазначають вчені-економісти, в системі економічної безпеки податкам належить основне місце, оскільки вони не тільки забезпечують фінансовими ресурсами практично всі складові економічної безпеки, а й виступають інструментом впливу на економічні і соціальні процеси та фактором зворотного зв'язку і залежності функціонування держави від платників податків [3].

Протягом всього існування незалежної держави, Україна постійно здійснює реформування податкової системи, намагаючись досягти гармонізації відносин між господарюючими суб'єктами, фізичними особами-платниками податків та державою.

Однак негативні процеси, що відбуваються в економіці країни, вказують на недостатню ефективність податкової політики держави, що становить загрозу фінансовій та економічній безпеці держави внаслідок нестабільної фінансової ситуації в країні, пануванні тіньової економіки, проблем реформування податкового законодавства.

Дослідження науковців показує, що основними загрозами податковій безпеці країни є : значне податкове навантаження; низький рівень податкової культури; ухилення від сплати податків; припинення діяльності господарюючими суб'єктами; тіньова економіка; значні розміри та / або збільшення податкового боргу; корупція в податкових органах; виведення національного капіталу за кордон; збільшення витрат на сплату податків; зниження інвестиційної активності; відсутність довіри до уряду [4]

Необхідно зазначити, що бюджетна сфера в країні також потребує системної фіскальної консолідації, яка може бути забезпечена реалістичними структурними реформами. Протягом останніх років відбувається скорочення бюджетних дисбалансів, однак податкові ризики залишаються досить високими у середньостроковій перспективі. Дефіцит бюджету може зрости через збільшення урядом мінімальних заробітних плат та дефіцит пенсійного фонду.

Для того, щоб Україна змогла досягти стабільності та вижила як самостійна держава, нам потрібно зробити економіку держави конкурентною. Однак, для цього є серйозні перешкоди, адже структура української економіки є головним чином сировинна, що створює надзвичайну залежність від зовнішніх

впливів. Протягом останніх двадцяти років стан української економіки та її фінансового сектору залежить від цін на сировину на світових ринках, що негативно впливає на рівень зарплат і відповідно рівень життя та добробуту мільйонів українських громадян. В свою чергу, українським підприємствам потрібно здійснювати модернізацію та удосконалювати своє виробництво і суттєво покращувати якість продукції. Держава повинна сприяти розвитку інновацій і технологій, адже без цього ми і надалі будемо позаду розвинених економік зарубіжних держав та згодом можемо перетворитися на державу-банкрута.

Разом з тим, економіка країни зростає досить повільно та через ескалацію конфлікту на Сході країни та вразливість кон'юнктури зовнішніх ризиків, загрози для забезпечення стабільного зростання економіки залишаються значними.

За таких обставин, податкова система як основа економічної та фінансової безпеки, – це можливість зберегти суб'єктами господарювання результати своєї діяльності, адже ці результати формуються під впливом зовнішніх та внутрішніх загроз та підлягають ризикам. Держава повинна мінімізувати податкові ризики, так як суб'єкти господарювання виступають найбільшим джерелом податкових платежів та функціонують до тих пір, доки можуть кількісно виміряти і співвіднести втрати від виникнення ризику із результатами господарської діяльності. Неєфективність податкової політики держави може призвести або до згорання ними власного бізнесу, або переходу в тінь і як наслідок – недоотримання державою податкових платежів до бюджетів різних рівнів.

Таким чином, ефективна податкова система позитивно вплине на економічну та фінансову безпеку. Так, у соціальній сфері буде забезпечене збереження робочих місць та стабілізація на регіональному рівні, а саме: збереження підприємств та розвиток інфраструктури. В економічній сфері – фінансова стійкість та платоспроможність підприємств. В бюджетній сфері – у виконанні суб'єктами господарювання своїх податкових зобов'язань перед бюджетом та своєчасному і повному перерахуванні податків та зборів до бюджетів усіх рівнів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Безпека. Юридична енциклопедія: [в 6-ти т.] / ред. кол.Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://leksika.com.ua/12530426/legal/bezpeka>

3. Онишко С. В., Новицька О. В. Податкова складова економічної безпеки України // Науковий вісник Національної академії ДПС України. – 2004. – № 5 (27). – С. 10-14.

4. Подік І. І. Податкові загрози економічній безпеці держави / І. І. Подік // Економічний форум. – 2012. – № 4. – С. 336 – 345.

*Мельничук Ганна Сергіївна,
к.е.н., доцент, заступник директора
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України*

ПОДАТКОВА СКЛАДОВА КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Вихід вітчизняних підприємств на світові ринки та необхідність забезпечення відповідності їх діяльності міжнародним стандартам призвели до того, що корпоративна соціальна відповідальність перетворилася у важливу складову етики бізнесу, що зумовлює його конкурентоспроможність та ефективність. Більше того, узгодження інтересів підприємства із внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами стало невід’ємним, ключовим елементом стратегії їх розвитку в умовах загострення конкуренції.

Корпоративну соціальну відповідальність підприємства визначають як належне етичне здійснення господарської діяльності стосовно власних працівників, споживачів, держави, суспільства та навколишнього середовища. Корпоративна соціальна відповідальність охоплює ряд напрямів і заходів, які об’єднані в окремі рівні єдиною метою. Для визначення соціальної відповідальності бізнесу одні науковці виділяють три рівні – перший (базовий), другий (корпоративний) та третій (вищий) рівень. В працях інших науковців розглядається два рівні: базовий рівень, що передбачає здійснення підприємством господарської діяльності згідно з нормами чинного законодавства та сумлінну сплату податків та вищий рівень, до якого належить безпосередня благодійність та меценатство [1].

Тобто, сумлінне виконання підприємствами обов’язків зі сплати податків є невід’ємним, базовим елементом їх корпоративної соціальної відповідальності. Стосовно вищого рівня відповідальності, податки варто розглядати як опосередкований елемент, оскільки механізми їх нарахування та

сплати, податкові пільги та преференції тощо значною мірою впливають на можливості підприємства щодо благодійництва та меценатства.

Показником, що дає можливість кількісно визначити величину податкової складової корпоративної соціальної відповідальності підприємства на базовому рівні, на думку Царик І.М., є обсяг сплачених податків. Коваленко Є.В. вважає, що доцільно використовувати такий показник як «податок на прибуток», який насамперед відображає ефективність діяльності підприємства і економічну складову його соціальної відповідальності. Результати наукових досліджень засвідчують тенденцію до зростання обсягу сплаченого підприємствами податку на прибуток у 2010-2013 рр. та його зниження у 2014 р. до рівня 2010 р. При цьому у загальній структурі витрат підприємств на корпоративну соціальну відповідальність податок на прибуток становив близько 10 % у 2010-2014 рр. [2, с. 136].

Водночас, слід відмітити, що в Україні не всі підприємства забезпечують дотримання навіть базового рівня корпоративної соціальної відповідальності. Свідченням останнього є наявність податкового боргу підприємств перед бюджетом та ухилення від оподаткування. Зокрема, станом на 1 липня 2017 р. величина податкового боргу бізнесу досягла рівня 10 % доходів держбюджету, що в абсолютному значенні становить 77,4 млрд грн. Про стрімке зростання податкового боргу свідчить той факт, що ще в січні 2014 р. цей показник становив 9,5 млрд грн [3]. Стосовно ухилення підприємств від сплати податків, слід зазначити, що при цьому використовується декілька схем для зловживань, які різняться залежно від розміру підприємства, однак в сукупності призводять до суттєвих втрат бюджету. Відповідно до дослідження Інституту соціально-економічної трансформації, загальні втрати бюджету від застосування схем з використанням спрощеної системи оподаткування становлять до 10 млрд. грн на рік. Зокрема, йдеться про виведення прибутку з підприємств за допомогою фіктивних ФОП, оформлення працівників підприємства ФОП, ухилення від сплати ЄСВ та ПДФО, заниження малими підприємствами обсягу отриманої виручки. Великі підприємства найчастіше ухиляються від сплати податків через **офшори**. Не зважаючи на незначну частку великих компаній у загальній кількості підприємств в Україні, саме на них припадає більша частина недоотриманих бюджетом коштів. За розрахунками Global Financial Integrity, протягом 2004-2013 рр. з України без сплати податків було виведено близько 116 млрд дол. Якщо припустити, що ця тенденція триває, то йдеться про 9 млрд дол щорічно. Відповідні втрати бюджету від несплати податку на прибуток становлять близько 50 млрд грн на рік [4].

Таким чином, можна стверджувати про високий рівень невиконання підприємствами базового рівня корпоративної соціальної відповідальності в частині сплати податків. Тому, одним із важливих завдань для держави є забезпечення сумлінного виконання підприємствами обов'язку зі сплати податків до бюджету в повному обсязі, а також впровадження стимулів для розвитку вищого рівня їх корпоративної соціальної відповідальності.

Нині до основних причин, які стримують розвиток благодійництва в Україні, більшість суб'єктів господарювання відносять законодавчу неврегульованість такої діяльності; надмірність і неузгодженість контрольних повноважень державних органів; обмеження Податковим кодексом України величини витрат на благодійництво, які можуть бути віднесені до інших витрат від звичайної діяльності; подвійне оподаткування коштів, що виділені для благодійності – спочатку «дарувальника», а потім «отримувача» [5, с. 8]. Також дослідники вказують на відсутність встановлених законодавчими актами узгоджених переліків інструментів та форм благодійності, вимог до звітності суб'єктів благодійності тощо. В сукупності зазначені обставини призводять до того, що більшість підприємств надає благодійну допомогу приватно [6, с. 273].

Отже, насамперед потребує вдосконалення система нормативного регулювання благодійництва, також варто проводити гнучку політику оподаткування відносно підприємств, що займаються благодійництвом. На переконання науковців, в сфері оподаткування варто впровадити наступне: відобразити в бухгалтерському обліку та звітності благодійну допомогу не на рахунках інших витрат, а відраховувати з прибутку підприємства в розмірі тієї суми, що необхідна, не обмежуючи її відсотковим співвідношенням. Це дасть змогу уникнути маніпулювання величиною оподаткованого прибутку та зловживань, а також дозволить спрямувати частину прибутку не на особисте збагачення, а на соціально відповідальну діяльність у вигляді благодійної допомоги [6, с. 273].

В цілому, формування та удосконалення законодавчої бази в напрямі сприяння розвитку корпоративної соціальної відповідальності підприємств спроможне забезпечити стабільне фінансування регіональних та місцевих соціальних програм, а також сприятиме покращення іміджу підприємства, тим самим забезпечуючи конкурентну перевагу на довгострокову перспективу.

Список використаної літератури

1. Фурса М. Соціальна відповідальність підприємства: теоретико-методологічні проблеми становлення / М. Фурса. // Науковий вісник. – 2014. – Вип. 14 «Демократичне врядування». – Режим доступу: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk14/fail/fursa.pdf

2. Коваленко Є.В. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності в Україні / Є.В. Коваленко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Випуск 9. – С. 134-139.
3. Калачова Г. Вони не платять державі. 100 найбільших боржників України. / Г. Калачова // Економічна правда. – 22 серпня 2017 р. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/22/627873/>
4. Гетман О. Хто в Україні найбільше ухиляється від сплати податків / О. Гетман // Економічна правда. – 26 вересня 2017 р. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/09/26/629469/>
5. Антошко Т.Р. Формування інституційних основ корпоративної соціальної відповідальності в Україні / Т. Р. Антошко // Сучасні проблеми економіки та підприємництво. – 2014. – Випуск 13. – С. 6-11.
6. Матвієнко В. П. Оподаткування благодійної допомоги: дискусійні питання / В.П. Матвієнко В. П., О.Б. Сивак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2015. – Вип. 1 (31). – С. 264-278.

Polous O.V.

*Ph.D., Associate Professor of the
Department of Economics of air transport,
National Aviation University*

CROWDFUNDING AS INSTRUMENT FOR THE DEVELOPMENT OF THE STATE'S HUMAN CAPITAL

In the first, it should be noted that crowdfunding is quite popular destination abroad. There are about a thousand different foreign sites, they are completely different and differ by many criteria. They have a specific goal, a certain area, they are attached to a certain region. And all of them are quite successful at the same time. There are several crowdfunding areas in Ukraine. But for some reason in our country people are not ready to give money for cool ideas. And all this is connected, most likely, with our mentality. People are not ready to trust.

It is necessary to understand the differences between *crowdfunding*, *crowdinvesting* and *crowdlending* [3].

Crowdfunding – financing of the project either gratuitously or in exchange for property, usually related to the subject matter of the project (first samples of products, souvenirs, etc.). As a reward to sponsors sometimes used services.

Crowdinvesting – project financing in exchange for a share in it.

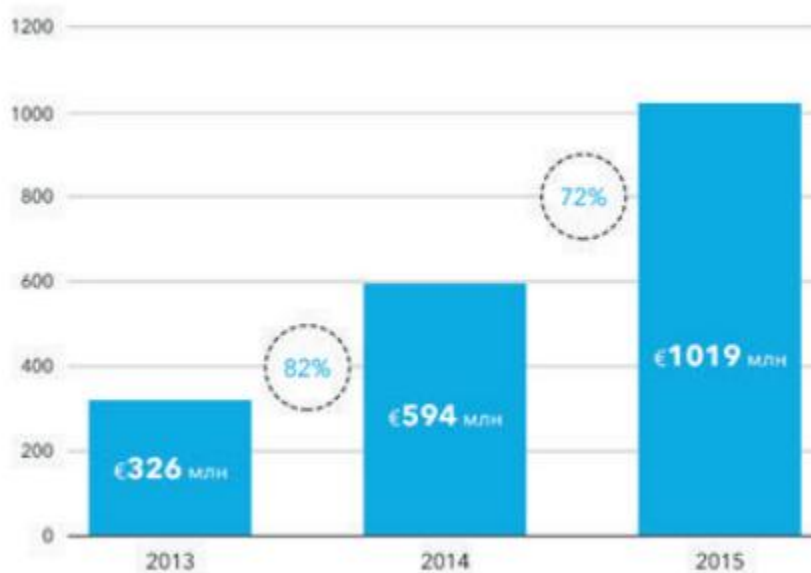
Crowdlending – project financing through lending. Often under the crowdlending is understood its particular case - P2P (Peer-to-Peer) lending. This is private lending to individuals.

Since crowdfunding is a new instrument, the International Organization of the Securities Commission (IOSCO) did not formulate proposals for a common international approach to its monitoring and supervision, published an appeal on regulatory crowdfunding issues, called on regulators:

1) consider possible transboundary consequences, drawing attention to the main risks faced by investors that using crowdfunding;

2) draw attention (regulator and politicians) to the measures used to manage the risks inherent in this instrument [4].

According to the report of KPMG, the market of only European alternative financing (excluding the UK) continued to grow and increased by 72% between 2014 and 2015 to a volume of 1 trillion Euro (pic. 1.).

Pic. 1. The dynamics of alternative financing in Europe

Source: Report KPMG International Cooperative [5]

Ukrainian crowdfunding is absolutely different from foreign. It is more about socium and sociocultural processes. Due to the total lack of assistance from the state in the sphere of culture, the people interested in it decided to start helping those who want to change the cultural environment in Ukraine for the better. In 2009 was created a blog where people shared their ideas - the social innovation platform Big Idea. After 3 years, in March 2012, «Veluka Ideja» launched on its website also the crowdfunding platform Spylnokosht (pic. 2.).

The name of the platform was invented by the word creator Yuri Zeleny and in fact it is the Ukrainian version of the term "crowdfunding". As the organizers

themselves say about the projects coming to the platform, they are aimed at raising the country and realizing the desired systemic changes. In the Ukrainian version, by people's forces are financed social changes. On the platform, you can raise funds for projects in the field of health, protection, education, literature, sports, music, scientific research, professional travel and journalism. On this day, with the help of Spinozkosht, 30 projects have received the necessary funding. So far, not so much, especially when compared with foreign counterparts. But gradually such a tradition of mutual assistance can take root and expand [2].

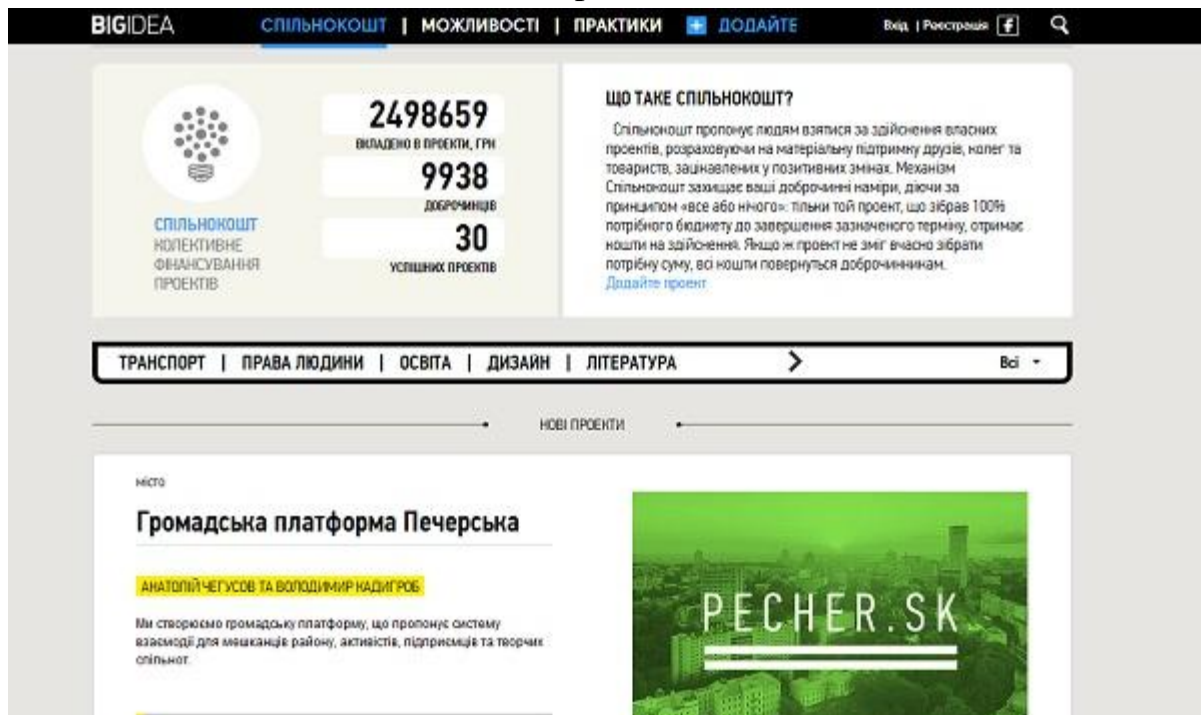

Fig. 2. Ukrainian crowdfunding platform Spilnokosht

Source: Ukrainian crowdfunding platform Spilnokosht [1]

Thus, it can be concluded that the economy needs to undergo a change in mentality regarding the vision of financing and the distribution of risks. While traditional financial structures are failing, small and medium-sized businesses suffer from a lack of capital, but it is also the bearer of the vast majority of jobs in the country. *Crowdfunding* is able to compensate for these shortcomings. The government should consider the possibility of creating public structures to co-finance projects that are open on *crowdfunding* platforms in order to support the crowdfunding industry at the first stages of development.

References:

1. Спільнокошт. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://biggggidea.com/projects/>
2. Краудфандинг: как это работает за рубежом и в Украине [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://bit.ua/2014/07/krowdfunding/>

3. Секреты краудфандинга и краудинвестинга [Электронный ресурс].
Режим доступа: <https://primamedia.ru/news/623576/>

4. International Organization of Securities Commissions (IOSCO). Website
[Electronic force]. Access mode: <http://www.iosco.org/>

5. Sustaining Momentum The 2nd European Alternative Finance Industry
Report KPMG International Cooperative («KPMG International») [Electronic force].
Cambridge Centre for Alternative Finance at the University of Cambridge Judge
Business 2.09.2016. - Access mode: [https://www.jbs.cam.ac.uk/fileadmin/
user_upload/research/centres/alternative-finance/downloads/2016-european-
alternative-finance-report-sustaining-momentum.pdf](https://www.jbs.cam.ac.uk/fileadmin/user_upload/research/centres/alternative-finance/downloads/2016-european-alternative-finance-report-sustaining-momentum.pdf)

*Салаєв Кянан Гаджі огли, аспірант,
Залізко Василь Дмитрович,
д.е.н., доцент, професор кафедри
економіки підприємства,
Університет ДФС України*

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЛОКАЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Починаючи із 60-х років минулого століття значна кількість науковців вказували на суттєву обмеженість індустріального суспільства виключно виробництвом речей і машин на фоні структурних змін соціальної інфраструктури, що неминуче призведе до природної еволюції від індустріального до постіндустріального суспільства. Зокрема Д. Белл класифікував три основні характеристики, які можна використати під час опису процесу діджиталізації суспільства:

1) інтеграція науки, техніки, соціології, екології та економіки, що відбуватиметься за рахунок масової комп'ютеризації, яка сприятиме переходу від виробництва речей до виробництва послуг;

2) зміна структури зайнятості, у якій левову частку мають займати науково-інтелектуальні види діяльності;

3) зміна в усвідомленні природи інновацій, які встановлюють найвищий рівень пріоритетності теоретичних знань та інформації загалом [1].

З огляду на розроблений у 2016 р. проект «Цифрова адженда України – 2020» [2], основним лозунгом якого є «...все, що може бути дигітизоване, має та буде дигітизованим», варто зазначити, що подібні терміни, на нашу думку не варто вживати в офіційній документації, а доцільно використовувати

англійський переклад слова «digitize» – цифровий або ж скористатися українською фонетичною транскрипцією діджитал, що дозволяє використовувати термін «діджиталізація» до різних сфер національної економіки України, розуміючи під цим переведення усіх видів інформації (текстової, графічної, звукової, візуальної) у цифровий формат, що описується комп'ютерним традиційним кодом (0;1). У запропонованому Міністерством економічного розвитку і торгівлі України порядку денному діджиталізації (цифровізації) нашої країни на період до 2020 року передбачено дотримання таких принципів (рис. 1).

Рис. 1 Систематизація принципів діджиталізації (цифровізації) України на період до 2020 року

Джерело: систематизовано на основі [2]

Не викликає сумнівів існування тісного взаємозв'язку між діджиталізацією та рівнем економічної безпеки держави, насамперед через комп'ютеризацію процесів забезпечення продовольчої, виробничої та демографічної та екологічної безпеки локальних територій. Це підтверджує, що в умовах децентралізації влади варто приділити суттєву увагу дослідженню проблем (низький рівень життя населення, трудова міграція, занепад виробничої та соціальної сфер, недостатній обсяг фінансування сільського сектору, нераціональне використання земельних ресурсів, депопуляція населення тощо), що сповільнюють розвиток територіальних громад.

Узагальнюючи дослідження сутності інноваційного розвитку економіки локальних територій (на прикладі розвитку агросектору та сільських територій) як важливої складової у процесі формування в Україні постіндустріального суспільства [3] та [4] варто зазначити, що відсутність правового підґрунтя та

системної політики в частині синхронізації відповідних нормативних документів у сфері економічної безпеки та діджиталізації України, що становить загрозу національній безпеці.

Зауважимо, що офіційно тенденції розвитку вітчизняного інформаційного суспільства в Україні до 2020 р. окреслено [5], де трансформація індустріального суспільства у інформаційне (або ж цифрове) планується через розширення сфери послуг і нематеріального виробництва у результаті науково-технічного прогресу, у тому числі масштабного, глибинного та динамічного проникнення інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності особи, суспільства, суб'єктів господарювання та держави.

При цьому найбільш серйозною загрозою, для економічної безпеки є невиконання Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», відсутність Інформаційного кодексу України та Закону України «Про електронну комерцію» тощо.

Загалом з точки зору правового забезпечення в Україні потрібно провести аудит та взаємоузгодження законодавчих та нормативно-правових документів, які регулюють питання у сфері «цифровізації» і доопрацювати їх відповідно до існуючих методик оцінки економічної безпеки України [6], що мінімізує ряд викликів та загроз в умовах формування інформаційного суспільства.

Висновки та пропозиції. Таким чином, на сьогодні більшість діючих нормативно-правових документів, що впливають на економічну безпеку та діджиталізацію України втратили свою актуальність, оскільки не враховують такі нововведення: бази даних стають головним джерелом конкурентоспроможності та активом для бізнесу; розвивається ринок «Інтернету речей», прогресує парадигма «спільного користування» тощо. У зв'язку з цим Стратегію розвитку інформаційного суспільства потрібно суттєво доопрацювати позбавивши декларативності і врахувавши суттєві відмінності між сільськими та урбанізованими територіями у процесі забезпечення загальнодоступною інформаційною інфраструктурою на засадах сприяння вітчизняному виробництву новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. У цьому контексті найбільш головним завданням є створення належних умов для вільного доступу сільського населення України до онлайн мереж, оскільки на сьогодні майже 12 млн. осіб, що проживають в сільських населених пунктах і не мають високошвидкісного Інтернету.

Особливо важливо провести реформування вітчизняної податкової системи одночасно з прийняттям Інформаційного кодексу, згідно якого інноваційний розвиток національної економіки є пріоритетним і має отримувати ряд податкових преференцій. Але станом на 1 лютого 2018 р. в

Україні не активовано дієві податкові преференції для стимулювання науки, ІТ-бізнесу, а також інноваційного розвитку національної економіки. Не зважаючи на те, що у Стратегії розвитку інформаційного суспільства наука та інновації визнані основними векторами розвитку й передбачається стимулювання наукових та науково-технічних, приєднання до світових комп'ютерних мереж, стимулювання оновлення парку суперкомп'ютерів та ін.

Список використаних джерел

1. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting / D. Bell. – N. Y., 1973. – 234 p
2. Цифрова адженда України – 2020 [Електронний ресурс] / Андрій Бірюков, Валерій Фіщук та ін. // ГО «ХайТек Офіс Україна». – 2016. – Режим доступу : <https://ucci.org.ua>
3. Залізко В. Д. Сутність інноваційного розвитку економіки сільських територій / В. Д. Залізко, В. І. Мартиненков // Економіка АПК. – 2016. – № 4. – С. 66–74.
4. Zalizko V. D. Representative Model of Economic Development for an Agricultural Enterprise in the Context of Socioeconomic Rural Space Formation/ V. D. Zalizko, I. L. Fedun, V. I. Martynenkov // Montenegrin Journal of Economics Vol. 13, No. 3 (2017). – P. 53–62.
5. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>
6. Наказ про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: <http://me.gov.ua>

*Марченко Ольга Іванівна,
к.е.н., доцент, заступник
директора ННІ ЕОМС,
доцент кафедри економіки підприємства,
Університет ДФС України*

СУЧАСНИЙ СТАН ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Питання забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України визначається станом безпеки усіх сфер життєдіяльності суспільства. Диспропорції фінансової системи України значною мірою зумовлені високим рівнем ризиків та загроз несприятливої податкової системи, що, зокрема, пов'язані із формуванням податкового боргу та значного податкового навантаження суб'єктів господарювання, дефіцитом місцевих бюджетів та децентралізації фінансових ресурсів, низьким рівнем податкових надходжень

тощо. Задля вирішення назрілих проблем податкової системи та необхідності у її модернізації обумовлюється дослідженням економічної природи та змісту основних характеристик податкової безпеки, її впливу на соціально-економічні процеси в суспільстві»[2, с. 242].

Під податковою безпекою розуміють такий стан податкової системи, за якого забезпечується гарантований захист податкових інтересів держави, бізнесу і суспільства від внутрішніх і зовнішніх загроз [7].

За думкою Л. Петренко «податкова безпека – це стан податкової системи, який характеризується стійкістю і стабільністю всіх її елементів, що передбачає спроможність захищати економічні інтереси держави і протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, можливість реалізації і розвитку податкового потенціалу країни, ефективне використання конкурентних переваг податкової системи в умовах глобалізації»[4, с. 89]. Д. Тихонов визначає податкову безпеку як «стан економіки та інститутів влади, при якому забезпечується гарантоване надходження податкових платежів до бюджету, забезпечує захист національних інтересів, соціальну спрямованість податкової політики, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів»[3, с. 160].

Підвищення уваги до податкової безпеки, зумовлено й тим, що чинна податкова система, залежно від податкових інститутів, переліку й ставок податків, їх співвідношення, характеру їх адміністрування, державної податкової політики, а також фінансового стану платників податків і розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів, може виступати не лише як чинник убезпечення соціально-економічного розвитку, але й як загроза йому 1, с. 8].

Наявність тенденцій до поступового зростання рівня податкової безпеки підтверджують дані міжнародного рейтингу Doing Business у розділі «оподаткування», в якому аналізується інформація щодо кількості обов'язкових платежів за податками, часу, який витрачається суб'єктом підприємницької діяльності на підготовку податкової звітності та сплату відповідних податків і платежів, а також питома вага загальної податкової ставки від прибутку.

Дослідження "Оподаткування-2018" (Paying Taxes 2018) є однією зі складових дослідження "Ведення бізнесу – 2018" (Doing Business 2018) та являє собою щорічний спільний проект Світового банку та компанії PwC, в рамках якого оцінюється кількісні та якісні аспекти сплати податків в 190 країнах»[5].

Україна піднялася на 43 місце в рейтингу "Оподаткування-2018" (Paying Taxes 2018), що складається Світовим банком та консалтинговою компанією "PwC". Згідно з рейтингом, Україні вдалося знизити податкове навантаження до 37,8%, що менше, ніж в Євросоюзі - 40,5% і в середньому по світу - 39,6%.

Послаблення податкового навантаження на бізнес стало наслідком зменшення ставки ЄСВ до 22%. За даними Paying Taxes 2018, в Україні відбувається позитивна динаміка щодо кількості податкових платежів на рік - їх п'ять, при середньому показнику в світі - 24, в ЄС - 12. У той же час, на їх підготовку йде 327,5 годин в рік, тоді як цей показник в Євросоюзі становить 161 годин, у світі - 240 годин у рік. За індексом пост-подання український показник досяг 85,95 при загальному світовому в 59,51 і європейському - 81,6. Порівняно з іншими країнами, в Україні відносно прості процедури внесення виправлень у податкові декларації та відшкодування ПДВ за експортними операціями. Порівняно з 2016 роком Україна поліпшила свою позицію в рейтингу на 41 пункт, зайнявши 43 місце з 190.

Податкова система в Україні складна в адмініструванні, що засвідчує шкала «Paying Taxes» (107 з 189 країн) рейтингу «Doing Business» Світового банку»[8]. Згідно даних річного звіту[6], Рада бізнес-омбудсмена з травня 2015 р. отримала 585 скарг від компаній на роботу державних органів, в тому числі ініціювала розслідування за 342 зверненнями. Найбільше (43 % всіх скарг від українського бізнесу) надійшло щодо роботи органів Державної фіскальної служби. Серед типових проблем податкового адміністрування визначаються: недостатня прозорість системи електронного адміністрування ПДВ та затримка з поверненням бюджетного відшкодування до її запровадження, одностороннє розірвання фіскальною службою договорів про визнання електронних документів, порушення мораторію на податкові перевірки платників з обсягом доходу до 20 млн грн за попередній календарний рік; призначення та проведення податкових перевірок за відсутності достатніх підстав, процесуальні порушення в її ході та/або прийняття необґрунтованих рішень за її результатами; неефективність процедури адміністративного оскарження – обмежений строк оскарження для платника податків, формальні підходи податкових органів, обмежена особиста відповідальність посадових осіб податкових органів.

Для підвищення рівня податкової безпеки України необхідно запровадити ряд заходів:

- забезпечення дієвості існуючих засобів податкового стимулювання економіки, оскільки традиційні інструменти не спрацьовують через адміністративні бар'єри;
- зміна існуючого механізму оподаткування прибутку підприємств для відновлення інвестиційно-інноваційного процесу. В умовах високої вартості кредитних ресурсів та обмеженості іноземних інвестицій, єдиним джерелом фінансування розширення діяльності є власний прибуток підприємства;

- активне проведення політики з підвищення рівня податкової культури, інформування населення щодо особливостей стягнення того чи іншого податку на електронних ресурсах, телебаченні та інше;
- створення в регіонах державних консалтингових центрів фіскальних органів, котрі зможуть надавати не тільки безкоштовну, але і платну допомогу (котрі будуть дешевше приватних) в сфері податків;
- налагодження процесу оцінки (моніторингу) ефективності податкових пільг (втрат) бюджету за європейськими зразками.

Список використаних джерел:

1. Барановський О.І. Податкова безпека: сутнісний вимір / О.І. Барановський // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України, № 1, 2017. – С. 7-24.
2. Виклюк М.І. Податкова безпека: дуалістичність економічної природи трактування змісту основних характеристик / М.І. Виклюк, В.В. Гресик // Інноваційна економіка. - №5 -2013. – С. 242 – 246.
3. Луценко І. С. Методичний підхід до оцінювання рівня податкової безпеки держави / І. С. Луценко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. - № 12. – С. 159-163.
4. Петренко Л. М. Податкова безпека як складова фінансової безпеки держави / Л.М. Петренко // Моделювання та інформаційні системи в економіці: зб. наук. праць; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. В.К. Галіцин. – 2012. – Вип. 86. – С.89–98.
5. Рейтинг "Оподаткування-2018" (Paying Taxes 2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://day.kyiv.ua/uk/news/211117-ukrayina-pidnyalasya-na-43-misce-v-reytyngu-krayin-za-legkisty-u-splaty-podatku>
6. Системний звіт «Проблеми адміністрування податків для бізнесу в Україні» / Рада бізнес-омбудсмена. – 30.10.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://boi.org.ua/publications/reports/6--sistemnij-zvtproblemi-admnstruvannya-podatku-dly>
7. Тимофеева И.Ю. Налоговая безопасность государства, бизнеса и общества: автореф. дис. ... д-ра экон. наук: спец. 08.00.05. – М., 2011. – 53 с.
8. Ease of Doing Business 2016 in Ukraine / Doing business, The World Bank. – [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.doingbusiness.org>.

**Сушкова Олена Євгенівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри митної справи,
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України**

ФІСКАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ

Сьогодні інформація є ключовим елементом функціонування усіх сфер та процесів, що становлять соціально-економічні системи. При цьому залежно від основних параметрів та характеристик інформації залежить, яким чином реалізуються соціально-економічні процеси або які темпи розвитку притаманні тій чи іншій системі. Система державного управління, а зокрема сфера податкового та митного контролю та адміністрування має суттєву інформаційну складову. Тому постає необхідність визначення ролі інформації у забезпеченні фіскальної безпеки держави та вагомих важелів впливу на ці процеси.

Тенденції ХХІ сторіччя диктують свої умови реалізації функції державного управління. Сьогодні головною умовою забезпечення високого рівня фіскальної безпеки держави є широке застосування в системі державного контролю аналітичних систем, які ґрунтуються на розгалуженій системі баз даних, що містять всебічну інформацію про діяльність суб'єктів господарювання та охоплюють усі етапи управління ризиками. Так, завдяки автоматизації процесу ідентифікації та аналізу ризиків можливо проводити високо рівневі аналізи діяльності суб'єктів господарювання – платників податків, використовуючи інструменти складної аналітики. Це дозволяє приймати більш обґрунтовані рішення щодо їх протидії, мінімізуючи при цьому вплив людського фактору та часові витрати.

В цьому контексті слід зазначити, що на сьогоднішній день одним із головних стратегічних напрямків розвитку ДФС України до 2020 року є запровадження нової моделі управління ризиками, яка передбачає проведення електронних камеральних перевірок, застосування е-аудиту та системи до перевірконого аналізу діяльності платника податків [3]. Основою цієї нової моделі управління ризиками є якісна та оперативна обробка великого масиву податкової та фінансової інформації щодо діяльності платника податків із застосуванням комп'ютерних технологій. Такий підхід дозволяє в автоматизованому режимі проводити аналіз даних, їх зіставлення з показниками-індикаторами та на підставі цього здійснювати відбір найбільш

ризикових платників податків [4, с. 478]. Сформована за результатами такого аналізу інформації може слугувати основою для більш спрямованого («точкового») відпрацювання виявлених ризиків мінімізації сплати податків, що сприятиме підвищенню ефективності контрольно-перевірочної діяльності органів ДФС України та в результаті забезпечить зростання рівня фіскальної безпеки країни.

Використання ризикоорієнтованих інструментів митного контролю є визначальним в сучасних умовах зростання зовнішніх загроз та небезпек в митній сфері. При цьому з метою підвищення рівня безпеки руху товарів і захищеності міжнародної торгівлі, а також зменшення адміністративного впливу держави на ці процеси та зростання ефективності митного оформлення важливим є саме застосування автоматизованих аналітичних систем, що дозволяють здійснювати управління митними ризиками [5, с. 241]. Так, відповідно до міжнародних стандартів та основних рекомендацій Всесвітньої митної організації (World Customs Organization, WCO) у сфері ризик-менеджменту [1; 2] головною умовою забезпечення належного рівня національної безпеки країни є побудова гнучкої та адаптивної автоматизованої системи керування ризиками, яка передбачає систематичне використання доступної інформації для визначення частоти виникнення митних ризиків та прогнозування їх наслідків та для цього здійснює збір інформації, її обробку і поширення з метою забезпечення митного контролю.

Важливим аспектом в процесі управління митними ризиками є оперативне отримання повної та достовірної інформації про вантаж та основні характеристики товару. Це стає можливим за рахунок реалізації концепції «Єдиного вікна», яка передбачає спільне використання митними органами та суб'єктами господарювання інформаційно-телекомунікаційних систем, що обслуговують процес управління ланцюгами постачання товарів.

Також слід зазначити, що діджиталізація процесу управління ризиками в митній сфері дозволяє не тільки оперативно приймати обґрунтовані рішення щодо застосування процедур митного контролю до високо ризикових вантажів, а й обмінюватись результатами перевірки та аналізу інформації щодо таких вантажів між митними адміністраціями різних країн. Така система управління ризиками дозволяє уникнути необґрунтованих витрат часу та ресурсів як суб'єкта господарювання, що здійснює зовнішньоекономічну операцію, так і митних органів [5, с. 249].

Але при наявності суттєвого позитивного впливу інформаційних потоків на процеси функціонування фіскальної системи держави, з іншої сторони, вони є однією із головних загроз для її безпеки. Це обумовлено перед усім тим, що

інформація може нести в собі викривлені дані, на підставі яких будуть прийняті неправильні управлінські рішення. Також сама система збору, передачі, зберігання та обробки інформації може бути вразливою до зовнішніх (недобросовісність суб'єктів, що надають інформацію, хакерські атаки тощо) або внутрішніх факторів (помилки в побудові програмного забезпечення, втрата чи пошкодження інформації або програмних модулів, несправність технічних засобів тощо).

Так, головною проблемою реалізації нової моделі управління ризиками в роботі ДФС України є структура інформаційного забезпечення аналітичного процесу, основу якого складає переважно інформація, що отримана безпосередньо від платників податків, податкових агентів та внутрішня інформація самого контролюючого органу [4, с. 470]. В митній сфері основу інформаційного забезпечення системи управління ризиками складає дані, що містяться в деклараціях, та дані митної статистики. Слід зазначити, що такий підхід до побудови інформаційного забезпечення системи управління ризиками, по-перше, не забезпечує отримання достовірної інформації в результаті її узагальнення, можливості викривлення та перекручення суб'єктом господарювання, а по-друге, нівелює можливість отримання повної інформації (від всіх сторін-учасників господарської операції).

Таким чином, з метою забезпечення високого рівня фіскальної безпеки держави невід'ємним елементом ефективного функціонування системи управління ризиками повинна стати розвинута інформаційна інфраструктура, яка включає широкий спектр джерел отримання інформації та має комплексну систему захисту інформаційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Міжнародна конвенція про гармонізацію та спрощення митних процедур (м. Кіото, 1973 р.), в оновленій редакції у 1999 р. – URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
2. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації (2005 р.). – URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/976_003.
3. Стратегічні ініціативи розвитку ДФС до 2020 року // Офіційний сайт ДФС України. – URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/322784.html>
4. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / авторський колектив; за заг. ред. П. В. Пашка, Л. Л. Тарангул. – К. : ТОВ «Новий друк», 2015. – 570 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 29).
5. Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика: монографія; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2014. – 288 с.

**Слюсарева Людмила Валеріївна,
к.е.н., доцент кафедри економіки
підприємства ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України**

ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Світовий досвід та вітчизняна практика ведення бізнесу свідчить про те, що найважливішою ознакою розвинутої ринкової економіки є існування, взаємодія та оптимальне співвідношення діяльності підприємств всіх розмірів та типів, а саме: великих, середніх, малих (в т.ч. підприємств сімейного бізнесу).

Розвиток підприємництва, як специфічної сфери ринкових відносин, відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки держави, оскільки формування достатньої кількості підприємств всіх розмірів дозволяє, частково, знизити соціальну напругу в суспільстві, забезпечуючи робочими місцями вивільнених працівників. Тому, на сучасному етапі існування соціально-економічних відносин в Україні, важливим є дослідження тих чинників, що стимулюють або стримують розвиток бізнесу в державі.

Огляд загальносвітових тенденцій дає підстави для висновку, що кризові явища у світовій економіці змушують аналітиків та реформаторів вирішувати питання активізації підприємницької ініціативи. Світовий банк щорічно публікує рейтинг Doing Business, де проаналізовано 2000 реформ у системі регулювання, які дозволяють оцінити легкість започаткування та ведення бізнесу в 189 економіках світу. Перше місце за умовами легкості ведення бізнесу у 2017 році посіла Нова Зеландія. Поряд з Україною в рейтингу Бутан (75-те місце) і Киргизстан, який займає 77-му позицію. Найвище місце в рейтингу серед пострадянських країн займає Грузія – 9 позиція.

Запропонована Світовим банком методика, дозволяє оцінити економіку кожної окремо взятої країни з огляду на десять критеріїв, найбільш значимими серед яких вважають легкість відкриття нового бізнесу, отримання кредитів і захист прав інвесторів. Водночас, дана методика оцінки не враховує такі фактори, як: корупційний тиск, протекціонізм чи те, як впливає на легкість ведення бізнесу загальний стан економіки. На нашу думку, ці фактори можуть значно суттєвіше відобразитися на життєдіяльності підприємців, ніж високоякісне інформування та простота оформлення документів.

Отже, в процесі дослідження та аналізу економічної безпеки підприємства доцільно використовувати методики оцінювання сприятливості бізнес-середовища на основі результатів рейтингування «Ведення бізнесу» (Doing Business). Розглянемо, як змінювалась позиція України в рейтингу та визначимо основні чинники та фактори, що вплинули на її формування.

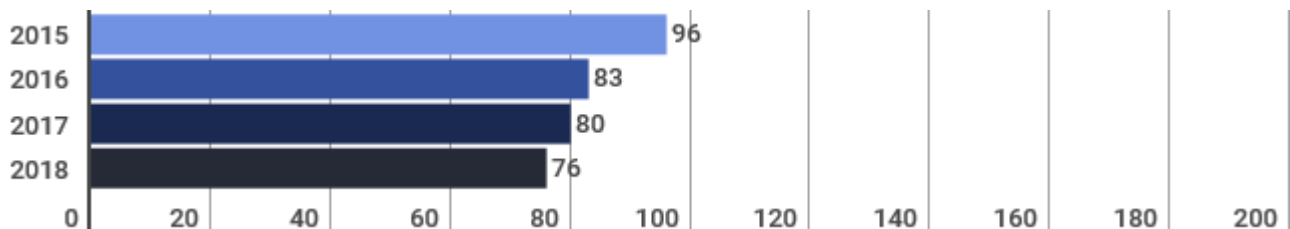

Рис.1. Позиція України в рейтингу Doing Business у 2014-2017 роках [1]

Наведені на рис.1 дані свідчать, що за 2014-2017 роки Україна піднялась в рейтингу Doing Business на 20 позицій і за результатами роботи в 2017 році займає 76 позицію, що на 4 рейтингові позиції краще значення показника попереднього року.

Водночас, загальна позиція країни в рейтингу формується на основі показників та індикаторів ведення бізнесу, які відображені на рис.2.

Зазначимо, що на покращення загальної позиції України в рейтингу, найбільше вплинули позитивні зрушення, які відбувалися, в основному, у двох сферах, а саме: в оподаткуванні – +65 позицій за 4 роки та підключенні до електронних та комп'ютерних мереж – +57 позицій. Крім того, поліпшилась ситуація в сфері міжнародної торгівлі та з отриманням дозволів на будівництво. За даними показниками Україна піднялась в рейтингу на 35 позицій за 4 роки (рис.2).

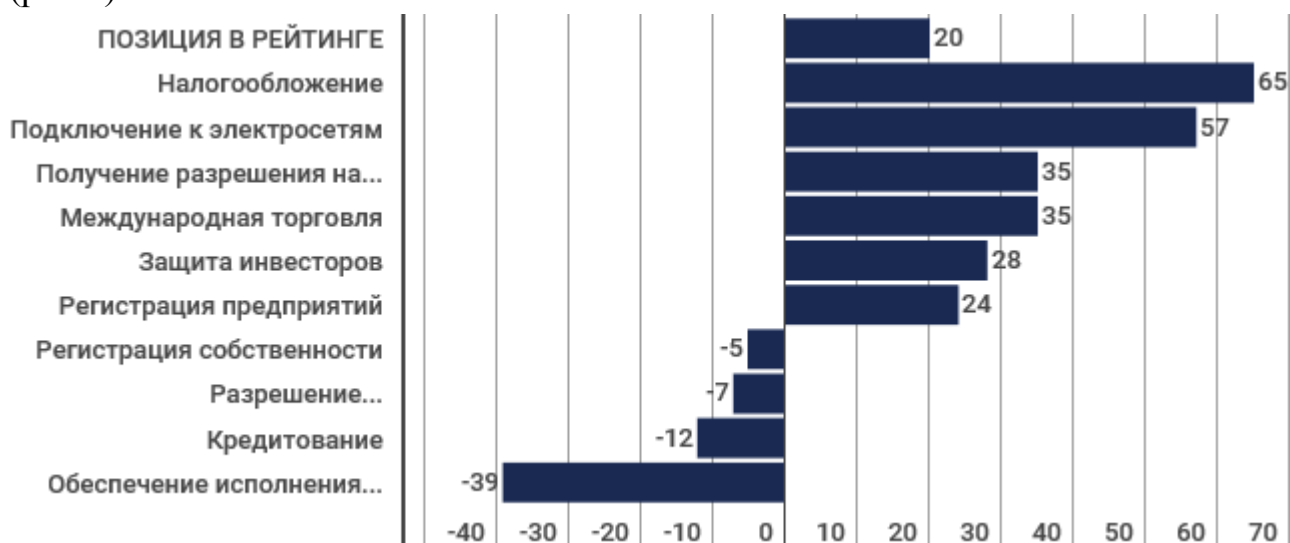

Рис.2. Динаміка зміни показників, що формують позицію України в рейтингу Doing Business, (2014-2017 рр.) [1]

Водночас, дані, відображені на рис.2, дозволяють визначити і ключову проблему підприємств України – це захист компаній, що постраждали від діяльності своїх контрагентів. Серед найбільш тривожних індикаторів, що впливають на зазначений показник є: виконання контрактів; захист прав інвесторів; неефективне законодавство про банкрутство. Це ті показники, за якими країна більше всього втратила позицій при формуванні рейтингу у 2014-2017 роках.

Таким чином, станом на початок 2018 р. в Україні можна виділити наступні, найбільш проблемні («небезпечні») зони, які значною мірою знижують рівень економічної безпеки, а саме: процедури банкрутства, виконання контрактів, захист прав інвесторів. Відповідно, в процесі побудови та організації функціонування систем управління економічною безпекою менеджмент підприємств на вказані процеси має звертати найбільше уваги.

Список використаних джерел

1. Doing business-2018. Україна в рейтингу світового банку легкості ведення бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>.
2. Ділові очікування підприємств України. IV квартал 2016 року. НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=37944604>.
3. Концепція державної економічної програми розвитку малого і середнього підприємництва на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : lis.gov.ua/.../article/.../Proekt_Koncepcii_do_2020_roku.doc. 4

***Гурочкіна Вікторія Вікторівна,
к.е.н, доцент кафедри економіки
підприємства ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України***

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Останні світові тренди характеризуються швидким розвитком ІТ-технологій, розробленням та широким використанням мобільних додатків та програм, у короткі терміни висунувши на перший план необхідність діджиталізації торгівлі товарами, процесів діловодства (від формування баз даних до подачі фінансової звітності), управління персоналом, організацією виробництва та банківських операцій.

Інтернет і діджитальні (цифрові) технології трансформують життя людей - на рівні особистості, на рівні громади, на рівні бізнесу. Адже люди стають більш інтегрованими через всі сектори сучасної життєдіяльності: економіку, торгівлю, охорону здоров'я, освіту, транспорт, відпочинок тощо.

Діджиталізація – це процес переведення певного інформаційного поля з аналогового у цифровий формат для більш легкого подальшого використання на сучасних електронних девайсах. [1]

Діджиталізація – використання цифрових тобто інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) суспільного виробництва, оскільки вона збільшує його інтенсивність, ефективність і конкурентоспроможність. [2]

Стрімко розвивається в контексті діджиталізації банківській сектор України, саме він ілюструє переосмислення від продуктоорієнтованого підходу організації банківської діяльності до клієнтоорієнтованого. Водночас, акцентується увага саме на максимальному задоволенні потреб клієнта та розширення спектра наданих йому послуг.

Діджиталізація світової торгівлі у своєму розвитку вже досягла певних результатів. Так, Європейська Комісія оприлюднила 6 травня 2015 року документ, що стосується Європейського парламенту, Європейських економічного і соціального комітетів та комітету регіонів щодо найактуальнішої ініціативи під назвою «Стратегія діджитального єдиного ринку для Європи» («A Digital Single Market Strategy for Europe»), скорочено - DSM.

Мета «Стратегії єдиного діджитального ринку» - відкрити діджитальні можливості для окремих людей та бізнесу в цілому, покращити позицію Європи як світового лідера у діджитальній (цифровій) економіці.

«Стратегія діджитального єдиного ринку в Європі» спрямована на створення кращого онлайн-доступу до діджитальних товарів та послуг. Мається на увазі умови, при яких зусилля спрямовуватимуться на те, аби діджитальний світ Європейського Союзу став цілісним. Тобто, - вирівняним ринком, де можна було б без перешкод купувати та продавати діджитальні товари та послуги.

За даними Європейського Союзу, 315 млн. європейців використовують інтернет кожного дня. Впровадження діджитального єдиного ринку розкриє потенціал електронної комерції для європейських споживачів. Так, 2014 року тільки 15 % європейців робили покупки онлайн в інших європейських країнах, тоді як 44 % здійснили це вдома. Європейські споживачі можуть зберігати 11,7 млрд щорічно, якщо вони оберуть повний спектр європейських товарів та послуг, використовуючи шопінг онлайн.

Резерви для впровадження єдиного діджитального європейського ринку є дуже великими, оскільки лише 7 % підприємств середнього і малого бізнесу ведуть торгівлю через кордони країн-членів Європейського Союзу.

Ще одним яскравим світовим проявом діджиталізації сучасних бізнес-процесів є розвиток криптовалют та децентралізованих додатків.

В Україні з метою забезпечення процесів децентралізації та прозорості інформатизації суспільства вже починають впроваджувати надійні децентралізовані технології (блокчейн).

В основі децентралізованих прикладних програм лежить використання багатопрофільних блоків, де кожен новий блок має інформацію про попередній блок, так вони утворюють ланцюг, для досягнення самих різних цілей. Така структура даних набула назву блокчейн (blockchain). Блокчейн від англ. Blockchain - ланцюжок блоків транзакцій. Технологія блокчейн може бути корисною у фінансових і нефінансових сферах. Дана технологія містить у собі інформацію про всі транзакції, проведені в системі з 2009 року [1, с. 38].

В Україні вже стартували проекти по застосуванню практики технології блокчейн в земельному реєстрі та реєстрі нерухомості. Це одна з перших спроб в світі, після супроводження криптовалюти «bitcoin». На Всесвітньому форумі в Давосі зазначені 14 країн – лідерів по впровадженню технології, Україна серед них. Безеречно, застосування ІТ-технології у наданні адміністративних послуг, управлінні та контролю є виправданим. Технологія не дозволяє маніпулювати та управляти нею. На прикладі Європейських країн це надасть можливість забезпечити прозорість та відкритість у методах адміністративного управління як такого.

Отже, інтеграція відбувається через всі сектори сучасної життєдіяльності: економіку, торгівлю, охорону здоров'я, освіту, транспорт, відпочинок тощо. Діджитальні (цифрові) технології трансформують не лише життя людей, а і бізнес-процеси та виробництва. Тому вимогою часу та маючи на меті забезпечення інтенсивності, ефективності та конкурентоспроможності бізнес-процесів є переведення інформаційного поля з аналогового у цифровий формат.

Список використаних джерел:

1. Гурочкіна В.В. Блокчейн як інновація безпеки в схемах нової економіки / М.П. Войнаренко, В.В. Гурочкіна // Україна – територія можливостей для розвитку підприємництва: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції [Економічні перспективи підприємництва в Україні], (26–27 жовтня 2017 р., м. Ірпінь) : у 2 ч. Ч. 1. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2017. – 662 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 101).

2. Деркач А. О. Діджиталізація банківського сектору України / А. О. Деркач, М. В. Корнеєва, О. В. Абакуменко // Фінансові дослідження. - 2016. - № 1. - С. 69-75. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/find_2016_1_10
3. Дульська І.В. Пріоритети діджиталізації національної економіки // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. Випуск 16, 2015 С. 34-39. – Режим доступу: <http://sb-keip.kpi.ua/article/viewFile/39458/43395>

*Чернова Ольга Вадимівна,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної
економіки,
Університет ДФС України,
Попко Вікторія Михайлівна, студентка*

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Зовнішньоекономічна безпека (далі – ЗЕБ) є невід’ємною складовою економічної безпеки України. Посилення міжнародного економічного співробітництва та інтеграційних процесів в усьому світі супроводжуються загостренням економічної конкуренції, що актуалізує питання необхідності забезпечення економічної безпеки держави та її складових.

Питання ЗЕБ широко висвітлено в працях таких вчених як О.С. Власюк, В.М. Геєць, Т.В. Сак, З.С. Варналій. Авторами досліджується ЗЕБ як складова економічної безпеки. Водночас залишаються малодослідженими зміни показників та індикаторів ЗЕБ України в останнє десятиліття.

За визначенням Сак Т.В., економічна безпека – це стан держави, що забезпечує можливість створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та зростання добробуту її мешканців [1, с.336]. В законодавстві України питання ЗЕБ вперше було висвітлено у «Декларації про державний суверенітет України», де сфера внутрішньої та зовнішньої безпеки визначається в межах компетенції силових структур: збройних сил, внутрішніх військ та органів державної безпеки [2].

На думку З.С. Варналія, ЗЕБ полягає в мінімізації збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників, створенні сприятливих умов для розвитку економіки шляхом її активної участі у світовому поділі праці, відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам [3, с.50-51].

Згідно Методики розрахунку рівня економічної безпеки, основними показниками для аналізу ЗЕБ є обсяги та структура експорту та імпорту, обсяг ВВП, рівень доларизації національної валюти, частка експорту у ВВП [4, с.151]. Аналіз (рис.1) показав, що з 2007 по 2009р. Відбувалося зростання

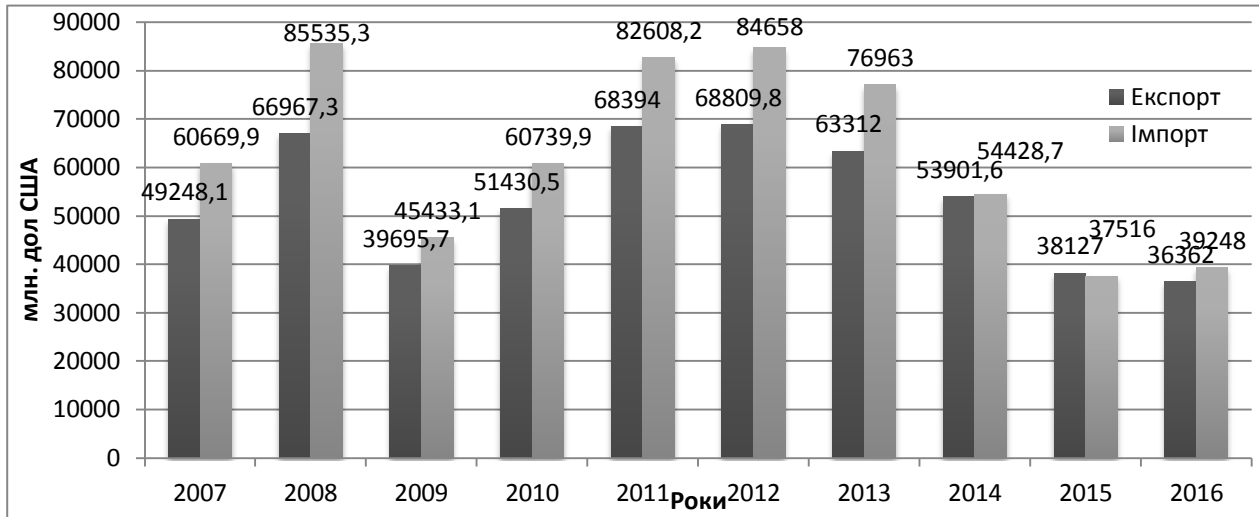

Рис.1 Обсяги експорту та імпорту товарів у млн.дол. США, за 2007-16 рр.

Джерело: Побудовано авторами на основі [5].

обсягів експорту та імпорту товарів. У кризовому 2009 відбувся суттєвий спад експортно-імпортних операцій. Протягом наступних кількох років відбувалося зростання обсягів експорту та імпорту, але починаючи з 2013 року вони значно скоротилися. Це пояснюється тим, що, по-перше держкомстат з 2014 року не враховує окуповану територію АР Крим та м.Севастополь, по-друге, різкою девальвацією гривні і ескалацією військового конфлікту; по-третє, зниженням світових цін на сировину. В 2016 році обсяг експорту зменшився порівняно з 2015 роком на 4,7 %, а імпорт знову почав перевищувати експорт, що дало негативне сальдо – 2885 млн. дол.США.

Найвагомішим індикатором ЗЕБ є індикатор відкритості економіки, або зовнішньоторговельна квота, що показує значимість зовнішньоторговельних зв'язків для країни. Розрахунки індикаторів відкритості надано в табл.1.

Таблиця 1

Динаміка індикаторів відкритості економіки України у % від ВВП

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Рівень відкритості економіки	7	1	8	2	7	5	1	6	1,7	1,9
Рівень експортної залежності	5	6,5	8,5	0	4,5	1	6,5	4,5	2,07	2,2
Рівень імпортної залежності	1	4,5	9	4	0	9	5,5	7	1,4	1,09

Джерело: Розраховано авторами на основі [4], [5].

Індикатори відкритості економіки України свідчать про високий ступінь залежності від зовнішньої торгівлі та інших зовнішніх чинників. Різке підвищення показника у 2014р. пов'язано з підписанням Угоди про асоціацію з ЄС, із отриманням фінансової допомоги від Заходу. Але з 2015р. спостерігається помітне зменшення рівня відкритості економіки, та рівнів експортної та імпоротної залежності. Це пояснюється значним зменшенням обсягів експортно-імпорتنих операцій у 2015-2016рр., зниженням рівня ВВП на 32% порівняно з 2014р., низьким рівнем конкурентоспроможності експорту.

Наступним індикатором ЗЕБ є коефіцієнт покриття імпорту експортом. Як видно з табл.2, відбулося суттєве падіння показника у 2008 р., що пов'язано з економічною кризою. Значення показника дещо покращилося з 2014 року.

Таблиця 2

Коефіцієнт покриття експортом імпорту 2007-2016 рр.

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Коефіцієнт покриття експортом імпорту,разів	0,81	0,78	0,87	0,85	0,82	0,81	0,82	0,99	1,01	1,03
Стан безпеки	критичний	критичний	небезпечний	критичний	критичний	критичний	критичний	задовільний	оптимальний	оптимальний

Джерело: Розраховано та складено авторами на основі [4], [5].

Деякі дослідники пояснюють це тим, що за рахунок зменшення імпорту відбулося імпортозаміщення на внутрішньому ринку України та зменшення імпоротної залежності, що позитивно вплинуло на економічну безпеку.

Динаміку індексу умов торгівлі можна простежити на рис. 2.

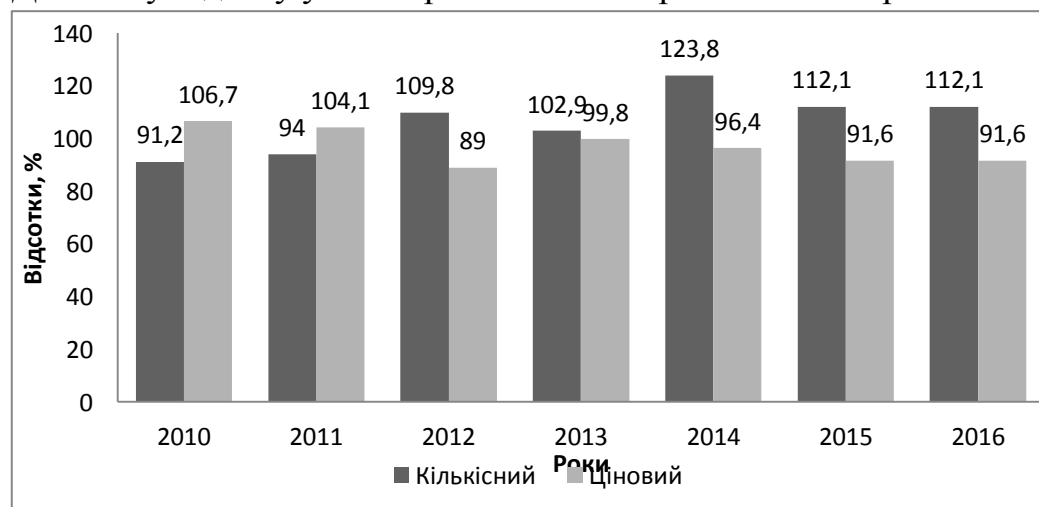

Рис. 2 Показники індексу умов торгівлі 2010-2016 рр, %

Джерело: Побудовано авторами на основі [5].

Індекс "умов торгівлі" - відношення експортних цін країни до імпорتنих. У кількісному вираженні з 2010 до 2012 року умови торгівлі з попереднім роком погіршувалися, покращилися умови торгівлі у 2012 порівняно з 2011 роком, і з 2012 і до сьогодні індекс у кількісному вираженні демонструє постійне покращення умов торгівлі. Однак це пов'язано із збільшенням номенклатури товарів. Натомість у ціновому вираженні тенденція є протилежною. У 2010-11 рр., індекс демонстрував покращення, а з 2012 року і до сьогодні умови торгівлі у ціновому виразі погіршуються.

Отже, Україна є занадто відкритою, що негативно впливає на стан ЗЕБ. Для покращення стану ЗЕБ України слід розробити і втілити в життя Концепцію ЗЕБ держави; створити сприятливі умови для залучення інвестицій та розвитку інновацій; оптимізувати торгівельний баланс за рахунок розвитку внутрішнього ринку та виробництва; розробити заходи для підтримки експортоорієнтованих підприємств; зменшити рівень імпортої залежності за рахунок стимулювання розвитку внутрішнього ринку.

Список використаних джерел

1. Сак Т.В. Інформаційні технології та економічна безпека / Т.В. Сак // Інноваційна економіка. — 2013. — №6(44). — С. 336-340.
2. «Декларація про Державний суверенітет України» від 16 липня 1990 р. – Відомості Верховної Ради України, 1990. - № 31. – ст. 429
3. Варналій З. С. Економічна безпека : [навчальний посібник] / З. С. Варналій. – К. : Знання, 2009. – 648 с.
4. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.

***Тартачник Микола Олександрович,
заступник директора ННІ ЕОМС,
старший викладач кафедри
міжнародної економіки,
Університет ДФС України***

СКЛАД ТА ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Важливою і ключовою в теорії оподаткування категорією є «податковий потенціал». Саме «податковий потенціал» як якісна і кількісна категорія, що відбиває значним чином стан фінансових ресурсів регіону за умови

ефективного податкового законодавства, адміністрування податків, характеризує роль регіону у бюджетному процесі країни, можливості фінансового самозабезпечення, його економічного інноваційного зростання і, в цілому, місце регіону у фінансовому просторі держави.

Зважаючи на важливість даного поняття, податковий потенціал як складна кількарівнева система складається із трьох підсистем: реалізованого, наявного, але не реалізованого і прогнозованого податкового потенціалу.

Реалізована складова податкового потенціалу, основою формування якої є фактична база оподаткування, включає лише сплачені податконадходження до бюджетів різних рівнів. Найбільш простим шляхом її зростання є збільшення ставок оподаткування. Зрозуміло, що це забезпечує зростання реалізованого податкового потенціалу лише на короткострокову перспективу та зумовлює розширення обсягів тіньової економіки. При цьому, виведений в тінь капітал з реального дохідного джерела бюджету переходить до нереалізованої складової податкового потенціалу

Тому пріоритети в розширенні обсягів податконадходжень, а відповідно і в зростанні реального податкового потенціалу повинні віддаватися зменшенню боргових податкових зобов'язань перед бюджетом, зниженню рівня пільгового оподаткування (яке, до того ж, на даний час в значній мірі є необґрунтованим) та, що важливо, поступовому виходу економіки з тіні.

Тобто, підходити до зростання реалізованої частини податкового потенціалу екстенсивними (кількісними) методами через збільшення ставок оподаткування необхідно чітко і виважено зважаючи на можливості потенційної частини, зокрема – рівень економічного розвитку в цілому по державі та в розрізі регіонів.

Друга, нереалізована складова податкового потенціалу містить можливості до зростання податконадходжень при цьому, якщо розглядати її елементи то вони різняться між собою за своєю сутністю та за можливістю бути перетвореними в реальні дохідні джерела бюджетів. Зокрема, елементи нереалізованої складової податкового потенціалу на відміну від реалізованої наявні в економічній системі держави але не задіяні у формуванні доходів бюджетів різних рівнів. Мобілізація їх потенційних можливостей до зростання реалізованої складової податкового потенціалу досягається екстенсивними методами, тобто, веде до кількісного, а не якісного зростання доходів бюджетів, величина податкового потенціалу, при цьому, залишається не змінною.

Якщо розглядати останню, третю складову податкового потенціалу – розширення бази оподаткування за рахунок економічного зростання – то можна стверджувати, що вона є найбільш важливою з-поміж інших. По-перше,

економічний розвиток (збільшення обсягів ВВП) є позитивним для економіки країни, зокрема з точки зору зростання можливостей держави щодо забезпечення стабільності в суспільстві через розширення її можливостей в напрямку забезпечення соціальних благ. По-друге, економічне зростання в державі має подвійний позитивний вплив як на суб'єктів господарювання так і на дохідну частину бюджетів. Це зумовлює двосторонню зацікавленість у зростанні показників економічного розвитку. І по-третє, економічне зростання забезпечує збільшення величини податкового потенціалу інтенсивним шляхом в цілому, тоді як зміна перших двох його складових до цього не призводить.

Таким чином, як бачимо економічна категорія “податковий потенціал” є поняттям досить складним і суперечливим, що зумовлює потребу в детальному його дослідженні та визначенні можливосте його розширення екстенсивними та інтенсивними методами:

- вдосконалення правового забезпечення;
- формування на державному рівні ефективної стратегії виведення капіталу з тіні (амністування);
- вдосконалення механізму адміністрування податків;
- вдосконалення системи податкового планування;
- формування стратегії соціально-економічного розвитку спрямованої, зокрема, на забезпечення та підтримку конкурентоспроможності національної економіки і стимулювання вітчизняного товаровиробника;
- ефективна зовнішньоекономічна політика держави.

Список використаних джерел

1. Фінансово-кредитний енциклопедичний словник пі ред. А.М. Грязновой. – М.: Фінанси і статистика, 2002 – 1113с.
2. Экономическая энциклопедия ; гл. ред. Абалкин Л.И. – М. : ОАО «Издательство «Экономика», 1999. – 1055 с.
3. Косаріна В. П. Теоретичні аспекти бюджетного потенціалу органів місцевого самоврядування/ В. П. Косаріна, В.Ю. Ігнатенко // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць.—Випуск 257: В 7 т.—Т 3.—Дніпропетровськ: ДНУ, 2009.—296 с.;

**Роженко Олександра Вікторівна,
к.е.н., старший викладач кафедри
підприємництва і торгівлі
ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського**

ЕКОЛОГІЧНИЙ ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В сучасних трансформаційних умовах здійснення підприємницької діяльності на всіх рівнях, екологічні питання постають глобально, тобто як такі що виникають на окремих господарських об'єктах та мають відношення до абсолютного кожного громадянина тієї чи іншої держави та світової спільноти вцілому. Тобто розв'язання поставлених питань вимагає системного та комплексного підходу щодо сталого та збалансованого розвитку господарюючих систем, в поєднанні науки та практики.

Найближча за змістом та найадекватніша наукова категорія до характеристик стану національної економіки та її здатності до сталого зростання, згідно [1], - це економічна безпека. Наукові дослідження в цьому напрямку [2, с.16] демонструють виключну роль питомої категорії в життєдіяльності суспільства та всеосяжність різних сторін дійсності.

Набір складових економічної безпеки держави досить глибокий та достатній запропоновано у [3], серед яких (у складі внутрішньої безпеки) має місце екологічна безпека. Але серед складових економічної безпеки України, які законодавчо закріплені в методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [1], екологічна безпека відсутня та, відповідно, не досліджена з приводу переліку індикаторів та їх вагомості, джерел вхідної інформації тощо.

Підтвердженням важливості та необхідності обліку екологічного фактора у забезпеченні економічної безпеки держави є [4], згідно яких загальний рівень забруднення атмосферного повітря в містах України (за КІЗА) у I півріччі 2017 р. оцінювався як високий і, порівняно з аналогічним періодом минулого року, він не змінився. Не виключена ймовірність підвищення радіоактивності приземної атмосфери внаслідок техногенних аварій на радіаційно-небезпечних об'єктах як на території України, так і за її межами, а також у випадку небезпечних та стихійних метеорологічних явищ. Мають місце випадки високого забруднення усі річки країни та більшість водосховищ. У воді Дніпра в районі с. Неданчичі та м. Херсон збільшився вміст сполук мангану. Покращилась якість води річки за рахунок зменшення

концентрації хрому шестивалентного. Об'ємна активність радіонуклідів у воді річок України у I півріччі 2017 р. середня. Дані спостережень свідчать, що ґрунти міст більше забруднені свинцем, цинком, менше – іншими металами. У ґрунтах деяких міст країни внаслідок багаторічних викидів забруднювальних речовин у атмосферне повітря сформувалися локальні зони з високим вмістом важких металів.

Отже, економічна безпека, як трансфер між загрозами і можливостями держави вимагає постійного моніторингу її стану та удосконалення методичного інструментарію оцінки. Одним з напрямків удосконалення виступає включення до методики визначення рівня економічної безпеки екологічної складової або показників екологічного стану держави в уже існуючі складові, наприклад у виробничу або продовольчу.

Податкова система, як інструмент державного управління, виступає регулятором, за допомогою якого можливо впливати на джерела екологічних забруднень та реалізовувати програми поліпшення екологічної ситуації в країні.

Список використаних джерел

1. Наказ Мінекономрозвитку від 29.10.2013р. №1277 "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України" [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=38738

2. Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки: дис. канд. ек. наук : 08.00.04 / Роженко Олександра Вікторівна – Одеський національний політехнічний університет, 2017. – 241 с.

3. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : [монографія] / В.Т. Шлемко, І.Ф. Білько. – К. : НІСД, 1997. – 144с.

4. Огляд стану забруднення навколишнього природного середовища на території України за I півріччя 2017 року (за даними мережі спостережень національної гідрометслужби України), режим доступу: http://cgo.ho.ua/index.php?fn=u_zabrud&f=ukraine

*Роженко Олександра Вікторівна,
к.е.н., старший викладач кафедри
підприємництва і торгівлі ДНУЕТ
імені Михайла Туган-Барановського,
Суха Аліна Вікторівна, студентка*

ЗАБРУДНЕННЯ ПРИРОДНИХ ВОД ЯК ФАКТОР ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сучасні екологічні проблеми стають дедалі важливішим аспектом соціально-економічного розвитку України. Аналіз основних тенденцій та характеру змін чинників екологічної безпеки регіонів переконливо доводить, що збереження високої енерго- і ресурсоемності економіки держави за умов подальшого виснаження земельних, водних, мінерально-сировинних та біотичних ресурсів неминуче призведе до формування широкомасштабних загроз національній безпеці в екологічній і природно-техногенній сферах [1].

Дніпропетровська область – це великий культурний, історичний та торговельно-промисловий центр країни, їй характерні всі екологічні проблеми, що притаманні великим містам. Це, в першу чергу, забруднення автотранспортом, зміни в складі атмосферного повітря, шумове забруднення, викиди хімічних речовин у атмосферу, забруднення токсичними відходами, проблема відходів. Одним з найгостріших питань виступає забруднення природних вод як фактор екологічної безпеки дніпропетровської області.

Проблема забруднення водних об'єктів (рік, озер, морей, ґрунтових вод, інше) є злободенною. Вода є одним з основних джерел життя. Чиста вода – один із факторів здоров'я людини. Без води людина не проживе і трьох днів. Але, навіть розуміючи всю її важливість, вода продовжує забруднюватись людиною, яка наносить шкоди собі, свому майбутньому та навколишньому середовищу та знімає природній режим водних об'єктів. Саме в Дніпропетровській області сконцентровано промислові підприємства, які забруднюють води хімічними відходами.

Для оцінки природних вод існують певні показники, головним серед яких є гігієнічні ГДК (гранично-допустимі концентрації). Їх дотримання забезпечує добрий стан здоров'я населення. Вони також є критеріями оцінки ефективності заходів з охорони водойм від забруднення. Ці гігієнічні нормативи використовуються також для оцінки комплексного забруднення поверхневих вод. Вони визначалися з урахуванням запаху, кількості завислих

речовин, прозорості, кольору, окислювальності, вмісту розчинного кисню, кількості солей, хлоридів, фенолів, нафтопродуктів. Аналіз ситуації показав [2], що малі річки Дніпропетровщини забруднені на порядок більше ніж великі. Це пояснюється не тільки їх малою водністю, але й недостатньою охороною. Рівень очищення води надзвичайно низький. Існуючі очисні споруди навіть при біологічному очищенні вилучають лише 10-40% неорганічних речовин і практично не вилучають солі важких металів [2].

Господарські об'єкти у басейні Дніпра протягом десятиліть наросли водокористування без урахування економічних та екологічних наслідків для України, зазначають екологи [1]. В басейні річки сконцентровано чимало промислових виробництв з переважанням «брудних» галузей (металургійна, хімічна, вугільна), найбільші енергетичні об'єкти та масиви зрошуваних земель, з яких виноситься значна кількість агрохімічних засобів (добрива, пестициди) [3]. У басейні Дніпра дуже забруднені ґрунти, поверхневі та підземні води. Настільки, що їх очищення при наявних технологіях стає неможливим [4].

Внаслідок Чорнобильської катастрофи радіонуклідами, переважно цезієм-137, стронцієм-90 та плутонієм-239 (240), була забруднена значна територія України, в тому числі — частина басейну Дніпра та всі водосховища каскаду [5]. Основна кількість радіонуклідів потрапила до Дніпра впродовж першого після аварійного періоду, і сумарна бета-активність води поблизу Києва в травні 1986 року становила 5×10^{-8} Ки/л, що в 100—1000 разів перевищувало природний фон. Однак вже влітку того ж року активність води зменшилась у декілька разів [6].

Можна зробити висновок, що потреба в захисті екології Дніпра стоїть достатньо гостро, та потребує боротьби з екологічними проблемами води:

1. обмеження промислових викидів у ріки, озера, інші водні об'єкти;
2. удосконалення систем очищення рік і озер;
3. удосконалення технологій виробництва й утилізації відходів;
4. жорсткий контроль за використанням хімічних препаратів в сільському господарстві;
5. удосконалення системи переробки та попадання фекальних мас в русла рік;
6. проведення суспільних заходів по донесенню до населення усієї важливості цієї проблеми.

Список використаних джерел

1. Іванюта С. П., Качинський А. С. Екологічна безпека регіонів України: порівняльні оцінки. Стратегічні пріоритети. № 3 (28), 2013 С. 157–164.

2. Екологія регіону. «Екологічний портрет Дніпропетровської області». URL: <http://www.experts.in.ua/regions/detail.php?ID=4316> (дата звернення 17.05.2017).

3. Хільчевський В. К.. Роль агрохімічних засобів у формуванні якості вод басейну Дніпра. — К. : ВПЦ "Київський університет", 1996. — 222 с.

4. Яцик А.В. Екологічний стан басейну Дніпра / А.В. Яцик, Є.О.Яковлев, В. О.Осадчук // До питання щодо спуску Київського водосховища — К. : Оріяни, 2002. — С. 22-23.

5. Яцик А.В. Радіаційне забруднення і радіаційні відходи / А.В. Яцик, Є.О.Яковлев, В. О.Осадчук // До питання щодо спуску Київського водосховища. — К. : Оріяни, 2002. — С. 24

6. Бондаренко О.О. Проблеми дозиметрії внутрішнього опромінення людини трансурановими радіонуклідами: Автореф. дис. д-ра біол. наук. — К., 2002. — 37 с.

**Панура Юлія Василівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
податкової політики, ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України,
Ярошук Ярослава В'ячеславівна, студентка**

ПОДАТКОВЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЧИ МЕДІАЦІЯ ПРИ ВИБОРІ ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ КОНСАЛТИНГУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Оподаткування - це один із ключових факторів, що впливає на результати фінансово-господарської діяльності організацій та сприяє розвитку і підтримки бізнесу.

У цих умовах податкові консультанти та податкові медіатори відіграють значну роль як особи, які володіють спеціальними знаннями та навичками за для задоволення потреб платників податків. Як перші так і другі в своїй діяльності намагаються злагоджувати податкові спори між платниками податків і ДФС України. Введення інституту податкових консультантів і податкових медіаторів є важливим і необхідним завданням у розвитку правових основ держави. Наявність такого інституту повинно відповідати європейській і світовій практиці.

Формування інститутів медіації та податкового консультування в Україні знаходиться на початковому етапі. Тому побудова ефективного механізму податкового консалтингу потребує ґрунтовного його вивчення спираючись на

позитивний досвід розвинених країн у даній сфері та адаптуючи його до вітчизняних умов.

На сьогодні податкові консультації фактично надають органи державної фіскальної служби та незалежні особи або їх організації. Послуги, які надають державні контролюючі органи, здійснюються на безоплатній основі, а послуги, які надають незалежні особи – платні. Але навіть при існуванні безоплатних податкових консультацій в Україні з'явився вид підприємницької діяльності щодо надання послуг з податкового консультування. В сучасності довіра до приватних аудиторів у даних умовах діяльності підприємства зростає, тому постає необхідність у створенні між підприємцями і владою атмосфери діалогу та взаєморозуміння, що в свою чергу, можливо як через інститут податкового консультування, так і через медіаційну процедуру в особі незалежного спеціаліста [1].

Дослідження інституту медіації із зарубіжного досвіду підтверджує, що у світі медіація в податковій сфері використовується досить поширено та ефективно. Медіацією не завжди називають те, що є медіацією у класичному сенсі: нейтральне посередництво. Адже в деяких країнах діяльність медіаторів є частиною державної апеляційної системи, іноді медіатори отримують плату із державного бюджету, іноді медіатори є державними службовцями .

Медіацію визначено як неформальний метод розв'язання спорів, що ґрунтується на засаді довіри, у якому нейтральна та безстороння третя особа допомагає сторонам у взаємній комунікації, визначенні інтересів та основних дискусійних, спірних питань, а також у знаходженні спільного взаємоприйняттого рішення на основі порозуміння. Відповідно таке трактування медіації визначає одразу її чотири основоположні елементи. Медіатор є завжди особою нейтральною та безсторонньою; медіація ґрунтується на довірі; сторони, а не медіатор приймають остаточне рішення щодо існуючого спору; а роль медіатора полягає у допомозі сторонам у досягненні порозуміння. Саме тому варто наголосити, що медіатор контролює процес, а не результат.

На відміну від судового розгляду із залученням податкового консультанта, який є чітко регульованим, офіційним та зосередженим по суті позову, медіація дає змогу індивідуального підходу до вирішення спору, з врахуванням всіх сторін спірної ситуації, незалежно від їх юридичного чи правового значення. Саме тому медіацію відносять до альтернативних методів вирішення спорів [2, с. 277].

Запровадження процедури медіації - це позитивний крок до взаємодії та взаєморозуміння платників податків і контролюючих органів в Україні.

Ефективне запровадження медіації допомогло б державі відновлювати довіру платника податку до державних фіскальних органів, а фіскальним органам - вибудувати партнерські відносини з платниками податків, швидко отримувати справедливі суми оподаткування до бюджету, а платникам податків - мати ефективний процес пошуку справедливого рішення на принципах паритетності сторін.

Досвід свідчить, що ефективнішою виявляється та система, де професія регулюється законом. За дослідженням, то в більшості європейських країн прийнято закони про податкове консультування або про медіаційну процедуру, які виділяють в окремі інститути на законодавчому рівні.

Тому, якщо обирати з поміж двох моделей для нашої країни, то ми вважаємо за доцільне вдосконалення податкового консультування, використовуючи досвід зарубіжних країн, беручи до прикладу досвід Польщі з розширенням його повноважень до податкового медіатора.

Модель «податкової медіації» також має право на існування в нашій країні. У цьому випадку можливі три варіанти: 1) медіація може бути проведена приватно практикуючими медіаторами, або спеціалізованими організаціями («приватна медіація в рамках судового процесу»); 2) проведення медіації може здійснюватися співробітниками суду, в тому числі суддями («медіація інкорпорована в судовий процес»), які отримали на це доручення, мають відповідну підготовку та навички; 3) створити медіаційні центри при кожному територіальному органі Державної фіскальної служби, для цього достатньо видати відомчий нормативний акт Державної фіскальної служби, запросивши туди відповідних кваліфікованих медіаторів, які виконували б свої послуги на безоплатній основі. Для цього достатньо наказом голови Державної фіскальної служби змінити процедури і регламенти адміністративного розгляду скарг фіскальними органами [3].

Проте, за рядом обставин, ми не можемо швидко запровадити дані моделі в нашу систему, насамперед, через брак коштів в державному бюджеті на впровадження окремого інституту, великий рівень корупції і недовіра населення до суддів одразу спричинить недовіру до нововведення, що пояснюється низькою податковою і юридичною культурою населення.

Список використаних джерел:

1. Владимірова М. С. Дослідження ринку консалтингових послуг в Україні [Електронний ресурс] / М. С. Владимірова // Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://eprints.kname.edu.ua/45282/1/ilovepdf_com-64-65.pdf.

2. Гаврилішин А. П. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів /А. П. Гаврилішин // Науковий Вісн. Херсон. держ. ун-ту. — 2014. — № 5. —Т. 1. С. 275–278.].

3. Красіловська З. В. Умови застосування медіації для врегулювання спорів із органами публічної влади: вітчизняний та зарубіжний аспекти [Електронний ресурс] / З. В. Красіловська // Зовнішня політика та національна безпека. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-4/doc/5/04.pdf>

**Скляр Надія Михайлівна,
к.е.н., старший викладач кафедри
підприємництва і торгівлі,
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-
Барановського,
Іоненко Ганна Володимирівна,
асистент кафедри підприємництва
і торгівлі, ДонНУЕТ
імені Михайла Туган-Барановського**

СУЧАСНА СПЕЦИФІКА КОНТРАБАНДИ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ

Під контрабандою (італ. «contrabando», від «contra» – проти та «bando» державний указ) розуміють переміщення товарів і цінностей через державний кордон без відома органів митного контролю.

Контрабанда породжує підвищену суспільну небезпеку, адже вона посягає на встановлений порядок переміщення матеріально-товарних цінностей через кордон і зумовлює збитки для економіки держави, її культурної спадщини, сприяє розвитку тіньових схем тощо [1, с.119-122]

Нелегальне переміщення продукції і товарів через державний кордон України, яке особливо активізувалося з початком проведення АТО, має не лише негативний економічний аспект (недоотримання у повному обсязі надходжень до Державного бюджету, стимулювання ведення недобросовісної конкуренції, деформація ринкової кон'юнктури тощо), але й посилює кримінальні аспекти розвитку економіки, що проявляється через активізацію діяльності організованих кримінальних угруповань, цілями яких є отримання неправомірної винагороди [2, с. 58].

Науково-практичні напрацювання вчених у сфері дослідження контрабандних потоків довели, що це явище визначається чіткою антисоціальною спрямованістю, має суспільно-небезпечний характер,

дестабілізує процеси економічного розвитку, формує ризики і загрози для економічної безпеки держави, а саме для таких її складових: зовнішньоекономічної, митної, фінансової, соціальної та воєнно-економічної безпек.

Вдосконалення правових механізмів міжнародної співпраці щодо запобігання та протидії контрабанді за останні роки відбулося завдяки тому, що Україна приєдналася до більшості багатосторонніх угод і договорів з питань протидії транснаціональній злочинності й незаконному обігові зброї та боєприпасів. Водночас брак у міжнародному правовому полі достатнього комплексу загальнообов'язкових норм з питань реалізації суворого контролю за обігом ЛСЗ, ефективного набору санкцій до порушників установленого порядку міжнародних передач зброї та боєприпасів призводить до зростання кількості випадків потрапляння до терористичних угруповань та диверсантів великої кількості сучасної зброї військових зразків, зокрема ПЗРК, як це зараз відбувається на східних теренах України. Ця обставина теж стимулює контрабанду, адже за даними організації Small Arms Survey (Женева, Швейцарія), яка досліджує питання обігу нелегальної вогнепальної зброї, в Україні в нелегальному обігу перебуває вже понад 3 млн одиниць ЛСЗ [3, с. 118].

Одним фактором ускладнення кваліфікації дій контрабанди зі Східних регіонів України є невизначеність вітчизняного законодавства і відсутність синхронізації змін у кримінальному та митному законодавствах питань демаркації державного кордону в період збройного конфлікту з РФ, оскільки «де факто» правоохоронні органи України фіксують переміщення на територію та з території України великої кількості контрабандних товарів, а «де юре» - перетину державного кордону не визначається, так як правовий статус територій, на яких перебувають збройні сили нашої країни, незаконні військові формування, тобто - Автономна Республіка Крим та Севастополь, частина Донецької, Луганської та Херсонської областей, визначається як тимчасово окупована територія і юридичного перетину державного кордону при перетині «лінії розмежування» контрабандних товарів, не стається.

Ці факти ускладнюють розгляд судами справ по даній категорії, реалізацію суворого контролю за обігом ЛСЗ та наркотичних речовин, ефективного набору санкцій до порушників установленого порядку міжнародних передач зброї та боєприпасів та фальсифікують кримінальну статистику сьогодення.

До середини 2015 року контрабанда в АТО перетворилася на цілу індустрію, в яку були залучені не тільки підприємці по обидва боки фронту і

рядові вантажоперевізники, але і підрозділи на блокпостах, а також правоохоронці, які повинні були за службовим обов'язком боротися з цією самою контрабандою.

Зміна асортименту контрабанди до/з зони АТО з 2014 до 2017рр. відбувалася від традиційних вантажів - вугілля, палива, продуктів, цигарок і спиртного, до збільшення обсягу та інтенсивності транзиту наркотиків. Канали нелегального перекидання наркотичних речовин через кордон в АТО, були налагоджені навесні 2015 р. після припинення активних бойових дій на фронті. Переправлялися такі наркотики як - кокаїн, героїн, метамфетамін, таблетки екстазі, LSD, марихуана (у найбільшій кількості). Деякі види наркотиків, що транспортується через зону АТО, мають вітчизняне походження. Наприклад, марихуану десятками кілограмів везуть із західних районів Одеської області. На потік поставлено виробництво марихуани в Миколаївській і в Херсонській областях. Метамфетамін та інші «синтетичні» наркотики доставляють з Польщі та Закарпатської області.

Другим за прибутковістю після наркотиків видом контрабанди через зону АТО є перевезення спиртного і цигарок. У донецькому регіоні виготовлення контрафактних тютюнових виробів на донецькій тютюновій фабриці «Хамадей» було поставлено на промисловий рівень.

Логістика контрабанди фальсифікованого спиртного і цигарок базується на принципі: «З України - сировина, назад - готова продукція». Для виробництва горілки з України цистернами і фурами вивозять спирт, пляшки, пробки і акцизні марки. Різниця в цінах на фальсифіковане спиртне і цигарки в Україні і в Донецьку становить від 50% до 80% [4].

Отже, нагальною необхідністю для протидії контрабанді з донецького регіону є внесення змін до кримінального та митного законодавства з питань демаркації державного кордону в період збройного конфлікту з РФ, та мінімізація вразливості положень Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» щодо застосування корупційних схем.

Список використаних джерел

1. Басель А. Д. Контрабанда в Украине и её влияние на безопасность страны / А. Д. Басель // Правова держава. – 2005. – № 8. – С. 119-122.
2. Волошин В.І. Боротьба з контрабандою на прикордонних територіях як інструмент зміцнення економічної безпеки держави // Соц.-ек.проблеми сучас.періоду України, 2014, Вип. 4(108).- С.58.

3. Антонов К.В., Варава В.В. Актуальні проблеми міжнародного співробітництва щодо запобігання та протидії контрабанді зброї та боєприпасів.// Вісник АМСУ. Серія: “Право”, № 1 (12), 2014, - С.118

4. Владу взяла контрабанда / Юлія Полухіна / № 119 от 24.10.2016 // [Електронне джерело] – Режим доступу: <https://www.novayagazeta.ru>

*Стародуб Дмитро Миколайович,
к.ю.н., с.н.с., НДІ ФП,
Університет ДФС України*

ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ «TAX TRANSPARENT ENTITIES» В КОНТЕКСТІ ТРАНСФЕРНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Історично склалося, що населення України не має значного досвіду самостійної незалежної господарської діяльності. Система організації бізнесу в Україні спрямована на уникнення можливих наслідків пов'язаних із неефективністю чи нерентабельністю ведення бізнесу і відповідальністю перед клієнтами та кредиторами. Також поняття ділової репутації дуже часто не застосовне до багатьох суб'єктів господарювання. Тому українська правова система в принципі не має притаманних іноземним суб'єктам господарювання організаційно-правових форм у вигляді LP, LLP, GP, Trust та ін. Деякі автори прирівнюють повні товариства за законодавством України до LLP, проте вони мають явні відмінності. Їх спільні риси відображаються переважно в тому, що всі учасники таких товариств мають право здійснювати діяльність від імені товариства.

З економічної точки зору юридичну особу можливо розглядати як інструмент ведення бізнесу фізичними особами, які володіють корпоративними правами. Таким чином сплату корпоративного податку юридичною особою та сплату податку з дивідендів такі фізичні особи розуміють, як подвійне оподаткування їх доходу. Тому не дивно, що в практиці іноземних суб'єктів господарювання досить широко використовуються «tax transparent entities» або «flow-through entity» компанії, які звільнені від оподаткування податком на прибуток, а дохід оподатковується лише один раз на рівні учасників.

Як наслідок використання «tax transparent entities», з'являється можливість подвійного не оподаткування, що виникає у наслідок різного роду пільг, та організаційних моментів.

Іноземна практика свідчить (Великобританія, США, Канада, Німеччина), що проблема з використанням організаційно-правових форм досить успішно

вирішується створенням системи договорів про уникнення подвійного оподаткування, про обмін інформацією між фінансовими відомствами, та приєднання до міжнародних інструментів таких як FATCA, MLI; реалізацією стандартів автоматичного обміну інформацією та різного роду міждержавним співробітництвом у міжнародних тематичних організаціях, які сприяють розвитку процедур обміну податковою інформацією. Відповідно до більшості договорів про уникнення подвійного оподаткування їх дія не поширюється на «податково прозорі» та «поточні компанії». Разом з тим кожна держава має величезну кількість таких договорів, внесення змін до яких потребує додаткового часу на узгодження змін у договорах між сторонами.

Додатково до міждержавних договорів «tax transparent entities» або «flow-through entity» зобов'язують подавати звітність про сплату податків на рівні учасників, які ті сплачують в інших юрисдикціях та про доходи які їм нараховуються. Таким чином звичайна звітність та більш складний обмін інформацією вирішують проблему щодо використання таких організаційно-правових форм з метою уникнення оподаткування. Проте для України, яка ще не має розвинутої системи міждержавних договорів з обміну інформацією питання використання суб'єктами господарювання організаційно-правових форм у респектабельних юрисдикціях є досить актуальним, адже неточності у визначенні переліку контрольованих операцій в контексті трансферного ціноутворення призводять до значних втрат податкових надходжень. При цьому на нашу думку запровадження податку на виведений капітал навпаки підвищить рівень несплати податків через абсолютно легальне використання організаційно-правових форм ТОВ та АТ наявних в Україні про що свідчить судова практика 2017р (Ухвала ВАСУ від 06.06.2017 у справі №826/902/15).

Тенденція щодо структурування бізнесу через «tax transparent entities» або «flow-through entity», зареєстровані в країнах з високими податковими ставками стали однією з причин поширення контролю за трансферним ціноутворенням на операції з нерезидентами з Переліку № 480 [1]. «Податково прозорими» на думку ДФС є ті юридичні особи які[2]:

1) є нерезидентами звільненими відповідно до законодавства країни реєстрації від сплати такого податку в звітному році незалежно від підстав та причин такого звільнення; або

2) якщо ставку оподаткування податку на прибуток (корпоративного податку) для такого нерезидента встановлено в розмірі 0%.

Проте нормативного відображення такі критерії досі не отримали, на відміну від критеріїв за якими формується перелік держав (територій) операції з резидентами яких вважатимуться контрольованими. При цьому також не

коректно на нашу думку визначено початок дії постанови КМУ під час податкового року. Так Перелік організаційно-правових форм було прийнято 26.07.2017 і за позицією ДФС маємо ситуацію, що неконтрольована до 26.07.2017 р. операція стає контрольованою уже 27.07.2017. Тут порушено принцип дії норми у часі адже якщо операція після 27.07.2017 не досягає порогу у 10 млн., а операції до 27.07.2017 у сумі з поточними перевищують даний поріг то з точки зору дії норм у часі рахуватися мають саме ті операції які уклалися після 27.07.2017 без урахування попередніх. Хоча відповідно до п. 41 підрозділу 10 розділу XX ПКУ [3] господарські операції з нерезидентами, ОПФ яких включено до Переліку № 480, визнаються контрольованими з дати набрання ним чинності (дане положення внесено до ПКУ у грудні 2016).

Варто відзначити, що у випадку якщо платник податків надасть довідку про те, що контрагент ОПФ якого входить до переліку №480 сплатив податок на прибуток і у разі що така операція не підпадає ні під один з пунктів щодо контрольованих операцій, тоді транзакція з нерезидентом такої ОПФ не буде визнаватися контрольованою[1]. Організаційно-правові форми LP, LLP, LLC набувають статусу резидентства для цілей оподаткування у випадку якщо один або всі члени партнерства є резидентами країни реєстрації такого партнерства.

В світлі позиції, що довідка про сплату податку на прибуток ОПФ із переліку №408 є підставою для визнання операції неконтрольованою - доцільно нормативно визначити додаткові критерії, які дозволять визнавати операції не контрольованими на основі правового статусу суб'єктів відповідно до законодавства країни їх резидентства.

Список використаних джерел

1. Постанова КМУ від 4 липня 2017 р. № 480 «Про затвердження переліку організаційно-правових форм нерезидентів, які не сплачують податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі податок з доходів, отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи» [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/480-2017-%D0%BF%20%D0%BF/paran8#n8>
2. Н. Мішин. Вісник офіційно про податки № 30 (934) Нові об'єкти контролю [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ru/publication/100005444-novi-obyekti-kontrolyu?issue=5605> дата оновлення 14.08.2017
3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran131#n131>

**Назаров Микола Ігорович,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
ННІ ЕОМС, Університету ДФС України**

***ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ***

Сучасна ситуація на вітчизняному та світовому ринках характеризується ускладненням комерційних схем, використанням комплексних продуктів, посиленням конкуренції між компаніями. Грошові та фінансові потоки, рух капіталу, управління ресурсами та персоналом стає все більш складним завданням, пов'язаним із зростанням обсягів звітності та документообігу, збільшенням швидкості інформаційних потоків. Зазначені фактори посилюють економічні ризики, що залишаються на досить високому рівні. Якщо раніше для шахрайських дій у сфері підприємництва були характерні досить очевидні і примітивні способи обману, то сьогодні вони стали більш складними і витонченими. До цього призводить незадовільне керівництво, слабка кадрова політика, а також складності з пошуком інформації по конкретній компанії або підприємству. Упереджена і неправдива інформація широко поширена, оскільки більшість вітчизняних засобів масової інформації залежить від політичних та економічних зв'язків власників[2; 3; 6].

Проблема забезпечення безпеки в сучасній економіці України набула особливої гостроти у зв'язку з негативними наслідками реформування господарства, тенденцією до переважання в експортних поставках паливно-сировинної та енергетичної складових, а в імпортних поставках – продовольства і предметів споживання.

До перерахованого можна також додати ослаблення науково-технічного і технологічного потенціалу країни, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках науково-технічного розвитку, відтік за кордон спеціалістів та інтелектуальної власності, розбалансованість між видобувними та переробними виробництвами, різний ступінь готовності регіонів до функціонування в умовах ринкової економіки з урахуванням наявних у них можливостей[1, с.123].

Забезпечення економічної безпеки підприємств України є системним процесом, який слід розглядати як послідовну зміну явищ, станів, сукупності дій, що описуються функцією цілеутворення. Економічну безпеку підприємств слід розглядати як багаторівневу конструкцію, що складається із взаємодіючих

елементів, об'єднаних у взаємно і кумулятивно обумовлені підсистеми структурно-функціональних рівнів для досягнення єдиної мети.

Середній рівень потенціалу зростання економічної безпеки України обумовлений високим рівнем ефективності виробництва інноваційних товарів (робіт, послуг) і низьким рівнем ефективності витрат на технологічні інновації. Відносно стабільна ефективність виробництва інноваційних товарів (робіт, послуг) і витрат на технологічні інновації обумовлює стійкість ефективного розвитку інноваційної діяльності в Україні[4, с.81].

Багато країн головну увагу концентрують на розробці теоретико-прикладних засад підвищення економічної безпеки підприємства та формуванню засад сприятливого середовища діяльності. Найбільших результатів в цій сфері вдалось досягти підприємствам з США, Японії, Німеччини.

Вивчення досвіду економічного господарювання розвинутих країн світу доводить загальновизнаний факт, що саме технологічна революція є одним з тих факторів, які забезпечили цим країнам стабільний розвиток. В умовах глобальної конкуренції інноваційний фактор визначає парадигму економічного розвитку і сутність поняття економічної безпеки. Економічна безпека – це сукупність умов, при яких зберігається здатність генерувати інноваційні зрушення в економіці з метою забезпечення і захисту стабільного економічного розвитку, протистояння зовнішнім економічним загрозам[2; 5; 6].

Отже, для підвищення потенціалу зростання економічної безпеки підприємств України необхідно провести удосконалення законодавчої бази, здійснення постійних заходів з профілактики загроз, проведення політики ефективного використання персоналу, використання інновацій у всіх напрямках економічної діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Вядрова І. Система фінансового забезпечення інноваційного-інвестиційного розвитку в Україні та можливості її активізації в сучасних економічних умовах / І. Вядрова, С. Пашова // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2011. – № 1 (10). – С. 121–126.

2. Гончаров Г.А. Пути внедрения зарубежного опыта развития индустрии безопасности в Украине / Г.А. Гончаров // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 1(17). – С. 171–179. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/No1/173-179.pdf>.

3. Захарченко В.И. Экономическая безопасность бизнеса / В.И. Захарченко, Н.Н. Меркулов. – О.: Наука и техника, 2009. – 176 с.

4. Іванов М. Підвищення ефективності функціонування регіональних економічних систем на основі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності / М. Іванов // Схід : спецвипуск. – 2011. – № 1 (108). – С. 79–82.

5. Марченко В.М. Світовий досвід забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства / В.М. Марченко, А.В. Бігун // Молодий вчений. – 2015. – № 1(16). – С. 18–21.

6. Савенко М.М. Міжнародний досвід організації економічної безпеки підприємств / М.М. Савенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 4. – С. 60–63.

*Старкіна Орина Дмитрівна,
студентка,
Яковенко Роман Валерійович,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
економічної теорії, маркетингу та
економічної кібернетики ЦНТУ*

СУПЕРЕЧНОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗАСАД ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

В сучасному світі безперервним є процес глобалізації, сутністю якого є утворення всеохоплюючих, насамперед економічних відносин, між різними країнами світу. Завдяки глобалізації будь-які інструментарії кожної держави (такі як її податкова політика) безпосередньо впливають на економічну та фінансову безпеку інших держав.

Недоброзичлива податкова конкуренція, як одна з основних причин відтоку капіталу з одних держав до інших, здатна послаблювати економічну та фінансову безпеку окремо взятої держави.

«Для України, яка планує з часом вступити до ЄС, показовим є досвід Словаччини, яка в кінці ХХ — на початку ХХІ ст. змогла залучити значні іноземні інвестиції, підняти свою економіку та вступити до Європейського Союзу в 2004 р., хоча в останнє мало хто вірив. Словаки провели дуже прогресивну податкову реформу, що захопило іноземних інвесторів вкладати кошти в цю невелику країну. Було введено єдину ставку в розмірі 19 % на прибутки фізичних та юридичних осіб, окрім того, ставка ПДВ також була зафіксована на рівні 19 %. Бізнесменів звільнили від надмірного податкового тиску на фонд оплати праці, чого поки не робиться в Україні. Усі ці кроки разом з довірою іноземних інвесторів до словацького уряду (чого поки не вистачає Україні) привели до того, що сьогодні Словаччина перебуває на

першому місці серед автовиробників за кількістю автомобілів, що виробляються на тисячу жителів.» [1, с. 13].

Таким чином, в сучасному глобалізованому світі важко переоцінити значення недоброзичливої податкової конкуренції, як «важеля» яким можливо впливати як на окрему державу, ставлячи під загрозу її економічну та фінансову безпеку, так і окремо взяті держави внаслідок їх тісного взаємозв'язку.

Якщо взяти до уваги твердження: «...в умовах відкритої економіки між державами виникає конкуренція за обмежені економічні ресурси – міждержавна конкуренція. Для України важливо знайти своє місце в цій конкуренції, використовуючи свої переваги в міжнародному поділі праці...» [1, с. 15], то слід відзначити, що недоброзичлива податкова конкуренція становитиме вагомому загрозу для України у вищезгаданій конкуренції за обмежені економічні ресурси.

Дуже важливим для України, насамперед для її фінансової та економічної безпеки, є використання досвіду інших держав, таких як Грузія, Польща, Словаччина, які завдяки податковій конкуренції змогли не лише залучити іноземних інвесторів, але й найефективнішим чином скористатися власними економічними ресурсами.

Вищезазначені країни через податкову конкуренцію забезпечили сприятливі умови для підтримання економічної та фінансової безпеки власних держав, що у свою чергу стало гарантією для іноземних інвесторів. «Становлення податкових систем транзитивних країн відбулося після краху соціалістичної системи та розпаду Радянського Союзу. Особливих успіхів на цьому шляху досягли Польща, Словаччина, Грузія. Так, у Польщі ставка податку на прибуток підприємств була знижена до 19 %, у Словаччині за єдиною ставкою в 19 % стали братися ПДВ, прибутковий податок з громадян та податок на прибуток підприємств, а у Грузії максимально скоротили кількість податків (до п'яти), спростили оподаткування малого бізнесу, ввели суттєві стимули для іноземних інвесторів.» [1, с. 14].

Оскільки податкова конкуренція забезпечується законодавчою базою кожної окремо взятої країни, то неодмінною умовою для використання переваг податкової конкуренції України є удосконалення нормативно-правової бази держави. Для виконання цього завдання «...22 листопада 2016 р. Україна передала офіційного листа до ОЕСР і з 1 січня ц.р. приєдналася до Програми розширеного співробітництва BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), що передбачає обов'язкову реалізацію мінімального стандарту – 4 з 15 кроків:

- підвищення ефективності протидії шкідливим податковим практикам з урахуванням принципу прозорості та сутності;
- запобігання наданню пільг, передбачених угодами про уникнення подвійного оподаткування, за невідповідних обставин;
- запровадження трирівневого формату документації з трансфертного ціноутворення зі звітністю в розрізі країн (country-by-country reporting, CbC);
- підвищення ефективності механізмів урегулювання спорів.

На виконання Указу Президента України «Про заходи щодо протидії зменшенню податкової бази і переміщенню прибутків за кордон» від 28.04.2016 р. № 180/2016 у рамках Робочої групи розроблено відповідний законопроект. Окрім мінімального пакету він також передбачає оподаткування нерозподіленого прибутку контрольованих іноземних компаній, бенефіціарами яких є українські резиденти. На даний час розроблений законопроект перекладений англійською мовою та відправлений Міністерством фінансів на експертизу до ОЕСР. Водночас реалізації означених заходів має передувати налагодження автоматичного обміну податковою інформацією з уповноваженими органами зарубіжних країн про фінансові рахунки резидентів та обміну звітами CbC.» [2, с. 6].

«Слід відмітити, що негативною рисою грошово-кредитної сфери в Україні є надмірний рівень доларизації кредитів і депозитів банків, що становить загрозу фінансовій, а через неї економічній безпеці держави, у випадку значних девальваційних коливань національної валюти» [3, с. 7]. Тобто з одного боку збільшення іноземної частки у банківському капіталу загрожує фінансовій та економічній безпеці держави, а з іншого боку є підґрунтям для більш ефективного використання власних економічних ресурсів України через збільшення пропозиції кредитних ресурсів банківських установ. Усунення цього протиріччя можливе завдяки сприятливій для України податковій конкуренції.

Таким чином, найактуальнішим завданням для Української держави є безперервне вдосконалення нормативно-правової бази з метою використання податкової конкуренції для отримання іноземних інвестицій водночас з найраціональнішим використанням власних економічних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Карлін М. І. Міжнародне оподаткування : навч.-метод. посіб. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан / М. І. Карлін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bohdan-digital.com/review_file_670794146. – Назва з титул. екрану.
2. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень

«Пропозиції до питання впливу політики державних запозичень та податкової політики на стан грошово-кредитної сфери України та відповідних рекомендацій Кабінету міністрів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/2872/>. – Назва з титул. екрану.

3. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень «Грошово-кредитні інструменти забезпечення фінансової безпеки на сучасному етапі соціального-економічного розвитку України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/2872/>. – Назва з титул. екрану.

4. Міністерство інфраструктури України «Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mtu.gov.ua/content/organizaciya-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ta-rozvitku-oesr.html>.

**Яковенко Роман Валерійович,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
економічної теорії, маркетингу та
економічної кібернетики ЦНТУ
Яковенко Дмитро Валерійович, студент**

ЦІНОВА ПОЛІТИКА ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ ЯК ДЖЕРЕЛО ЕКОНОМІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Ціни на комунальні послуги здійснюють безпосередній вплив на розвиток економіки України: чим більше відбувається зростання цін на енергоносії та на інші комунальні послуги – тим менше грошей залишається в населення для придбання товарів першої необхідності, не говорячи вже про коштовні речі. Крім того, переважна більшість підприємств, що надають комунальні послуги є приватизованими, і такими, що належать дуже обмеженому колу осіб. Таким чином, кожне підвищення комунальних тарифів перерозподіляє доходи від приватного малого бізнесу, який виробляє товари першої необхідності, до кишень олігархів, які є власниками природних монополій у нашій державі. Таким чином відбувається руйнування ринкової економіки і формування економічної системи державного монополізму.

Цікавим є те, що багато з цих олігархів прямо чи опосередковано фінансують північного агресора, отже складається враження, що населення України через ціни на комунальні послуги примушують фінансувати системні атаки на незалежність української держави [3, с. 51].

Ринкова система характеризується свободою економічних дій усіх економічних суб'єктів та великою кількістю незалежних один від одного продавців і покупців [2, с. 25]. Тому ніяка монополізація для ринкової системи є небажаною, навіть у сфері надання комунальних послуг, де суттєвим є ефект масштабу виробництва. Тому, будь-які розповіді про те, що тарифи на комунальні послуги є ринковими – є чистим абсурдом і брехнею, оскільки ці послуги надають природні монополії, які не можуть бути ринковими за своєю економічною природою.

Як вже зазначено вище, природні монополії – це ті галузі, існування яких обумовлено суспільною вигодою у разі наявності однієї великої компанії порівняно з наявністю багатьох невеликих. Тобто одна фірма може створювати продукт або надавати послуги для суспільства за меншу ціну, ніж багато дрібних компаній. Таким галузям зазвичай надаються виключні державні привілеї. Але в обмін на це виключне право постачати електрику, воду або послуги автобусів у даній географічній області уряд зберігає за собою право регулювати дії таких монополій, щоб не допускати зловживання монопольною владою, яку він надав [1, с. 479]. Натомість ми спостерігаємо постійне підвищення цін, всупереч світовим тенденціям, здоровому глузду та деклараціям уряду.

І знову про шпагат, у якому вимушено знаходяться наші можновладці: з одного боку – бажання продовжувати абсолютно необґрунтовано збагачуватись за рахунок надприбутків у монопольних галузях, прикриваючись при цьому абсолютно міфічними і недосяжними для українського побутового споживача „ринковими” цінами; а з іншого – бажання отримувати подальші кредити від світової спільноти імітуючи реформи та піклування про рівень життя населення.

У відповідності до заяви прес-центра Міністерства енергетики та вугільної промисловості, закупівельна ціна газу на період опалювального сезону 2017-2018 рр. зросла на 5,6%, тобто стала ще більш корумпованою (різні експерти називають її завищеною в 2-3 рази). Але, оскільки зростання ціни не перевищує 10%, порівняно з поточним періодом, – переглядати її начебто немає сенсу.

Заглянемо у глибину цієї проблеми. Борги від населення за наявною на вересень 2017 року ціною є катастрофічними. Абсолютно зрозуміло, що подальше підвищення цін на природний газ цю проблему не врегулює, а лише поглибить і загострить.

Крім того, якщо ціна не зростає у поточному періоді, за рахунок попередніх закупівель, то рано чи пізно все одно вона зростає, як зростає і

балансовий борг, і становитиме він мінімум 5,6%, тобто суму підвищення цін. Саме цей обсяг можна буде „витягнути” з держбюджету використовуючи парламент для рятування НАК „Нафтогаз” України – абсолютно непотрібної компанії, чорної діри бюджету України, в якій зникає добробут середньостатистичних громадян. Це є більш надійним, оскільки розраховувати на сплату наявних на вересень та підвищених тарифів населенням сподіватись не варто.

В окремих містах відбуваються спроби введення абонентської плати за користування газовою мережею. Супутньою новиною до цього є зростання заборгованості за житлово-комунальні послуги до 29 мільярдів гривень, серед яких 11 мільярдів – борг населення за газ. За 6 місяців минулого року заборгованість за газ зросла вдвічі, а з 1.04.2018 р. ціна на газ має зрости ще на 62%.

Жодне підвищення цін ніколи не ліквідувало проблему заборгованості – навпаки – воно приводила лише до її зростання. Отже, або хтось свідомо намагається збанкрутувати газову сферу – або нічого не розуміє взагалі.

Швидше за все йдеться про можливість зловживання в бюджетній сфері, які викликані „необхідністю виділення коштів для порятунку стратегічно важливого підприємства та галузі”. Вважаємо, що саме таке формулювання (або подібне до нього) буде застосовано для перерозподілу державного кошту у потрібний бік.

Середні нарахування за житлово-комунальні послуги в країні на одного власника особового рахунку з урахуванням споживання електроенергії (з розрахунку 150 кВт-год) у вересні 2017 року зросли в порівнянні з серпнем на 9% - до 539,4 грн [4]. Отже, таку суму повинні викласти громадяни зі своєї кишені лише за електроенергію.

Можна зробити такі висновки. Постійне підвищення на комунальні послуги призводить до таких негативних наслідків:

- скорочення сукупного попиту, падіння ВВП через зменшення обсягів споживання продукції малого бізнесу, зростання дефіциту бюджету;
- зростання заборгованості в сфері комунальних послуг, яку „гаситимуть” через прямі виплати з державного бюджету, що також приводитиме до збільшення діри у бюджеті;
- збільшення розриву у доходах найбагатших і найбідніших громадян, спрямування частки доходів українських монополій на фінансування армії агресора (у разі якщо власником компанії є представники Росії);

- руйнування ринкової економіки в Україні, підвищена загроза дефолту, постійні стрибки валютного курсу, що пов'язано зі скуповуванням та виведенням валюти за кордони України власниками природних монополій.

Єдиним виходом із ситуації, що склалась є націоналізація підприємств, що надають комунальні послуги, їх зовнішній аудит та створення народних наглядових рад та формування зрозумілих і економічно обґрунтованих цін.

Список використаних джерел

1. Макконнелл К. Р. Экономикс : принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – К. : ХаГар, 2000. – 785 с., : табл., граф.
2. Яковенко Р. В. Основи теорії економіки для технічних спеціальностей : навч. посіб / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Поліграф-Сервіс”, 2009. – 120 с. : іл.
3. Яковенко Р. В. Використання досягнень Дж.М. Кейнса для зміцнення сучасної України / Р. В. Яковенко, А. О. Головатий // Матеріали за 12-а міжнародна научна практична конференція [„Настоящи изследвания и развитие – 2016”]. (Софія, Болгарія, 15-22 січня 2016 р.). – Софія : „Бял ГРАД-БГ” ООД, 2016. – Том 3 : Економіки. Държавна администрация. – С. 50–52.
4. Заборгованість населення за комунальні послуги знижується // Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2017/10/31/630672/>.

***Ворвихвост Олена Дмитрівна,
аспірант кафедри економіки підприємства
Науковий керівник: Ляшенко Ганна Павлівна,
професор кафедри економіки підприємства
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України***

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

За умов відкритості національної економіки спостерігається відтік висококваліфікованих кадрів через відсутність механізмів формування конкурентоспроможної економічної системи. Як правило, «відтік розуму» відбувається зі своїми новаційними наробками. З огляду на це, вкрай важливим є актуалізація цінності інтелектуального капіталу (intellectual capital) в структурі функціонування національного господарства. Тому необхідним є переосмислення філософії господарської діяльності як такої, та внесення змін в систему розподілу влади.

За умов формування постіндустріального та інформаційного суспільства нової формації, концепція інтелектуального капіталу розглядає людину як джерело творчих ідей та виробничий чинник. В основі концепції інтелектуального капіталу закладено інструментарій теорії людського капіталу. Фактично вона охоплює останню. Найвідоміші наукові надбання свідчать про вузькість та неохопленість глобальних викликів постіндустріального суспільства у теорії людського капіталу.

Як зазначав академік Чухно А.А., подальша трансформація індустріального в постіндустріальне суспільство якісно змінює просторово-часові межі формування вартісних взаємовідносин, основною причиною яких є зростаюча дифузія знань та інформації в глобальному масштабі, коли унеможлиблюється ідентифікація ресурсних вартісних обмежень для досягнення очікуваних стратегічних цілей розвитку в межах традиційних моделей вартісного менеджменту підприємств [5].

За висловлюваннями Томаса А. Стюарта, інтелектуальний капітал (ІК) – це колективна розумова енергія, яку не тільки важко ідентифікувати, але й керувати його розвитком. Системи цінностей генерального директора, фінансиста і маркетолога можуть істотно відрізнятись один від одного, через що стратегічні цілі і вибрані варіанти їх ресурсного забезпечення не можуть бути «покладені» на зрозумілу для всіх працівників мову в різних функціональних сферах діяльності підприємства, що створює бар'єр для підвищення оперативності рішень, еластичності факторів виробництва, оновлення інформаційної бази даних, покращання іміджу компанії тощо. Це, своєю чергою, створює певні межі для розвитку інтелектуального капіталу, модель якого розроблена в Skandia і Canadian Bank of Commerce та описана Томасом А.Стюартом, яка охоплює такі складові – людський, структурний і споживчий. Кожний з них нематеріальний, що відображає певний рівень використання інтелектуальних ресурсів і стає предметом конкурентної боротьби [4].

Брукінг Е. та Мотт Е. ототожнює ІК з нематеріальними активами: «Інтелектуальний капітал ... – це термін для позначення нематеріальних активів...» [3]. Автори гармонізували трактування із вимогами бухгалтерських методів, так як традиційно інтелектуальні цінності при розрахунках відносять до нематеріальних активів. При цьому виділяють основними складовими ІК активи ринку, активи інтелектуальної власності, активи інфраструктури та гуманітарні активи (людські).

Відомі шведські економісти-практики Едвінссон Л. та М. Мелоун розглядають ІК як знання, яке може конвертуватися у вартість. Крім того

вважають, що в основі формування ІК є чітко розмежовані дві головні його складові частини, такі як: людський капітал (human capital) і структурний капітал (structural capital). Формування структурного капіталу здійснюється на основі клієнтського та організаційного капіталу.

Кендрик Дж. відносить до ІК накопичені наукові знання, які відображаються у новій технології [3]. Він вважав, що формування ІК здійснюється завдяки технологічному капіталу та загальнонауковому, тобто тісно пов'язує знання та вміння із технологіями та/або основними засобами, так як вони є інструментом уречевлення ідеї у матеріальний його стан.

Сучасні вітчизняні науковці, такі як Пожуєв В.І., зазначають, що ІК – це засноване на зв'язках структуроване знання і здібності, які володіють потенціалом розвитку і створення вартості. Інтелектуальний капітал комерційної організації є сукупність знань, інформації, досвіду, кваліфікації і мотивації персоналу, організаційних можливостей, каналів і технологій комунікації, здатних створювати додаткову вартість і сприяти забезпеченню конкурентних переваг комерційної організації на ринку. [2]

Мурашко М.І. визначає ІК – як одне з найважливіших джерел цінності компанії, породжене ресурсом, яким компанія не в змозі володіти, - її працівниками [1].

На кінець слід зазначити, що інтелектуальний капітал є рушійною силою постіндустріального та інформаційного суспільства нової формації. Сукупність інтелектуальних здібностей, вмінь, знань, навиків, технологій нового покоління, що являються водночас інструментами і результатами, - є інтелектуальними ресурсами. Концепція інтелектуального капіталу розглядає інтелектуальний ресурс як джерело стратегічного розвитку суспільства та національної економіки.

Отже, в сучасних процесах трансформації ІК вже давно виступає не лише як капітал, а являється джерелом стратегічного розвитку. З огляду на це, працівники вважаються як об'єкти інвестицій, розвиток влади залужить від їх здібностей та вмінь. На перший план виходять горизонтальні комунікації в організаційній структурі, через впровадження віртуального зв'язку із працівниками і клієнтами. Поступово все більше уваги приділяється переосмисленню напрямку стратегічних рішень у бік співпраці з наявними і потенційними конкурентами.

Список використаних джерел:

1. Мурашко М.І. Інтелектуальний капітал як елемент економічного зростання України URL:<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8752/10-Myrashko.pdf?sequence=1>

2. Пожуєв В.І. Інтелектуальний капітал як стратегічний потенціал організації URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_37_1.pdf
3. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3 т. / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – Т.1. – С. 194 – 209.
4. Томас А. Стюарт. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций. Пер. с англ. В. Ноздриной. – М.: Поколение. 2007. – 368 с.
5. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України. – К.: Логос, 2003. – С. 396–417.

Корінний Денис Олександрович,
аспірант кафедри економіки підприємства
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України
Науковий керівник: Бодров Володимир Григорович,
д.е.н., професор, професор кафедри економіки
підприємства ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН ТА ОЦІНКА РИЗИКІВ ВПРОВАДЖЕННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ

На Всесвітньому економічному форумі у Давосі (січень 2018) під час дискусії "Перетворення глобальних фінансів" жваво обговорювалися питання регулювання ринку криптовалют і криптоактивів. Під час обговорення директор-розпорядник МВФ Крістін Лагард зазначила, що Фонд вже приступив до моніторингу та аналізу ризиків, пов'язаних з криптовалютами, а також потенційних вигод від них. За її словами, анонімність, відсутність прозорості, фінансування тероризму та нелегальної торгівлі абсолютно неприйнятні. Проте, Лоренс Фінк з інвестбанку Blackrock зазначив, що необхідно розвивати блокчейн, інвестувати в технологію, яка може привести до трансформації фінансових послуг.

Прозвучали думки про майбутній контроль з боку центробанків над криптовалютними транзакціями. Загалом, не виключено, що найближчим часом Нацбанк України змінить свою політику щодо криптовалют з нинішньої "дивись і чекай" на "копіюй і наздоганяй".

За результатами дослідження, у світі є всього 14 країн-лідерів за розвитком та впровадженням блокчейн-технологій, серед них й Україна. До

рейтингу також ввійшли США, Канада, Бразилія, Австралія, Ізраїль, ОАЕ, Грузія, Естонія, Великобританія, Франція, Німеччина, Швеція і Китай.

Що ж таке блокчейн, як ця технологія може вплинути на різні сфери і галузі людської діяльності, і чому вона і пов'язані з нею криптовалюти породжують неоднозначне ставлення до них з боку багатьох держав і традиційної фінансово-банківської системи?

Блокчейн (ланцюжок блоків) - це розподілена база даних, яка одночасно зберігається на безлічі комп'ютерів, з'єднаних один з одним в Інтернеті, при цьому вони не підключені до загального сервера. Ця база даних зберігає постійно зростаючий список упорядкованих записів, так званих блоків. Кожен блок містить мітку часу і посилання на попередній блок. Застосування шифрування гарантує, що користувачі можуть змінювати тільки ті частини ланцюжка блоків, якими вони «володіють» - у них є закриті ключі, без яких запис в файл неможливий. Крім того, шифрування гарантує синхронізацію копій розподіленого ланцюжка блоків у всіх користувачів.

У технологію блокчейна з самого початку закладена безпека на рівні бази даних. Концепцію ланцюжків блоків запропонував у 2008 році Сатосі Накамото. Вперше реалізована вона була в 2009 році як складова цифрової валюти - біткоїн, де блокчейн грає роль головного загального реєстру для всіх операцій з біткоїн. Завдяки технології блокчейн біткоїн став першою цифровою валютою, яка вирішує проблему подвійних витрат (на відміну від фізичних монет або жетонів електронні файли можуть дублюватися і витрачатися двічі) без використання будь-якого авторитетного органу або центрального сервера.

На сьогодні ця технологія стрімко поширюється і за межі світу криптовалют. Найбільші компанії світу досліджують можливість застосування блокчейн в своїх галузях.

Безпека в технології блокчейн забезпечується через децентралізований сервер, що проставляє мітки часу, та однорангові мережеві з'єднання. В результаті формується база даних, яка управляється автономно, без єдиного центру. Це робить ланцюжок блоків дуже зручними для реєстрації подій (наприклад, внесення медичних записів) та операцій з даними, управління ідентифікацією та перевірки походження.

Сьогодні ми вже всі звикли ділитися інформацією через децентралізовану інтерактивну платформу Інтернету. Але коли мова заходить про пересилання цінностей (грошей), ми зазвичай змушені користуватися послугами старих централізованих фінансових установ - банків. Так, методи платежів через Інтернет з'явилися відразу ж в момент народження цієї мережі, але вони, як

правило, вимагають інтеграції з банківським рахунком або кредитною картою, інакше їх не можна реально використовувати.

Технологія блокчейн пропонує привабливу можливість позбутися від цієї «зайвої ланки». Вона може взяти на себе всі три важливі ролі, які традиційно відіграє сектор фінансових послуг: реєстрація угод, підтвердження автентичності особистості та укладання контрактів.

Це буде мати величезне значення, оскільки в усьому світі ринок фінансових послуг - найбільший за ринковою капіталізацією. Переклад хоча б частини цієї системи на технологію блокчейн призведе до розриву великого числа зв'язків у сфері фінансових послуг, але одночасно дозволить значно підвищити ефективність цих послуг.

Третя можлива роль цієї технології (укладання контрактів) може виявитися дуже корисною і поза сектором фінансових послуг. Крім введення в обіг ще однієї валюти (біткойнів), технологія блокчейн може використовуватися також для зберігання будь-якого виду цифрової інформації, включаючи комп'ютерний код.

Цей фрагмент коду можна запрограмувати так, щоб він виконувався, тільки коли обидві сторони вводять свої ключі, тим самим погоджуючись на укладення контракту. Цей же код може отримувати інформацію з зовнішніх потоків даних (ціни на акції, метеорологічні зведення, заголовки новин і все інше, що може бути проаналізовано комп'ютером) і складати контракти, які будуть автоматично реєструватися при виконанні певних умов.

Чим же все ж таки краще блокчейн? Прозорістю, швидкістю, вартістю, простотою. Якщо ви відправили криптовалюту або інформацію по блокчейну, свідоцтво такої відправки неможливо змінити або підробити, оскільки вона підтверджується сотнями тисяч комп'ютерів по всьому світу. На цих же комп'ютерах зберігається безліч копій цієї інформації, і вона доступна для перегляду будь-якому користувачеві в будь-який момент часу. Весь процес перекладу займає лічені хвилини і коштує в десятки разів дешевше банківського. Якщо ви зберігаєте гроші та інформацію в блокчейн, записи ніколи не будуть загублені або підроблені, будь-який учасник ринку може в будь-який момент упевнитися в вашій фінансовій спроможності.

Заступник Міністра юстиції України Денис Чернишов взяв участь у церемонії підписання Меморандуму про співпрацю в сфері впровадження новітніх інформаційних технологій, зокрема системи блокчейн. Документ також підписали перший заступник Міністра аграрної політики та продовольства України Максим Мартинюк, Голова Державного агентства з питань електронного урядування України Олександр Риженко, виконавчий

директор «Transparency International Ukraine» Ярослав Юрчишин та генеральний директор «Bitfury Holding B.V.» Валерій Вавілов.

«Сьогодні запровадження блокчейн є пріоритетом найбільших банків світу та найбільш інноваційних країн – Швеції, Естонії, Данії тощо. У майбутньому Україна переведе всю цифрову державну інформацію на блокчейн-платформу», - заявив заступник Міністра юстиції Денис Чернишов.

Співпраця спрямована на широке застосування блокчейну для формування та ведення пріоритетних державних електронних інформаційних ресурсів, зокрема, державних реєстрів, електронного майданчика торгівлі арештованим майном ЄТАМ та Державного земельного кадастру. В 2017 році технологія блокчейн була використана для оновленої системи електронних торгів конфіскованим майном ЄТАМ. У жовтні 2017 року із використанням блокчейн була реалізована оновлена версія інформаційної системи державного земельного кадастру. Наразі, серед перших галузей, де використовуватиметься система блокчейн, – держреєстри, ЖКГ, соціальне страхування, охорона здоров'я та енергетика.

Використання блокчейн для укладання угод дозволяє прискорити, спростити і здешевити процедуру, адже для укладення контракту необхідна участь обох сторін, і ні одна, ні друга не можуть обдурити блокчейн з уже заданими параметрами виконання договору.

Меморандум передбачає залучення передового досвіду американської компанії для побудови ефективної екосистеми для використання блокчейн в Україні, зокрема розвитку електронного урядування.

Останнім часом у світі активно обговорюють криптовалюти та способи на них заробити. Найбільше ажіотажу розгортається навколо біткоіна. Набуття біткоіном популярності змусило заговорити про нього на міжнародному рівні, а уряди окремих країн – рахуватися з ним. Деякі країни навіть визнали біткоін валютою. Проте більшість все ж таки схиляється до визнання біткоіна майновим активом, операції з яким мають оподатковуватися. Ключове питання зараз – це все ж таки оподаткування - якими податками і як саме оподатковувати обіг біткоіна. Якщо це звичайний товар чи послуга, то на неї має нараховуватися ПДВ. Під час договору міни виникає в тому числі й ПДВ. У разі його несплати виникатимуть штрафні санкції. І найбільша проблема – у тому, як розраховувати ПДВ.

Україна має всі шанси на реалізацію успішних проектів з використанням технології блокчейн в державному управлінні та на врегулювання ринку криптовалют. Все залежить від того наскільки оперативно законодавцем будуть розглянуті та прийняті відповідні зміни до законодавства, а також наскільки

ефективними вони будуть та чи буде при цьому врахований досвід країн, які це вже зробили.

Список використаних джерел:

1. Paul Rosenzweig (August 19, 2017). Blockchain Standards. Lawfare.
2. Nakamoto, Satoshi (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System
3. «У майбутньому Україна переведе всю цифрову державну інформацію на блокчейн-платформу», 16.06.2017р., публікація на сайті Міністерства юстиції. (<https://minjust.gov.ua/news/ministry/u-maybutnomu-ukraina-perevede-vsyu-tsifrovu-derjavnu-informatsiyu-na-blokcheyn-platformu---denis-chernishov>)
4. Crosby M. Blockchain technology: Beyond bitcoin / M. Crosby, P. Pattanayak, S. Verma, V. Kalyanaraman // Applied Innovation 2, 2016

*Кравченко Людмила Вікторівна,
здобувач Хмельницького
національного університету*

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Висока залежність України від зовнішньоекономічного ринку та зовнішньоекономічної діяльності, поява нових загроз загострює проблеми регулювання зовнішньоекономічної безпеки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на світовому ринку і її захисту на внутрішньому ринку.

Пріоритетними у визначенні змісту поняття «зовнішньоекономічна безпека» на сучасному етапі господарювання є інтереси. Це зумовлено загостренням суперечностей між державами, транснаціональними структурами і міжнародними організаціями не лише усередині цих груп, але й між ними. У той же час можна виділити три основні підходи до визначення зовнішньоекономічної безпеки як економіко-правової категорії через «інтереси», через «стійкість», через «незалежність».

Зовнішньоекономічна безпека займає вагомe місце серед складових системи національної безпеки є одночасно і базисним елементом економічної безпеки. Між категоріями «економічна безпека» та «зовнішньоекономічна безпека» існує діалектичний взаємозв'язок, оскільки багатоступеневість забезпечення зовнішньоекономічної безпеки обов'язково передбачає виконання основоположних принципів дотримання економічної безпеки і навпаки.

Регулювання зовнішньоекономічної безпеки певною мірою залежить від держави, оскільки саме держава через відповідні органи, у тому числі і законодавчої межі, в яких безпечно середовище на мезорівні формується, функціонує і розвивається. У цьому контексті важливість нормативно-правового регулювання зовнішньоекономічної безпеки національного господарства на мезорівні важко переоцінити. [4]

У Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. у переліку загроз національній безпеці України, у економічній сфері зокрема, окреслені, серед інших, у нормативно-правовому забезпеченні: ослаблення державного регулювання і контролю у сфері економіки; нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової політики держави, відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам, переваження у діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними [5].

Серед основних засад зовнішньоекономічної політики нашої держави у цьому Законі можна виділити, зокрема, такі, які торкаються сфери забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України, а саме: забезпечення національних інтересів і безпеки України, використання міжнародного потенціалу для утвердження і розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, її сталого економічного розвитку, підтримка розвитку торгівельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва України з іноземними державами, інтеграція економіки України у світову економічну систему, розширення міжнародного співробітництва з метою залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій та управлінського досвіду в національну економіку і в інтересах її реформування, модернізації та інноваційного розвитку, тощо [6].

Україна впритул наблизилася до невідворотних трансформацій у сфері зовнішньоторговельного співробітництва. Практично йдеться про «шокову терапію», за якої експортери, зіткнувшись із сучасними реаліями витіснення з традиційних ринків збуту, передусім з ринку Росії, мають усвідомити всю повноту необхідності масштабної географічної та товарної диверсифікації. Ескалації загроз зовнішньоекономічній безпеці України сприяє низка чинників:

- нерегульованість питання автоматичного та у повному розмірі відшкодування ПДВ експортерам;
- слабкість держави, як суб'єкта зовнішньоторговельної дипломатії у захисті вітчизняних експортерів на зовнішніх ринках;

- зниження бюджетного потенціалу державної підтримки експортерів в умовах режиму жорсткої економії;
- відсутність ресурсів для використання механізмів державних експортних гарантій, страхування та кредитування;
- низький рівень інтеграції державного капіталу до приватних експортних ініціатив;
- недостатні темпи узгодження та адаптації технологічних регламентів у вітчизняну практику, зокрема через високу вартість відповідних процесів;
- надмірне регуляторне обтяження експортної діяльності.[3]

Одним із напрямів розвитку торговельних відносин для середнього і малого бізнесу стали країни-члени Європейського Союзу.

6 травня 2015 року Європейська Комісія оприлюднила важливий документ, що стосувався Європейського парламенту, Європейських економічного і соціального комітетів та комітету регіонів щодо найактуальнішої ініціативи під назвою «Стратегія діджитального єдиного ринку для Європи» («A Digital Single Market Strategy for Europe»), скорочено - DSM.

Мета «Стратегії єдиного діджитального ринку» - відкрити діджитальні можливості для окремих людей та бізнесу в цілому, покращити позицію Європи як світового лідера у діджитальній (цифровій) економіці.

Слід відзначити, одна з причин, через яку споживачі та малі компанії не зацікавлені в електронній торгівлі, - існуючі правила, що супроводжують ці транзакції. Вони можуть бути складними, незрозумілими і різнитися в країнах-членах ЄС. 28 різних законів відлякує компанії від транскордонної торгівлі, заважає споживачам використовувати переваги від більш конкурентно сприятливих пропозицій та повного спектру онлайн-опцій.

Діджиталізація змінює саму природу та динаміку організацій та ринків праці. Поширення інтернету надає фізичним особам, компаніям, публічній владі ще більшої бази знань, допомагає у прийнятті важливих рішень. Європа має багато необхідних ресурсів для створення глобальної діджитальної економіки. Але такий масштабний проект започатковується вперше. [1]

Є ще один момент, що стоїть на заваді розвитку е-торгівлі. Малі онлайн-підприємства, що хотіли б вести торгівлю з іншими європейськими країнами, опиняються перед необхідністю відчутних витрат. Адже потрібно в середньому біля 9000 євро, аби адаптуватися до національних законів інших європейських країн. По суті, ці витрати на адаптацію до змін у законодавстві для малого та середнього бізнесу є втраченим прибутком [2].

Отже, діджиталізація являє собою новий напрям у розвитку зовнішньоекономічної безпеки бізнесу, що передбачає використання нових технологій (Інтернету, мобільних пристроїв або інших електронних каналів).

У свою чергу, діджиталізація для цілей забезпечення зовнішньоекономічної безпеки обумовлює впровадження нових технологій та даних у бізнес-процеси з метою підвищення ефективності її діяльності. Факторами, які сприяють поширенню та розвитку діджиталізації є розвиток нових технологій, необхідність зниження витрат, посилення конкуренції.

Список використаних джерел

1. UA Foreign Affairs, зовнішні справи, О.Зернецька 2017, Створення диджитального єдиного ринку для Європи (цивілізаційний прорив). Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/zs/anglomovna-versija/view/article/stvorennja-didzhitalnogo-jedinogo-rinku-dlja-jevropi-civ>
2. Why we need a Digital Single Market // [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ec.europa.eu/digital-single-market/sites/digital-agenda/files/digital_single_market_factsheet_final_20150504.pdf
3. Венцковський Д.Ю. Зовнішньоекономічна безпека України: стан та напрями забезпечення /Д. Ю. Венцковський // Стратегічні пріоритети. - 2015. - № 3. - С. 56-63. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2015_3_10.
4. Кочевой М.М. Нормативно-правове регулювання зовнішньо-економічної безпеки України / М. М. Кочевой // Науковий журнал «Бізнес Інформ». - № 10 (441). – Харків: Видавничий дім «Інжек». 2014. – С. 38-41. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/24.pdf>
5. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 № 2411-17 // Відомості Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
6. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. № 964 – IV // Відомості Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

***Бондаренко І.В., студент,
Науковий керівник: Сторожук О.В.,
к.е.н., доцент кафедри митної справи
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України***

ПРОТИДІЯ КОНТРАБАНДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

Сьогодні великий потік товарів, речовин, наркотичних засобів, зброї, небезпечних речовин та культурних цінностей проходить через митний кордон – незаконно або напівлегально. Проблема контрабанди в Україні набула значної актуальності і боротьба з цим негативним явищем є одним із першочергових завдань держави у справі захисту її економічних інтересів

Контрабанда – це переміщення товарів, валютних цінностей і інших предметів через митний кордон України крім митного контролю або з утаєнням від митного контролю, зроблене в значних розмірах або групою осіб, а також незаконне переміщення історичних і культурних цінностей, наркотичних засобів, отрутих, радіоактивних, вибухових речовин, зброї і боєприпасів (крім гладкоствольної полювальної зброї і боєприпасів до нього)[2].

Контрабанда тісно пов'язана з фінансово-кредитною системою в державі, зовнішньоекономічною діяльністю, паливно-енергетичною сферою, сферою оподаткування та легального підприємництва, приватизації, інвестицій. Значна частина експортно-імпортних товаропотоків в Україні має контрабандне походження, що негативно впливає на стан розвитку вітчизняної економіки, дестабілізує внутрішній ринок та є основою для вчинення корупційних дій в державних та місцевих органах влади.

Контрабанда, це не тільки нелегальне ввезення чи вивезення товарів особами в не передбачених нормативними актами та законодавством місцях, також це приховування реальної вартості, кількості, властивостей чи безпеки товарів при проходженні митного контролю. Найпоширенішими товарами які йдуть до нас в країну з Азії це китайські товари, фальшива валюта та наркотичні засоби частина яких йде далі транзитом до країн Європи.

Контрабанда з нашої країни переважно це сигарети, спирт, та алкогольні напої до країн Європи. Серед всіх товарів тютюнові вироби нині залишаються найпоширенішим предметом контрабанди. В основному правопорушники намагаються незаконно перемістити сигарети через західний кордон України з метою їх збуту в країнах ЄС. Сигарети приховуються як у товарах, вивантаження яких ускладнено (це торф у мішках, пряники в ящиках, меблі тощо), так і в конструктивних порожнинах спеціально виготовлених сховищ, доступ до яких стає можливим після вивантаження товару та демонтажу сховищ. Також великий об'єм контрабанди припадає на Молдову, цьому сприяє неможливість уряду Молдови контролювати прикордонні території так званої невизнаної «Придністровської Молдавської Республіки» з нашою країною.

Також слід звернути увагу на так званих «челноків», особи які за невелику плату купують товари в Польщі, Румунії та Чехії на суму до 50 євро та при проходженні митного контролю громадяни не сплачували митних податків та передають їх одній особі – підприємцю. Після цього ці товари реалізовувались населенню суб'єктами господарювання в роздрібних та оптових магазинах без сплати податків, акцизних зборів, ПДВ тощо.

Контрабанді сприяють такі фактори:

- не досконалість митного та податкового законодавства;

- корупція в органах Державної Прикордонної Служби України (надалі ДПС України) та серед працівників ДФС України в зв'язку з низькою заробітною платою працівників цих державних органів;
- зацікавленість населення в прикордонних районах України в отриманні вигоди в зв'язку з відсутністю достатньої кількості робочих місць в цих регіонах та низького рівня соціального забезпечення населення;
- тощо.

Отже, контрабанда негативно впливає на низку сфер промисловості та економічний стан країни тож негативно впливає на конкурентоспроможність українського виробника на внутрішньому ринку. Боротьба з контрабандою має стратегічне значення для країни в цілому. Для ефективної боротьби необхідно підвищити заробітні плати посадовим особам ДПС України та ДФС України, удосконалювати митне та податкове законодавство, забезпечувати населення робочими місцями.

Список використаних джерел

1. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
3. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Державна фіскальна служба України. Офіційний портал URL : <http://sfs.gov.ua>

*Бондаренко І.В., студент,
Науковий керівник: Сушкова О.Є.,
к.е.н., доцент кафедри митної справи
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України*

МИТНІ ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Митна справа як засіб забезпечення безпеки держави полягає у тому, що при її здійсненні визначальним моментом є захист суверенітету України, її економічних інтересів та охорони життя та здоров'я громадян. В зв'язку зі вступом України до СОТ (2008 рік), ЄС (2014 рік) та недавнім підписанням договорів про зону вільної торгівлі з Канадою в нашій країні проходила та проходить лібералізація, уніфікація, спрощення митних процедур та митного законодавства. На фоні цих змін Україна не повинна стати ринком збуту

низькоякісної, екологічно небезпечної продукції та звалищем шкідливих побутових або інших екологічно шкідливих предметів чи речовин тощо. Для уникнення та упередження цих порушень та зловживань суб'єктами господарювання виступає – митний контроль, а зокрема митна експертиза.

На практиці при здійсненні митного контролю часто виникає необхідність визначити відповідність митної вартості, зазначеної в декларації, фактичним показникам об'єкта, визначити хімічний та технічний склад тощо [4]. В таких ситуаціях велику роль відіграє митна експертиза.

Митна експертиза— це спеціальне науково-практичне дослідження, яке проводиться експертом або групою експертів з метою вирішення задач митної справи[4]. При здійсненні експертизи в митній справі вирішується цілий комплекс загальних задач фіскального, контрольного, економічного, правоохоронного, статистичного і захисного характеру.

Митні експертизи проводяться згідно Закону України «Про судову експертизу», Митного кодексу України (ст. 356-357), постанов Кабінету Міністрів України та інших нормативних документів. На сьогодні існують такі види митних експертиз, які представлені таблиці 1.

Як видно з таблиці 1 митна експертиза виконує багато функцій, які можливо об'єднати однією загальною метою— захист національної безпеки держави. Але слід зазначити, що на сам перед це економічний аспект національної безпеки, що проявляється в виявленні та запобіганні контрабанди та сприянні повненню бюджету України. Також виконується екологічний аспект національної безпеки – це встановлення за допомогою хімічної, гемологічної та екологічної експертиз виявляються небезпечні та токсичні речовини (товари), які можуть завдати шкоду екології країни та людині. Правоохоронні функції виконуються шляхом запобігання контрабанди, обігу наркотичних речовин, а також запобігання незаконного вивезення пам'яток культурного надбання нашої країни.

Так, в Україні за 2017 рік Департаментом податкових та митних експертиз ДФС при проведенні експертиз було виявлено наступне:

- при дослідженні 23402 проби (зразки) товарів встановлено невідповідності задекларованим характеристикам у 5695 пробах (зразках);
- у 1178 досліджених пробах (зразках) або у 58,9 % випадків виявлено речовини, переміщення яких через митний кордон України заборонено та/або обмежено;
- приналежність 1343 частин зброї (із 1587 досліджених) до товарів військового призначення, міжнародні передачі яких підлягають державному контролю, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 20.11.2003

№1807 «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення»;

- виявлені товари, що мають ознаки технічних засобів негласного одержання інформації;
- виявлені підробки товарів та тощо.

Таблиця 1

Основні види митних експертиз

Вид експертизи	Мета проведення
Технологічна експертиза	проводиться з метою визначення можливості надання товару митного режиму переробки на (поза) митній території України і під митним контролем
Сертифікаційна експертиза	проводиться з метою визначення якісних характеристик товару
Матеріалознавча експертиза	проводиться з метою визначення належності товару до конкретного класу речовин, виробів або матеріалів
Товарознавча вартісна експертиза	проводиться з метою визначення вартості товару на підставі його якісних показників, основних властивостей та факторів
Екологічна експертиза	проводиться з метою визначення можливості ввезення/вивезення товару або надання товару конкретного митного режиму
Гемологічна експертиза	проводиться з метою визначення природи дорогоцінного каміння, категорії його якості і вартості
Криміналістична експертиза	проводиться з метою визначення автентичності митних та інших документів, що мають значення під час проведення митного контролю, цінних паперів, а також митних засобів ідентифікації.
Мистецтвознавча експертиза	проводиться з метою визначення історичної, художньо-культурної, наукової значущості витворів мистецтва і предметів антикваріату.
Хімічна експертиза	проводиться з метою визначення якісного та кількісного хімічного складу товару(предмету).

Джерело: [4]

Економічна ефективність від врахування експертних висновків при митному оформленні товарів у 2017 році становить 292,6 млн. грн., що в 3,9 раза більше ніж у 2016 році (76 млн. грн.), в т.ч. 8,5 млн. грн. митних платежів

донараховано за результатами коригування митної вартості товарів на загальну суму 35 млн. грн [5].

Але, здійснення митних експертиз в країні має ряд проблем насамперед, це відсутність умов для проведення експертизи в момент або до моменту митного оформлення товару, що в деяких випадках призводить до того, що велика кількість суб'єктів господарювання «зникають» протягом проведення експертизи. І після проведення експертиз не можливо знайти власників товарів та притягти їх до відповідальності за порушення митних правил. Інша проблема – ввозяться продукція, яка є небезпечною для здоров'я людини чи навколишнього середовища або містить шкідливі речовини. Й в умовах наявності законодавчої заборони ввезення таких речовин, наприклад, до країн Європи та за умов недостатнього законодавчого врегулювання проведення експертиз до моменту потрапляння таких товарів на митну територію України, вони залишаються на території нашої країни як звалище ядовитих відходів.

Отже, митні експертизи виконують важливу роль в забезпеченні національної безпеки країни, захисту здоров'я та життя громадян, а також наповнення Державного бюджету України. Для спрощення проведення експертиз потрібно створити більше регіональних центрів або мобільних експертних груп для їх проведення поблизу митниці, в свою чергу це скоротить час проведення експертиз та зменшить можливості для уникнення відповідальності суб'єктами господарювання. Також край необхідним є чітке законодавче закріплення строків проведення експертизи залежно від виду товару та мети такої експертизи. При цьому, враховуючи досвід окремих країн світу, ефективним інструментом забезпечення національної безпеки країни може стати проведення експертизи до моменту митного оформлення товару та за ініціативою суб'єкта господарювання. Особливо це стосується товарів, експертиза яких проводиться протягом тривалого часу. Все це буде сприяти захисту суверенітету України, її економічних інтересів в частині наповнення державного бюджету, також охорони здоров'я та життя українського народу.

Список використаних джерел

4. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
5. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
6. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

7. Основи експертизи продовольчих товарів. URL :
http://pidruchniki.com/12991010/ekonomika/mitna_ekspertiza_tovariv

5. Державна фіскальна служба України. Офіційний портал URL
:<http://sfs.gov.ua>

*Горбунова Ганна Сергіївна, студентка
Науковий керівник: Сушкова О.Є., к.е.н.,
доцент, доцент кафедри митної справи
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ В УПРАВЛІННІ МИТНИМИ РИЗИКАМИ

Ураховуючи амбіційні інтеграційні плани України у світові процеси, базовою вимогою та актуальною проблемою сьогодення виступає наближення механізмів та інструментів здійснення митної справи до рівня світової практики. При цьому базовий механізм становить саме комплексна розгалужена система управління митними ризиками.

В Україні перше законодавче визначення категорії «система управління ризиками» з'явилося у Митному кодексі України, що був прийнятий у 2012 р., згідно якого «управління ризиками – робота органів доходів і зборів з аналізу ризиків, виявлення та оцінки ризиків, розроблення та практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінки ефективності та контролю застосування цих заходів» [1].

Основоположною теоретичною базою застосування управління ризиками всіма передовими митними службами світу є міжнародний стандарт AS/NZS ISO 31000:2009, розроблений митними службами Австралії та Нової Зеландії. Практично всі міжнародні стандарти у сфері застосування управління ризиками в митній галузі засновані на багаторічному досвіді роботи Австралійської Митної та Прикордонної служби та Митної служби Нової Зеландії, що робить їх прикладом одних з кращих у світі структур подібної компетенції. Усвідомлюючи необхідність переходу на нову філософію організації діяльності та зміщення акцентів від фізичних перевірок і конкретних операцій до управління ризиками та діяльності суб'єкта в цілому Австралійської Митної та Прикордонної служби, відповідно до рекомендацій Промислової групи з митних реформ впроваджено єдину систему управління кордонами, яка повністю забезпечує інтегроване управління кордонами [3]. Таким чином, Австралійська митна служба та Прикордонна служба Нової Зеландії фактично є загальноновизнаними лідерами не лише у галузі впровадження ризик-менеджменту в практику здійснення митного контролю на основі новітніх

інформаційних технологій, а й у напрямі стандартизації процедур управління ризиками.

Ще одним прикладом, може стати Королівство Нідерланди, де обсяги вантажопотоків, що переміщуються через кордон, унеможливають фізичну перевірку усіх товарів. Тому, на нідерландській митниці широко застосовується робота на основі аналізу ризиків. Аналіз та оцінювання ризиків побудовані на системі попереднього інформування (як при імпорті, так і при експорті). Суб'єкт, що має намір імпортувати товари до ЄС або експортувати товари з території Євросоюзу через пункти пропуску у Нідерландах, має інформувати про це відповідний митний орган. При цьому, він зобов'язаний надати усю, необхідну для аналізу та оцінки ризиків, інформацію про операцію. Вимоги щодо обсягів та строків подання попередньої інформації визначається на рівні законодавства Євросоюзу [4].

Литовська система управління ризиками має три рівні управління. Це: центральний рівень – управління базами даних, системами і ризиками на національному рівні; територіальний рівень – робота з системою аналізу ризиків та управління ними на рівні територіальних митниць; локальний рівень – оперативний, тактичний пошук ризиків. Профілі ризику розробляються, як на центральному, так і на регіональному рівні. В автоматизованій системі управління ризиками в пунктах пропуску часто застосовують так звані спеціальні профілі ризику (інформування уповноважених осіб митних постів про переміщення окремих транспортних засобів через митний кордон держави, без формування інструкцій інспектору, який безпосередньо здійснює контроль в пункті пропуску) [5].

Різні країни мають неоднакове законодавство з питань митної справи, проте, у більшості випадків загальні підходи є схожими. Це пов'язано із тим, що всі митні адміністрації прагнуть уніфікувати власне законодавство із міжнародними нормами та стандартами. Еталонними нормами законодавства при цьому є рекомендації ВМО.

Оцінювання ризику передбачає систематичне визначення пріоритетів управління ризиком, шляхом аналізу та порівняння їх рівнів із встановленими стандартами, прогнозованими ступенями ризику чи іншими критеріями. Оцінювання ризику буде ефективним за умови формування та практичного використання системи індикаторів ризиків, під якими розуміють особливі критерії, що використовуються для відбору та вироблення практичних заходів щодо запобігання недотриманню митного законодавства. До них відносять: код товару відповідно до товарної номенклатури; країну походження; країну відправлення товару; наявність ліцензії, вартість товару та ін. Сукупність

індикаторів ризику, заснована на систематизованій, категоризованій, проаналізованій інформації формує профіліризик, що є невід'ємним елементом системи управління ризиками. За допомогою профілів ризику органи митного контролю здійснюють практичне управління ризиками. Саме за рахунок їх застосування здійснюється заміна тотальної перевірки документів і детального огляду товарів на цільові та спрямовані на отримання результату форми митного контролю [2].

Таким чином, підходи щодо організації роботи митних органів Литовської Республіки з управління ризиками, з розподілу завдань на різних рівнях управління можуть бути корисними для розвитку української системи управління ризиками. Також цікавим є досвід щодо застосування «спеціальних» профілів ризику та використання в пунктах пропуску систем автоматичного зчитування номерів. Також, можна зробити висновок, що система управління ризиками митної служби Королівства Нідерланди є досить ефективною, але на неї вплинула відсутність сухопутної ділянки митного кордону країни. Разом з тим, досвід нідерландських колег може бути використаний в аеропортах та морських портах України, за умови, що митними органами України будуть суттєво удосконалені технології митного контролю.

Список використаних джерел

1. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верховною Радою 13.03.2012 № 4495-VI]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Комаров О. В. Митний ризик як ключовий елемент механізму державного ризик-менеджменту в митній галузі [Електронний ресурс] / О. В. Комаров. - Режим доступу: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/35594/1/savunova_2010_1_CA_issues.
3. USAID RiskManagementDiagnosticReport: TheBureauofCustoms, December 2005 [Електронний ресурс]. – Режимдоступу: <http://www.usaid.gov>
4. Бережнюк І.Г. Управління митними ризиками в митній справі:досвід та вітчизняна практика [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4934/1/ryzyku_monograf.pdf
5. Звіт про результати відрядження представників Державної митної служби України до Митного Департаменту Литовської Республіки з 25.05.10 по 28.05.10 (наказ Держмитслужби від 21.05.10 № 121-в).

Мозульська Тетяна Юріївна, студентка
Науковий керівник: Сторожук О.В.,
к.е.н., доцент кафедри митної справи
ННІ ЕОМС, Університет ДФС України

РОЛЬ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАХИСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

Глобалізація на сучасному етапі розвитку ставить перед митними адміністраціями нові завдання та стимулює уряди держави до пошуку нових, ефективніших шляхів забезпечення митної безпеки та захисту економічних інтересів держави. Тому проблема митної безпеки є досить актуальною, адже саме вона забезпечує захист економічних інтересів країни, гарантує захищеність життєво важливих потреб, інтересів і цінностей людини, населення, держави та регіонів від внутрішніх і зовнішніх загроз, основним джерелом яких є зовнішньо-економічні зв'язки.

Проблеми трактування ролі митної безпеки в захисті національних інтересів України досліджували у своїх працях такі вчені як І. Бережнюк, А. Бидик, Н. Гавловська, М. Губа, І. О. Комаров, К. Новікова, П. Пашко, М. Разумей, Є. Рудніченко та інші.

У загальному тлумаченні безпекою є такий стан, коли нікому нічого не загрожує. Економічний словник визначає безпеку як «створювані системою умови, що гарантують запобігання витіканню конфіденційної інформації, порушенню таємниці, здійсненню диверсій, сприяють збереженню екосистеми та здоров'я людини»

Головною метою митної безпеки можна вважати досягнення певного рівня ефективності та надійності митної системи завдяки продуктивному функціонуванню митних органів.

Варто виділити такі етапи реалізації митної безпеки:

- 1) формування та затвердження митної політики в галузі митної безпеки;
- 2) формування системи митного регулювання у взаємозв'язку з економічними інтересами й цілями держави, які впливають на визначення орієнтирів митного регулювання;
- 3) застосування обраних заходів щодо методів регулювання та контролю до товарів, які переміщуються через кордон;
- 4) моніторинг системи митного регулювання.

Митна безпека покликана забезпечити:

- переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів;

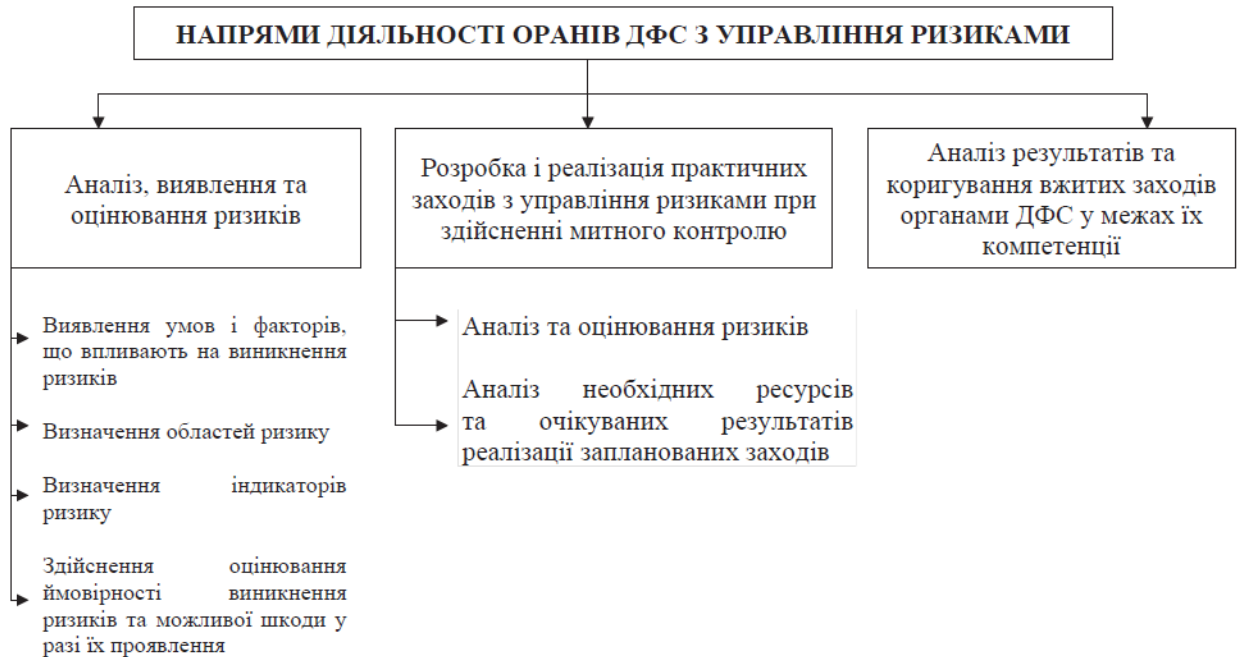

- здійснення митного регулювання, пов'язаного зі встановленням і стягуванням податків і зборів;
- здійснення процедур митного контролю і митного оформлення, зокрема із застосуванням потрібних засобів митно-тарифного і нетарифного регулювання;
- проведення робіт, спрямованих на боротьбу із контрабандою та порушеннями митних правил, а також виконання інших покладених на органи доходів і зборів завдань шляхом ефективної реалізації митної справи [2, с.124-125].

Бережнюк І. вважає, що основною загрозою для митної безпеки держави є та частина платежів, яку митна служба недобрала до державного бюджету, тобто важливою функцією митних органів у процесі забезпечення митної безпеки є контроль саме за повнотою митних стягнень, а не за їх сумою. Даний висновок підтверджує той факт, що порівняння статистики зовнішньої торгівлі України та статистичних даних її провідних торговельних партнерів, зокрема країн ЄС та СНД, свідчить про наявність вагомих розходжень, які щороку сягають від 10 до 30% [3].

Також, ефективна система оцінки митних ризиків є одним із напрямів забезпечення митної безпеки, відповідно головною метою ДФС України є розробка та впровадження нормативів і процедур, спрямованих на підвищення рівня безпеки. Забезпечення належного рівня безпеки залежить від напрямів діяльності органів ДФС з управління ризиками (рис. 1)

Важливим кроком на шляху забезпечення митної безпеки є запровадження інформаційного обміну електронними документами та висновками між митницею й іншими контролюючими органами, за принципом “єдиного вікна”. ІТ-система митниці виступає агрегатором інформації від усіх контролюючих органів, яка потрібна для митного контролю та митного оформлення товарів [4].

Рис. 1. Напрями діяльності органів ДФС з управління ризиками при здійсненні митного контролю

Таким чином, перед митними органами існують доволі складні завдання у сфері гарантування митної безпеки і захисту національних економічних інтересів, які потребують швидкого реагування. Спрощення і прискорення митних формальностей, створення сприятливих умов для учасників ЗЕД, впровадження новітніх процедур автоматизації митного оформлення та ліквідація негативного впливу людського чинника є напрямками підвищення якості митного регулювання та забезпечення митної безпеки держави.

Список використаної літератури:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р., № 4495-VI; ред. від 24.07.2015, на підставі 556-19 / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Вітер Д. В. Митна політика і стратегія митної безпеки ЄС у контексті спільної Європейської політики безпеки / Д. В. Вітер // Митна безпека. – 2013. – № 1 – 2. – С. 164–169.
3. Митна політика та митна безпека України : монографія; за заг. ред. П.В. Пашка, І.Г. Бережнюка. – Хмельницький : Вид-во ППМельник А.А., 2013. – 338 с.
4. Звіт про виконання плану роботи Державної фіскальної служби України на 2016 рік [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/166710.html>– Назва з екрана.

**Морозова Марина Анатоліївна, студентка
Національного авіаційного університету
Науковий керівник: Полоус О.В.
к.е.н., доцент кафедри економіки
повітряного транспорту
Національного авіаційного університету**

ГЕНЕЗИС ГЕОЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ В СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У сучасному світі існують різні визначення терміну «геоекономіка». Дослідники вважають що геоекономіка є продовженням геополітики [2]. Вперше концепцію геоекономіки висунув Фрітц Реріг, а саме поняття введене істориком Фернаном Броделем. Він вважав що геоекономіка - це виняткова версія мондіалістської геополітики, яка аналізує першочергово не географічні, культурні, національні, історичні чинники, що складають саму суть геополітичного підходу, а чисто економічну реальність в її відношенні до простору. Тобто неважливо хто проживає на даній території, яку має історію, культуру, звичаї чи традиції, важливо де знаходяться інформаційні центри, центри світових бірж чи корисних копалин, або великі виробництва. В Європі прихильником геоекономічної концепції є Жак Атталі - це французький письменник, економіст, в минулому він був особистим радником президента Франції - Франсуа Міттерана, а також деякий час працював директором Європейського Банку Реконструкції та Розвитку. У своєму підході Атталі виділяє три основних регіони, які стануть економічними центрами:

- Американський простір;
- Європейський простір;
- Тихоокеанський регіон.

Історик вважав що між цими просторами не буде існувати ніяких відмінностей, крім географічних.

Основною ідеєю геоекономічного підходу є те, що припинивши військово-стратегічне протистояння держави перейшли до економічного.

Ідею геоекономіки у США розвивав історик, спеціаліст з питань міжнародних зв'язків, історії військових сутичок і стратегії – Едвард Люттвак. Він протиставляє геоекономіку військовій потужності, тобто розробці економічного захисту та наступу, для досягнення мети. У первинному визначенні Люттвача місія геоекономіки формулюється так: «Якщо внутрішнє об'єднання нації має бути підтримано консолідуючою загрозою, то на сьогодні такою повинна стати економічна». Таким чином, геоекономіка – це напрям

соціальних наук, що розвинулась в 1990-і рр. на поєднанні світової економіки, політології та геополітики [1].

У Європі в кінці ХХ століття концепція геоекономіки розроблялася різними італійськими вченими, вони вважали що основними дійовими особами були держави, а не банки і корпорації, одним з них був генерал у відставці К. Жанн. Він та П. Савон визначили різницю між геополітикою та геоекономікою:

- в геополітиці здійснюється жорсткий контроль за можливостями держави, в геоекономіці таке контролювання лише часткове;
- геополітичні цілі є загальними, так як поширюється влада над стратегічно важливими зонами;
- геоекономічні цілі сприяють досягненню геополітичних;
- також держави підтримують свій економічний розвиток, використовуючи свою геоекономічну силу, для отримання переваг на міжнародній арені.

Якщо підводити підсумки, то можна виявити суперечність теорій, так важливим є домінування економіки в міжнародних відносинах, а також зниження військової складової. Можна сказати що геоекономічна концепція більше підходить для країн західного світу, так як імовірність військових конфліктів між ними набагато нижче ніж економічних. Більшість держав співпрацюють між собою у військових, економічних, соціальних відносинах, і повинні зважати на зацікавленість один одного.

Список використаних джерел

1. Лук'янович Н. В. Геополітика / Н. В. Лук'янович., 2015. – 319 с.
2. Основи геополітики [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://society.polbu.ru/dugin_geopolitics/ch58_i.html.

Писарева О.М, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ткаченко В. В.,

к.е.н, доцент кафедри економіки підприємства

ННІ ЕОМС, Університет ДФС України

СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Успішне функціонування промислового підприємства в конкурентному середовищі все більше залежить від активності його інноваційної діяльності. В свою чергу, ефективність інноваційної діяльності промислового підприємства значною мірою зумовлена величиною його інноваційного потенціалу. Саме інноваційний потенціал виступає комплексною характеристикою спроможності

промислового підприємства до інноваційної діяльності. Він є джерелом інновацій та основою розробки стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства.

Величина інноваційного потенціалу підприємства визначає його здатність до здійснення інноваційної діяльності. Інноваційний потенціал формує можливості для виконання інноваційної програми розвитку підприємства та забезпечує процес реалізації інноваційної стратегії. Саме тому в наш час вивченню проблем, пов'язаних з формуванням та ефективним використанням інноваційного потенціалу підприємства приділяється суттєва увага. Поряд із цим слід зауважити, що більшість досліджень, що описують дану проблему, здебільшого носять суперечливий характер. Про це свідчить відсутність загальноприйнятого трактування категорії «інноваційний потенціал», а також відсутність єдиного підходу щодо визначення показників ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства, його складу та структури.

У багатьох дослідженнях автори концентрують свої зусилля на вивченні лише окремих сторін інноваційного потенціалу, тому в літературі представлені специфічні визначення, які мало співвідносяться між собою.

Проаналізувавши різні підходи до визначення інноваційного потенціалу підприємства, прийшли до висновку, **що інноваційний потенціал підприємства** - це органічне поєднання наявних ресурсів, що характеризують його спроможність до інноваційної діяльності та потенційних можливостей їх використання підприємством необхідних для забезпечення його інноваційного розвитку в умовах ринку.

Таке визначення «інноваційного потенціалу підприємства», враховує два моменти: з *одного боку*, «інноваційний потенціал підприємства» - це категорія, яка характеризує потенційні можливості до здійснення інноваційної діяльності, з *іншого* - це наявність ресурсів. *Під ресурсами*, слід розуміти, трудові (інтелектуальний капітал), нематеріальні (інтелектуальна власність), матеріально-технічні, фінансово-економічні та інформаційні. *Під потенційними можливостями* - сукупність внутрішніх та зовнішніх факторів, що роблять впровадження інноваційних процесів можливим. Самі по собі окремо ресурси не здатні виробити інноваційний продукт. Спроможність підприємства ефективно використовувати наявні ресурси та потенційні можливості характеризують його здатність та готовність до здійснення інноваційної діяльності.

Для того, щоб уточнити значення цієї категорії на сучасному етапі розвитку світової економіки, розглянемо необхідні ресурсні складові інноваційного потенціалу.

Враховуючи, наведене визначення «інноваційного потенціалу підприємства» можна виділити наступні елементи, що формують його структуру:

- управлінський блок - загальне керівництво підприємством, система управління і стиль управління;
- ресурсний блок - комплекс матеріально-технічних, інформаційних фінансових, трудових ресурсів;
- організаційних блок - організаційна структура, технологія процесів за всіма функціями та проектами, організаційна культура;
- функціональний блок - оператор перетворення ресурсів і управління в продукти та послуги в процесі трудової діяльності працівників підприємства.
- можливості, які має підприємство для здійснення інноваційної діяльності (тобто можливості використання тих чи інших ресурсів підприємства в інноваційній діяльності);
- зовнішні фактори інноваційного потенціалу - (ті умови, які підприємці, як правило, не в змозі змінити, але повинні їх прогнозувати та враховувати, бо вони істотно впливають на стан справ).

Список використаних джерел

1. Іванілов О.С. Інноваційний потенціал підприємства / О.С. Іванілов, О.М. Таряник // Економіка, фінанси, право. – 2004. – № 12. – С. 5–7.
2. Новікова І.В. Інноваційний потенціал підприємства: оцінка та фінансово-інвестиційне забезпечення розвитку (за матеріалами підприємств алмазно-інструментального виробництва України): автореф. дис. к. е. н.: 08.06.01 / І.В. Новікова; КНЕУ. – К., 2007. – 17 с.
3. Чоботар С.В. Інноваційний потенціал підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/Okt/18_Chebot.htm;
4. Іванова К. В. Технологія оцінки гармонійності складових інноваційного потенціалу підприємств [Текст] / К.В. Іванова, Я.А. Громова // Вісник Хмельницького нац. ун. – 2009. – № 6. – Т. 3. – С. 233–237.
5. Гарматій Н.М. Сутність інноваційного капіталу та необхідність його застосування в галузі телекомунікацій / Н.М. Гарматій // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – С. 42–46.

**Красуленко Тетяна Григорівна,
старший викладач кафедри економіки
підприємства ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України**

***КРИПТОВАЛЮТА У ЗМІЦНЕННІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ:
ПЕРСПЕКТИВА ЧИ НЕБЕЗПЕКА?***

Сучасний рівень розвитку економіки України, її участь у світових глобалізаційних процесах зумовлюють необхідність зміцнення грошово-кредитної системи держави, котра, на разі, є досить нестійкою. Відбувається це на фоні кризи вітчизняної банківської системи, нестабільності національної валюти, мінливості курсу валют та інших труднощів, які пригнічують умови функціонування суб'єктів господарювання. А у ринковій економіці фінансовий стан та конкурентоспроможність суб'єктів господарювання залежить саме від фінансової грамотності – вміння управляти грошовими потоками, кредитними ресурсами та оперувати сучасними грошима – криптовалютою. Це і обумовлює актуальність дослідження особливостей використання криптовалюти у напрямку зміцнення фінансового потенціалу підприємства.

Теоретико-практичні здобутки з історії розвитку та функціонування криптовалют знайшли відображення у працях Андроулак Е., С. Капкуна, О. Караме, Роечлін М., Счерер Т., Андручович М., Джіембовські Д., Мазурек Л., Гражек М., Коуртоіс Н., Наїк Р., Максвел Г., Герваїс А., Грубер Д., Галицького О., Мороз О., Молчанової Е., Солодковського Ю. та інших. Проте, ряд існуючих суперечливих позицій відносно доцільності використання криптовалюти потребує ґрунтовнішого опрацювання особливостей та напрямків її практичної реалізації.

Метою даного дослідження є визначення ролі криптовалюти у зміцненні фінансового потенціалу підприємства.

Оскільки основою фінансового потенціалу підприємства є гроші, форма яких, у процесі історичного розвитку, поступово змінювалася, мова йтиме саме про абсолютно інноваційний платіжний інструмент в сучасних умовах розвитку комп'ютерних технологій, котрий інтегрується у повсякденне життя – криптовалюту. Криптовалюта – від англійського «cryptocurrency» - віртуальна валюта, захищена криптографією. Будь-хто охочий може добувати криптовалюту (займатися майнінгом), використовуючи комп'ютерні можливості. Термін є порівняно новим, тому однозначне його визначення відсутнє, як і відсутнє законодавче регулювання обігу криптовалют. Насамперед, криптовалюта – це швидка і надійна система платежів та грошових переказів, заснована на новітніх технологіях та джерело інвестицій у реальний сектор економіки. На разі у світі налічується близько 1,6 тис. віртуальних валют (Bitcoin, Litecoin, Ethereum, Peercoin та кілька сотень інших віртуальних "монет"), котрі не випускаються центральними банками (емісія відбувається

лише у цифровому вигляді), ніхто не гарантує обмін криптовалюти на будь-які товари чи звичайні гроші, вони не мають посередників між платником та отримувачем, котрі б встановлювали свої правила та не залежать від грошово-кредитної політики держави. Саме це і породжує скептичне ставлення до них. Але ринок криптовалюти, яка з'явилася у 2009 році, динамічно зростає: всі разом вони вже коштують понад 50 млрд дол. Такими представниками є Данія, США, Велика Британія (тут нараховується більше, ніж 30 bitcoin-банкоматів), Нідерланди (створено «місто bitcoin», де визначена найвища концентрація компаній, що надають товари та послуги за bitcoin), Німеччина (офіційно визнала bitcoin фінансовим інструментом), Кіпр, Австрія (відкриття першого у світі bitcoin банку), з 2017 року Японія визнала bitcoin та інші криптовалюти законним платіжним засобом. Нейтральну або скептичну позицію займають Франція, Україна, Фінляндія, Естонія та інші країни. У Росії, Еквадорі, Киргизії, використання bitcoin було заборонено. У Китаї їх використання заборонено для фінансових інституцій. [1,4]

Отже, міжнародна практика використання крипто валюти свідчить про те, що держави по-різному ставляться до її впровадження в обіг.

В Україні справжня популярність криптовалют розпочалася у 2014 році. Приблизно в цей час також почали з'являтися перші компанії та агенції, зокрема які пропонували фізичний обмін криптовалют за готівку, а також здійснення грошових онлайн-операцій.

Окремо постає питання ролі криптовалют у використанні підприємствами. Першочергово криптовалюта не була призначена для інвестицій та завжди рекламувався як експериментальна валюта, яку не слід купувати у більшому обсязі, аніж є можливість витратити, хоча, швидко стала зручною формою залучення коштів у підприємство без зайвих формальностей. Позитивним є анонімність та високий ступінь захисту персональних даних, повна відсутність контролю з боку держави, свобода у виплатах. Крім того підприємство саме може займатися майнінгом, примножуючи свій фінансовий потенціал, але при цьому витрати електроенергії зростають в рази, що є проблемою.

Зі зростанням популярності криптовалюти зростає кількість застережень і боротьба на рівні держави. Можливо це викликано бажанням влади контролювати емісію грошових засобів, що є неможливим на ринку криптовалют. Однак, на нашу думку, заперечувати міжнародний досвід та розвиток криптовалют у практиці міжнародних розрахунків не варто. У 2015 році Європейський суд звільнив bitcoin, найпоширенішу криптовалюту, від оподаткування, чим фактично визнав її повноцінною грошовою одиницею. Україна входить у топ-5 країн світу за кількістю користувачів різними bitcoin – гаманцями, хоча з bitcoin в Україні працюють не більше ніж 20 компаній. З грудня 2016 року Українська біржа запустила торгівлю ф'ючерсними контрактами на індекс bitcoin. Специфікація контрактів зареєстрована в НКЦПФР. Це фактично перший регульований ринок у світі, який запропонував ф'ючерсні контракти на bitcoin. У 2016 році юридична компанія Axon Partners

стала першою українською компанією, що внесла bitcoin в свій статутний капітал, що свідчить про те що криптовалюта знаходить своє застосування в Україні [3].

Міжнародний валютний фонд визнає криптовалюти у якості більш ефективного платіжного засобу, але нерегульоване використання для відмивання грошей, фінансування заборонених законом операцій, ухилення від сплати податків та шахрайство, ризики у зв'язку із постійними різкими коливання курсу криптовалют, хакерські атаки, здатні залишити без інтернету окремі регіони або цілі дата-центри, час проплати, що визначається швидкістю здійснення транзакції та розмір комісійних, котрий передую операції проплати, тому може змінитися тощо, все це викликає суперечливе ставлення до криптовалют. Існує також небезпека, що криптовалюта сама себе зруйнує, оскільки функціонує децентралізовано. Але, поруч із тим, на державному рівні тривають дискусії відносно необхідності створення національних криптовалют, котрі були би засновані на симбіозі використання технології зберігання даних криптовалют (блокчейні) та способі використання електронних грошей (випуск (банком) і регульованість). Таким чином, економічна сутність відобразить третю форму національної валюти поряд з готівкою і безготівкою. Більше того, на відміну від багатьох е-грошей, державні криптовалюти не дозволятимуть анонімних розрахунків та будуть гарантовано обмінюватися на національну валюту. [2]

Отже, дослідження міжнародної практики використання криптовалюти свідчить про те, що у світі неоднозначно ставляться до її використання підприємствами, що пояснюється, насамперед, новизною даного платіжного інструменту та неосвідченістю у даному питанні. Хоча має місце думка, що той же bitcoin, за рядом характеристик, має перевагу над золотом. На нашу думку, зацікавленість використанням криптовалюти в Україні зростає на фоні масових банкрутств фінансових установ, відповідно втрат населенням своїх заощаджень, підприємствами – своїх позицій, інфляції, на фоні чого, інвестування в криптовалюту не видається занадто ризикованим. Вважаємо, що цифрова валюта стане способом взаєморозрахунків для більшості як юридичних, так і фізичних осіб та надійним джерелом інвестицій.

Список використаних джерел

1. С.В. Васильчак, М.В. Куницька-Іляш, М.П. Дубина. Використання криптовалют в сучасних економічних системах України: перспективи та ризики Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького, 2017, т 19, № 76, С.19-24
2. Удары по биткоину. Закат криптовалют близок <https://korrespondent.net/business/financial/3887862-udary-po-bytkoynu-zakat-kryptovaluit-blyzok>
3. Bitcoin v Ukraini: [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu – <http://groshyky.com/bitcoin-v-ukrayini/> (in Ukrainian).
4. Khto zarobliaie na svitovomu skachku kryptovaliuty: [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu – <http://biz.liga.net/all/it/stati/3412100-bitcoin-vukraine-kto-zarabotaet-na-mirovom-skachkekriptovalyuty.htm> Franka (in Ukrainian).

**Барсукова Дар'я Володимирівна, студентка
КНУ імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.і.н., к.е.н., проф. Чеберяко О.В.**

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ ПДФО: ПРОБЛЕМИ ТА РЕАЛІЇ

Сьогодні податок на доходи фізичних осіб є одним з основних джерел надходжень до місцевих бюджетів України. Кожна держава створює свою податкову систему на основі власних національних особливостей і традицій, соціально-економічного становища та рівня розвитку ринкових відносин, але також й обов'язково із врахуванням досвіду інших країн. При цьому, кожна держава визнає свою власну податкову систему недосконалою, далекою від оптимального варіанта, і завжди зважає на податкову практику інших країн, здійснюючи запозичення хоча б окремих елементів у сфері оподаткування, безперервно модифікуючи й удосконалюючи власну податкову систему.

У реформуванні національної податкової системи в Україні не повною мірою враховується досвід податкових реформ розвинутих країн та країн нової ринкової економіки, де акцент робиться на еволюційне удосконалення податкової системи, запровадження компромісного податкового навантаження між державою та суспільством, розробку ефективного механізму розподілу й системи розподільних відносин. Це - контраргумент щодо вироблення оптимальної моделі податкової системи, а також щодо згубності примітивного дублювання зарубіжного податкового досвіду, невідповідного вітчизняним умовам [2]. Система оподаткування доходів - сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів до бюджетів і внесків до державних цільових фондів фізичними особами, що справляються в установленому Податковим кодексом порядку [5]. Податок з доходів фізичних осіб представляє собою плату фізичної особи за послуги, які надаються їй територіальною громадою, на території якої така фізична особа має податкову адресу або розташовано особу, що утримує цей податок [3].

В Україні протягом багатьох років говорять про необхідність впорядкування податкової системи в кількісному вимірі. Проаналізувавши Податковий кодекс та Держбюджет за 2017 р., можна сказати, що запланованих змін не відбулося. Зокрема, планувалося понизити податок на дохід до 17%, але цього не відбулося і він залишився незмінним (18%). Насправді українська податкова система є дуже складною в управлінні, тому велика кількість податків спричинює передумови для корупції та зловживань у податковій сфері, нерозуміння між платниками податків та державою [7]. Основні зміни в реформуванні податку на доходи фізичних осіб наведені в таблиці 1.1.

Серед проблем щодо сплати ПДФО в Україні можна виділити: не досить повна база оподаткування ПДФО; негнучкість національної системи оподаткування ПДФО та її низька ефективність; система оподаткування не враховує досвід країн ЄС; відсутність прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб; низький рівень податкової культури; високий рівень

корупції в сфері оподаткування; загальноприйнята практика ухилення від сплати ПДФО; практично відсутня практика впровадження заходів щодо легалізації доходів громадян у тіншовому секторі економіки [7].

Таблиця 1.1

Основні зміни в реформуванні податку на доходи фізичних осіб

Система у 2015 році	Система у 2016 році	Система у 2017 році
Заробітна плата Ставки: • 0% - для 0,5 розміру мінімальних місячних заробітних плат (609 грн); надається для заробітних плат не вище 1710 грн; • 15% - до 10-кратного розміру мінімальних місячних заробітних плат (12180 грн); • 20% - на суму перевищення 10-кратного розміру мінімальних місячних заробітних плат	Заробітна плата Ставки: • 0% - для 0,5 розміру мінімальних місячних заробітних плат (689 грн); надається для заробітних плат не вище 1930 грн; • 18%- до розміру заробітної плати без обмеження	Заробітна плата 0% - для 0,5 розміру мінімальних місячних ЗП надається для ЗП не вище 4 134 грн. • 17%- до розміру заробітної плати без обмеження
Доходи, відмінні від заробітної плати та інвестиційного доходу,- 20%	Доходи, відмінні від заробітної плати, дивіденди від неплатників податку на прибуток- 18%	Доходи, відмінні від ЗП та інвестиційного доходу: 17%
Військовий збір 1,5%	Військовий збір 1,5%	Військовий збір 1,5%
Інший дохід: • 5% - дивіденди; • 20% - інший інвестиційний дохід	Інший дохід: • 5% - дивіденди від платників податку на прибуток; • 18% - інші пасивні доходи, у т.ч. проценти за депозитами	Інший дохід: • 17% - дивіденди; • 17% - інший інвестиційний дохід
Оподаткування пенсій- 15% від МЗП (1218 грн x 3 = 3654 грн)	Оподаткування пенсій- 15% від перевищення рівня 3 МЗП (1378 грн x 3 =4134 грн)	

Джерело: складено автором на основі[4, 6]

На даний момент ставка ПДФО у 2018р. в Україні залишається незмінною. Велика кількість жителів сподівалися, що влада все ж вирішить скоротити розмір цього стягнення на фоні тяжкої економічної ситуації. Проте цього, звісно, так і не відбулося. Варто відмітити, що ПДФО є однією з основних причин, чому люди врешті решт вирішують приховувати свій справжній прибуток. Окремо варто зазначити про те, що відтепер платники податку мають обов'язково до звітності надавати повний список усіх матеріальних та нематеріальних засобів. *Відтепер згадувані засоби почнуть впливати на величину стягнення. Як відомо, це матиме неабиякий вплив на саму систему оподаткування. Але поки зарано говорити про усі нюанси, бо треба дочекатися реалізації проекту. Тільки тоді можна буде казати про те, як воно планувалося та як воно працює насправді [8].*

Проведений аналіз показує, що ПДФО може бути представленим одним податком або кількома, стягуватись за прогресивною шкалою, належати до місцевих чи загальнодержавних податків та направлятись до одного чи кількох суб'єктів оподаткування, що визначає його регулятивну ефективність. Проте в Україні найважливішими базами оподаткування ПДФО є заробітна плата та

проценти. Саме подальше удосконалення механізмів адміністрування ПДФО може підсилити роль цього податку [7].

Список використаних джерел

1. Борейко В. Шляхи підвищення ефективності податкового та соціального законодавства [Текст] / В. Борейко// Економіка України. - 2013. - № 9. - С. 30-37.
2. Вишневський В. Податкова політика та економічна теорія / Вишневський В. // Економіка України. - 2007. - №9. - С. 4-20.
3. Демченко Т.М. Податок з доходів фізичних осіб у системі державних доходів / Демченко Т.М. // Регіональна економіка. - 2013. - №2.
4. Податкова реформа: основні зміни, які вступили в дію з 1 січня 2016 року [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://tr.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/231988.html>.
5. Податковий кодекс України (від 02.12.2010 № 2755-VI) [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих норм Податкового кодексу України: Закон України (07.07.2011 № 3609-VI) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
7. Швець Ю.О. Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми та перспективи в Україні та ЄС / Швець Ю.О., Бахметова Я.Ю. // Глобальні та національні проблеми економіки. - 2017. - №17. - С. 771-775.
8. Як рахувати ПДФО у 2018 році в Україні? [Електронний ресурс] // UkrainaToday. - 2018. - Режим доступу до ресурсу: <https://ukrainatoday.com.ua/yak-rahuvati-pdfo-u-2018-roci-v-ukra%D1%97ni/>.

**Ялинчук Анастасія Володимирівна,
студентка**

**Науковий керівник: Красуленко Тетяна
Григорівна, старший викладач кафедри
економіки підприємства ННІ ЕОМС,
Університет ДФС України**

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ В УКРАЇНІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Сучасні економіко-політичні негаразди в Україні пригнічують і соціально-економічний її розвиток. Це визначає виняткову важливість дослідження ринку праці, де специфічним товаром є індивідуальна робоча сила, що має, на разі, вкрай низьку ціну та майже повністю відсутні мотивуючі важелі впливу на підвищення її результативності. Як наслідок – необхідність подолання непродуктивних, старих методів мотивації праці, котрі, подекуди, мають практичне застосування, а світовий досвід може стати прикладом їх втілення у життя.

Наукові здобутки за напрямком мотивування праці в Україні та світі викладено у працях В. Андрієнка, Д. Богині, Г. Завіновської, А. Колота, Г. Кулікова, А. Маршалла, А. Маслоу, Е. Мейо, Н. Павловської та інших.

Не зважаючи на значну кількість теоретико-практичних досліджень оплати праці та її мотивації, все ж у практичному аспекті залишається ряд відкритих питань, котрі потребують коригування, згідно особливостей функціонування економічної системи країни на той чи інший момент часу.

Метою даної роботи є вивчення світового досвіду мотивації праці та його практичне застосування в українських реаліях.

Згідно вітчизняного законодавства, заробітна плата є винагородою, обчисленою, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [4]. А однією з основних функцій заробітної плати, окрім відтворювальної, є мотиваційна, що спонукає працівників до підвищення результатів їх трудової діяльності та сприяє підвищенню продуктивності праці. На жаль, в Україні обидві функції не діють так, як мали би за класичного їх трактування. Низький рівень оплати праці та відсутність достатньої мотивації праці – результат недбалого ставлення держави до людського ресурсу. Сподіваємося, значний досвід розвинених країн, адаптований до вітчизняної дійсності, стане основою подолання цього «непорозуміння».

Найбільш значні відмінності від інших має оплата праці та її мотивація в Японії. Система мотивування праці в Японії досить гнучка та будується, як правило, на врахуванні трьох факторів: професійної майстерності, віку й стажу роботи. Вік і стаж служать базою для традиційної особистої ставки, а професійний розряд і результативність праці є основою для визначення величини трудової тарифної ставки, яку називають «ставкою за кваліфікацію». Так, японська компанія «Toyota», особливо зосереджуючи свою увагу на підвищенні кваліфікації працівників, є «довгостроковим роботодавцем» та надає перевагу тренінгам на робочому місці, а не навчанню поза компанією. Протягом навчального процесу працівники можуть приймати рішення та впроваджувати їх у життя. Коли Toyota розвиває своїх працівників, вона не вихваляє їх, але вітає із досягненнями, здобутими сумлінною працею [3, с.82]. Для України такий досвід може бути досить корисним, оскільки не кожен сучасний керівник здатен до подібної мотивації. Наприклад, компанія «Київстар» активно сприяє підвищенню кваліфікації своїх працівників, проводячи тренінги, семінари, спеціальні програми розвитку, конкурси бізнес-ідей з подальшою можливістю їх реалізації.

Звернемося до досвіду США. Їх політика оплати праці та її стимулювання ґрунтується на системі «оцінки заслуг», котра враховує різні показники якості роботи: виробничі і особистісні при чому фіксована заробітна плата, як правило, може тільки збільшуватися і практично ніколи не зменшується. Значну роль відіграє преміювання за раціоналізаторство і винахідництво. Крім грошової винагороди поширені пільги та безкоштовні послуги з фондів соціального споживання [2, с.45]. Так, найбільш яскравими прикладами мотивації компанії «Форд» є значна перевага у рівні мінімальної заробітної плати, порівняно з іншими подібними компаніями; скорочення тривалості робочого дня; мотивація дольової участі у розвитку компанії, що дозволяє бути впевненим у якійсь роботі співробітника та відсутності необхідності зміни місця роботи. Отже, у пріоритеті – стабільність. На противагу тому, в Україні важливою проблемою мотивації праці є те, що керівники багатьох підприємств у якості мотиваційного механізму працюючих використовують «депреміювання» у вигляді штрафних санкцій. Дослідження, проведені rabota.ua, засвідчили, що 52 % опитаних, позитивно відповіли на питання щодо

існування на їх підприємствах системи штрафних санкцій. Основні причини штрафів носять дисциплінарний характер. Спираючись на норми вітчизняного законодавства, при порушенні трудової дисципліни працівниками, до них можуть бути застосовані два заходи впливу – догана або звільнення. Застосування стягнень із заробітної плати заборонено. Проте, це не зупиняє багатьох українських роботодавців. Шкода, що в Україні, мотиваційні важелі впливу не використовуються взагалі, або ж використовуються певною мірою спотворено, допускаючи «маніпулювання розміром заробітної плати».

Американська компанія «Google» четвертий рік поспіль очолює список кращих роботодавців світу. Саме Google – найпоказовіший приклад того, як не лише оплачувати працю співробітників (кількісний аспект), але і як потрібно їх мотивувати (аспект якісний). Google створив комфортабельні, затишні і стимулюючі творчий процес умови праці, подбав про соціальну інфраструктуру, забезпечивши співробітників смачним харчуванням, спортивним комплексом, клінікою, перукарнею, хімчисткою, організував відпочинок та дозвілля. Співробітники компанії пишаються своєю роботою, не хочуть її втратити і намагаються всіляко бути корисними, відчуваючи таку турботу про себе і розуміння своїх потреб [5]. Сучасним українським підприємствам потрібно активно використовувати матеріальні та нематеріальні мотиваційні стимули, наприклад стимулювання вільним часом (відповідно до результатів роботи працівника). Так, за виконання поставлених завдань надаються додаткові вихідні (вид мотивації, що використовується на практиці в мережі магазинів «Ельдорадо»).

На нашу думку, мотивація праці у практиці господарювання українських підприємств досить недосконала - не вистачає ні моральних, ні матеріальних стимулів, тому керівникам потрібно сконцентрувати увагу на оптимальному їх поєднанні. При формуванні системи мотивації праці необхідно використовувати вже накопичений світовою практикою досвід. Так, мотивація праці в Україні, на нашу думку, може включати: підвищення заробітної плати, матеріальну та моральну мотивацію розвитку творчих здібностей працівника, підвищення кваліфікації праці в межах підприємства та поза ним, тренінги на робочому місці, зацікавлення працівників у результатах діяльності підприємства (наприклад, шляхом преміювання за певні здобутки), створення комфортабельних умов праці тощо. Такою ми бачимо основу швидкого зростання продуктивності праці.

Список використаних джерел

1. Волгин Н.А., Волгина О.Н. Оплата труда: японский опыт и российская практика: Учебное пособие. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2012 – 508 с.
2. Вильховченко Э. Постиндустриальные модели труда: социоорганизационный прогресс на рубеже XXI в. / Вильховченко Э. // Мировая экономика и международные отношения – №3 – 2013 – С. 52.
3. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально- трудові відносини : підручник / О.А. Грішнова. – 5-те вид., оновлене. – Київ, 2013. – 390 с.
4. Закон України "Про оплату праці" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/108/95-вр>.
5. Красуленко Т.Г. Секрети успішних підприємств: мотиваційний аспект / Т.Г. Красуленко // II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Економічні перспективи підприємництва в Україні» - Ірпінь, УДФСУ - 26-27.10.2017 – С. 85-88.

КООРДИНАТИ ОРГАНІЗАТОРІВ

08201, Україна, Київська область, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31.

+3 (04597) 61599   +38(097)4466486

www.musta.edu.ua/inst-econ/

<https://www.facebook.com/groups/190119624896102/>

conference.ekonp@gmail.com

Наші партнери:

ЗАВТРА UA
СТИПЕНДІАЛЬНА ПРОГРАМА
ФОНДУ ВІКТОРА ПІНЧУКА

CFA Institute

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

AFFILIATE
incu
INTERNATIONAL NETWORK OF CUSTOMS UNIVERSITIES

